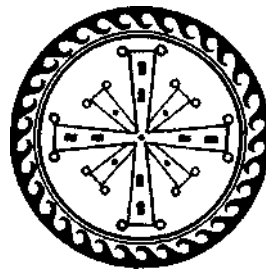

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΠΟΡΕΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ Γ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

ΙΕΡΟΝ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΝ
"ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ"
ΣΟΥΡΩΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 2001

- Γέροντα, τα ζώα πώς καταλαβαίνουν την καλωσύνη ενός ανθρώπου; - Έχουν διαίσθηση και καταλαβαίνουν, αν τα αγαπάς, αν τα πονάς. Τα ζώα στον Παράδεισο αισθάνονταν την εϋωδία της Χάριτος και υπηρετούσαν τον Αδάμ. Μετά την παράβαση ή φύση συστενάζει με τον άνθρωπο. Νά, ο καημένος ό λαγός λ.χ. συνέχεια κοιτάζει φοβισμένος. Η καρδιά του χτυπάει τάνκ-τάνκ-τάνκ. Δεν κοιμάται καθόλου ό φουκαράς. Πόσο υποφέρει αυτό τό αδύο πλασματάκι εξ αιτίας μας! Όταν όμως ένας άνθρωπος επανέρχεται στην κατάσταση προ της πτώσεως, τά ζώα τον πλησιάζουν ξανά χωρίς φόβο.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

*Ο άνθρωπος, όταν τα βλέπη όλα
με καλούς λογισμούς, εξαγνίζεται
και χαριτώνεται από τον Θεό.
Με τους αριστερούς λογισμούς κατακρίνει
και αδικεί τους άλλους,
εμποδίζει την Θεία Χάρη να ερθη,
και εύχεται ό διάβολος και τον αλωνίζει.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Οί κάλοι και οί κακοί λογισμοί¹

Ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ λογισμοῦ

- Γέροντα, στην Παλαιά Διαθήκη, στο Δ' βιβλίο των Μακκαβαίων, αναφέρεται: «Ὁ ευσεβής λογισμός δεν είναι έκκριζωτής των παθών, άλλα ανταγωνιστής»². Τί σημαίνει;

- Κοίταξε νά δής: Τά πάθη είναι βαθιά ριζωμένα μέσα μας, αλλά ὁ ευσεβής, ὁ καλός, λογισμός μας βοηθάει νά μὴν ὑποδουλωνώμαστε σ' αυτά. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φέρνῃ ὅλο καλοῦς λογισμούς και σταθεροποίηση μιά καλή κατάσταση, τά πάθη παύουν νά ενεργούν, ὁπότε είναι σάν νά μὴν υπάρχουν. Δηλαδή ὁ ευσεβής λογισμός δεν ξεριζώνει τά πάθη, αλλά τά πολεμáει και μπορεί νά τά καταβάλλῃ. Νομίζω, ὁ συγγραφεύς περιγράφει τί μπόρεσαν νά υποφέρουν οί Ἅγιοι Ἐπτά Παῖδες, ἢ μητέρα τους Ἅγια Σολομονή και ὁ διδάσκαλος τους Ἅγιος Ἐλεάζαρος, ἔχοντας ευσεβεῖς λογισμούς³, γιά νά δείξῃ ακριβώς τήν δύναμη τοῦ καλοῦ λογισμοῦ.

Ἐνας καλός λογισμός ἰσοδυναμεί με μια πολύωρη αγραυπνία! Ἐχει μεγάλη δύναμη. Ὅπως τώρα κάποια νέα ὄπλα σταματοῦν μέ ακτίνες λέιζερ τον πύραυλο στην βάση του και τον εμποδίζουν νά ἐκτοξευθῃ, ἔτσι και οι καλοῖ λογισμοῖ προλαβαίνουν και καθλώνουν τους κακοῦς λογισμούς στά «αεροδρόμια» τοῦ διαβόλου, ἀπό τά ὅποια ξεκινούν. Γι' αυτό προσπαθήστε, ὅσο μπορείτε, πρὶν προλάβῃ ὁ πειρασμός νά σας φυτέψῃ κακοῦς λογισμούς, νά φυτεύετε εσεῖς καλοῦς λογισμούς, γιά νά γίνῃ ἢ καρδιά σας ανθόκηπος καί νά συνοδεύεται ἢ προσευχή σας ἀπό τήν θεία εὐωδία της καρδιάς σας.

Ὅταν κανεῖς κρατά ἔστω καί λίγο αριστερό, δηλαδή κακό, λογισμό γιά κάποιον, οποιαδήποτε ἀσκησι καί ἄν κάνῃ, νηστεία, αγραυπνία κ.λπ., πάει χαμένη. Σέ τί θά τον βοηθήσῃ ἢ ἀσκησι, ἄν δεν αγωνίζεται παράλληλα νά μὴ δέχεται τους κακοῦς λογισμούς; Γιατί νά μὴν ἀδειάσῃ ἀπό το πιθάρι πρῶτα ὅλο το κατακάθι τοῦ λαδιοῦ, πού είναι μόνο γιά σαπούνη, καί ὕστερα νά βάλῃ το καλό λάδι, ἀλλά βάζει το καλό μέ το ἀχρηστο καί το μουντρεαρεῖ;

Ἐνας αγνός, καλός, λογισμός ἔχει μεγαλύτερη δύναμη ἀπό κάθε ἀσκησι. Κάποιοι νέος λ.χ. πολεμείται ἀπό τον διάβολο καί ἔχει ἀκάθαρτους λογισμούς καί κάνει αγραυπνίες, νηστείες, τριήμερα, γιά νά ἀπαλλαγῇ ἀπό αυτούς. Ἐνας αγνός λογισμός ὁμως πού θά φέρῃ ἔχει μεγαλύτερη δύναμη καί ἀπό τις αγραυπνίες καί ἀπό τις νηστείες πού κάνει καί τον βοηθάει πιο θετικά.

¹ Ἡ λέξη «λογισμός» στην ασκητική γλωσσά δηλώνει εἴτε μία απλή σκέψῃ πού περνάει ἀπό τόν νου, εἴτε μία κίνηση της ψυχῆς προς τό καλό ἢ προς τό κακό, εἴτε μία τάση καλή ἢ κακή, ἢ ὁποῖα ἔχει ἀποκτηθῇ μέ τήν συνεργασία τοῦ νου, της συνειδήσεως, τοῦ συναισθήματος και τῆς βουλήσεως. Ἐπειδή οἱ λογισμοῖ προηγούνται κάθε πράξεως, γι' αυτό ὁ αγώνας κάθε πιστοῦ, ἀλλά κυρίως τοῦ μονάχου, γιά νά είναι σωστός, πρέπει νά στρέφεται πρωταρχικά στην εξέταση των λογισμῶν, ὥστε νά καλλιεργούνται οἱ καλοῖ και νά ἀποβάλλωνται οἱ κακοῖ.

² Βλ. Δ' Μακ. 3,5.

³ Βλ. Δ' Μακ. 5,1 κ.έ.

- Γέροντα, όταν λέτε «αγνός λογισμός», αναφέρεσθε μόνο σέ ειδικά θέματα ή καί σέ γενικώτερα;

- Καί σέ γενικώτερα. Γιατί ό άνθρωπος, όταν τά βλέπη όλα μέ καλούς λογισμούς, εξαγνίζεται καί χαριτώνεται από τον Θεό. Μέ τους αριστερούς λογισμούς κατακρίνει και αδικεί τους άλλους, εμποδίζει την θεία Χάρη να ερθη, και έρχεται έπειτα ό διάβολος καί τον άλωνίζει.

- Δηλαδή, Γέροντα, επειδή κατακρίνει, δίνει δικαίωμα στον διάβολο να τον άλωνίση;

- Ναί. Όλη ή βάση είναι ό καλός λογισμός. Αυτό είναι πού ανεβάζει τον άνθρωπο, τον αλλοιώνει προς το καλό. Πρέπει να φθάση κανείς στο σημείο να τά βλέπη όλα καθαρά. Είναι αυτό πού είπε ό Χριστός: «Μή κρίνετε κατ' όψιν, αλλά την δικαίαν κρίσιν κρίνατε»⁴. Μετά φθάνει ό άνθρωπος σε μία κατάσταση πού βλέπει τά πάντα μέ τά πνευματικά μάτια· όχι μέ τά ανθρώπινα. Όλα τά δικαιολογεί, μέ την καλή έννοια.

Πρέπει νά προσέχουμε νά μή δεχώμαστε τά πονηρά τηλεγραφήματα του διαβόλου, για νά μή μολύνουμε «τον Ναόν τον Αγίου Πνεύματος»⁵ καί άπομακρυνθή ή Χάρις του Θεού, μέ αποτέλεσμα νά σκοτισθοϋμε. Το Άγιο Πνεύμα, όταν δη την καρδιά μας αγνή, έρχεται καί κατοικεί μέσα μας, γιατί αγαπάει την αγνότητα - γι' αυτό καί παρουσιάσθηκε σάν περιστέρι.

Ή μεγαλύτερη αρρώστια: οί αριστεροί λογισμοί

- Γέροντα, αγωνιώ, όταν έχω νά τακτοποιήσω ένα πρόβλημα, καί δέν μπορώ νά κοιμηθώ.

- Σ' εσένα το βασικό πρόβλημα είναι οί πολλοί λογισμοί. Άν δέν είχες αυτούς τους πολλούς λογισμούς, θά μπορούσες νά άποδώσης πολύ περισσότερα καί στην διακονία σου καί στα πνευματικά σου. Άκου έναν τρόπο, για νά άποφεύγης τους πολλούς λογισμούς: Όταν σοϋ έρχεται στον νού κάτι πού πρόκειται π.χ. νά κάνης αύριο, να λες στον λογισμό σου: «Αύτη ή δουλειά δεν είναι για σήμερα· θά την σκεφθώ αύριο». Επίσης, όταν είναι νά άποφασίσης για κάτι, μην ταλαιπωρήσαι με την σκέψη νά βρής το καλύτερο και αναβάλλεις συνέχεια. Διάλεξε κάτι και προχώρα. Άφησε έπειτα τον Θεό νά φροντίση για τά παραπέρα. Προσπάθησε νά άποφεύγης την σχολαστικότητα, για νά μή ζαλίζης το μυαλό σου. Νά κάνης ό,τι μπορείς-μέ φιλότιμο και νά κινήσαι απλά και με μεγάλη εμπιστοσύνη στον Θεό. Τόν υποχρεώνουμε, κατά κάποιον τρόπο, τον Θεό νά βοηθήση, όταν αναθέτουμε το μέλλον και τις ελπίδες μας σ' Αυτόν. Μέ τους πολλούς λογισμούς κι ένας υγιής άνθρωπος αχρηστεύεται. Ένας πού πάσχει και υποφέρει, είναι δικαιολογημένος, αν στενοχωριέται. Ένας όμως πού έχει την υγεία του και ζαλίζεται καί υποφέρει από αριστερούς λογισμούς, αυτός είναι για δέσιμο! Νά είναι μιά χαρά καί νά βασιανίζεται μέ τους λογισμούς του!

Στην εποχή μας ή μεγαλύτερη αρρώστια είναι οι μάταιοι λογισμοί των κοσμικών ανθρώπων. Οι άνθρωποι όλα μπορεί νά τά έχουν εκτός από καλούς λογισμούς. Ταλαιπωρούνται, γιατί δεν αντιμετωπίζουν τά πράγματα πνευματικά. Π.χ. ξεκινάει κανείς νά πάη κάπου, παθαίνει μιά μικρή βλάβη ή μηχανή του αυτοκινήτου του, καί καθυστερεί

⁴ Ίω. 7, 24.

⁵ Βλ. Α' Κορ. 6, 19 καί 3, 16.

λίγο νά φθάση στον προορισμό του. Άν εχη καλό λογισμό, θά πή: «Φαίνεται, ό Καλός Θεός έφερε αυτό το εμπόδιο, γιατί ίσως θά πάθαινα κάποιο ατύχημα, άν δεν είχα αυτήν τήν καθυστέρηση. Πώς νά Σέ ευχαριστήσω, Θεέ μου, γι' αυτό;», καί δοξάζει τόν Θεό. Ένώ, άν δεν εχη καλό λογισμό, δεν θά αντιμετώπιση πνευματικά τήν κατάσταση, θά τά βάλη μέ τόν Θεό καί θά βρίζη: «Νά, θά πήγαινα νωρίτερα, άργησα, τί αναποδιά! Καί Αυτός ό Θεός...».

Ό άνθρωπος, όταν δέχεται ό,τι τού συμβαίνει μέ δεξιό λογισμό, βοηθιέται. Ένώ, όταν δουλεύη αριστερά, βασανίζεται, λειώνει, παλαβώνει. Μιά φορά, πριν από χρόνια, μπήκαμε σε ένα φορτηγό πού είχε γιά καθίσματα κάτι σανίδες, γιά νά έρθουμε από την Ούρανούπολη στην Θεσσαλονίκη. Μέσα ήταν άνω-κάτω· βαλίτσες, πορτοκάλια, ψάρια, βρώμικα καφάσια από ψάρια πού τά επέστρεφαν, παιδιά από την Άθωνιάδα, άλλα καθιστά, άλλα όρθια, καλόγεροι, λαϊκοί... Ένας λαϊκός ήρθε και κάθησε δίπλα μου. Ήταν και χονδρός καί, επειδή κάπως στρυμώχθηκε, έβαλε τις φωνές: «Τί κατάσταση είναι αυτή!...». Πιο εκεί ήταν ένας μοναχός πού, ό φουκαράς, ήταν κουκουλωμένος μέχρι επάνω από τά καφάσια καί μόνον το κεφάλι του είχε εξω. Έν τω μεταξύ, όπως κουνιόταν το φορτηγό - ό δρόμος ήταν ένας καρρόδρομος χαλασμένος -, έπεφταν τά στοιβαγμένα καφάσια καί ό καημένος προσπαθούσε νά τά πετάη άριστερά-δεξιά μέ τά χέρια του, γιά νά μήν τον χτυπήσουν στο κεφάλι. Καί ό άλλος φώναζε, επειδή καθόταν λίγο στρυμωχτα. «Δεν βλέπεις, τού λέω, εκείνος πώς είναι, κι εσύ φωνάζεις;». Ρωτάω καί τον μοναχό: «Πώς τά περνάς, πάτερ;». Κι εκείνος χαμογελώντας μού λέει: «Άπό τήν κόλαση, Γέροντα, καλύτερα είναι εδώ!» Ό ένας βασανιζόταν, άν καί καθόταν, καί ό άλλος χαιρόταν, παρόλο πού τά καφάσια κόντευαν νά τον κουκουλώσουν. Καί είχαμε δυο ώρες δρόμο· δέν ήταν καί κοντά. Ό νους τού λαϊκού γύριζε στην άνεση πού θά είχε, αν ταξίδευε μέ λεωφορείο, καί πήγαινε νά σκάση, ενώ ό μοναχός σκεφτόταν τήν στενοχώρια πού θά είχε, άν βρισκόταν στην κόλαση, καί ένιωθε χαρά. Σκέφθηκε: «Σε δυο ώρες θά φθάσουμε καί θά κατεβούμε, ενώ οι καημένοι στην κόλαση ταλαιπωρούνται αιώνια. Ύστερα εκεί δέν έχει καφάσια, κόσμο κ.λπ., άλλα είναι κόλαση. Δόξα Σοι ό Θεός, εδώ είμαι καλύτερα».

- Πού οφείλεται, Γέροντα, ή διαφορά εμπιστοσύνης λ.χ. δύο υποτακτικών προς τον Γέροντα τους;

- Στον λογισμό. Μπορεί κανείς νά εχη χαλασμένο λογισμό γιά οτιδήποτε καί γιά οποιονδήποτε. Άν ό άνθρωπος δέν εχη καλό λογισμό και δέν βγάξη τόν εαυτό του από τις ενέργειες του - αν ενεργή δηλαδή με ιδιοτέλεια -, δέν βοηθιέται ούτε και από έναν Άγιο. Όχι άγιο Γέροντα ή άγια Γερόντισσα νά εχη, όχι τόν Άγιο Αντώνιο νά είχε Γέροντα, αλλά και όλους τους Άγιους, δέν μπορεί νά βοηθηθη. Ούτε ό ίδιος ό Θεός δέν μπορεί νά βοηθήση έναν τέτοιον άνθρωπο, άν και τό θέλη πολύ. Όταν κανείς αγαπάη τόν εαυτό του, εχη δηλαδή φιλαυτία, όλα τά ερμηνεύει όπως τά αγαπάει ό εαυτός του. Και βλέπεις, άλλοι τά ερμηνεύουν αμαρτωλά, άλλοι όπως τους αναπαύει, και σιγά-σιγά γίνονται φυσιολογικές αυτές οι παράλογες ερμηνείες τους. Όπως και άν φερθής, σκανδαλίζονται

Είναι μερικοί πού, άν τους προσέξης λίγο, άν τους πής έναν καλό λόγο, πετούν. Άν δέν τους προσέξης, λυπούνται πολύ, πιάνουν τά άκρα, πού είναι τού πειρασμού. Βλέπουν λ.χ. μία κίνηση καί λένε: «ά! έτσι θά έγινε», και ύστερα καταλήγουν νά είναι σίγουροι ότι έτσι έγινε. Ή βλέπουν τόν άλλον σοβαρό καί νομίζουν ότι κάτι έχει μαζί τους, ενώ ό άλλος μπορεί νά είναι σοβαρός, γιατί τόν απασχολεί κάτι. Προ ήμερων ήρθε καί σ' εμένα κάποιος καί μού είπε: «Γιατί παλιά μού μιλούσε ό τάδε καί τώρα δέν μού μιλάει; Τού είχα κάνει μία παρατήρηση, μήπως γι' αυτό;». «Κοίταξε, τού λέω, μπορεί νά σε είδε καί νά μή σε πρόσεξε ή είχε κανέναν άρρωστο καί είχε στον νού του νά ψάξη γιά γιατρό ή νά βρή συνάλλαγμα, γιά νά πάη στο εξωτερικό κ.λπ.». Καί πράγματι ό άλλος είχε

άρρωστο άνθρωπο, είχε ένα σωρό φροντίδες, και αυτός είχε την απαίτηση να σταθή να τοῦ μιλήση και έβαζε ένα σωρό λογισμούς.

Οι καλοί λογισμοί φέρνουν τήν πνευματική υγεία

- Γέροντα, ποια είναι τά χαρακτηριστικά του αδύνατου λογισμού;
- Τί εννοείς; Πρώτη φορά το ακούω αυτό.
- Είχατε πει, το να βάλη κανείς αριστερό λογισμό, να παρεξήγηση μια συμπεριφορά...
- Και το είπα αδύνατο λογισμό αυτό;
- Θυμήθηκα εκείνον πού ήθελε να μείνη κοντά σας ως υποτακτικός και τοῦ είπατε: «Δέν σέ κρατώ, γιατί έχεις αδύνατο λογισμό».
- Όχι, δέν το είπα έτσι. «Δέν σέ παίρνω, τοῦ είπα, για υποτακτικό, γιατί δέν έχεις υγεία πνευματική». «Τί θά πή υγεία πνευματική;», μέ ρωτάει. «Δέν έχεις καλούς λογισμούς, τοῦ λέω. Σάν άνθρωπος θά έχω τά κουσούρια μου, και σάν καλόγερος τόσα χρόνια θά έχω και μερικές αρετές. Αν δέν έχης καλό λογισμό, θά βλάπτεσαι και από τά κουσούρια μου και από τις αρετές μου». Για ένα μικρό παιδί μπορεί να πή κανείς ότι έχει αδύνατο λογισμό, γιατί είναι ακόμη ανώριμο, όχι όμως για έναν μεγάλο.
- Όλοι οί μεγάλοι, Γέροντα, είναι ώριμοι;
- Μερικοί από το κεφάλι τους δέν ωριμάζουν. Άλλο, αν δέν τους κόβη. Όταν κάποιος δέν κινήται απλά, ο λογισμός του πηγαίνει στο κακό και όλα τά παίρνει στραβά. Αυτός δέν έχει υγεία πνευματική και δέν βοηθιέται ούτε από το καλό· βασανίζεται και μέ το καλό.
- Αν δοῦμε, Γέροντα, μιά αταξία, συμφέρει να ψάξουμε να βροῦμε ποιος την έκανε;
- Ψάξε πρώτα να δής μήπως την έκανες εσύ. Αυτό είναι πιο καλό!
- Όταν όμως, Γέροντα, μοῦ δίνουν αφορμές οί άλλοι;
- Έσύ πόσες αφορμές έδωσες; Αν το σκεφθής αυτό, θά καταλάβης ότι κάνεις λάθος αντιμετωπίζοντας έτσι τά πράγματα.
- Και όταν λέμε: «αυτό μάλλον θά το έκανε ή τάδε αδελφή», είναι και αυτό αριστερός λογισμός;
- Είσαι σίγουρη πώς το έκανε αυτή ή αδελφή;
- Όχι, αλλά επειδή και άλλη φορά έκανε κάτι ανάλογο.
- Πάλι αριστερός λογισμός είναι, άφοῦ δεν είσαι σίγουρη. Ύστερα, ακόμη και αν τό έκανε αυτή ή αδελφή, ποιος ξέρει πώς και γιατί τό έκανε.
- Όταν όμως, Γέροντα, βλέπω λ.χ. ότι μια αδελφή έχει κάποιο πάθος;
- Γερόντισσα είσαι; Η Γερόντισσα φέρει ευθύνη, γι' αυτό πρέπει να εξετάζη τα πάθη σας. Έσεϊς όμως γιατί να εξετάζετε τά πάθη της άλλης; Ακόμη δέν έχετε μάθει να κάνετε δουλειά στον εαυτό σας. Αν θέλετε να κάνετε δουλειά στον εαυτό σας, να μην εξετάζετε τί κάνουν οι άλλοι γύρω σας, άλλα να φέρνετε καλούς λογισμούς και για τά καλά και για τά άσχημα πού βλέπετε στους άλλους. Άσχετα με τί σκοπό κάνει κάτι ο άλλος, εσεϊς βάλτε έναν καλό λογισμό. Ο καλός λογισμός έχει μέσα αγάπη, αφοπλίζει τόν άλλον και τόν κάνει να σοῦ φερθή καλά. Θυμάστε εκείνες τις καλόγριες πού πέρασαν τόν ληστή για άββα; Όταν αποκαλύφθηκε, νόμιζαν ότι κάνει τόν δια Χριστόν σαλό και παριστάνει τόν ληστή και άλλο τόσο τόν είχαν σε ευλάβεια. Τελικά έσωσαν και αυτόν και τους συντρόφους του⁶.

⁶ Ανάμεσα στις διηγήσεις για τους μοναχούς των πρώτων χρόνων αναφέρεται και τό εξής περιστατικό: Ένας άρχιληστής, για να μόρρηση να ληστέψη ένα καλά οχυρωμένο γυναικείο μοναστήρι, μεταμφιέσθηκε σε μοναχό και ζήτησε κατάλυμα για τήν νύχτα. Η ηγουμένη και όλες οι αδελφές τόν δέχτηκαν σαν μεγάλο άββα

- Όταν, Γέροντα, μια αδελφή μου λήη κάποιο ψέμα...

- Καί αν αναγκάσθηκε εξ αιτίας σου νά πη ένα ψέμα ή αν ξέχασε, καί αυτό πού σου είτε δέν είναι ψέμα; Ζητάει λ.χ. ή άρχοντάρισσα από την μαγειρίσσα σαλάτα και εκείνη της λέει «δεν έχω», ενώ ή άρχοντάρισσα ξέρει ότι έχει. Αν ή άρχοντάρισσα δεν έχη καλούς λογισμούς, θά πη: «ψέματα μου λέει». Αν όμως έχη καλούς λογισμούς, θά πη: «ή καημένη, ξέχασε ότι είχε σαλάτα, γιατί είχε πολλή δουλειά», ή «την κράτησε για κάποια άλλη περίπτωση». Δεν έχεις πνευματική υγεία, γι' αυτό σκέφτεσαι έτσι. Αν είχες πνευματική υγεία, θά έβλεπες και τά ακάθαρτα καθαρά. Όπως θά έβλεπες τά φρούτα, έτσι θά έβλεπες και τήν κοπριά, γιατί ή κοπριά βοήθησε νά γίνουν τά φρούτα.

Όποιος έχει καλούς λογισμούς, έχει πνευματική υγεία και το κακό το μετατρέπει σε καλό. Θυμάμαι στην Κατοχή, όσα παιδιά είχαν γερό οργανισμό, έτρωγαν μέ όρεξη ένα κομμάτι μπομπότα⁷ και ήταν όλο υγεία. Ένω κάτι πλουσιόπαιδα, παρόλο πού έτρωγαν ψωμί μέ βούτυρο, επειδή δέν είχαν γερό οργανισμό, ήταν φιλάσθENA. Έτσι και στην πνευματική ζωή. Ένας, αν έχη καλούς λογισμούς, καί νά τον χτυπήσης άδικα, θά πη: «Το επέτρεψε ό Θεός, για νά εξοφλήσω παλιά μου σφάλματα, δόξα τω Θεώ!». Ένω ένας άλλος πού δέν έχει καλούς λογισμούς, καί νά πάς νά τον χαϊδέψης, θά νομίζη πώς πάς νά τον χτυπήσης. Πάρτε παράδειγμα από έναν μεθυσμένο. Αν είναι κακός, τά σπάζει όλα επάνω στο μεθύσι. Αν είναι καλός, ή θά κλαίη ή θά συγχωράη. Ένας μεθυσμένος έλεγε: «Χαρίζω από έναν κουβά λίρες σε όποιον μέ φθονεί»!

Όποιος έχει καλούς λογισμούς, όλα καλά τά βλέπει.

Μου είπαν μερικοί ότι σκανδαλίζονται, γιατί βλέπουν πολλά στραβά στην Εκκλησία, καί έγώ τους είπα: Αν ρωτήσης μια μύγα: «Έχει λουλούδια εδώ στην περιοχή;», θά πη: «δέν ξέρω· εκεί κάτω στον λάκκο έχει κονσερβοκούτια, κοπριές, ακαθαρσίες», και θά σου άραδιάση όλες τις βρωμιές στις όποιες πήγε. Αν όμως ρωτήσης μια μέλισσα: «είδες καμμιά ακαθαρσία εδώ στην περιοχή;», θά σου πη: «ακαθαρσία; οχι, δέν είδα πουθενά· εδώ ό τόπος είναι γεμάτος από εύωδιαστά λουλούδια» καί θά σου άναφέρη ένα σωρό λουλούδια του κήπου, του άγρου κ.λπ. Βλέπεις, ή μύγα ξέρει μόνον πού υπάρχουν σκουπίδια, ενώ ή μέλισσα ξέρει πώς εκεί πέρα είναι ένας κρίνος, πιο εκεί ένα ζουμπούλι...

Όπως έχω καταλάβει, άλλοι άνθρωποι μοιάζουν μέ τήν μέλισσα καί άλλοι μέ τήν μύγα. Αυτοί πού μοιάζουν μέ τήν μύγα ψάχνουν σέ κάθε περίπτωση νά βρουν τί κακό υπάρχει καί ασχολούνται μ' αυτό· δέν βλέπουν πουθενά κανένα καλό. Αυτοί πού μοιάζουν μέ τήν μέλισσα βρίσκουν παντού ο,τι καλό υπάρχει. Ό βλαμμένος άνθρωπος βλαμμένα σκέφτεται,

---

μέ πολύ σεβασμό. Συγκεντρώθηκαν όλες οι μοναχές, για νά πάρουν τήν ευχή του, του έπλυναν τά πόδια και πήραν ευλογία τό άπόπλυμα. Μιά παράλυτη αδελφή, πού νίφτηκε μέ αυτό μέ πίστη, θεραπεύτηκε καί πήγε προς έκπληξη όλων νά πάρη κι εκείνη τήν ευχή του. Ό άρχιληστής βλέποντας τό θαύμα αλλοιώθηκε εσωτερικά, μετάνιωσε, πέταξε τό σπαθί πού είχε κρυμμένο κάτω από τό ράσο του καί μετά από λίγο καιρό καί αυτός καί οι σύντροφοι του έγιναν μοναχοί καί έζησαν μέ ακρίβεια τήν μοναχική ζωή. (Βλ. Δ. Τσάμη, *Μητερικόν*, τόμος Γ', Θεσσαλονίκη 1992, σ. 18-24).

⁷ Καλαμποκήσιο ψωμί.

όλα τὰ παίρνει αριστερά, όλα τὰ βλέπει ανάποδα. Ένώ, όποιος έχει καλούς λογισμούς, ο,τι και νά δη, ο,τι και νά τοῦ πής, θά βάλη καλό λογισμό.

Μιά φορά ένα παιδί δευτέρας γυμνασίου ήρθε στο Καλύβι καί χτύπησε το σιδεράκι στην πόρτα. Είχα ένα τσουβάλι γράμματα νά διαβάσω, αλλά είπα, ας βγώ νά δώ τί θέλει. «Τί είναι, παλληκάρι;», τοῦ λέω. «Αυτό είναι το Καλύβι τοῦ πατρός Παΐσιου; μέ ρωτάει. Θέλω τον πατέρα Παΐσιο». «Αυτό είναι, αλλά αυτός δέν είναι εδώ· πήγε νά αγοράση τσιγάρα», τοῦ λέω. «Φαίνεται κάποιον πήγε νά εξυπηρετήση», μοῦ λέει μέ καλό λογισμό. «Γιά τον εαυτό του πήγε νά τά αγοράση, τοῦ λέω. Τοῦ είχαν τελειώσει καί έκανε σάν τρελλός γιά τά τσιγάρα. Έμενα μέ άφησε εδώ μόνον μου καί ούτε ξέρω πότε θά γυρίση. Άν δώ ότι άργεί, θά σηκωθώ νά φύγω». Βούρκωσαν τά μάτια του καί μέ καλό πάλι λογισμό είπε: «Τον κουράζουμε τον Γέροντα». «Τί τον θέλεις;», τόν ρωτάω. «Τήν ευχή του θέλω νά πάρω», μοῦ λέει. «Τί ευχή νά πάρης, μωρέ! Αυτός είναι πλανεμένος· δεν έχει χαΐρι· εγώ τον ξέρω καλά. Μην περιμένης άδικα, γιατί, κι όταν γυρίση, θά είναι νευριασμένος, ίσως είναι και μεθυσμένος, επειδή πίνει κióλας». Άλλα εκείνο έβαζε συνέχεια καλό λογισμό. «Τέλος πάντων, του λέω, εγώ θά περιμένω λίγο ακόμη, τί θέλεις νά του πώ;». «Έχω ένα γράμμα νά του δώσω, μοῦ λέει, αλλά θά περιμένω νά πάρω καί την ευχή του». Είδατε; Ό,τι τοῦ έλεγα, το έπαιρνε μέ καλό λογισμό. Τοῦ είπα: «σάν τρελλός έκανε γιά τά τσιγάρα» καί το καημένο αναστέναξε, βούρκωσαν τά μάτια του. «Ποιος ξέρει, είπε, κάποιον θά ήθελε νά εξυπηρετήση». Άλλοι τόσα διαβάζουν, κι εκείνο, παιδάκι δευτέρας γυμνασίου, και νά εχη τόσο καλούς λογισμούς! Νά τοῦ χαλάς τον λογισμό καί αυτό νά φτιάχνη καλύτερο λογισμό καί νά βγάξη πιο καλό συμπέρασμα. Το θαύμασα! Πρώτη φορά είδα τέτοιο πράγμα!

*Λογισμοί τοῦ αγιασμένου άνθρωπου
και λογισμοί τοῦ πονηροῦ άνθρωπου.*

- Γέροντα, αυτός πού έχει αγιότητα καταλαβαίνει ποιος είναι πονηρός;
- Ναί, τόν πονηρό τον καταλαβαίνει, όπως καταλαβαίνει καί τήν αγιότητα ενός Αγίου. Βλέπει το κακό, άλλα συγχρόνως βλέπει καί τόν εσωτερικό άνθρωπο καί διακρίνει ότι το κακό είναι τοῦ πειρασμού καί έρχεται άπ' εξω. Μέ τά μάτια της ψυχής του βλέπει τά δικά του σφάλματα μεγάλα, ενώ τών άλλων μικρά. Τά βλέπει στ' αλήθεια μικρά, όχι ψεύτικα. Μπορεί νά βλέπη ότι είναι εγκλήματα, αλλά δικαιολογεί μέ τήν καλή έννοια τις πονηριές τοῦ κακού άνθρωπου· δεν τόν περιφρονεί, δέν τόν θεωρεί κατώτερο του. Μπορεί μάλιστα νά τόν θεωρή καί καλύτερο άπό τόν εαυτό του καί νά τόν ανέχεται εν γνώσει του για πολλούς λόγους. Βλέπει λ.χ. τήν κακότητα ενός εγκληματία, αλλά σκέφτεται ότι εκείνος έφθασε στο σημείο να κάνει εγκλήματα, γιατί δέν βοηθήθηκε, και ότι θά μπορούσε και ό ίδιος να ήταν στην θέση του, άν δέν τον βοηθούσε ό Θεός. Έτσι δέχεται πολλή Χάρη. Αντίθετα, ό πονηρός άνθρωπος, ενώ βλέπει τήν αγιότητα τοῦ άλλου, δέν γνωρίζει τους καλούς λογισμούς πού έχει, όπως ούτε ό διάβολος τους γνωρίζει.

Όποιος κάνει λεπτή εργασία, δικαιολογεί τόν άλλον και όχι τόν εαυτό του. Και όσο προχωρεί πνευματικά, τόσο ελευθερώνεται και τόσο αγαπά τόν Θεό και τους ανθρώπους. Τότε δέν μπορεί νά καταλάβη τί θά πή κακία, γιατί όλο καλούς λογισμούς έχει γιά τους

άλλους και όλο αγνά σκέφτεται και τά βλέπει όλα πνευματικά, άγια. Ωφελείται ακόμη και από τις πτώσεις των συνανθρώπων του, τις όποιες χρησιμοποιεί για γερό φρένο στον εαυτό του, για νά προσεχή νά μήν έκτροχιασθή. Αντίθετα, ένας πού δέν έχει έξαγνισθή, σκέφτεται πονηρά και βλέπει όλα τά πράγματα πονηρά. Ακόμη και τά καλά τά μολύνει μέ τήν πονηρία του. Δέν ωφελείται ούτε και από τις αρετές τών άλλων, γιατί είναι σκοτισμένος από τήν μαυρίλα τού άνθρωποκτόνου, οπότε και αυτές τις ερμηνεύει μέ το πονηρό του λεξικό. Πάντα είναι στενοχωρημένος και πάντα στενοχωρεί τους συνανθρώπους του μέ τήν πνευματική του αυτή μαυρίλα. Άν θέλη νά έλευθερωθή, πρέπει νά καταλάβη ότι έχει ανάγκη από εξαγνισμό, για νά έρθη και ή διαύγεια ή πνευματική, ή κάθαρση τού νοϋ και της καρδιάς.

- Και όταν, Γέροντα, ό ίδιος άνθρωπος γίνεται πότε πονηρός και πότε καλός;

- Τότε δέχεται ανάλογες επιδράσεις και αλλοιώσεις. Ό άνθρωπος είναι τρεπτός. Οι πονηροί λογισμοί άλλοτε είναι τού πειρασμού και άλλοτε ό ίδιος ό άνθρωπος σκέφτεται πονηρά. Πολλές φορές δηλαδή ό πειρασμός δημιουργεί καταστάσεις, για νά φέρνουν οί άνθρωποι κακούς λογισμούς. Έναν αρχιμανδρίτη, όταν ήρθε για πρώτη φορά στο Καλύβι, δεν πρόλαβα νά τον δώ. Την δεύτερη φορά πού ήρθε, δεν μπορούσα νά τον δώ, επειδή ήμουν βαριά άρρωστος, και τού είπα νά ερθη μιά άλλη φορά, για νά συζητήσουμε. Τότε εκείνος μπήκε σέ λογισμούς ότι δέν τον θέλω, ότι έχω κάτι μαζί του, και πήγε κάτω στο μοναστήρι και έκανε παράπονα. Αυτό όλο ήταν τού πειρασμού.

Οί λογισμοί τον άνθρωπου δείχνουν την πνευματική του κατάσταση

- Γέροντα, πώς γίνεται το ίδιο πράγμα νά το βλέπουν διαφορετικά δύο άνθρωποι;

- Όλα τά μάτια βλέπουν το ίδιο καθαρά; Για νά δή κανείς καθαρά, πρέπει νά εχη τά μάτια της ψυχής του υγιέστατα, γιατί τότε έχει την εσωτερική καθαρότητα.

- Γιατί, Γέροντα, μερικές φορές, το ίδιο περιστατικό ένας το θεωρεί ευλογία και άλλος δυστυχία;

- Καθένας το ερμηνεύει ανάλογα με τον λογισμό του. Το κάθε πράγμα μπορείς νά το δής από τήν καλή του πλευρά ή από τήν κακή του πλευρά. Είχα ακούσει το έξης περιστατικό: Σέ ένα μοναστήρι πού βρισκόταν σέ κατοικημένη περιοχή είχαν τυπικό νά κάνουν εσπερινό και όρθρο τά μεσάνυχτα και πήγαιναν και κοσμικοί, γιατί το μοναστήρι ήταν περιτριγυρισμένο από σπίτια πού σιγά-σιγά είχαν χτισθή εκεί κοντά. Μιά φορά ένας αρχάριος νέος μοναχός ξέχασε το κελλί του ανοιχτό και μπήκε μέσα μιά γυναίκα. Όταν το έμαθε, στενοχώρια, κακό! Ω, μολύνθηκε το κελλί! Τρομερό, χάθηκε ό κόσμος! Παίρνει οινόπνευμα, ρίχνει στο πάτωμα και βάζει φωτιά, για νά το άπολυμάνη! Παραλίγο νά κάψη το μοναστήρι. Το πάτωμα τού κελλιού του το έκαψε, τόν λογισμό του όμως δεν τον έκαψε. Εκείνον έπρεπε νά κάψη, γιατί τό κακό στον λογισμό του βρισκόταν. Αν έφερνε καλό λογισμό και έλεγε ότι ή γυναίκα μπήκε στο κελλί από ευλάβεια, για νά ώφεληθή, για νά πάρη χάρη και νά άγωνισθή και αύτη στο σπίτι της, θά αλλοιωνόταν πνευματικά και θά δόξαζε τον Θεό.

Από την ποιότητα των λογισμών ενός ανθρώπου φαίνεται ή πνευματική του κατάσταση. Οι άνθρωποι κρίνουν τά πράγματα ανάλογα μέ τό περιεχόμενο πού έχουν μέσα τους. Αν δεν έχουν πνευματικό περιεχόμενο, βγάζουν λάθος συμπεράσματα και άδικούν τον άλλον. Αν λ.χ. δη κάποιον αργά τό βράδυ έξω ένας πού κάνει ελεημοσύνες την νύχτα, γιά νά μην τον βλέπουν, ποτέ δέν θά βάλη κακό λογισμό. Αν τόν δη όμως κάποιος πού ξενουχτάει στην αμαρτία, θά πη: «τό τέρας, ποιος ξέρει πού ξενουχτούσε», γιατί τέτοιες εμπειρίες έχει. Η, αν ακούγονται την νύχτα από τόν επάνω όροφο ντούκ-ντούκ, ένας πού έχει καλούς λογισμούς θά πη: «μετάνοιες κάνει», ενώ ένας πού δέν έχει καλούς λογισμούς θά πη: «όλη την νύχτα χορεύει». Αν ακούγεται μελωδία, ό ένας θά πη: «τί ωραίες ψαλμωδίες», ενώ ό άλλος θά πη: «τί τραγούδια είναι αυτά;».

Θυμάστε πώς αντιμετώπισαν τόν Χριστό οι δύο ληστές πού είχαν σταυρωθή μαζί Του; Και οι δύο έβλεπαν τόν Χριστό επάνω στον Σταυρό, την γη νά σείεται κ.λπ. Τί λογισμό όμως έβαλε ό ένας και τί ό άλλος! Ό ένας, ό έξ ευωνύμων, βλασφημούσε και έλεγε: «*Ει συ ει δ Χριστός, σώσον σεαυτόν και ήμας*»⁸. Ό άλλος, ό εκ δεξιών, έλεγε: «*Ημείς μέν άξια ών έπράξαμεν άπολαμβάνομεν ούτος δέ ουδέν άτοπον έπραξε*»⁹. Ό ένας σώθηκε, ό άλλος κολάσθηκε.

---

⁸ Λουκ. 23, 39.

⁹ Βλ. Λουκ. 23, 41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι βλάσφημοι λογισμοί

Ποιοί λογισμοί είναι βλάσφημοι

- Γέροντα, δεν έχω καταλάβει πότε ένας λογισμός είναι βλάσφημος.
- Όταν μας έρχονται στον νου άσχημες εικόνες για τον Χριστό, για την Παναγία, για τους Αγίους ή για κάτι θείο και ιερό, ή ακόμη για τον πνευματικό μας Πατέρα κ.λπ., αυτά είναι βλάσφημοι λογισμοί. Αυτούς τους λογισμούς δεν πρέπει να τους λήη κιόλας κανείς.
- Ούτε στον πνευματικό;
- Στον πνευματικό αν πούμε: «μου περνούν βλάσφημοι λογισμοί για τον Χριστό ή για το Άγιο Πνεύμα ή για την Παναγία ή για τους Αγίους ή για σένα τον πνευματικό μου», αυτό αρκεί. Αυτές οι βλασφημίες και οί αμαρτίες είναι όλες τού διαβόλου· δέν είναι δικές μας. Γι' αυτό δεν χρειάζεται να στενοχωριωμαστε και για τις αμαρτίες τού διαβόλου. Όταν ήμουν αρχάριος μοναχός, ένα διάστημα μου έφερνε ο διάβολος, ακόμη και μέσα στην εκκλησία, βλάσφημους λογισμούς και στενοχωριόμουν πολύ. Ότι άκουγα να λένε οί άλλοι, όταν ήμουν στρατιώτης, βρισιές κ.λπ., τά έφερνε ο διάβολος στον νού μου για τους Άγιους. Μού έλεγε ο πνευματικός: «Αυτοί οί λογισμοί είναι τού διαβόλου. Από την στιγμή πού στενοχωριέται ο άνθρωπος για τους άσχημους λογισμούς πού περνάνε από τό μυαλό του για τά ιερά πράγματα, αυτό είναι απόδειξη ότι δέν είναι δικοί του, αλλά έρχονται άπ' έξω». Έγώ πάλι στενοχωριόμουν. Έφευγα, πήγαινα στο παρεκκλήσι τού Τιμίου Προδρόμου να προσευχηθώ, και εύωδιάζε ή εικόνα του, όταν προσκυνούσα. Όταν μου έρχονταν πάλι τέτοιοι λογισμοί, ξαναπήγαινα στο παρεκκλήσι, πάλι ερχόταν μία εύωδιά από την εικόνα! Μιά μέρα την ώρα της Θείας Λειτουργίας, στο Τρισάγιο, έψελνα κι έγώ σιγανά τό «Άγιος ό Θεός» τού Νηλέως¹⁰. Τότε βλέπω να μπαίνει από την πόρτα της Λιτής¹¹ ένα θηρίο μεγάλο, φοβερό, με σκυλήσιο κεφάλι. Πετούσε φλόγες από τό στόμα και από τά μάτια του! Γυρίζει και μου δίνει δυο μουτζες, γιατί έψαλλα τό «Άγιος ό Θεός» Κοιτάζω δίπλα μου, μήπως τό είδε και κάποιος άλλος, κανείς δέν τό είχε δει. Μετά είπα στον πνευματικό: «αυτό και αυτό συνέβη». «Νά, τον είδες; μου είπε ο πνευματικός, αυτός είναι. Τώρα ησύχασες;».
- Ό άνθρωπος, Γέροντα, καταλαβαίνει πάντοτε άν ένας λογισμός είναι βλάσφημος;
- Άν τό μυαλό πού τού έδωσε ο Θεός τό δουλεύη, τότε καταλαβαίνει. Π.χ. μου λένε μερικοί: «Γέροντα, πώς είναι δυνατόν να υπάρχει κόλαση; Έμεις στενοχωριόμαστε να υπάρχει άνθρωπος στην

¹⁰ Νηλεύς Καμαράδος: Έζησε στην Κωνσταντινούπολη περί τό 1880. Φιλοπώντατος μουσικός πού ασχολήθηκε με τήν θεωρία της βυζαντινής μουσικής και διακρίθηκε μεταξύ των ιεροψαλτών.

¹¹ Ό έσωνάρθηκας των μοναστηριακού τύπου ναών, δηλαδή ο μεταξύ τού κυρίως ναού και τού νάρθηκος χώρος. Έλαβε τήν ονομασία του από τήν σύντομη ακολουθία τής Λιτής, ή οποία στα Μοναστήρια ψάλλεται συνήθως σ' αυτόν τόν χώρο στις μεγάλες εορτές, κατά τις ολονύκτιες αγρυπνίες, και περιλαμβάνει ιδιόμελα τροπάρια και μεγάλη δέηση και ικεσία (λιτή)

φυλακή, πόσο μάλλον στην κόλαση». Αυτό όμως είναι βλασφημία, γιατί έτσι παρουσιάζονται ότι είναι πιο δίκαιοι από τον Θεό. Ο Θεός ξέρει τί κάνει. Θυμάστε ένα περιστατικό πού αναφέρει ο Άγιος Γρηγόριος ο Διάλογος; Κάποτε ο επίσκοπος Φουρτουνάτος έδωσε ένα δαιμόνιο από μια δαιμονισμένη. Το δαιμόνιο μετά γύριζε μέσα στην πόλη σαν ένας φτωχός άνθρωπος και κατηγορούσε τον επίσκοπο. «Ο άσπλαχνος με έδωσε», φώναζε. «Βρέ, νά πάρη ή ευχή, του λέει κάποιος, γιατί σε έδωσε; Πώς τό έκανε αυτό; Πέρνα μέσα στο δικό μου σπίτι». Πέρασε μέσα ο διάβολος. Σε λίγο του λέει: «Κρυνώνω· ρίξε ξύλα στο τζάκι». Ρίχνει εκείνος ξύλα στο τζάκι, βάζει κούτσουρα, δώσ' του φωτιά. Και τελικά, αφού έγινε καλό καμίνι, μπαίνει ο διάβολος στο παιδί του και τό καημένο δαιμονίστηκε και πήδηξε στην φωτιά και κάηκε. Τότε κατάλαβε εκείνος τί έδωσε ο επίσκοπος και τί δέχτηκε αυτός. Για νά τον δώξη ο επίσκοπος Φουρτουνάτος, κάτι ήξερε¹².

Άπό ποϋ προέρχονται οί βλάσφημοι λογισμοί

- Γέροντα, νά μας λέγατε κάτι για τήν καλή αδιαφορία.

- Η καλή αδιαφορία χρειάζεται σε έναν υπερευαίσθητο πού τον ταλαιπωρεί τό ταγκαλάκι¹³ με διάφορους λογισμούς. Τότε καλό είναι νά γίνη λίγο αναίσθητος, με τήν καλή έννοια, και νά μή λεπτολογή μερικά πράγματα. Η, ακόμη, χρειάζεται για κάποιον πού μπορεί σε πολλά νά είναι αδιάφορος, άλλα σε κάτι νά τοϋ εχη δημιουργήσει ο πειρασμός μιá υπερευαίσθησία, για νά τον άχρηστέψη. Τότε για ενα διάστημα θά τον βοηθήση ή καλή αδιαφορία. Θέλει όμως παρακολούθηση. Πρέπει νά λήη τον λογισμό του και νά παρακολουθήται από τόν πνευματικό, αλλιώς μπορεί σιγά-σιγά νά τά πάρη όλα σβάρνα και νά φθάση στην άλλη άκρη, νά γίνη τελείως αδιάφορος.

- Γέροντα, γιατί, όταν πέφτω στην λύπη, έχω βλάσφημους λογισμούς;

- Κοίταξε νά δής τί γίνεται. Όταν το ταγκαλάκι σέ βλέπη λυπημένη, το εκμεταλλεύεται και σοϋ δίνει μιá κοσμική καραμέλα, έναν αμαρτωλό λογισμό. Άφοϋ πέσης την πρώτη φορά, μετά σέ οδηγεί σέ μεγαλύτερη στενοχώρια και δέν έχεις την δύναμη νά αντίδρασης. Γι' αυτό δέν πρέπει νά μένης ποτέ σέ κατάσταση λύπης, άλλα νά κάνης κάτι πνευματικό πού θά σέ βοηθήση νά βγής από αυτήν τήν κατάσταση.

- Γέροντα, πολύ παιδεύομαι μέ κάτι λογισμούς...

- Είναι τοϋ πειρασμού. Ειρήνευε και μήν τους άκοϋς. Έσύ είσαι ευαίσθητη. Ο διάβολος εκμεταλλεύεται τήν ευαισθησία σου, σέ κάνει νά λεπτολογής μερικά πράγματα, κολλάει τό μυαλό σου εκεί και βασανίζεσαι άδικα. Μπορεί νά σοϋ φέρη άσχημους λογισμούς λ.χ. για τήν Γερόντισσα ή και για μένα τον ίδιο. Μήν τους δίνης σημασία. Ένας βλάσφημος λογισμός, αν τοϋ δώσης λίγη σημασία, μπορεί νά σέ ταλαιπωρήση, νά σέ τσακίση. Σοϋ χρειάζεται λίγη καλή αδιαφορία.

Μέ βλάσφημους λογισμούς βασανίζει ο διάβολος συνήθως τους πολύ ευλαβείς και πολύ ευαίσθητους. Μεγαλοποιεί τήν πτώση τους, για νά τους θλίβη, και εάν δέν κατορθώση νά τους φέρη

¹² Βλ. Αγίου Γρηγορίου τοϋ Διαλόγου, *Εϋεργετικός*, τόμος Α', 'Υπόθεσις ΛΕ', εκδ. Ματθ. Λαγγη, Άθηναι 1980, σ. 510.

¹³ Έτσι αποκαλούσε ο Γέροντας τόν διάβολο.

σέ απόγνωση, ώστε νά αυτοκτονήσουν, προσπαθεί τουλάχιστον νά τους τρελλάνη και νά τους άχρηστέψη. Καί εάν δέν μόρεση νά κάνη ούτε καί αυτό, τον ευχαριστεί νά τους φέρη έστω μία μελαγχολία.

Είχα συναντήσει κάποιον πού συνέχεια έφτυνε. Μοϋ λένε: «Δαιμόνιο έχει». «Δέν κάνουν έτσι, τους λέω, όταν έχουν δαιμόνιο». Όπως διαπίστωσα μετά, αυτός ό καημένος δέν είχε φταιξει σέ τίποτε, ώστε νά δαιμονισθή. Είχε μεγαλώσει ορφανός καί είχε μία ευαισθησία· είχε καί αριστερό λογισμό καί λίγη φαντασία, πού τά καλλιέργησε ό διάβολος καί τοϋ έφερνε βλάσφημους λογισμούς. Όταν λοιπόν τοϋ έφερνε ό διάβολος τέτοιους λογισμούς, αυτός αντιδρούσε, τινάζοταν, έφτυνε τους βλάσφημους λογισμούς. Ό άλλος πού έβλεπε αυτήν την σκηνή νόμιζε ότι είχε δαιμόνιο. Νά εχη ό καημένος μια ευαισθησία, νά φτύνη τους βλάσφημους λογισμούς καινά τοϋ λένε: «Έχεις δαιμόνιο»! Οί βλάσφημοι λογισμοί έρχονται πολλές φορές και από φθόνο τοϋ διαβόλου. Καμμιά φορά μάλιστα μετά από αγρυπνία, όταν κανείς είναι πτώμα από τήν κούραση και δέν μπορή νά αντίδραση, τοϋ φέρνει ό κακούργος διάβολος βλάσφημους λογισμούς και έπειτα, για νά τόν μπλέξη ή για νά τόν ρίξη στην απόγνωση, αρχίζει νά τοϋ λήη: «Τέτοιους λογισμούς ούτε ό διάβολος δέν φέρνει! Τώρα δέν θά σωθης...». Ακόμη και για το Πανάγιο Πνεύμα μπορεί νά τοϋ φέρη βλάσφημους λογισμούς και μετά νά τοϋ πή ότι αυτή ή αμαρτία δέν συγχωρείται κ.λπ.

- Γέροντα, μπορεί νά έρθη εξ αιτίας μας ένας βλάσφημος λογισμός;

- Ναί, μπορεί και ό ίδιος ό άνθρωπος νά δώση αφορμή. Όταν δέν ύπάρχη ευαισθησία, οί βλάσφημοι λογισμοί είναι από υπερηφάνεια, από κατάκριση κ.λπ. Γι' αυτό, όταν κάνετε άσκηση και έχετε λογισμούς απιστίας, βλάσφημους, νά ξερετε ότι ή άσκηση γίνεται μέ υπερηφάνεια. Σκοτίζεται ό νους από τήν υπερηφάνεια, αρχίζει ή απιστία, και απογυμνώνεται ό άνθρωπος από τήν Χάρη τοϋ Θεού. Η όταν κανείς άσχολήται μέ δογματικά θέματα, χωρίς νά εχη τέτοιες προϋποθέσεις, μετά έχει βλάσφημους λογισμούς.

Περιφρόνηση στους βλάσφημους λογισμούς

- Γέροντα, ό Άββάς Ισαάκ λέει ότι νικάμε τά πάθη «διά της ταπεινώσεως, και όχι διά της περιφρονήσεως»¹⁴. Η περιφρόνηση ενός πάθους και ή περιφρόνηση των βλάσφημων λογισμών είναι το ίδιο;

- Όχι, ή περιφρόνηση ενός πάθους έχει υπερηφάνεια, αυτοπεποίθηση καί, το χειρότερο, δικαιολογία. Δικαιολογείς δηλαδή τον εαυτό σου καί δέν δέχεσαι το πάθος σου. Είναι σαν νά λές: «δέν είναι δικό μου αυτό το πάθος, δέν έχει σχέση μ' εμένα», και δέν αγωνίζεσαι νά απαλλαγής από αυτό. Τους βλάσφημους λογισμούς όμως πρέπει νά τους περιφρονούμε, γιατί, όπως είπα, δέν είναι δικοί μας, άλλα τοϋ διαβόλου.

- Όταν υποκρίνεται κανείς μπροστά στους άλλους ότι έχει ένα πάθος, π.χ. όταν κάνη τον γαστρίμαργο, εμπαίζει τον διάβολο;

¹⁴ Άββα Ισαάκ τοϋ Σύρου, *Οί Ασκητικοί Λόγοι*, Επιστολή Δ', εκδ. «Αστήρ», Αθήνα 1961, σ. 329.

- Τότε υποκρίνεται μέ τήν καλή υποκρισία· δέν είναι ότι εμπαιίζει τον διάβολο. Εμπαιίζει τον διάβολο, όταν σου φέρνη βλάσφημους λογισμούς κι εσύ ψάλλεις.

- Γέροντα, πώς νά διώξω έναν βλάσφημο λογισμό τήν ώρα της ακολουθίας;

- Μέ τήν ψαλτική. «*Ανοίξω το στόμα μου...*»¹⁵. Δέν ξέρεις μουσικά; Νά μήν τόν ξεσκαλίξης. Περιφρόνησε τον. Όταν συζητάη κανείς τέτοιους λογισμούς τήν ώρα της προσευχής, είναι σάν νά ξεσκαλίξη ό στρατιώτης μά χειροβομβίδα τήν ώρα πού δίνει αναφορά.

- Καί αν έπιμένη;

- Άν έπιμένη, νά ξέρης ότι κάπου μέσα σου έχει ένα στέκι. Τέλεια λύση: ή περιφρόνηση στον διάβολο, διότι αυτός κάνει το φροντιστήριο τής πονηριάς. Καλύτερα εκείνη τήν ώρα νά μή λέμε ούτε τήν ευχή, γιατί δείχνουμε ότι μας απασχολεί το θέμα, και ο διάβολος στοχεύει στο αδύνατο σημείο και μας βομβαρδίζει συνέχεια μέ βλάσφημους λογισμούς. Καλύτερα νά ψέλνουμε. Βλέπεις, και τά μικρά παιδιά, όταν θέλουν νά περιφρονήσουν κάποιο παιδί πού τα μιλάει, λένε «τραλαλά», τραγουδάνε. Το ίδιο νά κάνουμε και εμείς στον διάβολο. Θά ψέλνουμε όμως, δεν θα τραγουδάμε. Η ψαλμωδία είναι προσευχή στον Θεό, αλλά και περιφρόνηση στον διάβολο. Όποτε, την τρώει και από 'δώ ό πονηρός, τήν τρώει και από 'κει, και θά σκάση.

- Όταν είμαι έτσι, Γέροντα, δεν μπορώ νά ψάλλω, δυσκολεύομαι ακόμη και νά πάω νά κοινωνήσω.

- Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο! Σου κάνει αποκλεισμό το ταγκαλάκι! Νά πηγαίνης νά ψάλλης, νά κοινωνάς, γιατί δεν είναι δικοί σου αυτοί οί λογισμοί. Μόνο σ' αυτό νά μοϋ κάνης υπακοή· νά ψάλλης ενα «*Άξιον εστί*», γιά νά πάρη τά ναϋλα του το ταγκαλάκι και νά φύγη. Δεν σου είχα πει γιά ενα καλογέρι; Είχε έρθει δώδεκα χρόνων στο Άγιον Όρος. Ήταν ορφανό, είχε χάσει τήν στοργή από τήν σαρκική του μάνα και είχε δώσει όλη του τήν αγάπη στην Παναγία. Τήν αισθανόταν σάν μάνα του. Νά έβλεπες με τί ευλάβεια προσκυνούσε τις εικόνες! Ύστερα ό πειρασμός εκμεταλλεύτηκε αυτήν τήν αγάπη και τού έφερε βλάσφημους λογισμούς. Το καημένο δεν πήγαινε ούτε νά προσκύνηση τις εικόνες. Το έμαθε ό Γέροντας του, το πήρε από το χέρι και το έβαλε νά άσπασθή τήν εικόνα της Παναγίας και τού Χριστού στο πρόσωπο, στα χέρια, και αμέσως ό διάβολος έφυγε. Είναι κατά κάποιον τρόπο αναίδεια νά άσπασθής στο πρόσωπο τήν Παναγία και τον Χριστό, άλλα αυτό το έκανε ο Γέροντας, γιά νά διώξη τους λογισμούς πού είχε το καλογέρι.

Πότε φταίμε γιά τους βλάσφημους λογισμούς

- Γέροντα, όταν έχω προσβολή βλάσφημου λογισμού χωρίς συγκατάθεση δική μου, φταίω;

- Αν στενοχωρηθής και δεν τόν δεχθής, δεν είναι τίποτε.

- Γέροντα, πότε φταίει κανείς για έναν βλάσφημο λογισμό;

- Αν δεν στενοχωριέται πού έχει τέτοιο λογισμό και κάθεται και τον συζητάη, τότε φταίει. Και όσο θα δέχεται τους βλάσφημους λογισμούς, τόσο θα δέχεται την ταραχή τού διαβόλου. Γιατί, όταν τού περνά ένας βλάσφημος λογισμός και τον έξετάη και τον συζητάη μέ τό μυαλό του, δέχεται έναν μικρό δαιμονισμό.

¹⁵ Η αρχή τού είρμου τής α ' ωδής τού κανόνος τού Ακάθιστου Ύμνου.

- Καί πώς θα φύγουν, Γέροντα, τέτοιοι λογισμοί;
- Αν στενοχωριέται κάποιος, όταν τοῦ ερχονται τέτοιοι λογισμοί καί δεν τους συζητά, θά κόβονται μόνοι τους, γιατί δέν θά τροφοδοτούνται. Δένδρο πού δέν ποτίζεται, θά ξεραθή. Ἄπό την στιγμή ὅμως πού κάποιος εύχαριστηθή μ' αυτούς, ἔστω καί λίγο, τους τρέφει, ποτίζεται ὁ παλαιός άνθρωπος καί δύσκολα θά ξεραθούν.
  - Γέροντα, μερικές φορές δέχομαι τους βλάσφημους λογισμούς, συγκατατίθεμαι, καί μετά τό καταλαβαίνω, ἄλλα δέν μπορώ νά τους διώξω.
  - Ἐσύ ξέρεις τί παθαίνεις; Κάποια στιγμή ἔχεις ἄλλου τόν νοῦ σου, εἶσαι αφηρημένη καί χαζεύεις μέ ανοιχτό τό στόμα. Ἐρχεται τότε τό ταγκαλάκι, σού ρίχνει μέσα μιά καραμέλα κι ἔσύ αρχίζεις νά τήν πιπιλίζης. Νιώθεις τήν γεύση της καί μετά δυσκολεύεσαι νά τήν πετάξης. Πρέπει, μόλις σέ γλυκάνη λίγο, αμέσως νά τήν πετάξης.
  - Καί ὅταν, Γέροντα, περνάη ἕνας βλάσφημος λογισμός, τόν δέχωμαι λίγο καί μετά τόν διώχνω;
  - Τότε εἶναι σάν νά σού ἔδωσε ὁ διάβολος μιά καραμέλα, τήν πιπίλισες λίγο καί μετά τήν ἔφτυσες. Πρέπει νά τήν φτύσης αμέσως. Διαφορετικά, στην αρχή θά σέ ξεγελάη μέ μιά καραμέλα καί ὕστερα θά σέ ποτίζη φαρμάκι καί θά σέ κοροϊδεύη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ἡ εμπιστοσύνη στον λογισμό

- Γέροντα, όταν θυμώνω, γίνομαι σάν χείμαρρος· δεν μπορώ να συγκρατηθώ.
- Γιατί να μην μπορή να συγκρατηθής;
- Γιατί πιστεύω στον λογισμό μου.
- Έ, τότε έχεις δικό σου πιστεύω, δικό σου σύμβολο πίστεως!... Ὁ εγωισμός φταίει. Νά μη δικαιολογή τον λογισμό σου. Έναν μπανταλό¹⁶ λογισμό, μόνη σου νά τον πετάς, νά μη τον δέχεσαι.
- Και πώς θά καταλάβω ότι ένας λογισμός είναι μπανταλός;
- Έ, άν δεν καταλαβαίνης, νά τον λες στην Γερόντισσα καί, τάκ, νά τον πετάς, κάνοντας υπακοή σε ο,τι σοῦ πῆ. Το νά εμπιστεύεται ένας πνευματικός άνθρωπος στον λογισμό του είναι αρχή πλάνης. Σκοτίζεται το μυαλό του από τήν υπερηφάνεια και μπορεί νά πλανηθή. Καλύτερα νά τρελλαθή, γιατί τότε θά εχη ελαφρυντικά.
- Δέν χωράει βοήθεια, Γέροντα, από τους άλλους;
- Για νά βοηθηθή, στην κατάσταση πού βρίσκεται, πρέπει και ο ἴδιος νά βοηθήση. Να καταλάβη ότι το να πιστεύη στον λογισμό πού τοῦ λέει λ.χ. πώς είναι ο καλύτερος από όλους, ότι είναι άγιος κ.λπ., αυτό είναι πλάνη. Ούτε μέ το πυροβόλο δεν φεύγει αυτός ο λογισμός, άν ο ἴδιος τόν κρατάη. Πρέπει νά ταπεινωθή, γιά νά φύγη. Μερικές φορές μοῦ ζητούν νά προσευχηθώ γιά τέτοιες περιπτώσεις. Τί προσευχή νά κάνω; Αφού εκείνος έχει μέσα του το φιτίλι τού διαβόλου, πάλι θά τιναχθή. Σάν νά κρατάη κάποιος στά χέρια του φιτίλια από φουρνέλα και ζητάη νά τόν βοηθήσης, γιά νά μην άνατιναχθή.
- Γέροντα, εχω γίνει στρυφνή.
- Ποιος το λέει; Ὁ λογισμός σου; Ἐγώ σέ παρακολουθώ από το Άγιον Ὅρος. Έχω τόν νού μου. Δέν έγινες στρυφνή. Άν όμως πιστέψης στον λογισμό σου, τότε θά σοῦ στρίψη. Μην πιστεύης στον λογισμό σου, ούτε άν σοῦ λήη ότι είσαι χάλια ούτε άν σοῦ λήη ότι είσαι αγία.

Ἡ εμπιστοσύνη στον λογισμό δημιουργεί ψυχολογικά προβλήματα

- Γέροντα, όταν κάποιος εχη τόν λογισμό ότι όλοι ασχολούνται μ' αυτόν κ.λπ., πώς θά τόν διώξη;
- Αυτό είναι τοῦ πειρασμού πού πάει νά τόν άρρωστήση. Νά άδιαφορήση, νά μην πιστεύη καθόλου σ' αυτόν τόν λογισμό. Ένας λ.χ. πού έχει καχυποψία, άν δη έναν γνωστό του νά μιλάη σιγά σέ έναν άλλον, σκέφτεται: «γιά μένα λέει· δέν το περίμενα άπ' αυτόν!», ενώ εκείνοι γιά άλλο θέμα συζητοῦν. Και άν δέν προσέξη, εξελίσσεται σιγά-σιγά καί πού φθάνει! Νομίζει ότι τόν παρακολουθούν, ότι τόν καταδιώκουν. Ακόμη καί άν εχη συγκεκριμένα στοιχεία ότι οι άλλοι ασχολούνται μ' αυτόν, νά ξέρη ότι καί αυτά ό ἴδιος ο εχθρός τά έχει ταιριάζει έτσι, γιά νά τόν πείση. Καί πώς τά συνδυάζει ό διάβολος!
- Γνωρίζω έναν νέο πού, ενώ είναι εξυπνότατος, πιστεύει στον λογισμό του πού τοῦ λέει ότι δεν είναι ισορροπημένος. Με το να δέχεται τους λογισμούς πού τοῦ φέρνει τό ταγκαλάκι, τού έχουν δημιουργηθη ένα σωρό κόμπλεξ. Έκανε άπόπειρα αυτοκτονίας, έχει λειώσει τους γονείς του. Ὁ Θεός τού έδωσε δυνάμεις και χαρίσματα, άλλα όλα τοῦ τά

¹⁶ Ὁ Γέροντας χρησιμοποίησε αυτήν τήν λέξη μέ τήν σημασία του «χαζούλικος».

αχρηστεύει ο εχθρός, και έτσι βασανίζεται και αυτός και οι άλλοι. Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί τους δέχονται αυτούς τους ταγκαλακίστικους λογισμούς και κάνουν την ζωή τους βασανισμένη, τ'α βάζουν και με τον Θεό, πού τόσο πολύ μας ευεργετεί και μας αγαπάει. Όσα και εάν πής σε έναν τέτοιο άνθρωπο, δέν ωφελεί. Εάν δέν πάψη να πιστεύη τους λογισμούς πού του φέρνει ο εχθρός, μόνον πού θά κουράζεσαι.

- Γέροντα, ο ευαίσθητος είναι ψυχικά αδύνατος, είναι άρρωστος;

- Όχι, τό φιλότιμο και ή ευαισθησία είναι φυσικά χαρίσματα, άλλα κατορθώνει δυστυχώς ο διάβολος να τ'α εκμεταλλεύεται. Έναν ευαίσθητο άνθρωπο τον κάνει συχνά να μεγαλοποιή τ'α πράγματα, για να μην μπορή να σηκώση κάποια δυσκολία ή να τήν σηκώνη για λίγο και μετά να κάμπτεται, να απογοητεύεται, να ταλαιπωρήται, και τελικά να σακατεύεται. Αν αξιοποίηση τήν κληρονομική ευαισθησία, θά γίνη ουράνια. Αν αφήση να τήν εκμεταλλευθή ο διάβολος, θά πάη χαμένη. Γιατί, αν δέν αξιοποιή ο άνθρωπος τ'α χαρίσματα του, τ'α εκμεταλλεύεται ο διάβολος. Έτσι πετάει τ'α δώρα του Θεού. Αντί να εύγνωμονή τόν Θεό, τ'α παίρνει όλα ανάποδα. Ο ευαίσθητος, όταν πιστεύη στον λογισμό του, μπορεί να κατάληξη ακόμη και στο ψυχιατρείο, ενώ ο αδιάφορος μέ τό «δέν βαριέσαι» δέν πάει βέβαια καλά, άλλα τουλάχιστον δέν καταλήγει και στο ψυχιατρείο. Γι' αυτό τό ταγκαλάκι κυνηγάει τους ευαίσθητους ανθρώπους.

Άλλοι πάλι βάζουν έναν λογισμό, ή μάλλον τό ταγκαλάκι τους φέρνει έναν λογισμό, ότι έχουν κληρονομική επιβάρυνση, και προσπαθεί να τους πείση να πιστέψουν ότι κάτι έχουν. Τους φοβίζει, για να τους ζαλίση και να τους άχρηστέψη σ'α καλά καθούμενα. Άλλα και κάτι κληρονομικό αν ύπάρχη, μπροστά στην Χάρη του Θεού τίποτε δεν μπορεί να σταθή. Θυμάστε τον Άγιο Κυπριανό¹⁷ πού από μάγος έγινε Ιεράρχης της Εκκλησίας και Μάρτυς Χριστού; Ο Μωυσής πάλι ο Αιθίοπας¹⁸ από ληστής έγινε πιο ευαίσθητος από πολλούς μεγάλους Πατέρες. Σε τί κατάσταση έφθασε! Όταν πήγε να τον δη ο Άγιος Μακάριος, τόν ρώτησε: «Τί να κάνω; με ενοχλεί ο κόσμος και δέν μπορώ να βρω ησυχία». Και εκείνος του είπε: «Μωυσή, Μωυσή, είσαι πολύ ευαίσθητος. Να π'ας στην Πετραία Αραβία¹⁹, γιατί δέν μπορείς εσύ να δίωξης τόν κόσμο!»²⁰. Πέρασε στην ευαισθησία και τόν Μέγα Αρσένιο πού ήταν από αρχοντική οικογένεια, μορφωμένος, καλλιεργημένος άνθρωπος, ενώ εκείνος ήταν ένας ληστής. Να, βλέπεις ή Χάρη του Θεού τί κάνει! Άλλα είχε πολλή ταπείνωση.

Οι ιδιοτροπίες ξεκινούν από τόν λογισμό

- Γέροντα, αυτός πού σιχαίνεται, γιατί το παθαίνει;

- Πές μου, εσύ τί σιχαίνεσαι;

- Όλα τ'α σιχαίνομαι.

- Τότε όλα σ' εσένα θά ερχωνται! Και τ'α σκουλήκια σ'α φρούτα ή σ'α όσπρια και καμμιά τρίχα στο ψωμί κ.λπ.

- Έτσι γίνεται, Γέροντα!

- Δόξα Σοι ο Θεός! Βλέπεις πόσο σε βοηθάει ο Θεός για να τό ξεπεράσης;

- Από τόν λογισμό δεν ξεκινάει, Γέροντα, αυτό; Άς πούμε ότι βρήκε ή αδελφή μια τρίχα.

Άς τήν βγάλη στην άκρη.

¹⁷ Η μνήμη του εορτάζεται στις 2 Οκτωβρίου.

¹⁸ Η μνήμη του εορτάζεται στις 28 Αυγούστου.

¹⁹ Η ενδότερα έρημος στο βορειοδυτικό τμήμα της Αραβίας.

²⁰ Βλ. *Τό Γεροντικόν*, Άββάς Μακάριος ο Αιγύπτιος κβ', εκδ. «Αστήρ», Αθήναι 1981, σ. 68.

- Αυτό είναι ευλογία! Δώσ' την σ' εμένα, να τήν πάρω εγώ ευλογία!... Άχ! Θυμάμαι, μια φορά στό Σινά πηγαίναμε κάπου μέ έναν μοναχό και του έδωσα δυό ροδάκινα. Τον βλέπω, δέν τά τρώει. Ήθελε να πάη να τα πλύνη, γιά νά τά φάη, και τά κρατούσε στα χέρια, μήν τά βάλη στην τσέπη καί κολλήσουν μικρόβια καί από τήν τσέπη! Ό αδελφός του πού είχε οκτώ παιδιά μου έλεγε: «Περισσότερο σαπουνί ξοδεύει αυτός, γιά νά πλύνη τά χέρια του, παρά ή γυναίκα μου μέ τά οκτώ παιδιά πού πλένει!». Καί νά δήτε τί έπαθε! Έκει στό Σινά έδιναν sé κάθε καλόγερο καί έναν Βεδουίνο, γιά νά τον έξυπηρετή, νά τοϋ πηγαίνη τό φαγητό κ.λπ. Ό Βεδουίνος πού έδωσαν σ' αυτόν ήταν ό πιο βρώμικος άπ' όλους. Κατάμαυρος! Μύριζαν τά ρούχα του, μύριζε ολόκληρος. Μιά εβδομάδα έπρεπε νά τον βάλης στό μουσικό, γιά νά καθαρίση! Τά χέρια του ήταν..., μήν τά ρωτάς! Έπρεπε νά τά ξύσης μέ τήν σπάτουλα! Έν τω μεταξύ, όταν έπιανε τό τσανάκι, γιά νά τοϋ πάη τό φαγητό, έβαζε τά δυό του δάχτυλα μέσα. «Φύγε, φύγε...», τοϋ φώναζε εκείνος, μόλις τον έβλεπε. Τελικά αυτός ό μοναχός ούτε δυό εβδομάδες δέν κάθησε στό Σινά· έφυγε.

Θυμάμαι, καί στό Κοινόβιο είχαμε έναν μοναχό πού ως λαϊκός ήταν νωματάρχης. Τον είχαν βάλει διαβαστή, γιατί ήταν μορφωμένος. Τόσα χρόνια ήταν στό μοναστήρι καί σιχαινόταν. Πού νά άγγίξη πόμολο! Μέ τό πόδι άνοιγε τήν πόρτα ή σκουντούσε τό μάνταλο μέ τον αγκώνα καί μετά καθαρίζε μέ οινόπνευμα τό μανίκι πού τό ακούμπησε! Ακόμη καί τήν πόρτα της εκκλησίας μέ το πόδι τήν άνοιγε. Και επέτρεψε ό Θεός, όταν γέρασε, να σκουληκιάσουν τά πόδια του, ιδίως το ένα με το όποιο άνοιγε τις πόρτες. Ήμουν παρανοσοκόμος, όταν ήρθε γιά πρώτη φορά στο νοσοκομείο της Μονής με δεμένο το πόδι. Μου είπε ό νοσοκόμος νά το λύσω και εκείνος πήγε νά φέρη κάτι γάζες. Όταν το άνοιξα, τί νά δω! Πώ, πώ, ήταν γεμάτο σκουλήκια! «Πήγαινε στην θάλασσα, του λέω, πλύν' το, νά φύγουν τά σκουλήκια, και έλα νά κάνουμε αλλαγή». Πού είχε φθάσει! Τί τιμωρία! Έγώ τά έχασα. Μοϋ λέει ό νοσοκόμος: «Κατάλαβες άπό τί είναι αυτό;». «Κατάλαβα, τοϋ λέω, επειδή άνοίγει τήν πόρτα με το πόδι!».

- Και σ' αυτήν τήν κατάσταση, Γέροντα, συνέχιζε νά άνοίγη τήν πόρτα με τό πόδι;

- Ναι, μέ τό πόδι! Και είχε γεράσει καλόγερος!

- Δέν τό κατάλαβε;

- Δέν ξέρω. Μετά πήγα στην Μονή Στομίου στην Κόνιτσα. Τί θάνατο είχε ποιος ξέρει! Και έβλεπες, εκεί στο Κοινόβιο μερικοί νέοι μοναχοί πήγαιναν και έτρωγαν άπό τό περίσσειμα πού άφήναν στά πιάτα τους τά γεροντάκια, γιά νά πάρουν ευλογία! Μάζευαν τά περισσεύματα των κλασμάτων. Ή άλλοι ασπάζονταν τό πόμολο, γιατί τό ακούμπησαν οι Πατέρες, και αυτός, όταν προσκυνούσε τις εικόνες, μόλις πού ακουμπούσε τό μουστάκι του στην εικόνα. Και τό μουστάκι τί θά τραβούσε μετά μέ τό οινόπνευμα!

- Όταν, Γέροντα, κάτι τέτοιο γίνεται σε ιερά πράγματα, δέν είναι άνευλάβεια;

- Μά άπό' κει ξεκινάει κανείς και φθάνει πιο πέρα. Έφθασε στο σημείο νά μήν προσκυνάη, γιατί φοβόταν μήπως εκείνος πού προσκύνησε πριν άπό αυτόν τήν εικόνα είχε καμμιά αρρώστια!

- Δηλαδή, γιά νά μή σιχάινεται κανείς, δέν πρέπει νά δίνη σημασία;

- Τις σαβούρες πού τρώνε οι άνθρωποι δεν τις βλέπουν! Αμα κάνη κανείς τον σταυρό του, είτε φοβία έχει είτε νοσοφοβία, βοηθάει μετά ό Χριστός. Έκει στό Καλύβι πόσοι περνάνε πού έχουν διάφορες αρρώστιες! Και μερικοί απλοί κάνουν τον σταυρό τους, οι καημένοι, παίρνουν το κύπελλο πού έχω εκεί και πίνουν νερό. Οι άλλοι πού φοβούνται δεν το αγγίζουν. Ήρθε πριν άπό λίγες μέρες κάποιος πού είχε πολύ μεγάλη θέση σε κάποια υπηρεσία. Τόσο φοβάται ό καημένος τά μικρόβια, πού έχει ασπρίσει τά χέρια του, γιά νά τά καθαρίζη με τό οινόπνευμα. Ακόμη και τό αυτοκίνητο του τό τρίβει με οινόπνευμα! Τον λυπήθηκα!

Ξέρεις τί είναι νά εχη τέτοια θέση και νά κινήται έτσι; Τοῦ ἔδωσα λουκούμι, και δεν τό πήρε, επειδή τό ἔπιασα. Ἄλλα και στό κουτί νά ἦταν, πάλι δεν θά τό ἔπαιρνε, γιατί θά σκεφτόταν ὅτι και στό κουτί θά τό ἔβαλε κάποιος ἄλλος με τά χέρια του. Παίρνω τό λουκούμι, τό τρίβω στά παπούτσια του και τό τρώω. Τού ἔκανα κάμποσα τέτοια και τρόμαξα νά τον κάνω νά ἐλευθερωθῆ λίγο ἀπό αὐτό. Νά, και σήμερα ἦρθε ἐδῶ μιά κοπέλα πού εἶχε νοσοφοβία. Και ὅταν μπήκε μέσα δεν πήρε ευχή, γιατί φοβόταν μήν κόλληση μικρόβια, και ὅταν ἐφυγε, ἔπειτα ἀπό τόσα πού της εἶπα, γιά νά τήν βοηθήσω, πάλι δεν πήρε ευχή. «Δεν σοῦ φιλώ τό χέρι, μοῦ λέει, γιατί φοβάμαι μήν κολλήσω μικρόβια!» Τί νά πῆς; Κάνουν ἔτσι μαύρη τήν ζωή τους.

Οἱ κατά φαντασίαν ἀσθενεῖς.

Μεγαλύτερη ἀρρώστια εἶναι τό νά πιστέψη ὁ ἄνθρωπος στον λογισμό του ὅτι ἔχει κάποια ἀρρώστια. Ὁ λογισμός αὐτός τοῦ δημιουργεῖ ἀγχος, τον κάνει νά στενοχωριέται, νά μήν εχη ὄρεξη γιά φαγητό, νά μήν μπορῆ νά κοιμηθῆ, νά παίρνη φάρμακα, και τελικά ἀρρωσταίνει, ἐνῶ ἦταν καλά. Νά εἶναι ἀρρωστος κανείς και να κάνη θεραπεία, αὐτό το καταλαβαίνω· ἄλλα νά εἶναι υγιής και νά νομίζη ὅτι εἶναι ἀρρωστος και νά ἀρρωσταίνη στά καλά καθούμενα, αὐτό εἶναι... Ἐνας λ.χ., ἐνῶ ἔχει και σωματική και πνευματική δύναμη, δεν μπορεῖ νά κάνη τίποτε, γιατί ἔχει πιστέψει στον λογισμό πού τοῦ λέει ὅτι δεν εἶναι καλά, με ἀποτέλεσμα νά σβήνη σωματικά και πνευματικά. Δεν εἶναι ὅτι λέει ψέματα. Αν ὁ ἄνθρωπος πιστέψη ὅτι κάτι ἔχει, πανικοβάλλεται, τσακίζεται, και δεν ἔχει μετά κουράγιο νά κάνη τίποτε. Ἐτσι ἀχρηστεύεται χωρίς λόγο.

Ἐρχονται μερικοί στο Καλύβι πού εἶναι τελείως τσακισμένοι. «Μοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι ἔχω εἰτζ», λένε και το πιστεύουν. Τους ρωτάω: «Μήπως συνέβη ἐκεῖνο, ἐκεῖνο;». «Ὀχι», μοῦ λένε. «Τότε ἀδίκῃ στενοχωριέσαι. Πήγαινε νά κάνης μιά ἐξέταση, γιά νά σοῦ φύγη ὁ λογισμός». «Και ἂν γίνη ἡ ἐξέταση και βρουν ὅτι ἔχω;», λένε μερικοί και δεν μ' ἀκοῦν και βασανίζονται. Ἐνῶ αὐτοῖ πού ἀκοῦν, κάνουν ἐξέταση, βλέπουν ὅτι δέν ἔχουν τίποτε και, νά δῆτε, το πρόσωπο τους ἀλλάζει, το κουράγιο ἐπανέρχεται. Οἱ ἄλλοι ἀπό τήν στενοχώρια ξαπλώνουν στο κρεβάτι και οὔτε νά φάνε δέν θέλουν. Εντάξει, ἔχεις εἰτζ. Γιά τον Θεό δέν ὑπάρχει δύσκολο πρόβλημα. Ἄν ζήσης πιο πνευματικά, ἐξομολογήσαι, κοινωνάς κ.λπ., θά βοηθηθῆς.

- Πώς ξεκινάει, Γέροντα, και νομίζει κάποιος ὅτι εἶναι ἀρρωστος;

- Σιγά-σιγά καλλιεργεῖ αὐτόν τόν λογισμό. Πολλές φορές μπορεῖ νά ὑπάρχη κάποια αἰτία, ἄλλα νά μήν εἶναι κάτι σοβαρό. Βγάζει μετά και ὁ λογισμός κάτι ἀκόμη και το μεγαλοποιεῖ. Ὅταν ἦμουν στην Μονή Στομίου, ἦταν ἕνας οικογενειάρχης στην Κόνιτσα πού νόμιζε ὅτι εἶχε φυματίωση. Δέν ἀφήνε οὔτε τήν γυναίκα του νά πάη κοντά του. «Μήν πλησιάζης, της ἔλεγε, θά κόλλησης». Σέ ἕνα ξύλο κρεμούσε ἡ καημένη το καλάθι με το φαγητό και τοῦ το ἔδινε ἀπό μακριά. Ἡ φουκαριάρα εἶχε λειώσει. Τά παιδιά του τά κακόμοιρα ἀπό μακριά τον ἔβλεπαν. Αὐτός ἐν τῷ μεταξύ δεν εἶχε τίποτε, ἀλλά, επειδή ὁ ἥλιος δεν τον ἔβλεπε - ἦταν κλεισμένος μέσα και τυλιγμένος συνέχεια μέ τις κουβέρτες -, ἦταν κίτρινος και πίστευε ὅτι ἔχει χτικιό. Σηκώνομαι και πάω στό σπίτι του. Μόλις μέ εἶδε, μοῦ λέει: «Μη μέ πλησιάζης, καλόγερε, μήν κόλλησης κι ἐσύ, και ἔρχεται κόσμος ἐκεῖ στό μοναστήρι. Ἐχω χτικιό». «Ποιος σοῦ εἶπε, μωρέ, ὅτι ἔχεις χτικιό;», τοῦ λέω. Ἡ γυναίκα του ἔφερε να μέ κερᾶση γλυκό καρύδι. «Ἄνοιξε το στόμα σου, τοῦ λέω. Θα κάνης υπακοή τώρα». Το ἄνοιξε· δεν ἤξερε τί θα κάνω. Βάζω τό καρύδι μέσα στό στόμα του και τό γυρνᾶω δυό-τρεις φορές και ὕστερα τό παίρνω και τό τρώω. «Μη, μη, θά κόλλησης!», φώναζε. «Τί θά κολλήσω! Τίποτε δεν ἔχεις, τοῦ λέω. Αν εἶχες χτικιό, χαμένο τό εἶχα νά τό κάνω αὐτό; Σήκω νά βγούμε ἐξω». Λέω στην γυναίκα του:

«Πέταξε τα όλα, φάρμακα, κουβέρτες ...». Τόν σηκώνω καί βγαίνουμε έξω. Έπειτα από τρία χρόνια πού ήταν κλεισμένος μέσα κοιτούσε τόν κόσμο παράξένα. Υστερα, σιγά-σιγά, πήγε καί στην δουλειά του. Τί είναι ό λογισμός, όταν τόν καλλιεργής!

Μέ την υπακοή όλα ξεπερνιούνται

- Γέροντα, πώς μπορεί νά βοηθηθή κανείς, όταν νομίζη ότι πάσχει από κάτι;

- Για νά βοηθηθή, πρέπει νά έχη πνευματικό, νά τού έχη εμπιστοσύνη καί νά τού κάνη υπακοή. Θά πή τόν λογισμό του καί εκείνος θά τού πή: «Σ' αυτό μή δίνης σημασία, εκείνο πρόσεξε το» κ.λπ. Αν δέν εχη εμπιστοσύνη και δεν υπάκουη, δεν μπορεί να του φύγη ό λογισμός. Ξέρεις τί είναι νά σου ζητούν βοήθεια και νά μην κάνουν τίποτε οί ίδιοι; Ένας νέος πού ζή ακατάστατα, έχει ψυχολογικά προβλήματα και ταλαιπωρείται, άρχεται με κάτι μάτια κατακόκκινα από το τσιγάρο και ζητάει νά τον βοηθήσω. Έχει και μιά ψευτοευλάβεια, ζητάει νά του δώσω την εικόνα από το τέμπλο, γιά ευλογία, και μπαίνει μέσα στο Κελλί με το τσιγάρο! «Βρέ, του λέω, τά μάτια σου από το τσιγάρο έγιναν κατακόκκινα σάν τοῦ λυσσασμένου σκυλιού. Οὔτε γέροι δεν καπνίζουν εδώ μέσα. Έγώ λιβανίζω εδώ πέρα». Το δικό του αυτός. Έρχεται, ζητάει βοήθεια και δέν βγαίνει από τον λογισμό του. «Γιατί δεν με κάνεις καλά;», μου λέει. Θέλει νά γίνη καλά με μαγικό τρόπο, χωρίς ό ίδιος νά κάνη καμμιά προσπάθεια. «Έσύ δέν είσαι γιά θαῦμα, τοῦ λέω. Δέν έχεις τίποτε. Πιστεύεις στον λογισμό σου». Αν έκανε υπακοή, θά βοηθιόταν. Έχω προσέξει ότι όποιος ακούει, τάκ-τάκ προχωράει και πάει καλά. Και αυτός και οί δικοί του μετά είναι ήσυχoi.

Μιά φορά πήγε ένας ιερεύς σε ένα μοναστήρι και τοῦ είπαν νά ψάλη, άλλα εκείνος αρνήθηκε. «Γιατί, τοῦ λένε, δέν ψάλλεις;». «Γιατί ό ψαλμός λέει: "Αἱ υψώσεις τοῦ Θεοῦ εν τω λαρύγγι αυτών, και ρομφαίαι δίστομοι εν ταῖς χερσίν αυτών"²¹». Φοβόταν τήν ρομφαία, αν ὑψωνε την φωνή του, και επέμενε ότι ήταν κακό νά ψάλη. «Βρέ καλέ μου, βρέ χρυσέ μου, δέν είναι έτσι», τοῦ έλεγαν οί άλλοι, τίποτε αυτός, το δικό του. Έ, πώς νά συνεννοηθής με έναν τέτοιον άνθρωπο; Τί νά τον κάνης; Ακόμη και αν αυτό πού έλεγε αυτός ήταν σωστό και ό άλλος τοῦ έλεγε: «όχι, δέν είναι έτσι, έτσι είναι», και έκανε υπακοή στο λάθος τοῦ άλλου, πάλη θά έπαιρνε Χάρη, και μάλιστα μεγάλη Χάρη, γιατί ταπεινώθηκε.

Πόσοι βασανίζονται έτσι χρόνια, επειδή πιστεύουν στον λογισμό τους και δεν ακούνε! Όσα και νά τους πής, όσα και νά τους κάνης, όλα τά παίρνουν ανάποδα. Καί δέν είναι ότι πίστεψε κανείς μιά φορά στον λογισμό του καί το κακό σταμάτησε εκεί, άλλα το κακό αυξάνει. Καλλιεργείται-καλλιεργείται καί μπορεί νά φθάση στην τρέλλα. Φτιάχνει π.χ. κάποιος ένα σπίτι καί του λένε: «Πώς το φτιάχνεις έτσι; Θά πέση καί θά σέ πλάκωση». Επειδή είναι στην αρχή, αν άκούση, εύκολα μπορεί νά το χαλάση καί νά το διόρθωση. Αν όμως το τελείωση, πώς νά το γκρεμίση μετά; Του λένε: «θά σέ πλάκωση», το βλέπει καί αυτός ότι θά πέση, καταλαβαίνει τον κίνδυνο, άλλα σκέφτεται ότι ξοδεύτηκε, έκανε τόσο κόπο γιά νά το φτιάξη, καί δέν το χαλνάει, καί τελικά πλακώνεται μέσα.

- Αυτός μπορεί νά βοηθηθή;

- Αν θέλη, μπορεί νά βοηθηθή. Όταν όμως τοῦ λές ότι αυτό δέν είναι σωστό καί εκείνος δικαιολογή τον εαυτό του, πώς νά βοηθηθή; Ας υποθέσουμε, ένας νέος έχει ζάχαρο καί, επειδή δέν ξέρει πόσο κακό μπορεί νά τοῦ κάνη, νομίζει ότι δέν είναι κάτι σοβαρό. Τοῦ λέει ό γιατρός: «Το ζάχαρο βλάπτει καί πρέπει νά κάνης δίαιτα». Αν τον άκούση, δέν θά έχη προβλήματα. Αν όμως λέη: «ας έχω ζάχαρο· θά τρώω γλυκά, γιατί, όταν τρώω γλυκά, ζεσταίνομαι, μπορώ νά

²¹ Ψαλμ. 149, 6.

κοιμάμαι χωρίς κουβέρτα, νά μπώ και μέσ' στο χιόνι», πώς νά συνεννοηθής μαζί του, άφοϋ επιμένει στο δικό του;

- Γέροντα, είναι φυσιολογικό ένας νέος νά πιστεύη στον λογισμό του;

- Ένας νέος, άν πιστεύη στον λογισμό του, έχει πολύ εγωισμό.

- Πώς θά το καταλάβη;

- Άν λ.χ. θυμηθή μερικά περιστατικά από τήν παιδική του ηλικία πού δείχνουν τί δόση εγωισμού είχε από μικρός, θά το καταλάβη. Παρατηρούσα δύο παιδάκια. Τό ένα πήρε ένα μαξιλάρι από αφρολέξ και τό σήκωσε φυσιολογικά. Πήγε και τό άλλο νά τό σήκωση και έκανε σάν νά σήκωνε ένα σακκί τσιμέντο. Αυτό έχει εγωισμό. Όταν όμως λίγο μεγαλώση και καταλάβη ότι εκείνη ή ενέργεια του ξεκινούσε από τον εγωισμό και τό πή στην εξομολόγηση, έρχεται ή Χάρις του Θεοϋ, λυτρώνεται και βοηθιέται. Άλλοίμονο, ό Θεός δέν είναι άδικος!

- Όταν, Γέροντα, από κάποια πείρα πού έχω, βλέπω περίπου τί εξέλιξη θά έχη μία κατάσταση τοϋ εαυτοϋ μου, σ' αυτό υπάρχει αυτοπεποίθηση;

- Νά μη βγάξης συμπεράσματα μόνη σου. Ό Απόστολος Πέτρος, όταν τον κάλεσε ό Χριστός, περπάτησε επάνω στό νερό. Μόλις όμως τοϋ είπε ό λογισμός του ότι θά βουλιάξη, βούλιαξε²². Και ό Χριστός τον άφησε. «Άφοϋ λές ότι θά βουλιάξης, βούλιαξε».

Και βλέπεις, ό ταπεινός, και θαύματα νά κάνη, πάλι δέν πιστεύει στον λογισμό του. Ήταν στην Ιορδανία ένας πολύ απλός παπάς πού έκανε θαύματα. Διάβαζε ανθρώπους και ζώα πού είχαν κάποια αρρώστια και γίνονταν καλά. Πήγαιναν και Μουσουλμάνοι σ' αυτόν, όταν έπασχαν από κάτι, και τους θεράπευε. Αυτός, πριν λειτουργήση, έπαιρνε ένα ρόφημα μέ λίγο παξιμάδι και μετά όλη την ημέρα δέν έτρωγε τίποτε. Κάποτε έμαθε ό Πατριάρχης ότι τρώει πριν από την Θεία Λειτουργία και τον κάλεσε στό Πατριαρχείο. Πήγε εκείνος, χωρίς νά ξέρη γιατί τον ζητάνε. Όσπου νά τον φωνάξη ό Πατριάρχης, περίμενε μαζί μέ άλλους σέ μιά αίθουσα. Εξω έκανε πολλή ζέστη· είχαν κλειστά τά παντζούρια και από μιά τρυπούλα περνούσε μιά ακτίνα. Αυτός νόμισε ότι είναι σχοινί. Επειδή είχε ιδρώσει, βγάξει τό ράσο του και τό κρεμάει πάνω στην ακτίνα. Όταν τό είδαν οι άλλοι πού καθονταν εκεί στην αίθουσα, τα έχασαν. Πάνε και λένε στον Πατριάρχη: «Ό παπάς πού κολατσιζει πριν από την Θεία Λειτουργία κρέμασε το ράσο του πάνω σε μια ακτίνα!». Τον κάλεσε μέσα ο Πατριάρχης και άρχισε νά τον ρωτάη: «Τί κάνεις; Πώς πάς; Κάθε πότε λειτουργείς; Πώς ετοιμάζεσαι για την Θεία Λειτουργία;». «Νά, λέει, διαβάζω την ακολουθία τοϋ ορθρου, κάνω και μερικές μετάνοιες και ύστερα φτιάχνω ένα ρόφημα, κολατσιζώ λίγο, και έπειτα λειτουργώ». «Γιατί το κάνεις αυτό;», τον ρωτάει ο Πατριάρχης. «Αμα φάω λιγάκι πριν από την Θεία Λειτουργία, λέει εκείνος, όταν κάνω κατάλυση²³, πάει ο Χριστός επάνω. Ένώ, αν φάω μετά την Θεία Λειτουργία, πάει ο Χριστός από κάτω!» Με καλό λογισμό το έκανε! Τοϋ λέει τότε ο Πατριάρχης: «Όχι, δεν είναι σωστό αυτό. Πρώτα νά κάνης κατάλυση, και έπειτα νά τρως λίγο». Έβαλε μετάνοια και το δέχθηκε.

Θέλω νά πώ, παρόλο πού είχε φθάσει σε τέτοια κατάσταση, νά κάνη θαύματα, το δέχθηκε άπλα· δέν είχε δικό του θέλημα. Ένώ, αν πίστευε στον λογισμό του, μπορούσε νά πη: «Εγώ διαβάζω ανθρώπους και ζώα άρρωστα και γίνονται καλά, κάνω θαύματα· τί μου λέει αυτός; Έτσι πού τό σκέφτομαι, είναι πιο καλά, γιατί αλλιώς πάει τό φαγητό πάνω από τον Χριστό».

Έχω καταλάβει ότι ή υπακοή πολύ βοηθάει. Και λίγο μυαλό νά εχη κανείς, άν κάνη υπακοή, γίνεται φιλόσοφος. Είτε έξυπνος είτε κουτός είτε υγιής είτε άρρωστος πνευματικά ή σωματικά

²² Βλ. Ματθ. 14,28-31.

²³ Μετά τήν Θεία Κοινωνία των πιστών και τήν διανομή τοϋ αντιδώρου, ό ιερεύς καταλύει ο,τι απέμεινε στό Άγιο Ποτήριο.

είναι κανείς καί βασανίζεται από λογισμούς, αν κάνει υπακοή, ελευθερώνεται. Λύτρωση είναι ή υπακοή.

Ο μεγαλύτερος εγωιστής είναι αυτός που ακολουθεί τους λογισμούς του καί δεν ρωτάει κανέναν αυτόκαταστρέφεται. Μπορεί κάποιος να είναι έξυπνος, τετραπέρατος, αλλά, αν έχη θέλημα, αυτοπεποίθηση και φιλαυτία, βασανίζεται συνέχεια. Μπερδεύεται άσχημα και του δημιουργούνται προβλήματα. Για να βρή τον δρόμο του, πρέπει να άνοιξη την καρδιά του σε κάποιον πνευματικό και να ζητήσει ταπεινά την βοήθεια του. Μερικοί όμως αντί να πάνε στον πνευματικό, πάνε στον ψυχίατρο. Αν ο ψυχίατρος είναι πιστός, θα τους σύνδεση με κάποιον πνευματικό. Αν όχι, θα τους δώσει μόνο χάπια. Μόνον όμως τα χάπια δέν λύνουν το πρόβλημα. Χρειάζονται και πνευματική βοήθεια, για να μπορέσουν να το αντιμετωπίσουν σωστά και να καλύτερέψη ή κατάσταση τους, και να μήν ταλαιπωρούνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ό αγώνας κατά των λογισμών

Ή πνευματική ζωή στον λογισμό βασίζεται

- Διάβασα, Γέροντα, οτι οι Έλληνες στον Ιταλικό πόλεμο πρώτα προσπαθούσαν να χαλάσουν τά οχυρά του εχθρού και υστέρτα έκαναν επίθεση.

- Και ό διάβολος τό ίδιο κάνει. Όπως δηλαδή ό εχθρός, πριν κάνη επίθεση μέ τό πυροβολικό, βομβαρδίζει με την αεροπορία τά οχυρά, γιά νά τά σπάση, έτσι και ό διάβολος πρώτα βομβαρδίζει μέ λογισμούς τον άνθρωπο και ύστερα του επιτίθεται. Αν δέν χαλάση τον λογισμό του ανθρώπου, δέν επιτίθεται, γιατί ό άνθρωπος αμύνεται μέ τον καλό λογισμό· είναι στο αμπρί²⁴ του!

Ό αριστερός λογισμός είναι ξένο σώμα και πρέπει ό άνθρωπος νά προσπαθήση νά τό αποβάλη. Αυτόν τον αγώνα όλοι έχουμε τήν δύναμη νά τον κάνουμε. Κανένας δέν δικαιολογείται νά πή οτι είναι αδύνατος και δέν μπορεί νά τον κάνη. Δέν είναι κασμάς ούτε βαριά²⁵, γιά νά μήν μπορή νά τά σηκώση, επειδή τρέμουν τά χέρια του. Δέν τό βλέπω δύσκολο, τό νά τά παίρνουμε όλα δεξιά. Γιατί νά εξετάσω λ.χ. τήν ιδιοτροπία του άλλου; Μπορεί στην πραγματικότητα αυτό πού κάνει νά μήν είναι ιδιοτροπία, άλλα νά τό κάνη επίτηδες, γιά νά ταπεινωθή.

- Γέροντα, ανησυχώ, γιατί όλο αριστερά δουλεύω. Αγωνίζομαι, άλλα δέν μπορώ νά γυρίσω δεξιά.

- Τό νά άναγνωρίζης ποιοί λογισμοί δέν είναι καθαροί, νά ανήσυχης και νά αγωνίζεσαι νά τους άπομακρύνης, και αυτό είναι πρόοδος. Άν θέλγης νά προκόψης, όταν ό πονηρός σου επιτίθεται με αριστερούς λογισμούς και σε τραβάη προς τό μέρος του, στρίψε με δύναμη αντίθετα τό τιμόνι και αγνόησε τον. Νά προσπαθήσης νά φέρνης καλούς λογισμούς και γιά τις μικρότερες άλλα και γιά τις μεγαλύτερες αδελφές, οι όποιες κάνουν εσωτερική εργασία αθόρυβα, γιατί τό ταγκαλάκι σου χαλάει τον λογισμό, γιά νά καθυστέρηση τήν πνευματική σου πρόοδο. Έάν δέν σκάλωνες στους λογισμούς σου, θά είχες κάνει άλματα πνευματικά. Όλη ή πνευματική ζωή στον λογισμό βασίζεται. Ή πρόοδος στην πνευματική ζωή από τον λογισμό εξαρτάται.

- Γέροντα, πώς θά βοηθηθώ στον αγώνα κατά των αριστερών λογισμών;

- Με τήν εγρήγορηση και τήν αδιάλειπτη προσευχή. Άν βρίσκεσαι σέ εγρήγορηση, προσέχεις και φέρνεις καλούς λογισμούς. Π.χ. βλέπεις ένα ποτήρι και σκέφτεσαι τό Άγιο Ποτήριο, τόν Μυστικό Δείπνο, τον Χριστό κ.λπ. Ένώ, άν δέν βρίσκεσαι σέ εγρήγορηση, μπορεί ό νους σου νά πάη σέ διάφορα μή πνευματικά πράγματα ή ακόμη και σέ ελεεινά. Γι' αυτό

²⁴ Πρόχειρο υπόγειο χαρακώμα πού προστατεύει κατά τόν πόλεμο τους στρατιώτες από τις βολές του πυροβολικού και της αεροπορίας.

²⁵ Τό βαρύ και μεγάλο σιδερένιο σφυρί.

προσπάθησε νά μή μαζεύης σαβούρα λογισμών και ύστερα παλεύης νά τους δίωξης. Νά λές τήν ευχή και νά συγκεντρώνεσαι. Και άν φεύγη ό νους σου, πάλι νά τόν έπαναφέρης και συνέχεια νά κάνης τό ίδιο. Μήν αφήνης τόν νοϋ σου νά γυρίζη. Γιατί, ακόμη κι άν ό νους δέν βρίσκεται πάντοτε σέ άσχημα πράγματα αλλά σέ ουδέτερα, ωστόσο και αυτά τόν έξουδετερώνουν μέ τον περισπασμό, και γίνεται σπατάλη. Οι λογισμοί μάλιστα πού δημιουργεί ό περισπασμός είναι πιο ύπουλοι από τους κακούς, επειδή δεν τους καταλαβαίνουμε, για νά τους πετάξουμε.

- Γέροντα, ό λογισμός μου λέει: «Δεν έκανες καμμιά προκοπή τόσα χρόνια πού είσαι στο μοναστήρι».

- Για νά ακούσω, τί άλλο σου λέει ό λογισμός; Όπως έχω καταλάβει, ακούτε πολύ το ταγκαλάκι. Τί ξεγέλασμα σάς κάνει! Γιατί πιστεύετε στο ταγκαλάκι; Γιατί ζαλίζεσθε; Ειρήνευε. Στενοχωριέσαι άδικα και ταλαιπωρείσαι χωρίς λόγο. Σου παρουσιάζει το ταγκαλάκι τά πράγματα μπερδεμένα, σάν τον φακίρη. Σέ ζαλίζει μέ λογισμούς απαισιοδοξίας, για νά σου τρώη τήν ώρα και νά σέ περισπά από τήν προσευχή και τήν προσοχή στο διακόνημα. Έστω και λίγο αν σέ ζαλίση και σέ κάνη νά μήν έχης διάθεση νά το πολεμήσης, και μόνον αυτό είναι αρκετό, για νά λάβη τήν προαγωγή του. Προσπάθησε, όταν εργάζεσαι μόνη σου, νά έχης τό έξης τυπικό: Ψαλτική, δοξολογία, ευχή νοερά ή δυνατά, ώστε νά άποφεύγης τήν μουρμούρα των λογισμών, δηλαδή νά αλλάζης θέμα. Άφοϋ ό διάβολος αλλάζει θέμα, γιατί νά μήν αλλάξουμε κι εμείς; Σάς έχω πει και άλλη φορά ότι επάνω σέ κάποια συζήτηση, τήν στιγμή πού είναι νά πώ στον άλλον αυτό πού θά τον βοηθήση, έρχεται κάποιος και διακόπτει ή γίνεται κάποιος θόρυβος κ.λπ., για νά αναγκασθώ νά σταματήσω. Άφοϋ ό πειρασμός κάνει τέτοια σχέδια, γιατί νά μήν κάνουμε κι εμείς σχέδια στον πειρασμό; Νά είστε έξυπνες, νά κοροϊδεύετε τό ταγκαλάκι.

- Γέροντα, μέ ταλαιπωρεί ή λύπη, ή άκηδία... Περνώ μαρτύριο.

- Μαρτύριο πριν από τό μαρτύριο!... Έσύ έχεις αυτοπεποίθηση. Σου έχουν γίνει κατάσταση οι αριστεροί λογισμοί, γι' αυτό παιδεύεσαι. Έχεις ανάγκη από δεξιούς λογισμούς. Πρέπει νά μετατρέψης τίς πονηρές μηχανές του... εργοστασίου σου σέ καλές μηχανές. Η καλύτερη επιχείρηση είναι να φτιάξη ό άνθρωπος ένα εργοστάσιο καλών λογισμών. Τότε, ακόμη και τά άσχημα θά τά φτιάχνη ό νους του καλά. Π.χ. έναν άνθρωπο, άν τον δής σάν ψυχή, σάν άγγελο, ανεβαίνεις αγγελικά στον Ουρανό και ή ζωή σου είναι πανηγύρι. Αν τον δής σαρκικά, κατεβαίνεις στην κόλαση.

- Μερικές φορές, Γέροντα, όταν βάζω έναν καλό λογισμό, σέ λίγο μου έρχεται ένας αριστερός λογισμός και μου τά χαλάει όλα. Μήπως δέν το κάνω από την καρδιά μου;

- Σκοπός είναι νά το κάνης από την καρδιά σου και, άν σου έρθη αριστερός λογισμός, νά πής: «Αυτός είναι αλλότριος. Πρέπει νά τόν διώξω. Τώρα υπέγραψα· πάει, τελείωσε».

- Όταν, Γέροντα, μέ αγώνα έχω διώξει έναν αριστερό λογισμό, πώς γίνεται και επανέρχεται, άφοϋ τελείωσε τό θέμα;

- Ναι, τό θέμα τελείωσε, άλλα τό ταγκαλάκι δέν τελείωσε. Δέν πεθαίνει ό διάβολος ποτέ. Έλεγε ένα γεροντάκι: «Ο σκύλος, μιά-δυό κλωτσιές άν τοϋ δώσης, φεύγει. Ο διάβολος δέν φεύγει· επιμένει. Έκει-έκει! Ανάβω ένα κερί στους Αγίους τοϋ Κελλιού, για νά φύγη, και μου

λένε οι δαίμονες: "Γιά μάς τό άναψες τό κερι";. "Βρέ, σαβούρα, ποϋ γιά σας; Για τους "Αγίους τό άναψα". "Ναί, όμως έμεις σέ αναγκάσαμε", μοϋ λένε».

- Γέροντα, όταν συμβαίνει κάτι δυσάρεστο σέ κάποιον και άρχίζει νά λήη: «γιατί, Θεέ μου, νά μοϋ συμβή και αυτό;», αυτός ό άνθρωπος βοηθιέται;

- Πώς νά βοηθηθή! Ή βάση είναι νά τά έρμηνεύη ό άνθρωπος όλα μέ καλό λογισμό· μόνον τότε ωφελείται. Είναι μερικοί ποϋ έχουη καλή μηχανή, πολλές προϋποθέσεις για πνευματική ζωή, άλλα τό τιμόνι τους έχει λάθος κατεύθυνση. Άν γυρίσουη τό τιμόνι στην κατεύθυνση των καλών λογισμών, προχωρούη μετά στην σωστή κατεύθυνση σταθερά.

Ή καλλιέργεια των καλών λογισμών

- Γέροντα, οί καλοί λογισμοί έρχονται μόνι τους ή πρέπει να τους καλλιεργώ;

- Πρέπει να τους καλλιεργής. Να παρακολουθής τόν εαυτό σου, να τόν έλέγχεις και να προσπαθής, όταν ό εχθρός σου φέρηη κακούς λογισμούς, να τους διώχνεις και να τους αντικαθιστάς με καλούς λογισμούς. Όταν αγωνίζεσαι έτσι, θά καλλιεργηθή η διάθεση σου και θα γίνη καλή. Τότε ό Θεός, βλέποντας την καλή σου διάθεση, θά συγκαταβή και θά σε βοηθήση, οπότε οί κακοί λογισμοί δεν θά βρίσκουη μέσα σου τόπο. Θά φεύγουη και θά εχης πλέον φυσιολογικά καλούς λογισμούς. Θά απόκτησης μιά συνήθεια προς τό καλό, θά ερθη ή καλωσύνη στην καρδιά σου, και τότε θά φιλόξενης μέσα σου τόν Χριστό. Αυτό όμως δεν γίνεται από την μιά μέρα στην άλλη· χρειάζεται χρόνος και συνεχής αγώνας, για νά λάβη η ψυχή τόν στέφανο της νίκης. Τότε πιά ό πόλεμος εξαλείφεται για πάντα, διότι οί πόλεμοι είναι ξεσπάσματα εσωτερικής ακαταστασίας, πού τήν εκμεταλλεύουη οί προπαγάνδες των εχθρών.

- Δηλαδή, Γέροντα, όσοι έχουη καλούς λογισμούς, τό πέτυχαν με αγώνα;

- Ανάλογα. Άλλοι άνθρωποι έχουη από τήν αρχή τής πνευματικής τους ζωής καλούς λογισμούς και έτσι προχωρούη. Άλλοι, ενώ στην αρχή έχουη καλούς λογισμούς, ύστερα δεν προσέχουη και αρχίζουη νά έχουη αριστερούς. Άλλοι έχουη στην αρχή αριστερούς λογισμούς, άλλα, παρακολουθώντας τόν εαυτό τους και βλέποντας πόσες φορές τήν παθαίνουη, χάνουη τήν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και μετά έχουη καλούς λογισμούς. Άλλοι μπορεί νά έχουη μισούς καλούς και μισούς κακούς. Άλλοι περισσότερους καλούς, άλλοι περισσότερους κακούς. Κάποιος λ.χ. πού πάει νά γίνη καλόγερος, ανάλογα με τό περιβάλλον, μέ τις συνθήκες στις όποιες έζησε, έχει λογισμούς καλούς και κακούς. Μπορεί νά εχη δέκα μέχρι είκοσι τοις εκατό, ακόμη και ογδόντα τοις εκατό, κακούς λογισμούς. Όταν άρχιση νά κάνη εσωτερική εργασία, παρακολουθεί τον εαυτό του, προσπαθεί νά διώχνη τους κακούς λογισμούς και νά καλλιεργή τους καλούς. Συνεχίζοντας αυτήν τήν προσπάθεια, φθάνει μετά από ένα χρονικό διάστημα νά εχη μόνον καλούς λογισμούς. Από τό διάστημα πού είχε τους κακούς λογισμούς στον κόσμο, θά έξαρτηθη και τό διάστημα πού θά χρειασθη για νά φύγουη. Στην συνέχεια, σιγά-σιγά σταματούη και οι καλοί λογισμοί και φθάνει σέ ένα άδειασμα. Τότε περνά μιά περίοδο πού δέν έχει ούτε καλούς ούτε κακούς λογισμούς. Αυτή η φάση φέρνει και κάποια ανησυχία στην ψυχή και ό άνθρωπος αρχίζει νά αναρωτιέται: «Τί

συμβαίνει; Τί γίνεται τώρα; Είχα κακούς λογισμούς, έφυγαν ήρθαν καλοί. Τώρα δέν έχω ούτε κακούς ούτε καλούς». Μετά από αυτό τό άδειασμα γεμίζει ό νους μέ τήν θεία Χάρη και έρχεται ό θειος φωτισμός.

- Αυτό τό γέμισμα, Γέροντα, πώς είναι;

- Σέ έναν πού δέν έχει δει τά άστρα δέν μπορείς νά τοϋ περιγράψης πώς είναι ό ήλιος. Άνεχη δει τουλάχιστον τά άστρα, μπορείς νά τοϋ δώσης νά καταλάβη περίπου πώς είναι ό ήλιος.

- Γέροντα, τί βοηθάει νά φθάση κανείς σ' αυτό τό άδειασμα πού αναφέρατε;

- Ή πνευματική μελέτη, ή αδιάλειπτη προσευχή, ή σιωπή και ή φλότιμη άσκηση. Μιά ψυχή πού θά πάρη στά ζεστά τον αγώνα κατά των κακών λογισμών μπορεί νά φθάση σέ καλύτερη κατάσταση από μία άλλη πού δέν έχει σχεδόν καθόλου κακούς λογισμούς. Μπορεί δηλαδή στην αρχή της πνευματικής ζωής νά είχε ενενήντα κακούς λογισμούς και δέκα καλούς και νά φθάση σέ καλύτερη κατάσταση από αυτήν πού είχε ενενήντα καλούς και δέκα κακούς.

Ή κάθαρση τοϋ νοϋ και της καρδιάς

- Γέροντα, πώς έρχεται ή κάθαρση του νου και της καρδιάς;

- Σάς έχω πει οτι, για να εξαγισθούν ό νους και ή καρδιά, δεν πρέπει ό άνθρωπος νά δέχεται τους πονηρούς λογισμούς πού τοϋ φέρνει το ταγκαλάκι, ούτε ό ίδιος νά σκέφτεται πονηρά. Νά προσπαθη νά βάζη πάντα καλό λογισμό, νά μη σκανδαλίζεται εύκολα και νά βλέπη μέ επιείκεια και αγάπη τά σφάλματα των άλλων. Όταν πληθαίνουν οι καλοί λογισμοί, ό άνθρωπος εξαγνίζεται ψυχικά, κινείται μέ ευλάβεια, ειρηνεύει, και ή ζωή του είναι Παράδεισος. Διαφορετικά, τά βλέπει όλα μέ καχυποψία και γίνεται ή ζωή του κόλαση. Μόνος του κάνει την ζωή του κόλαση.

Χρειάζεται νά εργασθούμε για την κάθαρση. Μπορεί νά αναγνωρίζουμε τά χάλια μας, άλλα αυτό δεν άρκει. Αν δεν δεχώμαστε πονηρούς λογισμούς και οι ίδιοι δεν σκεφτώμαστε πονηρά, άλλα για ό,τι μας λένε, για ό,τι βλέπουμε, βάζουμε καλό λογισμό, θά καθαρίσουν ό νους και ή καρδιά. Ό πειρασμός βέβαια δεν θά σταματήσει νά μας στέλνη από κανένα πονηρό τηλεγράφημα. Καί νά απαλλαγούμε από τους δικούς μας λογισμούς, τοϋ διαβόλου τά πειράγματα θά υπάρχουν, άλλα δεν θά κολλούν, αν είναι καθαρή ή καρδιά.

- Γέροντα, ή προσευχή δεν βοηθάει στην κάθαρση τού νοϋ;

- Δεν φθάνει μόνον ή προσευχή. Το νά καίη κανείς κιλά λιβάνι, όταν προσεύχεται, άν ό νους του είναι γεμάτος από κακούς λογισμούς για τους άλλους, δεν ωφελεί. Άπό τον νού κατεβαίνει το τηλεγράφημα στην καρδιά καί κάνει τον άνθρωπο θηρίο. Ό θεός θέλει νά έχουμε «*καρδιαν καθαράν*»²⁶, καί ή καρδιά μας είναι καθαρή, όταν δεν επιτρέπουμε να περνάη από τον νου μας κακός λογισμός για τους άλλους.

- Γέροντα, πρώτα φέρνει ο άνθρωπος καλό λογισμό και ύστερα βοηθάει ό Θεός;

²⁶ Ψαλμ. 50, 12

- Κοίταξε, μόνον όταν ό άνθρωπος βάζη καλό λογισμό, δικαιούται την θεία βοήθεια. Με τον καλό λογισμό καθαρίζει την πονηρή του καρδιά, διότι «εκ της καρδιάς εξέρχονται»²⁷ όλα τά κακά, και πάλι «εκ τον περισσεύματος της καρδιάς λαλεί το στόμα»²⁸. Τον ανταμείβει μάλιστα ό Θεός για τον καλό λογισμό πού βάζει.

Να βάζουμε ερωτηματικά στους λογισμούς υπόνοιαις

- Γέροντα, τί βοηθάει να διώχνω τους λογισμούς υπόνοιαις;

- Όλα είναι πάντα έτσι, όπως τά βλέπεις; Να βάζης πάντα ενα ερωτηματικό σέ κάθε λογισμό σου, μιά πού όλα τά βλέπεις συνήθως αριστερά, καθώς επίσης και από κανέναν καλό λογισμό για τους άλλους, για νά μην άμαρτάνης με τις κρίσεις σου. Αν βάζης δύο ερωτηματικά, είναι πιο καλά. Αν βάζης τρία, είναι ακόμη καλύτερα. Έτσι κι εσύ ειρηνεύεις και ωφελείσαι, άλλα και τον άλλον ωφελείς. Αλλιώς, μέ τον αριστερό λογισμό νευριάζεις, ταραζέσαι και στενοχωριέσαι, οπότε βλάπτεσαι πνευματικά. Όταν αντιμετώπιζης ό,τι βλέπεις μέ καλούς λογισμούς, μετά από λίγο καιρό θά δής ότι όλα ήταν πράγματι έτσι, όπως τά είδες μέ καλούς λογισμούς. Θά σοϋ πώ ενα περιστατικό, για νά δής τί κάνει ό αριστερός λογισμός. Μιά μέρα ήρθε στο Καλύβι ένας μοναχός και μοϋ λέει: «Ό Γέρο-Χαράλαμπος είναι μάγος· έκανε μαγικά». «Τί λές, μωρέ χαμένε; Δεν ντρέπεσαι;», του λέω. «Ναι, μου λέει, τόν είδα μια νύχτα με φεγγάρι πού έκανε "μ, μ, μμ..." και έχυne μέ μια νταμιτζάνα κάτι μέσα στα κλαδιά». Πάω μια μέρα και βρίσκω τόν Γέρο-Χαράλαμπο. «Τί γίνεται, Γέρο-Χαράλαμπε; τοϋ λέω. Πώς τα περνάς; Τί κάνεις; Κάποιος σέ είδε πού ερριχνης εκεί μέσα στα βάτα κάτι μέ μια νταμιτζάνα και έκανες "μ, μ, μμ..."». «Ήταν κάτι κρίνα μέσα στά ρουμάνια, μοϋ λέει, και πήγα νά τά ποτίσω. Έλεγα "Χαίρε, Νύμφη ανύμφευτε!"-και ερριχνα λίγο νερό στο ένα κρίνο· "Χαίρε, Νύμφη ανύμφευτε!" και ερριχνα λίγο νερό στο άλλο... Γέμιζα πάλι την νταμιτζάνα, ξαναέρριχνα». Βλέπεις; Και ό άλλος τόν πέρασε για μάγο!

Βλέπω, μερικοί κοσμικοί τί καλούς λογισμούς πού έχουν! Ένώ άλλοι, οι καημένοι, πόσο βασανίζονται μέ πράγματα πού ούτε καν υπάρχουν, άλλα ούτε και ό πειρασμός θά μπορούσε νά τά σκεφθή! Μιά φορά, όταν έβρεξε μετά από μεγάλη ανομβρία, ένιωσα τέτοια ευγνωμοσύνη στον Θεό, πού καθόμουν μέσα στο Καλύβι και έλεγα συνέχεια: «Σ' ευχαριστώ έκατομμύρια-δισεκατομμύρια φορές, Θεέ μου». Έξω, χωρίς νά το ξέρω, ήταν ένας κοσμικός και μέ άκουσε. Όταν μέ είδε μετά, μοϋ είπε: «Πάτερ, σκανδαλίσθηκα. Άκουσα νά λές "έκατομμύρια-δισεκατομμύρια" και είπα "τί είναι αυτά πού λέει ό πατήρ Παΐσιος;"». Τί νά τοϋ έλεγα; Έγώ εννοούσα ευχαριστίες στον Θεό για την βροχή, και αυτός νόμιζε ότι μετρούσα χρήματα. Και αν ήταν κανένας άλλος, θά μπορούσε νά έρθη νά μέ ληστέψη το βράδυ, νά μοϋ δώση και ενα γερό ξύλο, και τελικά δεν θά έβρισκε τίποτε. Μιά άλλη φορά είχε έρθει κάποιος πού είχε άρρωστο παιδί. Τόν πήρα νά τόν δω μέσα στο εκκλησάκι. Όταν άκουσα το πρόβλημα του, τοϋ είπα, για νά τόν βοηθήσω: «Κάτι πρέπει νά κάνης κι εσύ, για νά βοηθηθή το

²⁷ Ματθ. 15, 19

²⁸ Λουκ. 6,45

παιδί σου. Μετάνοιες δεν κάνεις, νηστεία δεν κάνεις, χρήματα δέν έχεις, για να κάνης ελεημοσύνες, πές στον Θεό: "Θεέ μου, δέν έχω κανένα καλό να θυσιάσω για την υγεία του παιδιού μου, θά προσπαθήσω τουλάχιστον νά κόψω το τσιγάρο"». Ο καημένος συγκινήθηκε και μου υποσχέθηκε πώς θά το κάνη. Πήγα νά του ανοίξω τήν πόρτα, γιά νά φύγη, και εκείνος άφησε το τσακμάκι και τά τσιγάρα μέσα στο εκκλησάκι, κάτω από τήν εικόνα του Χριστού. Έγώ δέν το πρόσεξα. Μετά από αυτόν μπήκε ένας νεαρός στο εκκλησάκι, κάτι ήθελε νά μου πη, και ύστερα βγήκε έξω και κάπνιζε. Του λέω: «Παλληκάρη, δέν κάνει νά καπνίζης εδώ. Πήγαινε λίγο πιο πέρα». «Μέσα στην εκκλησία επιτρέπεται νά καπνίζης;», μου λέει. Αυτός είχε δει το πακέτο μέ το τσακμάκι πού είχε αφήσει ο πατέρας του άρρωστου παιδιού και έβαλε λογισμό ότι καπνίζω. Τον άφησα νά φύγη μέ τον λογισμό του. Καλά, και αν κάπνιζα, και μέσα στην εκκλησία θά κάπνιζα; Βλέπετε τί είναι ο λογισμός;

- Γέροντα, ή υπόνοια, ή καχυποψία, πόση ζημιά μπορεί νά κάνη στην ψυχή;
- Ανάλογα μέ τήν υπόνοια είναι και ή ζημιά. Ή καχυποψία φέρνει καχεξία.
- Πώς θεραπεύεται;
- Μέ καλούς λογισμούς.
- Γέροντα, άν δη ό άνθρωπος ότε πέφτει εξω μιά φορά, αυτό δέν τον βοηθάει;
- Άν πέση μιά φορά εξω, τέλος πάντων άν πέση όμως δυό φορές, θά σακατευθη. Θέλει προσοχή, γιατί και ένα τοις χιλίοις νά μήν είναι τά πράγματα έτσι όπως τά σκεφθήκαμε, κολαζόμαστε. Όταν ήμουν στο Κοινόβιο, μιά φορά τήν Μεγάλη Σαρακοστή ένα γεροντάκι, ό Γέρο-Δωρόθεος, τηγάνιζε κολοκυθάκια. Τον είδε ένας αδελφός τήν ώρα πού τά έβαζε στο τηγάνη και έρχεται και μου λέει: «Νά δής, ό Γέρο-Δωρόθεος τηγανίζει κάτι μπαρμπούνια τόσο μεγάλα!». «Μά, του λέω, ό Γέρο-Δωρόθεος, Μεγάλη Σαρακοστή, δεν είναι δυνατόν νά τηγανίζει μπαρμπούνια». «Ναι, μου λέει, τά είδα με τά μάτια μου, κάτι μπαρμπούνια τόσα!». Ο Γέρο-Δωρόθεος είχε έρθει δεκαπέντε χρόνων στο Άγιον Όρος και ήταν σάν μάνα. Αν έβλεπε κανένα καλογέρι λίγο φιλάσθενο, «έλα εδώ, του έλεγε, έχω ένα μυστικό νά σοϋ πω», και του έδινε λίγο ταχίνι μέ κοπανισμένα καρύδια ή κάτι άλλο. Καί τά γεροντάκια τά οικονομούσε ανάλογα. Πάω μετά στον Γέρο-Δωρόθεο και τί νά δω; Κολοκυθάκια τηγάνιζε γιά το νοσοκομείο!

- Καί αν, Γέροντα, ένας λογισμός υπόνοιας γιά κάποιον βγή αληθινός;
- Καί αν μιά φορά βγή αληθινός ένας τέτοιος λογισμός, σημαίνει οτι κάθε φορά θά είναι αληθινοί τέτοιοι λογισμοί; Ύστερα πού ξέρεις άν ό Θεός επέτρεψε νά βγή αληθινός εκείνος ό λογισμός, γιά νά δώση πνευματικές εξετάσεις ό άλλος στην ταπείνωση;

Βέβαια χρειάζεται νά προσεχή κανείς νά μή δίνη και ό ίδιος αφορμές, ώστε ό άλλος νά βγάξη λανθασμένα συμπεράσματα. Γιά νά βάλη λ.χ. κάποιος έναν αριστερό λογισμό γιά σένα, μπορεί ό ίδιος νά έχη εμπάθεια, άλλα κι εσύ μπορεί νά έδωσες αφορμή. Αν, παρόλο πού εσύ πρόσεξες, ό άλλος σκεφθή κάτι εις βάρος σου, τότε νά δοξάσης τον Θεό και νά εύχηθής γιά εκείνον.

Συζήτηση μέ τους λογισμούς

- Γέροντα, όταν έρχεται ένας λογισμός υπερήφανος, υποφέρω.

- Τον κρατάς μέσα σου;

-Ναί.

- Γιατί τον κρατάς; Νά τοῦ κλεινής την πόρτα. Άμα τον κρατάς μέσα σου, ζημιά έχεις. Έρχεται ὁ λογισμός σαν τον κλέφτη, του ανοίγεις την πόρτα, τον βάζεις μέσα, πιάνεις κουβέντα μαζί του, και μετά εκείνος σε κλέβει. Με τον κλέφτη πιάνει κανείς κουβέντα; Όχι μόνον κουβέντα δέν πιάνει, αλλά κλειδώνει την πόρτα, γιά νά μην μπή μέσα. Μπορεί ακόμη καί νά μή συζήτησης μαζί του, αλλά γιατί νά τον αφήσης νά περάση; Ας ποῦμε ένα παράδειγμα· δέν λέω ὅτι έχεις τέτοιους λογισμούς, αλλά ἄς υποθέσουμε ὅτι σοῦ έρχεται ένας λογισμός ὅτι μπορούσες νά είσαι εσύ Γερόντισσα. Εντάξει, ήρθε ὁ λογισμός. Μόλις ερθη, πες στον εαυτό σου: «πολύ καλά· θέλεις νά είσαι Γερόντισσα; γίνε πρώτα στον εαυτό σου Γερόντισσα», ὁπότε αμέσως κόβεις την συζήτηση. Τί, με τον διάβολο θά συζητάμε; Βλέπεις, ὅταν ὁ διάβολος πήγε νά πειράξη τον Χριστό, Εκείνος τοῦ εἶπε: «Υπαγε ὀπίσω μου, σατανά»²⁹. Ἀφοῦ ὁ Χριστός εἶπε στον διάβολο: «άντε πήγαινε...», ἔμεῖς τί νά συζητάμε;

- Γέροντα, είναι κακό νά συζητώ έναν αριστερό λογισμό, γιά νά δώ ἀπό ποῦ προέρχεται;

- Το κακό είναι ὅτι δέν συζητάς με τον λογισμό, ὅπως νομίζεις, ἄλλα με το ταγκαλάκι. Περνάς ευχάριστα εκείνη τήν ὥρα, μετά ὅμως παιδεύεσαι. Νά μή συζητάς καθόλου τέτοιους λογισμούς. Νά πιάνης τήν χειροβομβίδα καί νά τήν πετάς στον εχθρό, γιά νά τον σκοτώσης. Ἡ χειροβομβίδα έχει τήν ιδιότητα νά μή σκάη αμέσως, αλλά μετά δύο-τρία λεπτά. Ἐτσι καί ὁ αριστερός λογισμός, αν τον δίωξης αμέσως, δέν μπορεί νά σε βλάψη. Ἄλλα εσύ μερικές φορές δέν έχεις εγρήγορη, δέν λές τήν ευχή, καί δέν μπορείς νά ἀμυνθής. Έρχεται το τηλεγράφημα τοῦ διαβόλου ἀπ' εξω, το παίρνεις, το διαβάζεις, το ξαναδιαβάζεις, το πιστεύεις καί τό περνάς στο αρχείο. Αυτούς τους φακέλους θά τους παρουσίαση τό ταγκαλάκι τήν ἡμερα της Κρίσεως, γιά νά σε κατηγορήση.

- Γέροντα, πότε ἡ προσβολή ενός αριστερού λογισμού είναι πτώση;

- Έρχεται ὁ λογισμός και τόν διώχνεις αμέσως. Αυτό δεν είναι πτώση. Έρχεται και τόν συζητάς. Αυτό είναι πτώση. Έρχεται, τόν δέχεσαι λίγο και μετά τόν διώχνεις. Αυτό είναι μισή πτώση, γιατί και τότε έχεις πάθει ζημιά, επειδή μόλυνε ὁ διάβολος τόν νου σου. Δηλαδή είναι σαν να ήρθε ὁ διάβολος και τοῦ εἶπες: «Καλημέρα, τί γίνεται; Καλά; Κάθησε να σέ κεράσω. Α, ὁ διάβολος είσαι; Φύγε τώρα». Ἀφοῦ είδες ὅτι είναι ὁ διάβολος, γιατί τόν έβαλες μέσα; Τόν κέρασες και θά ξανάρθη.

Συγκατάθεση στον λογισμό

- Γιατί, Γέροντα, μου περνούν στο μοναστήρι διάφοροι κακοί λογισμοί, ενώ στον κόσμο δέν γινόταν αυτό; Ἐγώ τους επιτρέπω;

- Όχι, ευλογημένη! Ἄσ' τους να ερχωνται και νά φεύγουν. Μήπως τα αεροπλάνα πού περνούν πάνω ἀπό το μοναστήρι και σοῦ χαλούν τήν ησυχία σέ ρωτούν; Ἐτσι και αυτοί οι λογισμοί. Μήν απελπίζεσαι. Αυτοί οι λογισμοί είναι κανοναρχίσματα τοῦ διαβόλου. Είναι

²⁹ Λουκ. 4, 8.

σαν τα διαβατάρικα πουλιά πού, όταν πετούν στον ουρανό, είναι πολύ όμορφα νά τά χαζεύης. Αν όμως κατεβούν και κάνουν φωλιά στό σπίτι σου, μετά κάνουν πουλάκια, και τά πουλάκια λερώνουν.

- Γιατί όμως, Γέροντα, νά μού ερχωνται τέτοιοι λογισμοί;

- Αυτήν τήν δουλειά τήν κάνει ό πειρασμός, 'Αλλά υπάρχει μέσα σου και κατακάθι· δεν έγινε ακόμη ή κάθαρση. Εφόσον όμως εσύ δέν τους δέχεσαι, δέν έχεις ευθύνη. Άφησε τά σκυλιά νά γαυγίζουν. Μήν τους ρίχνης πολλές πέτρες. Γιατί, όσο τους ρίχνεις πέτρες, συνεχίζουν νά γαυγίζουν και από τις πολλές πέτρες θά χτίσουν μοναστήρι ή σπίτι, ανάλογα..., και ύστερα δύσκολα να το γκρεμίσης.

- Δηλαδή, Γέροντα, πότε γίνεται συγκατάθεση στους λογισμούς;

- Όταν τους πιπιλίζης σαν καραμέλα. Να προσπαθήσης να μην πιπιλίζης τους λογισμούς αυτούς πού είναι άπ' εξω ζαχαρωμένοι και μέσα φαρμάκι, και ύστερα απελπίζεσαι. Το να περνούν λογισμοί κακοί από τον άνθρωπο δεν είναι ανησυχητικό, γιατί μόνο στους Αγγέλους και στους τελείους δεν περνούν λογισμοί κακοί. Ανησυχητικό είναι, όταν ό άνθρωπος ισοπέδωση ένα κομμάτι της καρδιάς του και δέχεται τά λυκόφτερα - τα ταγκαλάκια. Έάν καμμιά φορά συμβή και αυτό, αμέσως εξομολόγηση, καλλιέργεια τοῦ αεροδρομίου και φύτεμα καρποφόρων δένδρων, για νά γίνη ή καρδιά πάλι Παράδεισος.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΔΙΚΙΑ

*Μακάρι να με αδικούσαν όλοι οι άνθρωποι!
Ειλικρινά σας λέω, την γλυκύτερη πνευματική χαρά
την ένιωσα μέσα στην αδικία.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Αποδοχή της αδικίας

Σωστή τοποθέτηση απέναντι στην αδικία

- Γέροντα, όταν με άδικοῦν, ἡ καρδιά μου σκληραίνει.

- Για νά μη σκληραίνῃ, ποτέ να μή σκέφτεσαι ὅτι φταίει ἢ πόσο φταίει ὁ ἄλλος πού σέ αδικεῖ, ἄλλα πόσο φταις εσύ. Βλέπεις, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μαλώνουν μεταξύ τους, ὅλοι τους λένε ὅτι ἔχουν δίκαιο, μόνον πού παίρνουν περισσότερο δίκαιο ἀπ' ὅσο δικαιούνται, γι' αὐτό καί διαφωνοῦν συνέχεια. Πηγαίνουν στην αστυνομία π.χ., καί ὁ καθένας λέει: «με ἔδειρε ὁ τάδε» - δεν λέει πόσο τον ἔδειρε αὐτός! - καί τού κάνει μήνυση.

Ἄν σκεφτόμασταν ὅτι ὁ πιο αδικημένος εἶναι ὁ Χριστός, θά δεχόμασταν με χαρά τήν αδικία. Ἐνῶ ἦταν Θεός, κατέβηκε στην γῆ ἀπό πολλή ἀγάπη καί κλείσθηκε ἐννιά μῆνες στην κοιλιά τῆς Παναγίας. Ὑστερα, τριάντα χρόνια ἐζήσε ἀθόρυβα. Ἀπό δεκαπέντε μέχρι τριάντα χρόνων δούλευε μαραγκός στους Εβραίους. Καί τί εργαλεῖα εἶχαν τότε; Ξύλινα πριόνια χρησιμοποιούσαν, μέ κάτι καβίλιες ξύλινες. Τού ἔδιναν καί κάτι σανίδια... καί Τού ἔλεγαν: «Φτιάξε αὐτό, φτιάξε ἐκεῖνο...». Καί πῶς νά τά πλανίση; Πλανίζονταν μ' ἐκεῖνα τά γύφτικα σίδερα, πού χρησιμοποιούσαν τότε γιά πλάνες; Ξέρεις τί ζόρικα εἶναι; Ἄντε ὕστερα, τρία χρόνια ταλαιπωρία! Ξυπόλυτος να πηγαίνει ἀπό ἐδώ-ἀπό ἐκεῖ, γιά νά κηρύττῃ! Θεράπευε ἀρρώστους, μέ λάσπη ἀνοίγε τά μάτια των τυφλῶν, καί αὐτοί ζητοῦσαν πάλι σημεῖα. Ἐβγαζε τά δαιμόνια ἀπό τους δαμονισμένους, ἄλλα δυστυχῶς οἱ ἀχάριστοι ἄνθρωποι Τοῦ ἔλεγαν πῶς εἶχε δαιμόνιο! Καί ἐνῶ τόσοι εἶχαν μιλήσει καί προφητεύσει γι' Αὐτόν, τόσα θαύματα ἔκανε, καί τελικά ὄνειδισμούς, σταύρωμα.

Γι' αὐτό οἱ αδικημένοι εἶναι τά πιο ἀγαπημένα παιδιά τοῦ Θεοῦ. Γιατί ὡς αδικημένοι ἔχουν στην καρδιά τους τόν αδικημένο Χριστό καί ἀγάλλονται στην εξορία καί στην φυλακή σάν νά βρίσκονται στον Παράδεισο, διότι, ὅπου Χριστός ἐκεῖ Παράδεισος.

- Μπορεῖ, Γέροντα, νά βρεθῆ κανεῖς μέ φορτίο μεγαλύτερο ἀπό αὐτό πού μπορεῖ νά σηκώσῃ;

- Ὁ Θεός δέν ἐπιτρέπει φορτίο πάνω ἀπό τις δυνάμεις μας. Οἱ ἀδιάκριτοι ἄνθρωποι φορτώνουν βαρῦ φορτίο στους ἄλλους. Πολλές φορές ὁ Καλός Θεός ἀφήνει τους καλοῦς ἀνθρώπους στά χέρια τῶν κακῶν, γιά νά μαζέψουν μισθό οὐράνιο.

-Το παράπονο, Γέροντα, ἔχει σχέση μέ τήν ἀχαριστία;

- Ναί. Μπορεῖ μάλιστα κάποιος, ἐνῶ τόν φροντίζουν γιά το καλό του, νά μήν το καταλαβαίνει, νά νιώθῃ αδικημένος καί νά παραπονηταί. Ἄν δέν παρακολουθῇ τόν εαυτό του, μπορεῖ, ὅταν κἀνῃ ἓνα σφάλμα καί τοῦ λένε νά προσεχῇ, νά νομίζῃ ὅτι τόν αδικοῦν καί νά φθάνῃ στην ἀναίδεια. Μιά ἀδελφή λ.χ. βάζει περισσότερο φάρμακο καί καίει μέ το ράντισμα τά φύλλα ἀπό τις ελιές. Της κάνουν παρατήρηση καί, ἀντί νά συναισθανθῇ το λάθος της καί νά πῇ «εὐλόγησον», νιώθει αδικημένη καί κλαίει. «Μέ αδικοῦν, λέει. Ἄν ἔπεφτε

ακρίδα και χαλούσε τά δένδρα, δέν θά μιλούσαν, ενώ τώρα πού τά χάλασα εγώ, φωνάζουν. Χριστέ μου, μόνον Έσύ μέ καταλαβαίνεις», και δώσ' του δάκρυα! Μπορεί νά νιώθη και χαρά, γιατί σκέφτεται ότι θά έχη μισθό από τήν αδικία πού δέχτηκε και να εύγνωμονη τον Χριστό! Αυτό είναι μιά λανθασμένη κατάσταση, είναι μεγάλη πλάνη.

Έχαρά από την αποδοχή της αδικίας

- Γέροντα, όταν δέχωμαι ευχάριστα την επίπληξη για μιά ζημιά πού κάνω, αυτό πού νιώθω είναι καθαρό;

- Κοίταξε, αν κάνης ζημιές και σέ μαλώνουν και δέν γκρινιάζης, αλλά χαίρεσαι και λές: «δόξα Σοι ό Θεός, αυτό μου χρειάζόταν», θά εχης μισή χαρά. Αν όμως δέν κάνης ζημιές και σέ μαλώνουν άδικα κι εσύ το δέχεσαι μέ καλό λογισμό, τότε θά εχης ολόκληρη την χαρά. Δέν λέω νά επιδιώκης εσύ την αδικία, γιατί τότε το ταγκαλάκι θά σέ ρίξη στην υπερηφάνεια, άλλα νά δέχεσαι την αδικία, όταν έρχεται φυσιολογικά, και νά χαίρεσαι πού αδικείσαι.

Τέσσερα στάδια υπάρχουν στην αντιμετώπιση της αδικίας. Σέ χτυπάει λ.χ. κάποιος άδικα. Αν βρίσκεσαι στο πρώτο στάδιο, το ανταποδίδεις. Αν βρίσκεσαι στο δεύτερο στάδιο, νιώθεις μέσα σου πολύ μεγάλη ταραχή, άλλα συγκρατιέσαι και δέν μιλάς. Στο τρίτο στάδιο δέν ταραζέσαι. Και στο τέταρτο νιώθεις πολλή χαρά, μεγάλη -ψυχική αγαλλίαση. Όταν άδικήται κάποιος και άποδεικνύη ότι δέν φταίει, δικαιώνεται και ικανοποιείται. Τότε νιώθει μιά κοσμική χαρά. Αν όμως άντιμετωπίζη τήν αδικία πνευματικά, μέ καλό λογισμό, και δέν φροντίζη νά άποδείξη τήν αθωότητα του, αισθάνεται πνευματική χαρά. Δηλαδή τότε έχει μέσα του τήν θεϊκή παρηγοριά και κινείται στον χώρο της δοξολογίας. Ξέρετε τί χαρά έχει μιά ψυχή, αν άδικηθή και δέν δικαιολογηθή, για νά της πουν «μπράβο» ή «συγγνωμην»; Και χαίρεται περισσότερο τώρα πού αδικείται, παρά αν δικαιωνόταν. Όσοι φθάνουν σέ τέτοια κατάσταση, θέλουν νά ευχαριστήσουν αυτόν πού τους άδίκησε για τήν χαρά πού τους έδωσε σ' αυτήν τήν ζωή, άλλα και για τήν αιώνια πού τους εξασφάλισε. Πόσο διαφέρει τό πνευματικό από τό κοσμικό!

Στην πνευματική ζωή είναι ανάποδα τά πράγματα. Άμα κρατάς εσύ τό άσχημο, τότε νιώθεις όμορφα. Άμα τό δίνης στον άλλον, τότε νιώθεις άσχημα. Όταν δέχεσαι τήν αδικία και δικαιολογής τον πλησίον σου, δέχεσαι τον πολυαδικημένο Χριστό στην καρδιά σου. Τότε ό Χριστός μένει με τό ενοικιστάσιο³⁰ μέσα σου και σε γεμίζει με ειρήνη και αγαλλίαση. Για δοκιμάστε, βρε παιδιά, νά ζήσετε αυτήν τήν χαρά! Νά μάθετε νά χαίρεσθε με αυτήν τήν πνευματική χαρά, όχι με τήν κοσμική. Πάσχα θά έχετε τότε κάθε μέρα.

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη χαρά από τήν χαρά πού νιώθεις, όταν δέχεσαι τήν αδικία. Μακάρι νά μέ αδικούσαν όλοι οι άνθρωποι! Ειλικρινά σας λέω, τήν γλυκύτερη πνευματική χαρά τήν

³⁰ Ενοικιστάσιο: Νομική διάταξη σύμφωνα μέ την όποια οί ενοικιαστές στέγης για κατοικία η για επαγγελματική δραστηριότητα έχουν τό δικαίωμα νά παρατείνουν τήν διαμονή τους και μετά τήν λήξη της μισθώσεως.

ένιωσα μέσα στην αδικία. Ξέρετε πόσο χαίρομαι, όταν κάποιος μέ πη πλανεμένο; «Δόξα Σοι ó θεός, λέω, από αυτό έχω μισθό, ενώ, άν μέ πουν άγιο, χρωστάω». Γλυκύτερο πράγμα από τήν αδικία δεν υπάρχει!

Ένα πρωί στο Καλύβι χτύπησε κάποιος τό σιδεράκι στην πόρτα. Κοίταξα από τό παράθυρο νά δω ποιος είναι, γιατί δεν ήταν ακόμη ή ώρα νά ανοίξω. Είδα έναν νέο μέ φωτεινό πρόσωπο καί κατάλαβα ότι είχε βιώματα πνευματικά, άφοϋ τον πρόδιδε ή Χάρις του θεού. Γι' αυτό, άν καί ήμουν απασχολημένος, διέκοψα αυτό πού έκανα, άνοιξα τήν πόρτα, τον πήρα μέσα, του πρόσφερα ένα νερό καί μέ τρόπο άρχισα νά τον ρωτάω για τήν ζωή του, γιατί έβλεπα ότι είχε πνευματικό περιεχόμενο. «Τί δουλειά κάνεις, παλληκάρι;», τον ρώτησα. «Τί δουλειά, πάτερ; μου λέει. Έγώ στην φυλακή μεγάλωσα. Τα περισσότερα χρόνια της ζωής μου εκεί τά πέρασα. Τώρα είμαι είκοσι εξι χρόνων». «Καλά, βρε παλληκάρι, τί έκανες, και σε έκλειναν φυλακή;», τον ρώτησα. Κι εκείνος μου άνοιξε τήν καρδιά του: «Άπό μικρός, μου είπε, πονούσα πολύ, όταν έβλεπα δυστυχισμένους ανθρώπους. Ήξερα όλους τους πονεμένους, όχι μόνον από τήν ενορία μου, άλλα και από άλλες ενορίες. Επειδή ó παπάς της ενορίας μας μέ τους επιτρόπους μάζευαν συνέχεια χρήματα και έφτιαχναν κτίρια, αίθουσες κ.λπ. ή έκαναν διάφορους εξωραϊσμούς, είχαν παραμεληθή τελείως οι φτωχές οικογένειες. Έγώ δέν κρίνω εάν ήταν απαραίτητα αυτά πού έφτιαχναν, άλλα έβλεπα νά υπάρχουν πολλοί δυστυχισμένοι άνθρωποι. Πήγαινα λοιπόν κρυφά και έκλεβα από τά χρήματα πού μάζευαν από τους εράνους. Έπαιρνα αρκετά· δέν τά έπαιρνα όλα. Ύστερα αγοράζα τρόφιμα, διάφορα πράγματα, τά άφηνα κρυφά έξω από τά σπίτια των φτωχών και αμέσως, για νά μήν πιάσουν άλλον άδικα, πήγαινα στην αστυνομία και έλεγα: «έγώ έκλεψα τά χρήματα από τήν εκκλησία και τά ξόδεψα», χωρίς νά πώ τίποτε άλλο. Μέ άρχιζαν στο ξύλο και στο βρισίδι, «αλήτη, κλέφτη»· έγώ σιωπούσα. Μέ έκλειναν μετά στην φυλακή. Αυτή ή δουλειά γινόταν για χρόνια. Όλη ή πόλη όπου έμενα - τριάντα χιλιάδες κάτοικοι - και άλλες πόλεις μέ είχαν μάθει, και «αλήτη» μέ ανέβαζαν, «κλέφτη» μέ κατέβαζαν. Έγώ σιωπούσα και ένιωθα χαρά. Κάποτε μάλιστα μέ είχαν κλείσει στην φυλακή τρία ολόκληρα χρόνια. Μερικές φορές μέ έκλειναν άδικα στην φυλακή καί, όταν έπιαναν τόν ένοχο, μέ άφηναν. Αν δέν τόν έπιαναν, καθόμουν μέσα, όσο έπρεπε νά καθήση εκείνος. Γι' αυτό σου είπα, πάτερ μου, ότι τά περισσότερα χρόνια της ζωής μου τά πέρασα στις φυλακές». Άφοϋ τον άκουσα με προσοχή, του είπα: «Βρε παλληκάρι, όσο καλό καί άν φαίνεται αυτό, δεν είναι καλό καί να μήν τό ξανακάνης. Άκου τί θά σου πω. Θά με ακούσης;». «Θά σε ακούσω, πάτερ», μου λέει. «Νά απομακρυνθής από αυτήν τήν πόλη, του λέω, νά πας σε άγνωστο περιβάλλον, στην τάδε πόλη, καί εγώ θά φροντίσω νά συνδεθής με καλούς ανθρώπους. Νά εργάζεσαι καί νά βοηθάς, όσο μπορείς, τους πονεμένους από τό υστέρημα σου, επειδή αυτό έχει μεγαλύτερη αξία. Άλλά, καί όταν κανείς δεν έχη τίποτε νά δώση σέ έναν φτωχό καί πονάη ή καρδιά του, τότε κάνει ανώτερη ελεημοσύνη, διότι κάνει ελεημοσύνη με τό αίμα της καρδιάς του. Γιατί, εάν είχε κάτι καί τό έδινε, θά αισθανόταν καί χαρά, ενώ, όταν δεν έχη νά δώση, αισθάνεται πόνο στην καρδιά». Μου υποσχέθηκε ότι θά ακούση τήν συμβουλή μου καί έφυγε χαρούμενος. Έπειτα από επτά μήνες παίρνω ένα γράμμα του από τις φυλακές του Κορυδαλλού, στο όποιο έγγραφε τά έξης: «Ασφαλώς, πάτερ μου, θά άπορήσης,

πού σου γράφω πάλι από τήν φυλακή μετά από τόσες συμβουλές πού μου έδωσες καί μετά τις υποσχέσεις πού σου έδωσα. Μάθε ότι αυτήν τήν φορά υπηρετώ μιά φυλάκιση τήν οποία είχα υπηρετήσει· κάποιο λάθος έγινε. Ευτυχώς πού δέν υπάρχει ανθρώπινη δικαιοσύνη, γιατί θά αδικούνταν οι πνευματικοί άνθρωποι, επειδή θά έχαναν τον ουράνιο μισθό». Όταν διάβασα αυτά τά τελευταία λόγια, θαύμασα αυτόν τον νέο, πού είχε πάρει τόσο ζεστά τήν πνευματική ζωή καί είχε συλλάβει τόσο βαθιά τό βαθύτερο νόημα της ζωής! Διά Χριστόν κλέφτης! Μέσα του είχε Χριστό. Δέν μπορούσε νά φρενάρι τον εαυτό του από τήν χαρά πού ένιωθε. Θεία παλαβομάρα, πανηγύρι είχε!

- Γέροντα, από τό ρεζίλι ερχόταν ή χαρά;

- Από τήν αδικία ερχόταν ή χαρά. Κοσμικός άνθρωπος ήταν, ούτε Συναξάρια ούτε Πατερικά είχε διαβάσει καί, ενώ έτρωγε άδικα ξύλο, τόν έκλειναν στην φυλακή, τον είχαν μέσα στην πόλη για αλήτη, για παλιόπαιδο, για κλέφτη, γινόταν ρεζίλι, αυτός δέν μιλούσε και τα αντιμετώπιζε όλα τόσο πνευματικά! Νέος άνθρωπος, και δέν φρόντιζε νά άποκατασταθ, αλλά πώς νά βοηθήσει τους άλλους! Τους μεγάλους κλέφτες πολλές φορές δέν τους κλείνουν ούτε μιά φορά στην φυλακή, ένώ αυτόν τόν δόλιο τόν φυλάκισαν για τήν ίδια κλοπή δυο φορές και για άλλες κλοπές τόν φυλάκισαν άδικα, μέχρι νά βρουν τόν πραγματικό κλέφτη! Τήν χαρά όμως πού είχε αυτός δέν τήν είχαν όλοι οι κάτοικοι της πόλης. Τριάντα χιλιάδες χαρές δέν συμπλήρωναν τήν δική του χαρά.

Γι' αυτό λέω ότι ένας πνευματικός άνθρωπος δέν έχει θλίψεις. Όταν ή αγάπη αύξηθή καί καή ή καρδιά από τόν θειο έρωτα, δέν μπορεί νά σταθή πλέον θλίψη. Ή μεγάλη αγάπη προς τόν Χριστό υπερνικά τους πόνους και τις ταλαιπωρίες πού του προξενούν οι άνθρωποι.

Το κέρδος από τήν αδικία

- Γέροντα, όταν ενοχοποιούμαι από κάτι πού θά πή για μένα μιά αδελφή, ένώ δέν φταίω, δέν το σηκώνω καί ψυχραίνομαι μαζί της.

- Για στάσου λίγο! Τί λέει το Τυπικό της Εκκλησίας γι' αυτό; Σέ ποια περίπτωση υπάγεται; Έσύ πώς βοηθιέσαι περισσότερο; Πές ότι συμβαίνει έτσι όπως το λές, ότι δέν φταις. Έ, άν σέ αδίκησαν, κέρδος έχεις. Και ή άλλη, άν είπε κάτι εις βάρος σου, για νά δικαιολογηθή, μετά τήν πειράζει, τήν ελέγχει ή συνείδηση, μετανοεί καί σέ βλέπει μέ περισσότερη αγάπη. Δυό-τρια καλά μαζί. Έτσι σου δίνεται ή ευκαιρία νά πλουτίσης καί νά γίνης αρχοντοπούλα, νά μήν είσαι τσιγγανάκι. Αφού ό Θεός σου δίνει τήν δυνατότητα νά γίνης αρχοντοπούλα καί να μπορής νά δίνης και σέ κανέναν άλλο, γιατί θέλεις νά μένης τσιγγανάκι;

- Επιμένει ό λογισμός νά ρωτήσω τήν αδελφή πώς κατάλαβε τήν συμπεριφορά μου και μέ ενοχοποίησε.

- Βέβαια, αντέχει το ταγκαλάκι νά δη νά εχης κάτι στην άκρη; Σέ πιέζει νά ζήτησης νά βρής το δικιο σου, για νά δίωξης από μέσα σου τόν Χριστό.

- Γέροντα, θά ήθελα κάποτε-κάποτε νά μου χαρίζωνται οι άλλοι, όταν κάνω ένα σφάλμα.

- Τί, θέλεις νά σέ δικαιολογούν; Ας ποϋμε ότι σέ δικαιολογούν. Έσύ κερδίζεις πνευματικά ή ζημιώνεσαι μέ αυτό;

- Ζημιώνομαι.

- Αν είχες ένα μαγαζί, θά ήθελες νά κερδίζης ή νά ζημιώνεσαι;

- Νά κερδίζω.

- Αν λοιπόν στά υλικά, στά μάταια, πράγματα δέν θέλουμε νά ζημιωθούμε, πόσο μάλλον στά πνευματικά πρέπει νά κοιτάμε πώς νά μή ζημιωθούμε! Οί κοσμικοί άνθρωποι κοιτούν τό υλικό κέρδος και δέν το αφήνουν νά πάη χαμένο· οί πνευματικοί άνθρωποι είναι σωστό νά πετάνε τό πνευματικό κέρδος; 'Αλλά, και αν οί κοσμικοί ξοδεύουν τά χρήματα πού έχουν, σπαταλούν τουλάχιστον υλικά πράγματα, ενώ εμείς, σταν δέν δεχώμαστε τήν αδικία, σπαταλούμε πνευματικά πράγματα, ουράνια. Τά τρώμε όλα εδώ. Γιατί νά ανταλλάσσουμε τά ουράνια μέ τά επίγεια; Ύστερα οί καημένοι οί κοσμικοί έχουν και άγνοια πνευματική, ενώ εμείς γνωρίζουμε· γίναμε μοναχοί, γιά νά κερδίσουμε τά ουράνια, και τελικά γιά άλλου ξεκινήσαμε και άλλου πάμε. Γιά έναν κοσμικό τό νά έκτελεσθή ή νά δαρθή ή απλώς νά διωχθή άδिका, είναι πολύ οδυνηρό. Έμείς όμως πρέπει νά τά ζητάμε αυτά και νά τά υπομένουμε γιά τήν αγάπη τού Χριστού. Νά επιδιώκουμε τήν ατιμία, τήν περιφρόνηση, την ύβρη, γιατί φέρνουν κέρδη στην ψυχή μας. Ένας οικογενειάρχης λ.χ. έχει ανάγκες και ζητά να δικαιωθή, γιατί σκέφτεται πώς θα ζήσουν και αυτός και τα καημένα τα παιδιά του, αν χάση την υπόληψη του ή αν χρεωκοπήση. Γι' αυτό οι κοσμικοί έχουν ελαφρυντικά, ενώ εμείς δέν έχουμε ελαφρυντικά.

Όταν μας αδικούν κι έμείς δεχώμαστε την αδικία, τότε στην ουσία ευεργετούμαστε. Με συκοφαντούν λ.χ. ότι έκανα κάποιο έγκλημα και με κλείνουν στην φυλακή άδिका; Εντάξει. Έχω αναπαυμένη την συνείδηση μου, άφοϋ δέν έκανα το έγκλημα, έχω και ουράνιο μισθό. Υπάρχει μεγαλύτερη ευεργεσία; Δέν γογγύζω, άλλα δοξολογώ τον Θεό: «Πώς να Σέ ευχαριστήσω, Θεέ μου, πού δέν έκανα το έγκλημα; Αν το είχα κάνει, δέν θά άντεχα τις τύψεις της συνειδήσεως». Τότε γίνεται Παράδεισος ή φυλακή. Μέ χτύπησε κάποιος άδिका; «Δόξα Σοι, Κύριε! Ισως ξοφλήσω κάποια αμαρτία· κάποτε και έγώ είχα χτυπήσει κάποιον». Μέ έβρισαν άδिका; «Δόξα Σοι, Κύριε! Το δέχομαι γιά τήν αγάπη Σου, πού ραπίσθηκες και υβρίσθηκες γιά χάρη μου».

Αποταμίευση στον Ουρανό

- Γέροντα, στενοχωριέμαι, σταν οι άλλοι δέν έχουν καλή γνώμη γιά μένα.

- Καλά πού μοϋ το είπες! Από σήμερα θά κάνω ευχή οί άλλοι νά μήν έχουν ποτέ καλή γνώμη γιά σένα, γιατί αυτό σέ συμφέρει, καλό μου παιδί. Οικονομάει ό Θεός νά μας αδικήσουν οί άνθρωποι ή νά μας πουν καμμιά κουβέντα, γιά νά εξοφλήσουμε μερικές αμαρτίες μας ή γιά νά αποταμιεύσουμε κάτι στην άλλη ζωή. Δέν μπορώ νά καταλάβω, πώς τήν θέλετε εσείς τήν πνευματική ζωή; Δέν έχετε καταλάβει ακόμη το πνευματικό σας συμφέρον και θέλέτε εξόφληση εδώ· για τον Ουρανό δεν αφήνετε τίποτε. Πώς τα παίρνεις έτσι τα πράγματα; Τί

διαβάζεις; Εύεργετινό³¹ διαβάζεις; Εκεί δεν σου λέει τί πρέπει νά κάνης; Ευαγγέλιο διαβάζεις; Νά διαβάζης κάθε μέρα.

- Γέροντα, όταν κάνω ένα καλό, λυπάμαι, άν δεν το αναγνωρίσουν οι άλλοι.

- Καλά, έσύ τί θέλεις, αναγνώριση από τόν Χριστό ή από τους ανθρώπους; Πιο πολύ όφελος δέν έχεις από τήν αναγνώριση του Χριστού; Σέ τί σέ βοηθάει νά σέ προσέχουν οι άνθρωποι; Αν τώρα σου αναγνωρίζουν το καλό πού κάνεις, στην άλλη ζωή θά ακούσης: «*Απέλαβες συ τα αγαθά σου*»³². Πρέπει νά χαιρώμαστε, όταν δέν αναγνωρίζουν οι άλλοι τους κόπους μας και δέν μάς ανταμείβουν, γιατί αυτούς τους κόπους τους λαμβάνει ύπ' όψιν ό Θεός και θά μάς ανταμείψη μέ πληρωμή αιώνια. Άφοϋ υπάρχει θεία ανταπόδοση, νά κοιτάξουμε νά βάλουμε καμμιά δραχμή στο Ταμειυτήριο του Θεού. Πρέπει νά δεχώμαστε τήν αδικία σάν μεγάλη ευλογία, γιατί αποταμιεύουμε από αυτήν ουράνια ευλογία.

- Όταν, Γέροντα, δέχεται κανείς τήν αδικία, όχι γιατί σκέφτεται τήν μέλλουσα Κρίση, αλλά γιατί αυτό τό θεωρεί καλό, είναι σωστό;

- Έ, και αυτό εκεί δέν καταλήγει; Μόνο νά προσέξη νά μήν τό κάνη, γιά νά γίνη απλώς καλός άνθρωπος, γιατί έτσι κάνουν οί Ευρωπαίοι³³. Νά σκέφτεται πώς είναι εικόνα Θεού και πρέπει νά μοιάση στον Πλάστη του. Άν ύπάρχη αυτό το κίνητρο, βαδίζει σωστά. Διαφορετικά κινδυνεύει νά πέση στον ανθρωπισμό³⁴ των Ευρωπαίων.

Η άγια υποκρισία

- Γέροντα, πόσοι είναι οι αναχωρητές³⁵ στο Άγιον Όρος;

- Δέν ξέρω· λένε ότι είναι επτά³⁶. Έδώ καί μερικά χρόνια είναι πολύ δύσκολο νά βρή κανείς τόπο ήσυχο, γιά νά άσκητέψη. Γι' αυτό μερικοί Πατέρες, όταν υπήρχαν ακόμη

³¹ Συλλογή διδαχών και διηγήσεων διαφόρων Αγίων Πατέρων, τήν οποία συνέθεσε κατά τόν 11ο αι. ό μοναχός Παύλος, Ιδρυτής, κήτορας και ηγούμενος της Ίερας Μονής «Παναγίας της Εύεργετιδος» στην Κωνσταντινούπολη, από τήν οποία ελαβαν και ό ίδιος και ή συλλογή του τήν επωνυμία «Εύεργετινός».

³² Λουκ. 16,25.

³³ Ο Γέροντας, όταν αναφέρεται στους Ευρωπαίους, δέν τους υποτιμά, αλλά θέλει νά μάς άποτρέψη από τό ορθολογιστικό πνεύμα των Δυτικών.

³⁴ Ο ανθρωπισμός, πού εχει ως κέντρο τόν αυτονομημένο - ξεκομμένο - από τόν Θεό και τήν Εκκλησία άνθρωπο, αναπτύχθηκε στην Δύση μετά τόν Μεσαίωνα.

³⁵ Τό 1950, όταν ό Γέροντας Παΐσιος είχε πάει στό Άγιον Όρος γιά πρώτη φορά, καθώς έψαχνε γιά τό μονοπάτι πού έβγαζε από τά Καυσοκαλύβια στην Σκήτη της Αγίας Αννης, είχε συναντήσει έναν αναχωρητή «...*μέ φρωτεινό πρόσωπο- θά ήταν γύρω ατά εβδομήντα χρόνια- πού έδειχνε από τήν ενδυμασία του νά μήν είχε επαφή μέ ανθρώπους. Άπ'όλο τό παρουσιαστικό του φαινόταν Άγιος!*» (Γέροντος Παΐσιου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα*, εκδ. Ί. Ήσυχ. "Ευαγγ. Ίω. ό Θεολόγος", Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1993, σ. 46 κ.έ.). Όταν ρώτησε τόν ερημίτη πού μένει, εκείνος του απήντησε: «*Κάπου έδώ*», και του έδειξε τήν κορυφή του Αθωνα. Αργότερα, έμπειροι Γεροντάδες του τό επιβεβαίωσαν ότι στην κορυφή του Αθωνα ζούσαν στην αφάνεια δώδεκα αναχωρητές.

³⁶ Επώθηκε τόν Νοέμβριο του 1988.

ιδιόρρυθμα³⁷ μοναστήρια στό Άγιον Όρος, έβρισκαν άλλον τρόπο νά ζήσουν τήν άσκηση. Π.χ. έλεγαν: «δέν μέ αναπαύει εδώ, θά πάω σε κανένα ιδιόρρυθμο νά δουλέψω, γιά νά μαζέψω χρήματα», και οι άλλοι το πίστευαν. Πήγαιναν σέ ιδιόρρυθμο, δούλευαν εκεί τρείς-τέσσερις μήνες και ύστερα ζητούσαν μεγάλη αύξηση. Επειδή δέν τους τήν έδιναν, έλεγαν: «Δέν μέ συμφέρει· θά φύγω». Έπαιρναν λίγο παξιμάδι και πήγαιναν, κρύβονταν σε καμιά σπηλιά και άσκήτευαν. Οι άλλοι είχαν την εντύπωση ότι πήγαν και δουλεύουν άλλου. Και αν ρωτούσαν στο μοναστήρι: «τί γίνεται, πέρασε εκείνος ό Πατέρας;», έλεγαν: «Ναί, πέρασε, άλλα τί ιδιότροπος πού ήταν! Ήθελε νά μαζέψη από δω χρήματα. Ζητούσε αύξηση. Καλόγερος, και νά ζητάη αύξηση! Τί καλόγερος είναι αυτός;». Όποτε, ώφελείτο ό αναχωρητής και από τήν άσκηση πού έκανε και από τίς κατηγορίες των άλλων, ώφελείτο και από τους κλέφτες. Γιατί μάθαιναν οι κλέφτες ότι ό τάδε έχει χρήματα και πήγαιναν στην σπηλιά, τον ταλαιπωρούσαν, άλλα τελικά δεν έβρισκαν τίποτε.

- Γέροντα, πώς μπορώ νά μιμηθώ τήν αρετή μιας αδελφής, όταν κρύβεται;

- Χαμένο τό χει νά μήν κρυφθή; Οι Άγιοι έκαναν μεγαλύτερο αγώνα, γιά νά κρύψουν τήν αρετή τους, παρά γιά νά τήν αποκτήσουν. Ξέρετε τί έκαναν οι διά Χριστόν σαλοί; Ξέφευγαν πρώτα από τήν υποκρισία του κόσμου και έμπαιναν στον χώρο της ευαγγελικής αλήθειας. Αλλά και αυτό δεν τους έφθανε, γι' αυτό προχωρούσαν στην αγία υποκρισία γιά τήν αγάπη του Χριστού. Ύστερα δεν τους απασχολούσε ο,τι κι αν τους έκαναν, ο,τι κι αν τους έλεγαν οί άλλοι. Χρειάζεται όμως πολύ μεγάλη ταπείνωση, γιά νά το κάνης αυτό. Ένώ ένας κοσμικός άνθρωπος, αν του πή καμιά κουβέντα ό άλλος, θίγεται ή, αν δεν τον έπαινήσει γιά κάτι πού κάνει, στενοχωριέται, αυτοί χαίρονταν, όταν οί άνθρωποι είχαν χαλασμένο λογισμό γι' αυτούς.

Παλιά υπήρχαν Πατέρες πού έκαναν ακόμη και τον δαιμονισμένο, γιά νά κρύψουν τήν αρετή τους και νά χαλάσουν οί άλλοι τον καλό λογισμό πού είχαν γι' αυτούς. Όταν ήμουν στην Μονή Φιλόθεου³⁸, πού ήταν τότε ιδιόρρυθμο, ήταν ένας Πατέρας πού άσκήτευε προηγουμένως στην Βίγλα³⁹. Αυτός, μόλις κατάλαβε ότι οι Πατέρες εκεί είχαν πάρει μυρωδιά την άσκηση του και την πνευματική του προκοπή, έφυγε με την ευλογία του πνευματικού του. «Άντε, τους είπε, βαρέθηκα νά τρώω εδώ μουχλιασμένο παξιμάδι. Θα πάω σε κανένα ιδιόρρυθμο, νά τρώω και κρέας, νά ζήσω σαν άνθρωπος! Χαμένο τόχω νά μείνω εδώ;». Και ήρθε στην Μονή Φιλόθεου και έκανε τόν δαιμονισμένο. Άκουσαν οι παραδελφοί⁴⁰ του ότι δαιμονίσθηκε και έλεγε ό ένας στον άλλον: «Κρίμα, ο καημένος δαιμονίσθηκε. Έμ, επόμενο ήταν νά δαιμονισθή. Έφυγε από 'δώ, γιατί βαρέθηκε το μουχλιασμένο παξιμάδι, και πήγε σέ ιδιόρρυθμο, γιά νά τρώη κρέας». Αυτός τί έκανε; Παραπάνω από είκοσι πέντε χρόνια ούτε μαγείρευε ούτε κοιμόταν. Όλη τήν νύχτα γύριζε στους διαδρόμους μέ ένα φανάρι, γιά νά μήν κοιμάται. Όταν κουραζόταν, ακουμπούσε λίγο στον τοίχο και, μόλις τόν έπαιρνε ό ύπνος, πετιόταν, έλεγε γιά λίγο ψιθυριστά τήν ευχή

³⁷ Ιδιόρρυθμο ονομάζεται τό μοναστήρι στό όποιο ο κάθε μοναχός έχει δικό του πρόγραμμα και πληρώνεται γιά τό διακόνημα πού κάνει από τους επιτρόπους, οί όποιοι διοικούν τό μοναστήρι.

³⁸ 1956-1958

³⁹ Ή έρημος της Βίγλας βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της χερσονήσου του Αθωνα.

⁴⁰ Οί μοναχοί μιας Καλύβης, οί όποιοι έχουν λάβει τήν μοναχική κουρά από τον ίδιο Γέροντα

«Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» καί μετά τήν συνέχιζε νοερά. Καμμιά φορά τοῦ ξέφευγε καί ακουγόταν ἡ ευχή. Ὅταν συναντούσε κανέναν ἀδελφό, τοῦ ἔλεγε: «Εὐχου, εὐχου νά φύγη το δαιμόνιο». Ἐτσι ὅλοι τόν εἶχαν γιά δαιμονισμένο. Ἐνα μικρό καλογέρι, δεκαπέντε χρόνων, μού εἶπε μιά μέρα: «Ἄντε τόν δαιμονισμένο!». «Μήν τό λές αυτό, τοῦ εἶπα· αυτός ἔχει πολλή ἀρετή, ἀλλά κάνει τόν δαιμονισμένο». Μετά τόν εἶχε σέ εὐλάβεια. Ὅταν πέθανε, τόν βρήκαν οἱ Πατέρες νά κρατάη στά χέρια του ἕνα χαρτί στο ὅποιο εἶχε γράψει τό ὄνομα κάθε ἀδελφού καί δίπλα ἕνα παρατσούκλι, γιά νά διώξη, καί πεθαμένος ἀκόμη, καί τόν παραμικρό καλό λογισμό πού μπορεῖ νά εἶχε κάποιος γι' αὐτόν. Τελικά εὐωδίασε. Βλέπεις, αὐτός πήγε νά κρυφθῆ, ἀλλά ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τον πρόδωσε.

Γι' αὐτό δέν πρέπει νά βγάξῃ κανείς συμπεράσματα γιά ἕναν ἄνθρωπο ἀπό αὐτό πού φαίνεται, ἐάν δέν μπορῆ νά διακρίνῃ αὐτό πού κρύβεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ἡ δικαιολογία διώχνει τήν Χάρη του Θεοῦ

Ἡ δικαιολογία εμποδίζει τήν πνευματική πρόοδο

- Γέροντα, όταν λένε ότι ἡ δικαιολογία δεν υπάρχει στην Αγία Γραφή, τί εννοοῦν;
 - Ὅτι δέν δικαιολογεῖται κατά κάποιον τρόπο ἡ δικαιολογία.
 - Ὅταν, Γέροντα, δικαιολογούμαι, εκ των ὑστερων σκέφτομαι ὅτι ἡ δικαιολογία δέν εἶναι ἴδιον τοῦ μονάχου.

- Ὅχι απλῶς δέν εἶναι ἴδιον τοῦ μονάχου ἡ δικαιολογία, ἀλλά δέν ἔχει καμμιά σχέση με τήν πνευματική ζωή. Πρέπει να καταλάβω ὅτι, ὅταν δικαιολογούμαι, βρίσκομαι σέ λανθασμένη κατάσταση. Κόβω τήν επικοινωνία μέ τον Θεό και στερούμαι τήν θεία Χάρη, γιατί ἡ θεία Χάρις δέν ἐρχεται σέ λανθασμένη κατάσταση. Ἀπό τήν στιγμή πού ὁ ἄνθρωπος δικαιολογεῖ τά ἀδικαιολόγητα, απομονώνεται ἀπό τον Θεό. Μπαίνει μόνωση, ...καουτσούκ, ἀνάμεσα στον ἄνθρωπο και στον Θεό. Μπορεῖ να περάση το ρεῦμα μέσα ἀπό το καουτσούκ; Ὅχι. Απομονώνεται. Ἰσχυρότερο μονωτικό ἀπό τήν δικαιολογία δέν υπάρχει γιά τήν θεία Χάρη! Εἶναι σάν νά χτίζης ἕναν τοῖχο και νά χωρίζης τον εαυτό σου ἀπό τόν Θεό, ὁπότε κόβεις κάθε σχέση μαζί Του.

- Γέροντα, συχνά λέτε: «Να προσπαθήσουμε νά πιάσουμε τουλάχιστον τήν πνευματική βάση». Ποιά εἶναι ἡ πνευματική βάση;

- Ἡ ταπεινή αναγνώριση του σφάλματος και νά μή δικαιολογήται εν γνώσει του τουλάχιστον ὁ ἄνθρωπος, ὅταν φταίη και του κάνουν παρατήρηση. Το νά μή δικαιολογήται, ὅταν δεν φταίη και τον κατηγοροῦν, αυτό εἶναι το ἀρίστα. Ὅποιος δικαιολογεῖ τον εαυτό του, και προκοπή δεν κάνει, ἀλλά και εσωτερικά δεν αναπαύεται. Δεν θά μας κρέμαση ὁ Θεός γιά ἕνα σφάλμα πού κάναμε, ἀλλά νά μή δικαιολογούμε τον εαυτό μας γιά το σφάλμα και το θεωρούμε φυσικό.

- Αν μού πουν ὅτι ἐσφαλὰ σέ κάτι, ἀλλά δεν μπορώ νά καταλάβω πόσο ἐσφαλὰ, νά ρωτήσω, ὥστε ἄλλη φορά νά προσέξω, ἢ νά σιωπήσω;

- Ἄν πιάσης ὅτι ἐσφαλές εἴκοσι πέντε τοις εκατό, ἐνῶ ἐσφαλές πέντε, δεν ἔχεις κέρδος; Βάλε περισσότερο, γιά νά εἶσαι μέσα. Αὐτή εἶναι ἡ πνευματική ἐργασία πού πρέπει νά κάνης: Νά βρίσκης το σφάλμα σου, νά πιάνης τον εαυτό σου. Ἀλλιῶς πιάνεσαι ἀπό τον εαυτό σου, δικαιῶνεις τον εαυτό σου, ἀλλά ἀνάπαυση δεν ἔχεις.

- Ὅταν, Γέροντα, κάποιος εχη τήν συνήθεια νά δικαιολογήται, ἀλλά μετά ἀναγνωρίζη το λάθος του και ἐλεεινολογή τον εαυτό του, αυτό τον ωφελεῖ;

- Τουλάχιστον τού μένει ἡ πείρα καί, ἂν τήν αξιοποιήση, θά ὠφεληθῆ. Και ἂν πῆ ὁ Θεός: «ἀφοῦ το κατάλαβε καί μετάνοιωσε, ἀς τού δώσω κάτι», τότε θά πάρη καί κάτι ἀπό ἄλλο ταμεῖο, ἀπό το ταμεῖο τῆς μετανοίας.

Ἡ δικαιολογία οφείλεται στον εγωισμό

- Γέροντα, όταν δεν δικαιολογώ τους άλλους για μία πράξη τους, αυτό σημαίνει ότι έχω σκληρή καρδιά;

- Δεν δικαιολογείς τους άλλους και δικαιολογείς τον εαυτό σου; Μεθαύριο και ο Χριστός δεν θά σε δικαιολόγηση. Μπορεί σε μία στιγμή ή καρδιά του ανθρώπου νά γίνη σκληρή σαν πέτρα, αν φερθή με κακία, και σε μία στιγμή νά γίνη πολύ τρυφερή, αν φερθή με αγάπη. Νά απόκτησης μητρική καρδιά. Βλέπεις, ή μάνα όλα τά συγχωρεί και καμμιά φορά κάνει πώς δεν βλέπει.

Όποιος κάνει σωστή πνευματική εργασία, για όλους βρίσκει ελαφρυντικά, όλους τους δικαιολογεί, ενώ τον εαυτό του ποτέ δεν τον δικαιολογεί, ακόμη και όταν έχη δίκαιο. Πάντοτε λέει ότι φταίει, γιατί σκέφτεται ότι δέν αξιοποιεί τις ευκαιρίες πού του δίνονται. Βλέπει λ.χ. έναν νά κλέβη καί σκέφτεται ότι καί ο ίδιος, αν δέν είχε βοηθηθή, θά έκλεβε περισσότερο από αυτόν και λέει: «Ο Θεός εμένα μέ βοήθησε, αλλά εγώ οικειοποιήθηκα τά δώρα του Θεού. Αυτό είναι μεγαλύτερη κλεψιά. Ἡ διαφορά είναι ότι του άλλου ή κλεψιά φαίνεται, ενώ ή δική μου δέν φαίνεται». Ἐτσι καταδικάζει τον εαυτό του και κρίνει μέ επιείκεια τον συνάνθρωπο του. "Ἡ, αν δη στον άλλον ένα ελάττωμα, εἴτε μικρό εἴτε μεγάλο, τον δικαιολογεί, βάζοντας καλούς λογισμούς. Σκέφτεται ότι καί αυτός έχει πολλά ελαττώματα, τά όποια βλέπουν οι άλλοι. Γιατί, αν ψάξη κανείς, βρίσκει πολλά στραβά στον εαυτό του, ώστε μπορεί εύκολα νά δικαιολογή τον άλλον. Πόσα και πόσα δέν έχουμε κάνει! *«Αμαρτίας νεότητας μου καί αγνοίας μου μή μνησθης, Κύριε»⁴¹*.

- Όταν, Γέροντα, μοῦ ζητήσουν μία εξυπηρέτηση καί τήν κάνω πρόθυμα, άλλα πάνω στην βιασύνη κάνω μία μικρή ζημιά καί μοῦ κάνουν παρατήρηση, δικαιολογώ τον εαυτό μου.

- Πηγες νά κάνης ένα καλό, έκανες καί μία μικρή ζημιά. Δέξου τήν παρατήρηση για τήν μικρή ζημιά, για νά λάβης ολόκληρη την αμοιβή. Ὁ διάβολος είναι πολύ πονηρός. Την τέχνη του την ξέρει άριστα. Την πείρα τόσων χρόνων νά μην την αξιοποιήση! Σε βάζει νά δικαιολογηθής, για νά χάσης την ωφέλεια από το καλό πού έκανες. Όταν δής έναν άνθρωπο καταϊδρωμένο νά σηκώνη στον ώμο του ένα φορτίο κι εσύ πάς νά του το πάρης, για νά τον ελαφρώσης, ε, αυτό είναι κάπως φυσικό. Είδες το βάρος πού κουβαλούσε, κινήθηκες από φιλότιμο και έτρεξες νά τον βοηθήσης. Το νά σήκωσης όμως μία κουβέντα πού θά σου πη ό άλλος άδικα, αυτό έχει ψωμί. Αν, όταν μας κάνουν μία παρατήρηση, αμέσως δικαιολογούμαστε, αυτό φανερώνει ότι έχουμε ακόμη μέσα μας ολοζώντανο το κοσμικό φρόνημα.

- Γέροντα, πού οφείλεται ή δικαιολογία;

- Στον εγωισμό. Ἡ δικαιολογία είναι πτώση και διώχνει την Χάρη του Θεού. Πρέπει όχι μόνο νά μή δικαιολογήται κανείς, άλλα και νά αγαπήση την αδικία πού γίνεται εις βάρος του. Αύτη ή δικαιολογία μας έβγαλε από τον Παράδεισο. Ἐτσι δεν τό έπαθε ό Αδάμ; Όταν τον ρώτησε ό Θεός: «μήπως έφαγες από τό δένδρο πού σου είπα νά μή φας;», εκείνος δεν είπε: «ήμαρτον,

⁴¹ Ψαλμ. 24, 7.

Θεέ μου, ναι, έσφαλα», άλλα δικαιολογήθηκε. «Η γυναίκα πού μου έδωσες, είπε, αύτη μου έδωσε και έφαγα». Σάν νά έλεγε: «Έσύ φταις πού έπλασες τήν Εύα!» Μήπως ήταν υποχρεωμένος ό Αδάμ σ' αυτό τό θέμα νά άκούση τήν Εύα; Ρωτάει ό Θεός και τήν Εύα κι εκείνη απαντάει: «Τό φίδι μέ απάτησε»⁴². Αν έλεγε ό Αδάμ: «ήμαρτον, Θεέ μου, έσφαλα» και άν έλεγε και ή Εύα: «εγώ έσφαλα», όλα θά τακτοποιούνταν. Αλλά αμέσως δικαιολογία-δικαιολογία.

- Γέροντα, τί φταίει, όταν κάποιος δεν καταλαβαίνει πόσο κακό είναι ή δικαιολογία;

-Τί φταίει; Ότι φταίει! Όταν κανείς δικαιολογή συνεχώς τον εαυτό του και νομίζει ότι οι άλλοι δεν τον καταλαβαίνουν, ότι όλοι είναι άδικοι και αυτός είναι πού πάσχει, είναι το θύμα, από 'κεϊ και πέρα είναι ανεξέλεγκτος. Και τό παράξενο μερικές φορές ποιο είναι; Ένώ ό ίδιος έχει αδικήσει και φταίει, λέει: «Έγώ θά τήν δεχόμουν τήν αδικία, άλλα δέν θέλω νά κολασθή ό άλλος». Πάει δηλαδή νά δικαιολογηθή, δήθεν από... αγάπη, γιά νά έρθη σε συναίσθηση ό άλλος, από τόν όποιο νομίζει ότι αδικήθηκε, και νά μήν κολασθή! Η αρχίζει νά δίνη ένα σωρό εξηγήσεις, μην τυχόν καταλάβη ό άλλος κάτι λάθος καί... κολασθή! Βλέπετε ό διάβολος τί λεπτή εργασία κάνει;

Όποιος δικαιολογείται δέν μπορεί νά βοηθηθή πνευματικά.

Έχω παρατηρήσει ότι σήμερα μικροί-μεγάλοι όλα τά δικαιολογούν μέ έναν λογισμό σατανικό. Όλα ό διάβολος τους τά ερμηνεύει μέ τόν δικό του τρόπο, καί έτσι βρίσκονται έξω από τήν πραγματικότητα. Η δικαιολογία είναι σατανική ερμηνεία.

- Καί πώς γίνεται, Γέροντα, μερικοί σέ κάθε λόγο νά βρίσκουν αντίλογο;

- Ό, είναι φοβερό νά συζητάς μέ έναν άνθρωπο πού συνήθισε νά δικαιολογείται! Είναι σαν νά μιλάς μέ έναν δαιμονισμένο! Όσοι δικαιολογούνται - ό Θεός νά μέ συγχώρεση - έχουν γέροντα τόν διάβολο. Είναι βασανισμένοι άνθρωποι. Δέν έχουν μέσα τους ειρήνη. Τό έχουν κάνει επιστήμη αυτό. Δηλαδή, όπως ένας κλέφτης δέν κοιμάται όλη νύχτα καί σκέφτεται πώς θά τά καταφέρη γιά νά κλέψη, έτσι καί αυτοί συνέχεια σκέφτονται πώς νά δικαιολογήσουν τό ένα ή τό άλλο σφάλμα τους. Η, όπως κάποιος σκέφτεται πώς νά βρή ευκαιρία νά κάνη ένα καλό ή πώς νά ταπεινωθη, αυτοί αντίθετα σκέφτονται πώς νά δικαιολογήσουν τά αδικαιολόγητα. Δικηγόροι γίνονται! Δέν μπορείς νά τά βγάλης πέρα μαζί τους. Είναι σαν να μιλάς με τον ίδιο τον διάβολο. Τί εχω πάθει με κάποιον! Ένω του λέω: «εκείνο πού κάνεις είναι στραβό, το άλλο πρέπει νά το προσέξης, δεν πάς καλά, πρέπει νά κάνης αυτό κι αυτό...», κι εκείνος γιά το καθετί βρίσκει δικαιολογίες, στο τέλος μου λέει: «Δεν μου είπες τί νά κάνω!» «Βρε χρυσέ μου άνθρωπε, τόσες ώρες τί λέμε; Λέμε τά σφάλματα σου, ότι δεν πάς καλά, κι εσύ συνέχεια δικαιολογείσαι. Τρεις ώρες τώρα με έσκασες, με έλειωσες! Πώς δεν σου είπα;». Νά τοϋ λες παραδείγματα, γιά νά τοϋ δώσης νά καταλάβη ότι είναι σατανικός εγωισμός έτσι όπως αντιμετωπίζει τά πράγματα, ότι δέχεται δαιμονικές επιδράσεις καί, άν δέν αλλάξη, χάθηκε, και τελικά νά λήη: «Δέν μου είπες τί νά κάνω!» Αλήθεια, είναι νά μη σκάσης; Άν είναι αδιάφορος κανείς, τά προσπερνάει όλα με το «δέν βαριέσαι». Αλλά, άν δέν είναι αδιάφορος, σκάζει. Έγώ τους μακαρίζω τους αδιάφορους.

⁴² Βλ. Γεν. 3,11-13

- Δέν θά θέλατε όμως, Γέροντα, σέ καμμιά περίπτωση νά είστε αδιάφορος.

- Βρε παιδί, τουλάχιστον ό αδιάφορος δέν σκάει έτσι άσκοπα. Νά ύποφέρης γιά έναν πονεμένο, εκείνο έχει νόημα. 'Αλλά νά λειώνης με αυτόν, νά τοϋ λές τόσα και τόσα, καί τελικά νά σοϋ λήη: «δέν μοϋ είπες τί νά κάνω» καί νά δικαιολογή τά αδικαιολόγητα! Έτσι από άνθρωπος καταλήγει δαίμονας! Φοβερό! Άν σκεφτόταν μόνον τον κόπο πού κάνεις - άσε τον πόνο -, γιά νά τον βοηθήσης, λίγο θά άλλαζε. Άφοϋ σέ βλέπει ότι υποφέρεις, κοπιάζεις, ταλαιπωρείσαι, δέν το λαμβάνει ύπ' όψιν!

- Γέροντα, όταν δικαιολογήται κάποιος γιά μιά αταξία πού έκανε καί τοϋ λές: «αυτό είναι δικαιολογία», καί συνεχίση νά δικαιολογήται, γιά νά άποδείξη ότι αυτό δέν είναι δικαιολογία, είναι δυνατόν νά διορθωθή;

- Πώς νά διορθωθή; Καταλαβαίνει ότι είναι λάθος, γιατί βασανίζεται, άλλα από εγωισμό δέν θέλει νά το παραδεχθή. Είναι πολύ φοβερό!

- Ναι, άλλα λέει: «Δέν με βοηθάς· θέλω να με βοηθήσης· δέν με φωνάζεις νά συζητήσουμε, μέ περιφρονείς».

- Έ, πάλι από τον εγωισμό ξεκινάει αυτό. Είναι δηλαδή σαν νά λήη: «Εγώ δέν φταίω, εσύ φταις πού δέν πηγαίνω καλά»! Εκεί καταλήγει. Άφησε τον δέν χρειάζεται νά άσχοληθή κανείς μ' αυτόν, γιατί δέν βοηθιέται. Ούτε φέρει ευθύνη ό Πνευματικός ή ό Γέροντας ή ή Γερόντισσα γιά μιά τέτοια ψυχή. Είναι σατανικός εγωισμός αυτός· δέν είναι ανθρώπινος. Ανθρώπινο εγωισμό έχει εκείνος πού δέν θά ταπεινωθή νά πή «εύλόγησον», άλλα τουλάχιστον δέν θά μιλήση, γιά νά δικαιολογηθή. Όποιος δικαιολογεί τον εαυτό του, όταν σφάλλη, μεταβάλλει τήν καρδιά του σέ δαιμονικό καταφύγιο. Άν δέν σύντριψη το έγώ του, θά συνεχίση νά σφάλλη περισσότερο και θά συντριβεται ανώφελα από τον εγωισμό του. Και όταν δέν ξέρη κανείς πόσο κακό είναι ή δικαιολογία, έχει ελαφρυντικά. Άλλα, όταν ξέρη ή τοϋ το λένε οι άλλοι, τότε δέν έχει ελαφρυντικά.

Θέλει πολλή προσοχή, όταν πάς νά βοηθήσης κάποιον πού έχει μάθει νά δικαιολογήται, γιατί μερικές φορές γίνεται το έξης: Άφοϋ δικαιολογείται, σημαίνει ότι έχει πολύ εγωισμό, οπότε, όταν τοϋ πής ότι αυτό πού έκανε δέν είναι σωστό, θά πή και άλλα ψέματα και άλλες δικαιολογίες, ώσπου νά σοϋ άποδείξη κι εκείνο και τό άλλο, γιά νά μη θιχτή. Έτσι όμως γίνεσαι αιτία εσύ, πού πήγες νά τοϋ άποδείξης ότι σφάλλει, νά γίνη πιο εγωιστής, πιο ψεύτης. Άπό τήν στιγμή πού θά δής ότι συνεχίζει τις δικαιολογίες, δέν χρειάζεται νά τοϋ άποδείξης τίποτε. Κάνε προσευχή νά τον φωτίση ό Θεός.

Αν δέν έξηγής, θά σέ δικαίωση ό Θεός.

- Γέροντα, πολλές φορές, όταν μοϋ κάνουν μιά παρατήρηση, νομίζω πώς πρέπει νά δώσω εξηγήσεις, και λέω: «Ναι, έτσι είναι, αλλά...».

- Τί τό θέλεις αυτό το «άλλα»; Το «άλλα» δεν έχει... αλάτι και όλα τα αλλοιώνει με την κακή έννοια. Νά λές: «Εύλόγησον, με τήν ευχή σου άλλη φορά θά προσέχω».

- Γέροντα, όταν κάποιος βγάλη ένα λανθασμένο συμπέρασμα γιά μιά ενέργεια μου, χρειάζεται νά εξηγήσω πώς κινήθηκα;

- Άν εχης πνευματική δύναμη, δηλαδή ταπεινώση, νά δεχτής ότι έφταιξες και νά μή μιλήσης. Αφησε νά σέ δικαίωση ό Θεός. Άν δεν μιλήσης εσύ, θά μιλήση μετά ό Θεός. Βλέπεις, ό Ιωσήφ⁴³, όταν τά αδέλφια του τον πούλησαν, δεν είπε: «Είμαι αδελφός τους- δεν είμαι δούλος· ό πατέρας μου μ' αγαπούσε πιο πολύ από όλα τά παιδιά του». Δεν μίλησε, και μετά μίλησε ό Θεός και τον έκανε βασιλιά⁴⁴. Τί νομίζεις, δεν πληροφορεί ό Θεός; Και άν ό Θεός για τό συμφέρον σου δείξη τήν αλήθεια, καλά. Άν όμως δεν τήν δείξη, πάλι για τό συμφέρον σου θά είναι όταν σέ άδικη κάποιος, νά σκέφτεσαι ότι δεν σέ αδικεί από κακία, άλλα επειδή έτσι είδε τά πράγματα. Ύστερα, άν δεν έχη κακία, ό Θεός θά τον πληροφορήση, θά καταλάβη ότι άδίκησε και θά μετανοήση. Μόνον όταν ύπάρχη κακία, δεν πληροφορεί ό Θεός, γιατί ή συχνότητα στην οποία εργάζεται ό Θεός είναι ταπεινώση-άγάπη.

- Κάνει, Γέροντα, νά ζητάω εξηγήσεις μετά από μιά παρεξήγηση;

- Χάλασε ό λογισμός σου;

- Όχι.

- Άν δεν χάλασε ό λογισμός σου, δεν χρειάζεται νά σου εξηγήση ό άλλος. Άν χάλασε ό λογισμός σου, καλό είναι νά σοϋ δοθή μιά εξήγηση, για νά μή χαλάση περισσότερο.

- Γέροντα, άν δεν εξήγης, για νά δικαιολόγησης τον εαυτό σου, άλλα λές πώς αντιμετώπισες ένα περιστατικό, πώς κινήθηκες κ.λπ.;

- Δεν χρειάζεται. Καλύτερα νά λες «εύλόγησον», και νά μην εξηγής. Έκτος άν σου ζητήσουν νά δώσης εξηγήσεις, τότε ταπεινά νά πής πώς έγινε.

- Δηλαδή, Γέροντα, πότε πρέπει νά εξηγή κανείς;

- Όταν πρόκειται για παρεξήγηση πού άφορα άλλους, τότε επιβάλλεται νά εξήγηση κανείς, για νά βοηθήση μιά κατάσταση. Ή όταν είναι κανείς ευαίσθητος, εχη και λίγο εγωισμό και μπορή νά καμφθή, άν δεν μιλήση, τότε καλύτερα είναι νά εξήγηση πώς κινήθηκε.

- Μερικές φορές, Γέροντα, δεν μπορούμε νά ξεχωρίσουμε την δικαιολογία από τήν εξήγηση.

- Ή δικαιολογία δεν φέρνει ανάπαυση στην ψυχή, ενώ ή εξήγηση φέρνει ανάπαυση και ειρήνη.

Όποιος μελετά σωστά τον εαυτό του δεν τον δικαιολογεί.

- Γέροντα, πώς γίνεται, ενώ νιώθω τήν αδυναμία μου, νά δικαιολογούμαι;

- Δέν ένιωσες τήν αδυναμία σου, γι' αυτό δικαιολογείσαι. Άν τήν είχες νιώσει, δέν θά δικαιολογούσες τον εαυτό σου. Αγαπούμε τον εαυτό μας· δέν θέλουμε νά δυσκολευτούμε· δέν αγαπούμε τον κόπο. Θέλουμε πολλές φορές χωρίς κόπο νά αποκτήσουμε περιουσία. Τουλάχιστον νά αναγνωρίσουμε ότι, έτσι όπως αντιμετωπίζουμε τά πράγματα, δέν πάμε καλά πνευματικά και νά ταπεινωθούμε. Άλλα ούτε κόπος ούτε αναγνώριση ύπάρχει.

- Μπορεί κάποιος νά μελέτα, νά έξετάζη τον εαυτό του και νά τον δικαιολογή;

⁴³ Βλ. Γεν. 37,20 κ.έ

⁴⁴ Βλ. Γεν. 41,41.

- Όποιος μελετά σωστά τον εαυτό του δέν τον δικαιολογεί. Καί βλέπεις, είναι μερικοί έξυπνοι, τετραπέρατοι, πού κάνουν τελικά τις μεγαλύτερες ανοησίες. Γιατί είναι και το βόλεμα. «Πώς μέ βολεύει, πώς με εξυπηρετεί εμένα».

- Γέροντα, αυτός πού δικαιολογείται δεν βλέπει τις πτώσεις του στον αγώνα;

- Ο,τι και αν κάνη, τον ξεγελά ο διάβολος και τα δικαιολογεί όλα, το θέλημα, τό πείσμα, τον εγωισμό, το ψέμα.

- Δεν θα τον βοηθούσε να καθρεφτίζη τόν εαυτό του στα Πατερικά βιβλία, και κυρίως στην Αγία Γραφή;

- Για έναν πού σκέφτεται σωστά, πνευματικά, λύνονται όλα τα προβλήματα μέσα από την Αγία Γραφή και τα Πατερικά βιβλία. Τά βλέπει μέσα εκεί ξεκάθαρα. Έναν όμως πού δεν κάνει εργασία πνευματική και ή ψυχή του δέν είναι εξαγνισμένη, δεν τόν βοηθάει ούτε ή Αγία Γραφή, γιατί όλα τά ερμηνεύει ανάποδα. Καλύτερα είναι νά λήη τόν λογισμό του στον πνευματικό του και νά μήν έρμηνεύη μόνος του αυτά πού διαβάζει. Αν διάβαση λ.χ. Παλαιά Διαθήκη, μπορεί νά έρμηνεύση πονηρά αυτά πού θά διάβαση και νά μολυνθή. Έχω προσέξει, μερικοί παίρνουν κάτι από τά πνευματικά πού διαβάζουν και τό ερμηνεύουν όπως τους βολεύει. Δέν είναι ότι δέν τους κόβει ή δέν καταλαβαίνουν αυτά πού διαβάζουν, τά ερμηνεύουν όμως έτσι, γιά νά δικαιολογήσουν τόν εαυτό τους. Φοβερό πράγμα! Αλλά και τά πνευματικά πού ακούν, εχω καταλάβει, σπάνια τά πιάνουν σωστά. Λέω, ας υποθέσουμε, ένα περιστατικό, γιά νά τονίσω κάτι. Ένώ εγώ άλλο θέλω νά τονίσω, μερικοί ψάχνουν νά βρουν κάτι από όλο τό περιστατικό, γιά νά πιαστούν και νά δικαιολογήσουν ένα κουσούρι, ένα σφάλμα τους, γιά νά αναπαύσουν δηλαδή τά πάθη τους. Δέν σκέφτονται ότι αυτός, γιά τόν όποιο κάτι ανέφερα, δέν πρόσεξε και κατέληξε εκεί πού κατέληξε, άλλα λένε: «άφοϋ υπάρχουν άνθρωποι σέ τόσο άσχημη κατάσταση, τότε έμεις είμαστε πολύ καλά», και έτσι δικαιολογούν τόν εαυτό τους. Από δικαιολογίες ο διάβολος βρίσκει ένα σωρό.

Όποιος δικαιολογεί τον εαυτό του, ανάπαυση δέν βρίσκει. Δέν έχει παρηγοριά. Αυτόν πού δικαιώνει τον εαυτό του, ό εαυτός του τον δικαιώνει; Ό εαυτός του, ή συνείδηση του, δέν τον δικαιώνουν, και δέν έχει ανάπαυση. Αυτό δείχνει ότι φταίει. Πώς τα έχει κανονίσει ό Θεός! Έδωσε στον άνθρωπο τήν συνείδηση, φοβερό! Μπορεί να επιτυχή κάποιος αυτό πού θέλει είτε μέ βάρβαρο τρόπο είτε μέ πονηριά είτε μέ κολακεία, αλλά ανάπαυση δέν θά βρή. Από αυτό μπορεί μόνος του νά διαπίστωση ότι δέν βαδίζει καλά.

Όταν κάποιος δέχεται τήν αδικία, είναι σάν νά παίρνη μιά πνευματική περιουσία και χαιρέται. Ένώ, όταν δικαιώνη τον εαυτό του, είναι σάν νά ξοδεύη κάτι από τήν περιουσία του και δέν νιώθει χαρά. Θέλω νά πω, δέν έχει τήν πνευματική ανάπαυση πού θά είχε, αν δέν δικαίωνε τον εαυτό του. Πόσο μάλλον όταν δέν έχη δίκαιο και δικαιώνη τον εαυτό του! Όργη Θεού μαζεύει, γιατί τότε είναι ένα αρπαγμα· σπαταλάει μιά περιουσία πού τοϋ δίνεται. Βρίσκει ανάπαυση αυτός πού σπαταλάει;

Μέ τήν δικαιολογία κανείς τυφλώνεται. Ακόμη και άνθρωπο νά σκοτώση, τον δικαιολογεί ό διάβολος. «Πώς τον υπέμεινες τόσον καιρό; τοϋ λέει. Έπρεπε νά τον είχες σκοτώσει νωρίτερα». Και μπορεί νά θέλη νά πάρη και μισθό από τον Χριστό γιά τά λίγα χρόνια πού υπέμεινε! Κατάλαβες; Έκεί φθάνει!

- Άφοϋ, Γέροντα, αυτός πού δικαιολογείται ταλαιπωρείται, γιατί δέχεται αυτό το βάσανο της συνειδήσεως;

- Είναι ή συνήθεια. Γιά νά τήν κόψη, χρειάζεται θέληση. Και πρέπει νά μάθη όχι μόνο νά μή δικαιολογήται, άλλα και νά τοποθετήται σωστά. Αν δέν δικαιολογηθῆ, αλλά μέσα του πιστεύῃ ότι τον αδίκησαν, τότε είναι χειρότερα. Γιατί, αν δικαιολογηθῆ, θά τοῦ πῆ καί ὁ άλλος κάτι και θά μπόρεση ἔτσι νά γνωρίσῃ τόν εαυτό του και νά βγῆ από την πλάνη. Αλλιώς, μπορεί νά μη μιλάῃ, αλλά μέσα του νά λέῃ: «εχω δίκιο, όμως δεν μιλάω, γιατί εχω ανωτερότητα», και νά παραμένῃ στην πλάνη.

Νά παίρνομε τό βάρος επάνω μας

- Γέροντα, χθες είπατε ότι άλλο είναι ή υπομονή και άλλο ή ανοχή. Τί εννοούσατε;

- Υπομονή δέν είναι το νά ανέχωμαι τόν άλλον. Όταν λέω ότι ανέχομαι τόν άλλον, είναι σάν νά λέω: «Ὁ άλλος είναι χάλια, εγώ είμαι καλά, και τόν ανέχομαι». Ἡ πραγματική υπομονή είναι νά αἰσθάνωμαι ενοχή γιά τήν κατάσταση του και νά τόν πονάω. Αυτό έχει πολλή ταπείνωση και αγάπη, και τότε δέχομαι τήν Χάρη του Θεοῦ και βοηθίζεται και ὁ άλλος. Ἄν δω, ας υποθέσουμε, κάποιον κουτσό ή κουφό ή ναρκομανή, πρέπει νά σκεφθῶ: «άν ήμουν εγώ σε καλή πνευματική κατάσταση, θά παρακαλούσα τόν Θεό και θά τόν ἔκανε καλά», γιατί ὁ Χριστός εἶπε: «θά σας δώσω δύναμη νά κάνετε μεγαλύτερα θαύματα από μένα»⁴⁵, ὁπότε ἔρχεται ὁ πόνος, ή αγάπη γιά τόν άλλον. Ενώ, άν πῶ: «ε, τί νά τόν κάνω, ανάπηρος είναι, ας καθήσω λίγο κοντά του· θά εχω άλλωστε και τόν μισθό μου», τότε ανέχομαι τόν άλλον και δικαιολογῶ τόν εαυτό μου ότι ἔκανα τό καθήκον μου.

- Γέροντα, πάντα βοηθάει νά παίρνης ὅλο τό σφάλμα επάνω σου;

- Ναί, άν τό σηκώνης, πολύ βοηθάει. Νά μέμφεσαι γιά ὅλα τόν εαυτό σου. Νά παίρνης τό σφάλμα από τόν άλλον, νά τό ρίχνης στον εαυτό σου και νά παρακαλᾷς τόν Χριστό νά σοῦ δίνη δύναμη νά τό σηκώνης. Και ὅταν θά παίρνης επάνω σου περισσότερο βάρος ἀπ' ὅ,τι ἔσφαλές η, κι αν ἀκόμη δεν ἔσφαλές, πιστεύῃς κατά κάποιον τρόπο ότι ἔσφαλές, τότε δέν θά τό παίρνης ποτέ επάνω σου, δέν θά υπερηφανεύεσαι, και θά ἔχῃς πλούσια την Χάρη τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ὅμως νά προσέξῃς, νά δῆς αν μπορῆς νά σήκωσῃς περισσότερο βάρος. Γιατί, άν δέν μπορῆς, θά πάθῃς κήλη, δισκοπάθεια...

- Ποια είναι ή κήλη και ή δισκοπάθεια σ' αυτήν τήν περίπτωση;

- Ἄν πάρῃς επάνω σου λ.χ. ένα σφάλμα πού δέν μπορείς νά τό σήκωσῃς και δέν δώσης καμμιά ἐξήγησι, μετά θά γογγύσῃς, θά αγανάκτησῃς, θά κατακρίνῃς...

- Ὅμως, άν ἐξηγήσω, αυτό δέν θά είναι δικαιολογία;

- Ἐ, νά κοιτάξῃς νά δικαιολογήσῃς αυτό πού δέν μπορείς νά σήκωσῃς και τό άλλο νά τό ἀφήσῃς. Ἄν είναι λ.χ. ευαίσθητος κανείς, νά κοιτάξῃ νά σήκωσῃ ὅσο μπορεῖ- νά μήν κάνῃ τον δυνατό. Νά ἐξετάξῃ τον εαυτό του καί νά τον ἀδικῇ μέ διάκριση, ανάλογα μέ τό βάρος πού μπορεί νά σήκωσῃ, γιά νά μήν τον κάμψῃ ὁ ἐχθρός μέ τήν υπερεισθησία, τόν ρίζῃ σέ ἀπόγνωσι καί τον ἀχρηστέψῃ.

⁴⁵ βλ. Ἰω. 14,12

- Γέροντα, μερικές φορές όχι μόνο δυσκολεύομαι νά δεχθώ τήν αδικία, άλλα μετατοπίζω τήν ευθύνη μιας πτώσεως μου σέ άλλον.

- Έσεϊς, όχι μόνο δέν σηκώνετε από αγάπη τόν τουρβά τοῦ άλλου, άλλα θέλετε νά δώσετε και τόν δικό σας βαρύ τουρβά όχι μόνο στον υγιή αλλά και στον φιλάσθενο! Χρειάζεται νά απόκτησης πνευματική παλληκαριά, γιά νά παίρνης επάνω σου όλη τήν ευθύνη της αμαρτίας σου. Όσο περισσότερο βάρος προσθέτουμε στον εαυτό μας, παίρνοντας επάνω μας τά σφάλματα των άλλων, τόσο περισσότερο ό Καλός Θεός μας ελαφρώνει τό φορτίο και νιώθουμε θεία αγαλλίαση.

Τό νά σηκώση από αγάπη κάποιος πού έχει σωματικές δυνάμεις δυο σακκιά τσιμέντο στην πλάτη, γιά να άπαλλάξη έναν αδύνατο πού δεν μπορεί νά σήκωση βάρος, δεν έχει τόση αξία, όση το νά σηκώση το βάρος τοῦ σφάλματος τοῦ άλλου, νά το κάνη δικό του, και άς φανή στους άλλους ότι έσφαλε αυτός. Αυτό είναι μεγάλη αρετή, μεγάλη ταπεινώση.

Σε ένα Κοινόβιο στο Άγιον Όρος κάποιος δόκιμος μίλησε μια φορά άσχημα στον τυπικάρη⁴⁶, πού ήταν και ιερομόναχος, γιατί την ώρα πού διάβαζε στην ακολουθία τοῦ έδειξε ποιο κοντάκιο νά πή πρώτα. Ένώ πήγε νά τον βοηθήση, εκείνος έγινε εξω φρενών. Μετά τήν ακολουθία ό δόκιμος κλείστηκε θυμωμένος στο κελλί του. Ό τυπικάρης γύρισε στον εαυτό του, πήρε το βάρος επάνω του και στενοχωρέθηκε, γιατί σκέφθηκε ότι αυτός έγινε αιτία νά αντίδραση έτσι ό αδελφός. Τον πείραζε αληθινά ή συνείδηση. Και ενώ ως τυπικάρης είχε ευθύνη γιά τήν ακολουθία, δεν έλαβε ύπ' όψιν του τήν ευθύνη, αλλά είπε: «Εγώ φταίω πού νευρίασε ό αδελφός». Πήγε λοιπόν στο κελλί τοῦ δοκίμου νά τοῦ βάλη μετάνοια. Εκείνος όμως είχε κλειδώσει και δέν άνοιγε. Τότε κάθησε εξω από τήν πόρτα του και περίμενε από τό πρωί ως τις τρεις το απόγευμα πού σήμανε γιά τον εσπερινό, οπότε ό δόκιμος αναγκάστηκε νά βγή. Πέφτει κάτω ό τυπικάρης, τοῦ βάζει μετάνοια και τοῦ λέει: «Νά μέ συγχώρησης, αδελφέ, έφταιξα!» Έτσι έρχεται ή Χάρις τοῦ Θεοῦ.

⁴⁶ Ό υπεύθυνος μοναχός γιά τήν τήρηση των διατάξεων πού αφορούν στις Ιερές Ακολουθίες τοῦ ημερονυκτίου και γενικά γιά τήν εκκλησιαστική ευταξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ἡ θεία και ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη

- Γέροντα, τί εἶναι Θεία δικαιοσύνη;

- Θεία δικαιοσύνη εἶναι νά κάνης αὐτό πού ἀναπαύει τον ἄλλον. Ἀν ἔχης λ.χ. νά μοιρασθῆς κάτι με κάποιον ἄλλον, νά τοῦ δώσης ὄχι το μισό ἀπό αὐτό πού ἔχεις, ἀλλά ὅσο θέλει ἐκεῖνος. Νά τοῦ πης: «Πόσα θέλεις; δυόμισι; τρία; πάρ' τα». Νά δίνης τά καλά και νά κρατάς τά σάπια. Νά δίνης τά περισσότερα και νά κρατάς τά λιγώτερα. Νά, πες πώς μας φέρνει τώρα μιά ἀδελφή δέκα δαμάσκηνα. Ἀν ἐγώ ἀπό λαιμαργία φάω τά οκτώ καί σοῦ ἀφήσω τά δύο, θά σε ἀδικήσω. Ἀν πώ: «ἀφοῦ εἶμαστε δύο, θά φάω τά πέντε καί θά σοῦ ἀφήσω τά ἄλλα πέντε», τότε ἔχω τήν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη. Ἀν ὅμως δω ὅτι σοῦ ἀρέσουν τά δαμάσκηνα και φάω μόνον ἕνα καί σοῦ πώ: «κάνε ἀγάπη νά φας ἐσύ τά υπόλοιπα, γιατί ἐμένα δεν μοῦ πολυαρέσουν, ἄλλα μέ πειράζουν καί στά ἔντερα», τότε ἔχω τήν θεία δικαιοσύνη.

- Δηλαδή ἀνθρώπινη δικαιοσύνη ποια εἶναι;

- Ἀνθρώπινη δικαιοσύνη εἶναι, ἀν πρέπη λ.χ. νά μοιρασθῆς κάτι μέ κάποιον ἄλλον, νά δίνης το μισό καί νά κρατάς το ἄλλο μισό.

- Γέροντα, τί θέση ἔχει ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη στήν πνευματική ζωή;

- Ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη δεν εἶναι γιά τους πνευματικούς ἀνθρώπους· εἶναι φρένο γιά τους κοσμικούς ἀνθρώπους. Ὁ πνευματικός ἀνθρωπος εἶναι ἀνόητος, ἀν ἀποβλέπη σ' αὐτήν, γιατί μπροστά στήν θεία δικαιοσύνη ἡ ἀνθρώπινη εἶναι μηδέν. Ἀλλά και ὁ κοσμικός ἀνθρωπος, ἀν πετύχη κάτι σ' αὐτήν τήν ζωὴ ἐφαρμόζοντας τήν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, δεν θά ἔχη τήν πραγματική χαρά και ἀνάπαυση.

Ἀς υποθέσουμε ὅτι δύο ἀδελφία ἔχουν ἕνα κτήμα δέκα στρέμματα. Ἀνθρώπινη δικαιοσύνη εἶναι νά πάρη ὁ καθένας ἀπό πέντε στρέμματα. Θεία δικαιοσύνη εἶναι νά πάρη ὁ καθένας αὐτό πού ἔχει ἀνάγκη. Ἀν δηλαδή ὁ ἕνας ἀδελφός ἔχη ἐπτά παιδιά και ὁ ἄλλος δύο ἢ ἡ δουλειά τοῦ ἑνός εἶναι κατώτερη ἀπό τήν δουλειά τοῦ ἄλλου, πρέπει νά πάρη περισσότερο ἐκεῖνος πού ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη. Σ' αὐτήν τήν περίπτωση εἶναι ἀδικία νά πάρη ὁ δεύτερος ὅσα καί ὁ πρῶτος. Ὁ κοσμικός ἀνθρωπος ὅμως δεν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του ὅτι ὁ ἀδελφός του δυσκολεύεται νά τά βγάλη πέρα. Δεν καταλαβαίνει ὅτι ἡ μοιρασιά πού πάει νά κἀνη εἶναι ἀδικη, γιατί δεν σκέφτεται πνευματικά. Τοῦ λές: «πρέπει νά βοηθήσης τήν οἰκογένεια σου νά δεχθῆ νά δώσης περισσότερα στον ἀδελφό σου πού ἔχει ἀνάγκη» καί σοῦ λέει: «Γιατί; δεν τον ἀδικώ!» Ἐάν ἦταν πνευματικός ἀνθρωπος, ἀκόμα καί ἂν ἡ γυναίκα του καί τά παιδιά του ἀντιδρούσαν, ἔπρεπε νά τους πείση νά δεχθῶν ὅτι τοῦ δώση ὁ ἀδελφός του. Ἀν ὁ ἀδελφός του ἔλεγε: «ἐσύ θά πάρης ἕνα στρέμμα», νά ἔπαιρνε τό ἕνα, χωρίς νά πῆ τίποτε, γιά νά νιώθη ἀνετα ὁ ἀδελφός του πού πήρε τά υπόλοιπα. Πάντως τό Ευαγγέλιο κάνει τήν καλύτερη μοιρασιά.

Μού κάνει εντύπωση ή αρχοντιά του 'Αβραάμ. Όταν μάλωναν οι τσομπάνηδες του Λώτ και του Αβραάμ για τὰ βοσκοτόπια, πήγε ο Αβραάμ στον Λώτ και του είπε: «Δέν κάνει να μαλώνουμε· είμαστε συγγενείς. Πού σέ αναπαύει εσένα νά πας; Θέλεις να πάς από 'δώ η θέλεις να πάς από 'κει;». Ο Λώτ κινήθηκε και λίγο ανθρώπινα και διάλεξε τὰ Σόδομα και τα Γόμορρα, γιατί είχαν πρασινάδα και βοσκοτόπια⁴⁷, και τί έπαθε μετά! Ο Αβραάμ κινήθηκε με την θεία δικαιοσύνη, θέλησε νά ανάπαυση τον Λώτ, και χάρηκε κιόλας πού ο Λώτ πήγε στον καλύτερο τόπο.

Ή δικαιοκρισία του Θεού

- Γέροντα, τί είναι ή δικαιοκρισία του Θεού;

- Ή δικαιοκρισία του Θεού είναι ή μακροθυμία, ή οποία έχει μέσα και την ταπείνωση και την αγάπη. Ο Θεός είναι πολύ δίκαιος, αλλά και πολυεύσπλαχνος, και ή ευσπλαχνία Του νικάει την δικαιοσύνη Του. Θά σού πω ένα παράδειγμα, για νά καταλάβης. Αν κάποιος άνθρωπος δέν είχε την ευκαιρία νά άκούση ποτέ για τον Θεό, αυτός δέν θά κριθή σύμφωνα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, άλλα σύμφωνα με την κατάσταση στην οποία θά βρισκόταν, αν είχε γνωρίσει τον Θεό. Γιατί αλλιώς δέν θά ήταν δίκαιος ο Θεός. Ή θεία δικαιοσύνη έχει δικούς της μαθηματικούς όρους· το ένα κι ένα άλλοτε κάνουν δύο και άλλοτε δύο εκατομμύρια.

- Γέροντα, πώς εφαρμόζεται ή θεία δικαιοσύνη σε κάποιον πού σφάλλει;

- Ή ανθρώπινη δικαιοσύνη λέει: Έσφαλεις; Πρέπει νά τιμωρηθής. Ή θεία δικαιοσύνη λέει: Αναγνωρίζεις το λάθος σου και μετανοείς; Συγχωρείσαι. Βλέπεις, ακόμη και από τον ανθρώπινο νόμο δικάζεται με επιείκεια κάποιος πού κάνει ένα έγκλημα, όταν μετανοή ειλικρινά και πάη μόνος του και τό όμολογή, ενώ δέν υπάρχει καμμία υποψία για το πρόσωπο του. Και αν από τους ανθρώπους δικάζεται με επιείκεια, πόσο μάλλον από τον δικαιοκρίτη και πολυεύσπλαχνο Θεό!

Είμαστε στα χέρια του Θεού. Ο Θεός μάς παρακολουθεί με ακρίβεια και γνωρίζει την καρδιά του καθενός. Δεν θά μάς άδικήση. Άφου υπάρχει θεία δικαιοσύνη και θεία ανταπόδοση, και ο Θεός μάς αγαπάει - τό κυριότερο απ' όλα -, ό,τι καλό κάνει κανείς δέν χάνεται. Γι' αυτό είναι χαμένος, τελείως λειψός, όποιος ζητάει νά δικαιωθή από τους ανθρώπους.

Έχω παρατηρήσει ότι, όταν ο άνθρωπος άδικηθή και εφαρμοση την θεία δικαιοσύνη, ο Θεός τον δικαιώνει ακόμη και σ' αυτήν την ζωή. Θυμάμαι, στον στρατό, μετά τον πόλεμο, είχε έρθει ο στρατηγός νά δώση παράσημα. Έγώ εκείνη την ήμερα έλευτα. Όταν φώναξε τό όνομα μου, βγήκε ένας πού ήταν από την Θεσσαλία και πήρε εκείνος τό παράσημο. Οι άλλοι στρατιώτες δέν μίλησαν, γιατί τότε είχε φυλάκιση, αν έλεγες ψέματα. Όταν έφυγε ο στρατηγός, εκείνος κρύφτηκε, γιατί οι άλλοι θά τον σκότωναν στο ξύλο. Όταν επέστρεψα, φοβόταν και από μένα. Ήρθε από έδώ-άπό εκεί, οπότε μου είπε: «Νά με συγχώρησης, έκανα αυτό κι αυτό». «Καλά έκανες και τό πήρες, του είπα· τί νά τό έκανα εγώ;». Τό φορούσε ύστερα στις παρελάσεις. Μετά από σαράντα χρόνια έρχεται εδώ στο Μοναστήρι ο στρατάρχης της Πρώτης Στρατιάς από την Θεσσαλία και μου φέρνει ένα παράσημο του

⁴⁷ βλ. Γεν. 13, 1-13.

Μεγάλου Αλεξάνδρου. Όταν τό είδα, μοῦ ἦρθε νά γελάσω. Μετά ἀπό σαράντα χρόνια! Μοῦ ἔκανε εντύπωση: ἀπό τήν Θεσσαλία ἦταν ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης, ἀπό τήν Θεσσαλία ἦρθε καί ὁ στρατάρχης! Βλέπετε πώς γίνεται! Ἐνῶ, ὅταν ζητάμε νά δικαιωθούμε, χάνουμε τελικά καί αὐτά ἐδῶ, ἄλλα καί ἐκεῖνα πού μάς ετοιμάζει ὁ Χριστός γιά τήν ἄλλη ζωή, ἀν ἀδικηθούμε. Γιά χαμένα πράγματα δηλαδή χάνουμε τά σπουδαιότερα, τά αἰώνια. Γιατί αὐτά ἐδῶ ἔτσι κι αλλιώς χαμένα εἶναι, τί νά τά κάνουμε;

Τά δικαιώματα⁴⁸ του μοναχοῦ τα κρατάει ὁ Χριστός γιά τήν ἄλλη ζωή

- Γέροντα, τί εἶναι τό δικαίωμα;

- Τό δικαίωμα εἶναι κοσμική λογική. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσο πιο κοσμικός εἶναι, τόσο περισσότερο δικαίωμα ἔχει· ὅσο πιο πνευματικός εἶναι, τόσο λιγώτερο δικαίωμα ἔχει. Εἰδικά ὁ μοναχός ἔχει μόνον υποχρεώσεις· δέν ἔχει δικαίωμα γιά τίποτε. Θέλω νά πω ὅτι δέν πρέπει νά ἔχη ἀπαίτηση ἀπό κανέναν καί γιά τίποτε. Τό νά ζητά ὁ μοναχός δικαιώματα σ' αὐτήν τήν ζωή, ἐνῶ ἀπαρνήθηκε τά πάντα γιά τήν ἀγάπη του Χριστοῦ, εἶναι τελείως λάθος. Βρίζει τον Χριστό, τον Μοναχισμό. Οἱ κοσμικοί ἔχουν δικαιώματα πολλά· κοσμικοί εἶναι. Τά δικαιώματα του μοναχοῦ, ἄλλα καί του πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τά κρατάει ὁ Χριστός γιά τήν ἄλλη ζωή.

Τό δικαίωμα σήμερα παρουσιάζεται σχεδόν σε ὅλους τους νέους, ἀλλά καί σέ νέους μοναχοῦς. Μερικοί νέοι μοναχοί δέν ξέρουν γιατί ἔγιναν μοναχοί καί τί θά πῆ Μοναχισμός, γι' αὐτό ἔχουν ἓνα δικαίωμα, ἓνα κοσμικό πνεῦμα, μιά παράξενη λογική, μιά ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ἀπό ὅλες τις πλευρές. Αὐτή ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη ξεκίνησε ἀπό τό εὐρωπαϊκό πνεῦμα καί μπήκε καί στον Μοναχισμό.

Στην καλογερική, τήν σημερινή εποχή, συναντάει κανεῖς πολλές φορές αὐτό τό πνεῦμα: «Δέν τον βλάπτω τον ἄλλον, δέν θέλω νά μέ βλάψῃ· δέν τόν ἀδικῶ· εἶμαι ἐντάξει». «Ἐκανα, λένε μερικοί, τήν δουλειά μου, βοήθησα ἐκεῖ, τελείωσα. Εἶμαι ἐντάξει. Ἡ ἄλλη δουλειά δέν εἶναι δική μου, φεύγω· πάω στο κελλί γιά πνευματικά». Δέν ἐξετάζουν ἀν ὁ ἄλλος εἶναι φιλάσθενος ἢ ἔχη πονοκέφαλο καί δέν μπορῆ νά δούλεψῃ, ἢ δουλεύῃ λιγώτερο, γιάτί εἶναι ἀπό ἀγρυπνία καί εἶναι περισσότερο κουρασμένος. Ἡ λένε: «αὐτή ἡ μερίδα εἶναι δική μου· τήν δικαιούμαι», καί δέν ἐξετάζουν ἀν ὁ ἄλλος εἶναι πιό ἀδύνατος ἢ ὁ ὀργανισμός του καταναλίσκη περισσότερο, καί ἔχει ἀνάγκη ἀπό περισσότερη τροφή. Ὅποτε καταλήγουν νά βρίσκονται σε πνευματικό χώρο, ἀλλά νά ἔχουν μιά νοοτροπία κοσμική, καί ἔτσι γίνονται συνεπεῖς κοσμικοί. Ξέρετε τί εἶναι νά βλέπῃς ἀνθρώπους πνευματικούς νά ἀντιμετωπίζουν κοσμικά τά πράγματα; Λίγο-πολύ δηλαδή παρατήρησα σέ αρκετούς μοναχοῦς τό ἔξης: Τήν νηστεία, τήν προσευχή, τήν ἀκολουθία, τό διακόνημα, τά κάνουν. Φοροῦν ἔνδυμα μοναχικό, ἔχουν καλογερικό πρόγραμμα, ἀλλά ἢ ἀντιμετώπιση, ἀντί νά εἶναι πνευματική, εἶναι κοσμική, γιάτί κοιτοῦν πώς νά μὴν τους πουν καμμιὰ κουβέντα, νά μὴν ἀδικηθοῦν. Δηλαδή βρίσκονται στην κοσμική δικαιοσύνη καί πολλές φορές οὔτε καί ἐκεῖ φθάνουν. Ἄντε τώρα νά συνεννοηθῆς πνευματικά μ' αὐτούς. Αὐτοί τά κανονίζουν ἔτσι, ὥστε νά μὴ δυσκολευθῆ μεθαῦριο ὁ Χριστός

⁴⁸ Ἡ λέξη «δικαίωμα» στην μοναχική γλῶσσα δηλώνει τήν τάση τοῦ μοναχοῦ νά δικαιῶνῃ τόν εαυτό του καί τήν ἀπαίτηση νά ικανοποιῆ οποιαδήποτε ἐγωκεντρική ἐπιθυμία του.

μαζί τους νά κάνη... λογαριασμούς! Μά, ενώ ό Χριστός παρακολουθεί τον καθέναν πόσο αδικείται, πόσο θυσιάζεται, και θά τον άνταμείψη ανάλογα, αυτοί θέλουν νά τακτοποιήσουν μόνοι τους τον λογαριασμό τους.

Είμαι αγανακτισμένος γενικά μέ τήν σημερινή νοοτροπία πού βλέπω σέ μερικούς νέους μοναχούς. Μιά ανθρώπινη δικαιοσύνη! Πώς νά χωρέση ή ανθρώπινη δικαιοσύνη στην πνευματική ζωή; Και στην κοσμική ζωή δέν βγαίνεις πέρα μέ τήν ανθρώπινη δικαιοσύνη, πόσο μάλλον στην πνευματική. Όταν ήμουν στο Κοινόβιο, όλοι κοίταζαν πώς νά κάνουν κάποια θυσία. Στην δουλειά, στο φαγητό, σέ όλα υπήρχε αυτό τό πνεύμα: Σκέφτονταν πρώτα τον άλλον, και γι' αυτό ζούσαν τον Παράδεισο. Ήταν κάποιος λ.χ. στην τράπεζα; Κοιτούσε νά φάη αυτός λιγώτερο, γιά νά μείνη τό περισσότερο γιά τόν άλλον. Και αδύνατος νά ήταν ό ίδιος, δεν τό λάμβανε ύπ' όψιν. Ούτε εξέταζε τί ήταν ό άλλος. Έκανε Θυσία. Ούτε έβαζε τήν κρίση του νά πή: «Θά του κάνη κακό, άν φάη περισσότερο». Από τήν στιγμή πού ό μοναχός κοιτάζει νά μήν τον αδικήσουν, νά μήν κουρασθη πολύ, νά μήν πάη χαμένος ό κόπος του, είναι σάν νά μήν πιστεύη ότι υπάρχει Θεός, ότι υπάρχει άλλη ζωή, μέλλουσα Κρίση και θεία ανταπόδοση. Και άν δούλεψη λίγο παραπάνω, ούτε αυτό θά πάη χαμένο. Μόνον ό κόπος των ζώνων πάει χαμένος. Και αυτά τά καημένα, παρόλο πού εξ αιτίας μας ταλαιπωρούνται - μετά τήν παράβαση των Πρωτοπλάστων ή φύση συστενάζει με τον άνθρωπο -, θυσιάζονται γιά μας! Είναι φοβερό! Βλέπετε, τά άγρια ζώα, όταν τραυματίζονται από τους κυνηγούς, τί τραβάνε! Σακατεμένα, μέ σπασμένα πόδια, νά μήν μπορούν νά τρέξουν, νά τά ξεκοιλιάζουν τά μεγάλα ζώα, νά τά τρώνε, και νά μήν έχουν καμμιά ανταμοιβή! Ό άνθρωπος, άν δεν τά καταλαβαίνει αυτά, δεν είναι άνθρωπος. Γι' αυτό τού έδωσε ό Θεός τό μυαλό, γιά νά τό δουλεύη σωστά και νά βρη τον δρόμο του. Έγώ δεν λέω τώρα νά σκοτώνεστε στην κούραση, άλλα νά ύπάρχη φιλότιμο.

- Δηλαδή, εσείς, Γέροντα, θέλετε νά σκιρτάη ή καρδιά μας, νά λαχταράη νά αναπαύσουμε τον άλλον.

- Ναι, γιατί, όταν κοιτάζης πώς νά ανάπαυσης τόν άλλον και άφήνης τόν εαυτό σου εν λευκώ στά χέρια τού Θεού, δεν κουράζεσαι. Και άν κουρασθής και πης ότι κουράστηκες, πάει, τό έχασες. Τί, θά σέ πλήρωση ό Χριστός γιά τήν κακομοιριά; Μπάτσο θά σου δώση.

Όσο μπορείτε, αυτό νά κοιτάξετε. Αυτή είναι ή πνευματική εργασία πού πρέπει νά κάνετε. Και άσκηση άν κάνετε, δεν ωφελεί, γιατί, άν κανείς δέν κάνη αυτήν τήν εργασία, δουλεύει σέ άλλη συχνότητα από τήν συχνότητα τού Θεού. Πάνε όλα μετά χαμένα, και οι μετάνοιες και οι νηστείες... Δέν λέω αυτά νά μη γίνωνται, άλλα νά μή νομίζη κανείς ότι, επειδή κάνει εκείνο, εκείνο..., είναι εντάξει!

Εχουν κάνει άλλο ευαγγέλιο

- Γέροντα, πότε ένας άνθρωπος μπορεί νά λέγεται δίκαιος;

- Δίκαιος κατά κόσμον είναι εκείνος πού κρίνει με βάση το ανθρώπινο δίκαιο. Τό τέλειο όμως είναι ό άνθρωπος νά είναι δίκαιος όχι σύμφωνα με τήν ανθρώπινη δικαιοσύνη, άλλα μέ τήν θεία δικαιοσύνη, και τότε τον ευλογεί ό Θεός. Όταν στις ενέργειες μου δεν βάζω ποτέ τό εγώ και τό συμφέρον μου, εκβιάζω, μπορώ νά πώ, τον Θεό νά μου στείλη τήν θεία Χάρη.

Οποιαδήποτε ανθρώπινη δικαιοσύνη, ακόμη και ή πιο τέλεια, έχει πάντα ανθρώπινα στοιχεία. Καί όσο υπάρχει ή ανθρώπινη δικαιοσύνη στον πνευματικό άνθρωπο, τό Πνεύμα προσπαθεί νά τήν απόβάλῃ ὡς ξένο σώμα, καί ὁ ἄνθρωπος παλεύει μέ ανεβοκατεβάσματα καί κουράζεται ψυχικά. Ὄταν ἀπόκτησῃ τήν θεϊκή δικαιοσύνη, ἔρχεται τό λαμπικάρισμα καί ὁ θεῖος φωτισμός.

- Ἀν πῶ, Γέροντα, σε κάποιον πού λέει ὅτι ἀδικήθηκε: «υπάρχει θεία δικαιοσύνη», θά τον βοηθήσω;

- Ὄχι, καλύτερα πές του: «εξετάσε τά πράγματα πνευματικά, σύμφωνα μέ τό Ευαγγέλιο». Γιατί, ἂν τού πῆς: «υπάρχει θεία δικαιοσύνη», θά πιστέψῃ ὅτι ἀδικήθηκε, ἐνῶ μπορεῖ νά ἔχῃ ἀδικήσῃ κιόλας.

Ἀλήθεια, πονάει ἡ ψυχή σου... Γνώρισα κάποιον πού ἐκκλησιαζόταν τακτικά, νήστευε κ.λπ. καί εἶχε τήν ἐντύπωση ὅτι ζούσε πνευματικά. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐνῶ εἶχε πέντε διαμερίσματα, δύο μισθοῦς, παιδιά δέν εἶχε, δέν ἔδινε δραχμή σε ἕναν φτωχό. «Καλά, τού εἶπα, ἔχεις τόσους φτωχοῦς συγγενεῖς, γιατί δέν τους δίνεις κάτι; Τί θά τά κάνῃς; Δώσε σέ χήρες, σέ ὀρφανά». Καί ξέρετε τί μου εἶπε; «Καλά, νά μήν παίρνω ἐνοίκιο ἀπό τήν χήρα ἀδελφή μου;». Ἀνέβηκε τό αἷμα στο κεφάλι μου, ὅταν τό ἄκουσα. Νά, αὐτή εἶναι ἡ κοσμική δικαιοσύνη! «Ἄφοῦ δέν εἶναι δικά μου τά παιδιά πού θά πεινάσουν, σοῦ λέει ὁ ἄλλος, δέν ἔχω εὐθύνη. Δέν τον ἀδικῶ. Ἄλλοίμονο, ἐγώ νά ἀδικήσω!», καί ἀναπαύουν τον λογισμό τους μέ τον δικό τους τρόπο, ἀλλά ἀνάπαυση πραγματική δέν ἔχουν. Μέ μιά ἀνθρώπινη λογική, μέ μιά δικαιοσύνη κοσμική, ἀδιαφοροῦν μπροστά σέ σοβαρές καταστάσεις. Πῶς νά νιώσουν ὕστερα κάτι το πνευματικό; Υπάρχουν ἄνθρωποι πού μπορεῖ νά δώσουν ἕνα σπιτί εὐλογία καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἂν τους χρωστάῃ κάποιος ἕνα νοίκι, νά τοῦ κάνουν μῆνυση. Πῶς το ἐξηγεῖτε αὐτό;

- Γέροντα, εἶναι δικαιοσύνη ἀνθρώπινη;

- Οὔτε δικαιοσύνη ἀνθρώπινη εἶναι. Μιά μικρή δόση ἔχει. Ἀπό τήν μιά δίνουν σέ κάποιον ἑκατό χιλιάδες καί ἀπό τήν ἄλλη κάνουν παζάρια στον ταξιτζή καί τον πάνε στην ἀστυνομία τουρισμοῦ γιά χίλιες δραχμές. Πῶς το ἐξηγεῖτε;

- Μήπως δέν εἶναι καλά στο μυαλό τους, Γέροντα;

- Ὄχι, καλά εἶναι.

- Μήπως, Γέροντα, δίνουν μέ υπερηφάνεια, γιά νά ικανοποιηθοῦν οἱ ἴδιοι;

- Αὐτό εἶναι. Δίνουν τά πολλά μέ υπερηφάνεια· τό κάνουν γιά νά δοξαθοῦν οἱ ἴδιοι, ὄχι εἰς δόξαν θεοῦ. Μπορεῖ ἀκόμη καί ὅλα νά τά δώσουν, ἀγάπη ὅμως δέν ἔχουν.

Σήμερα υπάρχει ἕνα λανθασμένο πνεύμα. Ἀκόμη καί πνευματικοί ἄνθρωποι ζητοῦν μιά νομική δικαιοσύνη καί λένε ὅτι πιστεύουν καί στον Θεό! «Τό δίκιο σου, τό δίκιο μου». Αὐτό τό ευαγγέλιο τῆς λογικῆς, τῆς παράξενης λογικῆς, νά μήν υπῆρχε! «Νά μή μέ περνοῦν κορόιδο», λένε. Δέν βλέπετε πού φθάνουν οἱ Χριστιανοί στά δικαστήρια; Καί νά ἔχουν δίκαιο, δέν πρέπει νά πάνε στά δικαστήρια, πόσο μάλλον ὅταν δέν ἔχουν. Γι' αὐτό καί μερικοί γίνονται ἐξ αἰτίας τους ἀπίστοι. Βλέπουν ὅτι ἕνας, πού οὔτε στην ἐκκλησία πάει οὔτε ἀγρυπνίες κάνει, μπορεῖ νά μήν κάνῃ κάτι τέτοιο, ἐνῶ ἄλλος, πού πάει στην ἐκκλησία, κάνει ἀγρυπνίες κ.λπ., πηγαίνει στο δικαστήριο ἕναν φτωχό γιά λίγα χρήματα πού του χρωστάει, μόνον καί μόνο γιά νά βρῇ τό

δίκιο του. Είπα σε έναν πού ήθελε νά πάη στο δικαστήριο κάποιον πού τοῦ χρωστούσε χρήματα: «Έχεις ανάγκη; Έχεις περισσότερα παιδιά; Μήπως σε βάζει ή γυναίκα σου και βρίσκεσαι σε δύσκολη θέση;». «Όχι, λέει, τό κάνω, γιά νά βρω τό δίκιο μου».

Τί νά πή κανείς; Είναι και μιά αγωγή πού είχε δοθή παλιότερα από μερικούς πνευματικούς κύκλους. Χρόνια τώρα θυμάμαι ένα περιστατικό και δέν μπορώ νά τό ξεχάσω. Σε ενα βρεφοκομείο υπηρετούσαν αφιερωμένες νοσοκόμες. Σέ κάποιο άρρωστο παιδάκι έπρεπε νά κάνη ό γιατρός μιά εξέταση μέ ραδιενέργεια και ζήτησε νά πάη μιά νοσοκόμα νά τον βοηθήση, αλλά δέν πήγε καμμιά από αυτές, γιατί φοβόνταν μήπως πάθουν τίποτε από τήν ραδιενέργεια. Κατ' αρχάς, άφοῦ ήταν αφιερωμένες, δέν υπήρχε θέμα. Αν σκέφτονταν νά παντρευτούν, τότε θά πείραζε. Άλλα και νά σκέφτονταν νά δημιουργήσουν οικογένεια, πάλι έπρεπε νά κάνουν μιά θυσία σάν πνευματικοί άνθρωποι πού ήταν. Κανονικά, έπρεπε νά μαλώνουν ποια νά πάη. Και τελικά, έτρεξε νά βοηθήση τον γιατρό μιά άλλη, πού ούτε πνευματικά ζούσε, άλλα και σκεφτόταν νά παντρευτή, γιατί λυπήθηκε τό παιδάκι.

Και τό χειρότερο από όλα είναι πού τέτοιους ανθρώπους δέν τους πειράζει γι' αυτό ή συνείδηση, γιατί λένε: «Αυτά δέν είναι γιά μας. Εμείς είμαστε γιά τά πνευματικά». Μπορεί μάλιστα νά έχουν τον λογισμό: «εκείνον τον αναπαύει νά θυσιάζεται κι έμένα μέ αναπαύει νά έχω τήν ησυχία μου...», και καμμιά φορά νά τον κατακρίνουν κιόλας και νά λένε ότι δέν έχει πνευματική κατάσταση. Άλλα ό Χριστός αναπαύεται εκεί πού υπάρχει ή αρχοντιά, τό πνεύμα της θυσίας, τό αθόρυβο, ή αφάνεια.

- Όταν, Γέροντα, βλέπης τόν άλλον νά δυσκολεύεται, δέν πρέπει νά βοηθήσης, όπως και νά είσαι;

- Μά βέβαια! Άλλα έχω παρατηρήσει ότι έχει καλλιεργηθή ένα κοσμικό φρόνημα σε πολλούς πνευματικούς ανθρώπους. Έχουν κάνει ένα δικό τους κοσμικό ευαγγέλιο, ένα ευαγγέλιο στα μέτρα τους, και σοῦ λένε: «Ό Χριστιανός πρέπει νά έχη την αξιοπρέπεια του· δεν πρέπει νά φανή, κατά κάποιον τρόπο, κορόιδο». Τά αντιμετωπίζουν δηλαδή όλα μέ μιά κοσμική λογική και δικαιοσύνη. «Αυτό τό δικαιούμαι, σοῦ λέει, δέν τόν αδικώ· δεν θέλω νά μέ άδικη!». Νά έχη εν τω μεταξύ και αναπαυμένο τόν λογισμό του ότι έχει δίκαιο. Και βλέπεις σέ έναν τέτοιο άνθρωπο όλα τά δικαιώματα τά κοσμικά. Φιλότιμο δέν έχει, θυσία δέν έχει, τίποτε δέν έχει, δικό του ευαγγέλιο έφτιαξε και δέν έχει καμμιά συγγένεια μέ τόν Θεό. Έμ, πώς θά τόν επισκίαση μετά ή θεία Χάρις; Όταν υπηρετούσα τήν θητεία μου, ήταν ένας ασυρματιστής στην αεροπορία πού ερχόταν στην μονάδα μας και έπαιρνε τά σήματα⁴⁹. Είχαμε σχέσεις, θεολόγος ήταν, έκανε και κηρύγματα. Όλοι όμως Ιησουίτη⁵⁰ τόν έλεγαν, γιατί, όχι μόνο μιά θυσία δέν έκανε, αλλά ούτε μιά μικρή εξυπηρέτηση. Καμμιά φορά τού έλεγα: «Άφοῦ πάς πού πάς στο αεροδρόμιο, σέ παρακαλώ, δώσε και αυτά τά σήματα τού τάδε». «Όχι, έλεγε, εγώ έφερα τά δικά μου, και αυτός νά πάη τά δικά του», και έτσι άνέπαυε τόν λογισμό του ότι δέν άδίκησε τόν άλλον. Μά, αφού ό Χριστός δέν λέει απλώς: «άν σέ παρακάλεση

⁴⁹ Ό Γέροντας στον στρατό υπηρέτησε ως ασυρματιστής.

⁵⁰ Μοναχός τοῦ τάγματος των Ιησουϊτών τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, πού ιδρύθηκε από τόν Ιγνάτιο Λοϊόλα και είναι γνωστό γιά τήν αυστηρή πειθαρχία και γιά τις ακρότητες στις όποιες έφθασε. Μεταφορικά ή λέξη χρησιμοποιείται, γιά νά χαρακτηρίση τόν άνθρωπο πού τηρεί μέ αυστηρότητα εξωτερικούς τύπους ευσέβειας, χωρίς νά εχη αντίκρισμα εσωτερικό.

κάποιος νά πάς ένα μίλι, πήγαινε δύο», άλλα λέει: «άν σέ άγγαρέψη ένα μίλι, πήγαινε δύο»⁵¹. Ή δέν λέει: «άν σου ζητήση τόν χιτώνα, δώσε και τό μάτιο», άλλα «αν σου αφείρεση τον χιτώνα, δώσε και τό μάτιο»⁵². Νά τό λέη ό Χριστός αυτό και ό άλλος, ενώ θεωρεί τον εαυτό του πνευματικό άνθρωπο, νά λέη: «Εγώ έφερα τά δικά μου, και αυτός νά πάη τά δικά του»; Είναι σάν νά λέη δηλαδή: «κορόιδο είμαι νά μοϋ ζήτηση ένα μίλι και νά πάω δύο»; Έμ, πώς θά πλησίαση ή Χάρις του Θεοϋ σέ έναν τέτοιον άνθρωπο; Ένώ, όταν κανείς έφαρμόζη τό γραφικό χωρίο και, άμα τον άγγαρεύουν ένα μίλι, πηγαίνη πιο πέρα, μετά εργάζεται ό Χριστός και αλλοιώνεται πνευματικά ό άλλος πού τον άγγάρεψε και προβληματίζεται: «Βρέ, κοίταξε, λέει, έγω τον άγγάρεψα ένα μίλι και αυτός πήγε πιο πέρα! Τόση καλωσύνη!». Έάν είχε και ό Χριστός αυτήν την κοσμική λογική πού έχουν σήμερα πολλοί πνευματικοί άνθρωποι, δεν θά άφηνη τόν ουράνιο Θρόνο Του, για νά κατεβή στην γή, νά ταλαιπωρηθή και νά σταυρωθή από μας τους ελεεινούς ανθρώπους. Μέσα όμως στην κατ' άνθρωπο αυτήν αποτυχία Του ήταν κρυμμένη ή σωτηρία όλων των ανθρώπων. Άλλά τί τράβηξε, για νά μας σώση! Μέχρι νά Του δίνουν σφαλιάρες και νά Του λένε: «Προφήτευσε ποιος σέ χτύπησε!». Έπαιζαν δηλαδή οι Εβραίοι μέ τόν Χριστό. Έγω ξέρεις πόσο λυπόμουνα, όταν ήμουν μικρός και έβλεπα τά παιδιά νά παίζουν τό μπιζ; Άντε τώρα νά παίζουν αυτό τό παιχνίδι μέ τόν Χριστό!... «Προφήτευσε ποιος σέ χτύπησε!... Πάμ!». Ω, φοβερό! Και έμεις ζητάμε έναν Χριστιανισμό χωρίς σταύρωση, αλλά απευθείας ανάσταση. Κάνουμε έναν Χριστιανισμό, έναν Μοναχισμό, όπως τόν θέλουμε. Δεν θέλουμε νά στερηθούμε τίποτε.

Γιά νά ζήσουμε όμως τά υπερφυσικά, πρέπει νά ζήσουμε υπερφυσικά.

---

⁵¹ Βλ. *Ματθ.* 5,41.

⁵² Βλ. *Ματθ.* 5,40.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

*Μετάνοια πραγματική είναι πρώτα να συναισθανθή
ό άνθρωπος το σφάλμα του, να πόνεση,
να ζήτηση συγχώρεση από τον Θεό, και μετά να
έξομολογηθῆ. Έτσι θα έρθῆ ἡ θεία παρηγοριά.
Γι' αυτό πάντα συνιστώ μετάνοια και εξομολόγηση.
Μόνον εξομολόγηση ποτέ δεν συνιστώ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ἡ αμαρτία βασανίζει τον άνθρωπο

Ὁ εξαγνισμός της καρδιάς

- Γέροντα, ὁ Χριστός χωράει σέ όλες τις καρδιές;

- Ὁ Χριστός χωράει, οἱ ἄνθρωποι δέν Τον χωράνε, γιατί δέν προσπαθοῦν νά διορθωθοῦν. Για νά χωρέση ὁ Χριστός μέσα μας, πρέπει νά καθαρίση ἡ καρδιά. «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός...»⁵³.

- Γέροντα, γιατί τά ἀγρία ζῶα δέν πειράζουν τους Ἁγίους;

- Ἄφοῦ ημερεύουν οἱ ἄνθρωποι, ημερεύουν και τά ἀγρία ζῶα και αναγνωρίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι αφεντικό τους. Στον Παράδεισο, πριν ἀπό την πώση, τά ἀγρία θηρία ἐγλειφαν τους Πρωτοπλάστους μέ ευλάβεια, ἀλλά μετά την πώση πήγαιναν νά τους ξεσκίσουν. Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος επανέρχεται στην προπτωτική κατάσταση, τά ζῶα τον αναγνωρίζουν πάλι γιά αφεντικό. Σήμερα ὁμως βλέπεις ἀνθρώπους πού εἶναι χειρότεροι ἀπό τά ἀγρία θηρία, χειρότεροι ἀπό τά φίδια. Εκμεταλλεύονται ἀπροστάτευτα παιδιά, τους παίρνουν τά χρήματα καί, ὅταν ἐρχονται σέ δύσκολη θέση, τά ενοχοποιούν, καλοῦν τήν αστυνομία, τά πηγαίνουν και στό ψυχιατεῖο. Γι' αὐτό τόν 147ο Ψαλμό πού διάβαζε ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης, για νά ημερέψουν τα ἀγρία ζῶα και νά μήν κάνουν κακό στους ἀνθρώπους, τον διαβάζω, για νά ημερέψουν οἱ ἄνθρωποι και νά μήν κάνουν κακό στους συνανθρώπους τους και στά ζῶα.

- Πώς επανέρχεται, Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος στην προ-πτωτική κατάσταση;

- Πρέπει νά ἐξαγνισθῆ ἡ καρδιά. Νά ἀπόκτηση τήν ψυχική αγνότητα, δηλαδή ειλκρίνεια, τιμιότητα, ἀνιδιοτέλεια, ταπείνωση, καλωσύνη, ἀνεξικακία, θυσία. Ἐτσι συγγενεύει ὁ ἄνθρωπος μέ τον Θεό καί ἀναπαύεται μέσα του ἡ θεία Χάρις. Ὅταν κάποιος εχη τήν σωματική αγνότητα, ἀλλά δεν εχη τήν ψυχική αγνότητα, δεν ἀναπαύεται ὁ Θεός σ' αὐτόν, γιατί ὑπάρχει μέσα του πονηρία, υπερηφάνεια, κακία κ.λπ. Τότε ἡ ζωή του εἶναι μιά κοροϊδία. Ἀπό 'δώ νά ξεκινήσετε τον αγώνα σας: Νά προσπαθήσετε νά ἀποκτήσετε τήν ψυχική αγνότητα.

- Γέροντα, μιά κακή συνήθεια μπορεῖ νά κοπή ἀμέσως;

- Κατ' ἀρχάς πρέπει νά καταλάβη ὁ ἄνθρωπος ὅτι αὐτή ἡ συνήθεια τον βλάπτει καί νά θελήση νά ἀγωνισθῆ, γιά νά τήν κόψη. Χρειάζεται νά εχη κανείς πολλή θέληση, γιά νά μπόρεση νά τήν κόψη ἀμέσως. Ὅπως λ.χ. το σχοινί κάνει σιγά-σιγά μιά μικρή αὐλακία στο χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ καί δεν γλιστρά πιά, ἔτσι καί κάθε συνήθεια λίγο-λίγο χαράζει μιά αὐλακία στην καρδιά καί δύσκολα βγαίνει ἀπό αὐτήν. Γι' αὐτό πρέπει πολύ νά προσέξη κανείς, νά μήν ἀπόκτηση κακές συνήθειες, γιατί μετά χρειάζεται πολλή ταπείνωση καί πολλή θέληση, γιά νά μπόρεση νά τις ἀποβάλῃ. Ἐλεγε ὁ Παπα-Τύχων: «Καλή συνήθεια, παιδί μου, ἀρετή· κακή συνήθεια, πάθη».

⁵³ Ψαλμ. 50, 12.

Πάντως διαπίστωσα ότι, όταν ο άνθρωπος, ενώ αγωνίζεται, συνεχίζει να σφάλει και δεν αλλάζει, αιτία είναι ο εγωισμός, ή φιλαυτία και η ιδιοτέλεια. Λείπει ή ταπείνωση και η αγάπη, και έτσι εμποδίζεται η θεία επέμβαση. Δεν βοηθάει ο ίδιος ο άνθρωπος τον Θεό, για να τον βοηθήσει. Αν π.χ. τον βοηθήσει ο Θεός να ξεπεράσει ένα πάθος του, θα τό πάρει επάνω του, θα υπερηφανευθή, γιατί θα νομίζει ότι μόνος του τό ξεπέρασε, χωρίς την βοήθεια του Θεού.

Απαλλαγή από τό σκοτάδι τής αμαρτίας

- Είναι πολύ βαρύ, Γέροντα, να μολύνει κανείς τό Άγιο Βάπτισμα;
- Ανάλογα πόσο τό μολύνει. Άλλος τό μολύνει πολύ, άλλος λίγο, άλλος κάνει έναν λεκέ, άλλος δύο...
- Και είναι τά μεγάλα αμαρτήματα πού μολύνουν τό Βάπτισμα;
- Έ, φυσικά, τά θανάσιμα αμαρτήματα τό μολύνουν και τότε ή θεία Χάρις απομακρύνεται από τόν άνθρωπο. Βέβαια δεν τόν εγκαταλείπει, όπως ούτε ο Φύλακας Άγγελος δεν τόν εγκαταλείπει. Θυμάστε τί είχε πει ο διάβολος στον ιερέα των ειδώλων για τόν μοναχό πού ήθελε να παντρευτή την κόρη του; «Μή βιάζεσαι· αυτός εγκατέλειψε τόν Θεό, άλλα ο Θεός δεν τόν εγκατέλειψε ακόμη»⁵⁴.
- Γέροντα, μπορεί κανείς να ζή στο σκοτάδι τής αμαρτίας και να μην τό αισθάνεται;
- Όχι, τήν αίσθηση όλοι τήν έχουν, άλλα υπάρχει αδιαφορία. Για να έρθει κανείς στο φως του Χριστού, πρέπει να θέλη να βγει από τό σκοτάδι τής αμαρτίας. Άς πάρουμε για παράδειγμα κάποιον πού κλείσθηκε κατά λάθος σε ένα σκοτεινό υπόγειο. Μόλις δή μιά ακτίνα να περνά από μιά ρωγμή, κοιτάζει πώς να βγει στο φώς. Θα άνοιξη σιγά-σιγά τήν ρωγμή, για να βρή τήν πόρτα και να βγή έξω. Έτσι και από τήν στιγμή πού ο άνθρωπος θα αισθανθη τό καλό ως ανάγκη και μη μέσα του ή καλή ανησυχία, θα καταβάλει προσπάθεια να βγή από τό σκοτάδι της αμαρτίας. Αν πη: «αυτό πού κάνω είναι λανθασμένο, δεν πηγαίνω καλά», ταπεινώνεται, έρχεται ή Χάρις του Θεού, και από εκεί και πέρα προχωράει κανονικά. Αλλά, αν δεν μπη μέσα του ή καλή ανησυχία, είναι δύσκολο να βοηθηθή. Κάποιος λ.χ. βρίσκεται σε κλειστό χώρο και αισθάνεται άσχημα. Του λές: «σήκω, άνοιξε την πόρτα και βγες έξω να πάρης λίγο οξυγόνο, για να συνέλθης», και εκείνος αρχίζει: «Δέν μπορώ να βγω έξω. Και γιατί να είμαι κλεισμένος μέσα και να μην μπορώ να πάρω αναπνοή; Και γιατί να μην έχω οξυγόνο; Και γιατί ο Θεός να μέ εχη εδώ και τους άλλους έξω;». Έ, μπορεί αυτός να βοηθηθή; Ξέρετε πόσοι βασανίζονται, επειδή δεν άκουν κάποιον πού μπορεί να τους βοηθήσει πνευματικά;

Ο άνθρωπος με τήν αμαρτία κάνει τον επίγειο παράδεισο επίγεια κόλαση. Αν ή ψυχή του μολυνθή με θανάσιμες αμαρτίες, ζή μιά δαιμονική κατάσταση· αντιδρά, βασανίζεται, δεν έχει ειρήνη. Αντίθετα, όποιος είναι κοντά στον Θεό, έχει τόν νου του στα θεία νοήματα και έχει πάντοτε καλούς λογισμούς, είναι ειρηνικός και ζή τόν Παράδεισο στην γή. Αυτός ο άνθρωπος έχει κάτι ξεχωριστό από εκείνον πού είναι μακριά από τόν Θεό, και αυτό είναι αισθητό και στους άλλους. Νά, αυτό είναι ή θεία Χάρις, ή οποία προδίδει τόν άνθρωπο, ακόμη κι αν κρύβεται.

⁵⁴ Βλ. *Εύεργετινός*, τόμος Α', Υπόθεσις Α', σ. 54 κ.έ

Τά έκ προθέσεως σφάλματα

Νά προσέξουμε πολύ τά έκ προθέσεως σφάλματα, γιατί αυτό πού θά έξετάση ό Θεός είναι ή πρόθεση μας. Τά σφάλματα πού κάνουμε από απροσεξία είναι ελαφρότερα. Μερικές αμαρτίες είναι αμαρτίες, αλλά έχουν καί ελαφρυντικά.

Ύστερα, όταν σφάλουμε χωρίς νά τό θέλουμε, ό Θεός οικονομάει έτσι τά πράγματα, ώστε νά χρησιμοποιηθή

τό σφάλμα μας γιά καλό. Δηλαδή, όχι ότι έπρεπε νά σφάλουμε, γιά νά γίνη αυτό τό καλό, άλλα άφού σφάλαμε χωρίς νά τό θέλουμε, ό Θεός αξιοποιεί τό σφάλμα μας και βγαίνει καλό. Όταν όμως κάνουμε ένα σφάλμα εν γνώσει μας και έπειτα μετανοιώσουμε, νά ευχηθούμε νά μη γίνη κακό από τις συνέπειες του σφάλματος μας.

- Γέροντα, εκείνος ό μοναχός πού αναφέρει ό Εύεργετινός ότι δέκα χρόνια έπεφτε σε κάποια αμαρτία κάθε μέρα, άλλα και κάθε μέρα μετανοούσε³, πώς σώθηκε;

- Εκείνος ήταν κατά κάποιον τρόπο κυριευμένος, αιχμαλωτισμένος από την αμαρτία. Δεν είχε κακή διάθεση, άλλα δεν είχε βοηθηθή, σπρώχτηκε στό κακό, γι' αυτό δικαιούτο τήν θεία βοήθεια. Πάλευε, πονούσε, είχε μετάνοια ειλικρινή, και ό Θεός τελικά τόν έσωσε. Βλέπεις, ένας μπορεί νά έχη καλή διάθεση· αν όμως δεν βοηθηθή από μικρός και παρασυρθη στό κακό, είναι δύσκολο μετά νά σηκωθή. Κάνει μιά προσπάθεια, πάλι πέφτει, πάλι σηκώνεται· παλεύει δηλαδή. Ό Θεός αυτόν τόν άνθρωπο δεν θά τόν αφήση, γιατί ό καημένος κάνει τήν μικρή του προσπάθεια, ζητάει καί τήν θεία βοήθεια και δεν άμαρτάνει έν ψυχρώ. Κάποιος λ.χ. ξεκινάει νά πάη κάπου, χωρίς νά έχη σκοπό νά άμαρτήση, άλλα πηγαίνοντας του συμβαίνει ένας πειρασμός καί πέφτει σέ κάποια αμαρτία. Μετανοεί, κάνει μιά προσπάθεια, του στήνουν πάλι μιά παγίδα καί, ενώ δεν έχει διάθεση νά κάνη κάτι κακό, ό καημένος ξαναπέφτει καί πάλι μετανοεί. Αυτός έχει ελαφρυντικά, γιατί δεν θέλει νά κάνη τό κακό, άλλα παρασύρεται στό κακό καί ύστερα μετανοεί. Όποιος όμως λέει: «γιά νά πετύχω εκείνο, πρέπει νά κάνω αυτήν τήν αδικία· γιά νά πετύχω τό άλλο, πρέπει νά κάνω εκείνη τήν πονηριά» κ.λπ., αυτός άμαρτάνει έσκεμμένως καί έν γνώσει του. Καταστρώνει δηλαδή τό αμαρτωλό του σχέδιο και βάζει πρόγραμμα μέ τον διάβολο τί αμαρτία θά κάνη. Αυτό είναι πολύ κακό, επειδή είναι προμελετημένο. Δεν είναι ότι πέφτει σέ πειρασμό, άλλα ξεκινάει να κάνη κάτι μαζί μέ τον πειρασμό. Ένας τέτοιος άνθρωπος δεν πρόκειται ποτέ νά βοηθηθή, γιατί δεν δικαιούται την θεία βοήθεια, και τελικά πεθαίνει αμετανόητος.

Άλλα και όσοι λένε ότι θά μετανοιώσουν, όταν γεράσουν, πώς είναι σίγουροι ότι θά προλάβουν νά μετανοιώσουν και δεν θά πάνε από αιφνίδιο θάνατο; Έλεγε κάποιος εργολάβος: «όταν γεράσω, θά πάω στά Ιεροσόλυμα, θά βαπτισθώ στον Ιορδάνη ποταμό, οπότε θά εξαλειφθούν όλες οι αμαρτίες μου», και συνέχιζε νά ζή αμαρτωλά. Τελικά, όταν πλέον δεν είχε άλλο κουράγιο, ίσα-ίσα πού μόλις περπατούσε, αποφάσισε νά πάη. Λέει σέ έναν μάστορα του: «Μάστορα, αποφάσισα νά πάω στά Ιεροσόλυμα, γιά νά βαπτισθώ στον Ιορδάνη ποταμό». «Ά, αφεντικό, τού λέει εκείνος, άν είσαι καθαρός, θά πάς· αν δεν είσαι καθαρός, στον δρόμο θά μείνης!». Λές και προφήτευσε! Μόλις πήγε στην Αθήνα νά βγάλη τά χαρτιά του, πέθανε! Τού πήραν

όλα τὰ χρήματα οἱ ἄλλοι, τον πήγαν σέ ένα γραφείο κηδειών και ἀπό εκεί τον ἔστειλαν μέ το φέρετρο πίσω στον τόπο του.

Νά κάνουμε τό καλό ἀπό αγάπη γιά τον Χριστό

- Γέροντα, φοβάμαι, όταν σκέφτωμαι τὰ δύσκολα χρόνια πού περιμένουμε.

- Τί φοβάσαι, μήπως πάς στην κόλαση και βασανίζεσαι μαζί μέ τὰ ταγκαλάκια; Τό νά λές: «βοήθησε με, Χριστέ μου, νά πάω στον Παράδεισο, γιά νά μή Σέ στενοχωρήσω, γιατί είναι βαρύ μετά ἀπό ὅσα ἔκανες γιά μένα νά μέ νιώθης στην κόλαση», αυτό τό καταλαβαίνω. Αλλά νά θέλῃς νά πάς στον Παράδεισο, γιά να βουλευτής, αυτό δεν έχει φιλότιμο. Δεν τό λέω αυτό, γιά νά αφήσουμε ρέμπελη τήν ζωή μας, νά κάνουμε αταξίες και νά πάμε στην κόλαση, ἀλλά πολλές φορές μπαίνει μία προσπάθεια⁵⁵: νά κάνω τό καλό, γιά νά μή χάσω τόν Παράδεισο. Ἄν ἔχουμε φιλότιμο, θα σκεφθοῦμε: «Τόσοι ἄνθρωποι θά πάνε στην κόλαση, οἱ καημένοι, πού και σ' αυτήν τήν ζωή δεν ἔνωσαν λίγη αληθινή χαρά, κι ἐγώ θά σκεφθῶ τόν εαυτό μου;». Ευλικρινά σας λέω, δεν μέ απασχολεί που θά πάω. Τόν εαυτό μου τόν ἔχω πετάξει. Ὅχι ὅτι θέλω νά εἶμαι μακριά ἀπό τόν Χριστό και γι' αυτό δέν μέ απασχολεί ἄν πάω στον Παράδεισο, ἀλλά δέν είναι σκοπός μου νά κάνω τό καλό, γιά νά πάω στον Παράδεισο. «Καί νά μέ πετάξης, λέω, Χριστέ μου, ευχαριστημένος θά εἶμαι· δέν αξίζω γιά τόν Παράδεισο». Σήμερα ἡ ζωή μας ἔγινε ἀχαρη και δύσκολη, γιατί λιγόστεψε ὁ ἠρωισμός, τό φιλότιμο. Ἀκόμη και πνευματικοί ἄνθρωποι σκέφτονται μπακαλίστικα. Φθάνουν νά ζουν μία ζωή δῆθεν πνευματική. Κοιτάνε νά απολαύσουν ὅ,τι θέλουν, μέχρι εκεί πού δέν κολάζονται. Λογαριάζουν: «Αυτό κολάζει; δέν κολάζει. Ἄρα μπορώ νά τό απολαύσω». Στο θέμα τῆς νηστείας π.χ. λένε: «Αὔριο είναι Παρασκευή. Ἐ, ἀπόψε μπορώ νά φάω κρέας μέχρι δώδεκα παρά πέντε τήν νύχτα· φέρε λοιπόν νά φάμε. Μετά τις δώδεκα ὁμως δέν κάνει· ἀλλάζει ἡ μέρα· είναι αμαρτία». Δηλαδή, θέλουν και τόν Παράδεισο νά μή χάσουν, ἀλλά και αυτήν τήν ζωή νά τήν απολαύσουν. Ἐτσι αντιμετωπίζουν και τήν αμαρτία και τήν κόλαση μέ τρόπο μπακαλίστικο. Ἄν ὁμως σκέφτονταν φιλότιμα, θά ἔλεγαν: «Ὁ Χριστός σταυρώθηκε και υπέφερε τόσα γιά μένα κι ἐγώ πώς νά Τόν πληγώσω μέ μία αμαρτωλή πράξη μου; Δέν θέλω νά πάω στην κόλαση, ὄχι γιά τίποτε ἄλλο, ἀλλά γιατί δεν θά αντέξω νά στενοχωριέται ὁ Χριστός, πού θά εἶμαι στην κόλαση».

Νά μην κάνουμε το καλό μέ υπολογισμό, γιά νά πάρουμε μισθό, ἀλλά νά ἀγωνιζώμαστε ἀπό αγάπη γιά τον Χριστό. Ὅ,τι κάνουμε, νά τό κάνουμε καθαρό, γιά τον Χριστό· νά προσέχουμε νά μην εχη μέσα τό ἀνθρώπινο στοιχείο, φιλαυτία, ιδιοτέλεια κ.λπ. Νά ἔχουμε στον νοῦ μας ὅτι ὁ Χριστός μας βλέπει, μάς παρακολουθεῖ, και νά προσπαθοῦμε νά μην Τον στενοχωρούμε. Διαφορετικά ξεφτίζει και ἡ πίστη μας και ἡ αγάπη μας.

Και αν εξετάσουμε αυτά πού κάνουμε στην πνευματική ζωή, ἀσκηση, νηστεία, αγρυπνία κ.λπ., θά δοῦμε ὅτι ὅλα βοηθούν νά ἔχουμε και καλή σωματική υγεία. Κοιμάται κανείς σε σκληρό κρεβάτι; Και οἱ γιατροί συνιστοῦν: «Νά κοιμάσαι σε σκληρό στρώμα, γιατί δέν ωφελεί νά κοιμάσαι στά μαλακά». Ἡ κάνει μετάνοιες; Οἱ ἄλλοι κάνουν γυμναστική, γιά νά

⁵⁵ Στην ασκητική γλώσσα ἡ λέξη «προσπάθεια» σημαίνει εμπαθή προσκόλληση σέ κάτι ἡ ἐπιδίωξη γιά τήν ικανοποίηση μιας φίλαυτης ἐπιθυμίας.

δυναμώσουν οί μύες. Κοιμάται λίγο; Ό πολύς ύπνος αποχαυνώνει τόν άνθρωπο. «Αυτός είναι κοιμισμένος, ό άλλος είναι ξύπνιος», δέν λένε; Δηλαδή τά πνευματικά πού κάνει τόν βοηθούν καί στην σωματική του υγεία. Υστερα ή εγκράτεια βοηθάει πολύ τόν άνθρωπο. Βλέπεις, καί όσοι ασχολούνται μέ έρευνες κ.λπ. κοιτάζουν νά ζουν αγνή ζωή, νά μήν είναι ζαλισμένοι, για νά έχουν διαύγεια. Έμεις βέβαια δέν εγκρατευόμαστε γι' αυτόν τόν λόγο, άλλα μέσα από αυτά τά πνευματικά πού κάνουμε βγαίνει καί αυτό τό όποιο επιδιώκουν οί κοσμικοί. Κάνουμε τό πνευματικό καί μέσα από τό πνευματικό βγαίνει καί ή υγεία τού σώματος.

Οί πειρασμοί στην ζωή μας

Ό Θεός επιτρέπει τους πειρασμούς ανάλογα μέ τήν πνευματική μας κατάσταση. Άλλοτε επιτρέπει νά κάνουμε ένα σφάλμα, λ.χ. μια μικρή απροσεξία, για να είμαστε άλλη φορά προσεκτικοί καί νά αποφύγουμε ή μάλλον νά προλάβουμε ένα μεγαλύτερο κακό πού θά μας έκανε το ταγκαλάκι. Άλλοτε αφήνει τόν διάβολο νά μάς πειράζει, για νά μάς δοκιμάση. Δίνουμε δηλαδή εξετάσεις καί αντί κακό ό διάβολος μάς κάνει καλό. Θυμηθήτε τόν Γερο-Φιλάρετο πού έλεγε: «Τέκνον, έγκατάλειψις Θεού, ούδένα πειρασμόν σήμερα»⁵⁶. Ήθελε νά παλεύη κάθε μέρα με τους πειρασμούς, για νά στεφανώνεται από τόν Χριστό.

Ένας δυνατός, όπως ό Γερο-Φιλάρετος, δέν αποφεύγει τους πειρασμούς, άλλα λέει στον Χριστό: «Στείλε μου, Χριστέ μου, πειρασμούς καί δώσε μου κουράγιο νά παλέψω». Ένας αδύνατος όμως θά πη: «Μήν επιτρέπης, Χριστέ μου, νά πειρασθώ». «Μη είσενέγκης ημάς εις πειρασμόν...»⁵⁷. Έμεις όμως πολλές φορές, όταν έχουμε έναν πειρασμό, λέμε: «ε, μά είμαι άνθρωπος κι εγώ· δέν αντέχω άλλο!», ενώ θά έπρεπε νά πούμε: «Δέν είμαι άνθρωπος· είμαι παλιάνθρωπος. Θεέ μου, βοήθησε με νά γίνω άνθρωπος». Δέν λέω νά επιδιώκουμε εμείς τους πειρασμούς, άλλα, όταν έρχονται, νά τους αντιμετωπίσουμε με καρτερία καί προσευχή.

Σέ κάθε πνευματική χειμωιά νά περιμένουμε με υπομονή καί ελπίδα τήν πνευματική άνοιξη. Οι μεγαλύτεροι πειρασμοί είναι συνήθως στιγμιαίοι καί, εάν εκείνη τήν στιγμή τους ξεφύγουμε, περνάει καί φεύγει ή φάλαγγα τών δαιμόνων καί γλυτώνουμε. Όταν ένωθή ό άνθρωπος μέ τόν Θεό, δέν έχει πιά πειρασμούς. Μπορεί ό διάβολος νά κάνη κακό στον Άγγελο; Όχι, καίγεται.

Ή πνευματική ζωή είναι πολύ απλή καί εύκολη· εμείς τήν κάνουμε δύσκολη, γιατί δεν αγωνιζόμαστε σωστά. Με λίγη προσπάθεια και πολλή ταπείνωση και εμπιστοσύνη στον Θεό, μπορεί κανείς να προχώρηση πολύ. Γιατί, όπου υπάρχει ταπείνωση, δεν έχει θέση ό διάβολος· καί, όπου δεν υπάρχει διάβολος, επόμενο είναι να μην υπάρχουν καί πειρασμοί.

- Γέροντα, ή πτώση σε μιά αμαρτία μπορεί να γίνη κατά παραχώρηση τού Θεού;

- Όχι, είναι βαρύ νά πούμε ότι παραχωρεί ό Θεός νά αμαρτήσουμε. Ό Θεός ποτέ δεν παραχωρεί νά αμαρτήσουμε. Έμεις κάνουμε παραχωρήσεις καί έρχεται ό διάβολος καί μας πειράζει. Όταν λ.χ. ύπερηφανεύωμαι, διώχνω τήν θεία Χάρη, φεύγει ό Φύλακας Άγγελος μου, έρχεται

⁵⁶ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα*, σ. 63.

⁵⁷ *Ματθ.6, 13.*

ό άλλος ...άγγελος, ό διάβολος, καί σπάζω τά μούτρα μου. Αυτή είναι δική μου παραχώρηση, καί όχι τού Θεού.

- Είναι σωστό, Γέροντα, όταν έχουμε μιά πτώση νά λέμε: «Ό πειρασμός μέ έρριξε»;

- Πολλές φορές ακούω κι εγώ μερικούς ανθρώπους νά λένε ότι φταίει ό πειρασμός, όταν ταλαιπωρούνται, ένω φταίνε οί ίδιοι πού δέν αντιμετωπίζουν σωστά τά πράγματα. Έπειτα ό πειρασμός, πειρασμός είναι. Μπορεί νά μας έμποδίση από το κακό; Τήν δουλειά του κάνει. Νά μήν τά φορτώνουμε καί όλα στον πειρασμό. Ένας υποτακτικός, πού ζούσε σέ μιά Καλύβη μέ τον Γέροντα του, μιά φορά πού έμεινε γιά λίγο μόνος του, πήρε ένα αυγό, το έβαλε πάνω σέ ένα κλειδί - ήταν από εκείνα τά μεγάλα, τά παλιά κλειδιά - καί άναψε από κάτω ένα κερι, γιά νά το ψήση! Μπαίνει ξαφνικά ό Γέροντας καί τον βλέπει. «Τί κάνεις εκεί;», τού λέει. «Νά, Γέροντα, ό πειρασμός μέ έβαλε νά ψήσω έδώ ένα αυγό», τού λέει ό υποτακτικός του. Καί τότε ακούσθηκε μιά άγρια φωνή: «Αυτήν τήν τέχνη έγώ δέν τήν ήξερα- από αυτόν τήν έμαθα»! Ό διάβολος μερικές φορές κοιμάται, καί εμείς τον προκαλούμε.

Οί αμαρτωλοί έχουν πολύ ολικό για ταπείνωση

Όσοι έζησαν αμαρτωλή ζωή και ύστερα μετανόησαν και άρχισαν νά ζουν πνευματικά, πρέπει νά δέχονται στην συνέχεια μέ χαρά τις ταπεινώσεις και τις θλίψεις πού τους συμβαίνουν, γιατί έτσι εξοφλούν. Βλέπουμε τήν Όσία Μαρία τήν Αιγύπτια, πού έζησε αμαρτωλή ζωή, όταν μετάνιωσε και άλλαξε ζωή, οί κοσμικές επιθυμίες τήν βασάνιζαν. Έκανε όμως μεγάλη πάλη, γιά νά τίς διώχνη. Της έλεγε ό διάβολος: «Τί θά χάσης, αν δής λιγάκι τήν Αλεξάνδρεια; Δεν σου λέω νά διασκέδασης, μόνο νά τήν δής λίγο από μακριά», και εκείνη ούτε γύριζε νά κοιτάξη. Τί μετάνοια είχε! Άλλες Όσιες, πού δεν είχαν ζήσει κοσμική ζωή, δεν είχαν πόλεμο. Η Όσία Μαρία, πού είχε ζήσει κοσμική ζωή, είχε και πόλεμο. Η ταλαιπωρία αυτή είναι ή καυτηρίαση των πληγών της αμαρτίας. Και έτσι φθάνουν στο τέλος καί οί μέν και οί δε στην ίδια κατάσταση.

- Σ' αυτές τίς περιπτώσεις, Γέροντα, δέν υπάρχει καθόλου θεία παρηγοριά;

- Πώς! πολλή, πολλή! Η Όσία Μαρία είχε φθάσει σέ τέτοια μέτρα πνευματικά, πού βρισκόταν έναν πήχυ πάνω από τήν γή, όταν προσευχόταν.

Οί πολύ αμαρτωλοί, αν γνωρίσουν τον εαυτό τους, έχουν φυσιολογικά καί πολύ υλικό γιά ταπείνωση. Η κάθε πτώση είναι φυσικά πτώση, άλλα είναι καί υλικό γιά ταπείνωση καί προσευχή. Οί αμαρτίες, αν αξιοποιηθούν γιά ταπείνωση, είναι σάν τήν κοπριά πού ρίχνουμε στά φυτά. Γιατί νά μή χρησιμοποιήση λοιπόν κανείς αυτό το υλικό, γιά νά λιπάνη το χωράφι της ψυχής του, γιά νά γίνη γόνιμο καί νά καρποφορήση; Ένας δηλαδή πού έχει κάνει μεγάλες αμαρτίες, αν αισθανθή πόσο έφταιξε καί πή: «δέν πρέπει νά σηκώνω κεφάλι, νά βλέπω άνθρωπο», επειδή ταπεινώνεται πολύ, δέχεται πολλή Χάρη, προχωρεί σταθερά καί μπορεί νά φθάση σέ μεγάλα μέτρα. Ένώ ένας πού δεν έχει κάνει μεγάλες αμαρτίες, αν δεν τοποθετηθή σωστά, ώστε να πή: «με φύλαξε ό Θεός από τόσες κακοτοπιές· είμαι πολύ αχάριστος, είμαι πιο αμαρτωλός από τον πιο αμαρτωλό», υστερεί πνευματικά από τον άλλον.

Θυμηθήτε π.χ. τον Φαρισαίο και τον Τελώνη⁵⁸. Ο Φαρισαίος είχε έργα, άλλα είχε και υπερηφάνεια. Ο Τελώνης είχε αμαρτίες, αλλά είχε αναγνώριση, συντριβή, ταπείνωση - τό κυριώτερο πού ζητάει από τον άνθρωπο ο Χριστός -, γι' αυτό με εύκολο τρόπο σώθηκε. Είδατε πώς τον έχουν τόν Φαρισαίο σε μιά εικόνα! Δείχνει με τό δάχτυλο του τόν Τελώνη: «Δέν είμαι σάν κι αυτόν!»... Ο καημένος ό Τελώνης κρυβόταν πίσω από την κολόνα· δέν είχε μούτρα νά δη γύρω του. Καί ό Φαρισαίος έδειξε στον Χριστό πού βρισκόταν ό Τελώνης! Τό προσέξατε; Λες καί ό Χριστός δέν ήξερε πού ήταν ό Τελώνης! Ο Φαρισαίος, ενώ έκανε όλα τα τυπικά, όλα πήγαν χαμένα. Τί κάνει ή υπερηφάνεια! Όταν ένας άνθρωπος έχη αμαρτίες καί δέν έχη ταπείνωση, τότε έχη τίς αμαρτίες τού Τελώνη καί την υπερηφάνεια τού Φαρισαίου. Διπλά... χαρίσματα! «Εμ ψωριάρης, εμ κασιδιάρης», όπως λένε στην Ήπειρο.

---

⁵⁸ Βλ. Λουκ. 18,9-14.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ἡ επιμέλεια της συνειδήσεως

Νά μελετούμε τήν συνείδηση μας

Ο Καλός Θεός έδωσε στους Πρωτοπλάστους την συνείδηση, τον πρώτο θείο νόμο. Την χάραξε βαθιά στις καρδιές τους και από τότε ό κάθε άνθρωπος την παίρνει κληρονομιά από τους γονείς του και, όταν δέν ενεργή σωστά, αυτή δουλεύει μέσα του, τον ελέγχει και τον οδηγεί στην μετάνοια. Πρέπει όμως ό άνθρωπος νά κάνη σωστή πνευματική εργασία και νά μελετάη τήν συνείδηση του, για νά μπορή νά ακούη πάντοτε τήν φωνή της. Εάν δέν τήν μελετάη, δέν θά ώφεληθή ούτε από πνευματικές μελέτες ούτε από συμβουλές αγίων Γερόντων, άλλα ούτε και τις εντολές του Θεού δέν θά μόρεση νά τηρήση.

- Μπορεί, Γέροντα, ό άνθρωπος νά μήν πιάνη καθόλου τον εαυτό του και νά μή βλέπη ότι βαδίζει λανθασμένα;

- Όταν ό άνθρωπος δέν παρακολουθή τον εαυτό του και δέν ξεσκονίζη τήν συνείδηση του, ή συνείδηση του πιάνει σιγά-σιγά πουρί και γίνεται αναίσθητος. Άμαρτάνει και είναι σαν νά μή συμβαίνη τίποτε.

- Γέροντα, νά μας λέγατε κάτι για τήν επιμέλεια της συνειδήσεως.

- Ό άνθρωπος, για να είναι σίγουρος ότι αυτό που κάνει είναι αυτό που του λέει ή συνείδηση του, πρέπει νά παρακολουθη τον εαυτό του και νά τον εκθέτη στον πνευματικό του. Γιατί μπορεί νά εχη καταπατήση την συνείδηση του και νά νομίζη ότι πάει καλά. Η νά εχη φτιάξει λανθασμένη συνείδηση και, ενώ έχει κάνει έγκλημα, νά νομίζη ότι έκανε ευεργεσία. Η, ακόμη, νά εχη κάνει την συνείδηση του υπερευαίσθητη και νά πάθη ζημιά.

- Γέροντα, κατακρίνω εσωτερικά, χωρίς νά ύπαρχη ό ανάλογος έλεγχος. Μήπως έχω άναισθητοποιηθή και γι' αυτό δεν ελέγχομαι;

- Θέλει πολλή προσοχή. Βλέπεις, όταν κάνη κανείς μιά αμαρτία για πρώτη φορά, νιώθει κάποιον έλεγχο, στενοχωριέται. Αν τήν έπαναλάβη για δεύτερη φορά, νιώθει λιγώτερο έλεγχο και, αν δεν προσέξη και συνέχιση νά άμαρτάνη, πωρώνεται ή συνείδηση του. Μερικοί, όταν λ.χ. τους κάνης παρατήρηση για κάποιο σφάλμα τους, αλλάζουν θέμα, για νά μήν τους πειράξη ή συνείδηση και στενοχωριούνται, σαν τους Ινδούς που κάνουν νιρβάνα⁵⁹. Ένας νεαρός, εκεί στα Ιμαλία, σκότωσε πέντε Ιταλούς ορειβάτες και, άφου τους έθαψε, άρχισε νά κάνη αυτοσυγκέντρωση. Κάθησε κάτω και έλεγε δύο ώρες «ξύλο-ξύλο...», για νά βγή στο κενό, νά ξεχάση και νά μήν τον πειράξη ό λογισμός. Ας ποϋμε ότι μαλώνω τώρα μιά αδελφή, γιατί έκανε μιά αταξία. Αν αυτή ή αδελφή δεν κάνη σωστή πνευματική εργασία και δεν κοιτάη πως νά διορθωθή, μπορεί εκείνη τήν ώρα νά μου πη: «σήμερα θά σημάνουμε για εσπερινό νωρίτερα...», για νά άλλα ξη θέμα. Μετά ό διάβολος θά τήν μπερδέψη και να της

⁵⁹ Ό Γέροντας εννοεί τις τεχνικές της γιόγκα και του διαλογισμού που χρησιμοποιούν οι οπαδοί των ανατολικών θρησκειών, προκειμένου να φθάσουν στην κατ' αυτούς λύτρωση, που την ονομάζουν «νιρβάνα».

πή: «Μήν ανήσυχης· αυτό το έκανες, για νά μή στενοχωριέται ό Γέροντας». Της το δικαιολογεί καί ό διάβολος! Δεν λέει: «το έκανα, για νά καταπατήσω τήν συνείδηση μου», άλλα λέει: «το έκανα, για νά μή στενοχωρηθή ό Γέροντας»! Είδατε τί κάνει το ταγκαλάκι; Λεπτή εργασία! Γυρίζει το κουμπί σέ άλλη συχνότητα, για νά μή δούμε το σφάλμα μας.

- Μπορεί, Γέροντα, κανείς νά πιάνη λεπτομέρειες καί τά χονδρά σφάλματα νά μήν τά πιάνη;

Πώς δεν μπορεί! Μιά φορά ένας γνωστός μου πνευματικός μου διηγήθηκε το έξης περιστατικό: Μιά γυναίκα, όταν πήγε νά έξομολογηθή, έκλαιγε συνέχεια καί έλεγε: «Δέν ήθελα νά τήν σκοτώσω». «Κοίταξε, της είπε ό πνευματικός, αν ύπάρχη μετάνοια, ό Θεός συγχωρεί· συχώρεσε τον Δαβίδ⁶⁰». «Ναί, άλλα δέν το ήθελα», έλεγε εκείνη. «Καλά, πώς έγινε καί τήν σκότωσες;», τήν ρώτησε ό πνευματικός. «Νά, καθώς ξεσκόνιζα, τήν χτύπησα μέ τήν πετσέτα καί τήν σκότωσα τήν μύγα. Δέν το ήθελα»! Έν τω μεταξύ αυτή κορόιδευε τον άνδρα της, είχε εγκαταλείψει τά παιδιά της, είχε διαλύσει το σπίτι της καί γύριζε στους δρόμους, καί αυτά τά ανέφερε σάν νά μή συνέβαινε τίποτε. «Γι' αυτά χρειάζεται κανόνας», τής λέει ό πνευματικός. «Καί γιατί χρειάζεται γι' αυτά κανόνας;», λέει στον πνευματικό. Έμ, πώς νά βοηθηθή αυτή;

Καπακωμένη συνείδηση

- Γέροντα, όταν μου λένε: «αυτή ή επιθυμία είναι στο υποσυνείδητο, άλλα δέν το καταλαβαίνεις», πώς θά τό καταλάβω;

- Αν προσέξης, θα δής πώς, ενώ λες ότι δεν έχεις τίποτε, δεν νιώθεις και καλά. Γι' αυτό χρειάζονται εξετάσεις. Όταν ένας δεν νιώθη καλά, εχη μιά σωματική κατάπτωση κ.λπ., του κάνουν εξετάσεις μικροβιολογικές, αξονική τομογραφία, για να βρουν από που προέρχεται αυτό πού αισθάνεται. Αν βλέπης ότι δεν έχεις γαλήνη άλλα στενοχώρια, να ξέρης ότι ύπάρχη μέσα σου κάτι άτακτοποιήτο και πρέπει να το βρής, για νά το διόρθωσης. Κάνεις, ας υποθέσουμε, ένα σφάλμα· στενοχωριέσαι, άλλα δεν το εξομολογείσαι. Σου συμβαίνει μετά ένα ευχάριστο γεγονός και νιώθεις χαρά. Αυτή ή χαρά σκεπάζει τήν στενοχώρια για το σφάλμα σου και σιγά-σιγά το ξεχνάς- δεν το βλέπεις, επειδή καπακώθηκε από τήν χαρά.

Οι χαρές σκεπάζουν το σφάλμα, το πάνε πιο κάτω, πιο βαθιά, άλλα εκείνο εσωτερικά δουλεύει. Έτσι ό άνθρωπος αρχίζει νά σκληραίνη, γιατί καταπατά τήν συνείδηση του και ή καρδιά του πιάνει σιγά-σιγά γλίτσα. Ύστερα το ταγκαλάκι όλα του τά δικαιολογεί: «αυτό δεν είναι τίποτε, εκείνο είναι φυσιολογικό», ανάπαυση όμως δεν έχει, γιατί ή στενοχώρια δουλεύει από κάτω. Νιώθει μιά ανησυχία, δεν έχει εσωτερική γαλήνη. Ζή με ένα συνεχές άγχος. Είναι βασανισμένος. Δεν βρίσκει τί φταίει, γιατί τά σφάλματα του είναι καπακωμένα. Δεν καταλαβαίνει ότι υποφέρει, επειδή αμάρτησε.

- Γέροντα, μπορεί νά βοηθηθή ένας τέτοιος άνθρωπος, αν του πής ποια είναι ή αιτία της ταλαιπωρίας του;

⁶⁰ Βλ. Β' Βασ. 12, 13.

- Κοίταξε, θέλει προσοχή, γιατί, όταν τοῦ βάλῃς τὰ πράγματα στην θέση τους, ξυπνάει ἡ συνείδηση και αρχίζει ὁ ἔλεγχος. Και ἂν δεν ταπεινωθῇ, μπορεί νά φθάσῃ στην απελπισία, επειδὴ δεν αντέχει τὴν ἀλήθεια. Ἀν ὅμως ταπεινωθῇ, θά βοηθηθῇ.

- Γέροντα, υπάρχουν ἄνθρωποι πού γεννιούνται με πωρωμένη συνείδηση;
- Ὁχι, δεν υπάρχουν ἄνθρωποι πού γεννήθηκαν με πωρωμένη συνείδηση. Δεν ἔκανε ὁ θεός τέτοια συνείδηση. Ὅταν ὅμως καπακώνῃ κανεῖς τὰ σφάλματα του, ἡ συνείδηση του σιγά-σιγά πιάνει πουρί και δεν τον ελέγχει.
- Γίνεται, Γέροντα, αυτόνομος, κάνει δικούς του νόμους.
- Ναί, εἶναι φοβερό.
- Εἶναι πλάνη;
- Ἐμ, πλάνη εἶναι.

Ἡ λανθασμένη συνείδηση

- Γέροντα, συχνά λέτε ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά προσέξῃ νά μὴ φτιάξῃ λανθασμένη συνείδηση. Πώς δημιουργείται ἡ λανθασμένη συνείδηση;

- Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναπαύῃ τον λογισμό του, καταπατά τὴν συνείδηση του. Και ὅταν ἀναπαύῃ τον λογισμό του γιὰ πολύ καιρό, κάνει μιά ἄλλη, δική του, συνείδηση, μιά συνείδηση στά μέτρα του, δηλαδή μιά λανθασμένη συνείδηση. Τότε ὅμως δεν ἔχει ἀνάπαυση μέσα του, γιατί ἀνάπαυση εσωτερική δεν μπορεί νά φέρῃ ἡ λανθασμένη συνείδηση. Βλέπεις, ἀκόμη και ὅταν κάποιος κἀνῃ ἓνα σφάλμα καὶ ὁ ἄλλος τοῦ λέῃ: «δεν ἔφταιγες, τί στενοχωριέσαι;» ἢ κἀνῃ ὅτι δεν κατάλαβε το σφάλμα του, πάλι ἀνάπαυση δέν βρίσκει. Εἶναι μερικοί πού πάνε με τους γκουροῦδες κ.λπ. καί, ὅταν καταλάβουν ὅτι δέν πάνε καλά, ἔρχονται νά με ρωτήσουν. Καί ἐνῶ τους λέω κάτι, γιὰ νά τους βοηθήσω, πάλι επιμένουν: «Ὁχι, αυτό πού πιστεύουμε εἶναι σωστό». «Καλά, ἀφοῦ εἶναι σωστό καί εἶσαι ἀναπαυμένος ἀπό αυτό το σωστό, γιατί ἔρχεσαι νά με ρωτήσης;». Ἐνῶ δέν ἀναπαύονται στο στραβό, επιμένουν, προσπαθοῦν ἀπό ἐδῶ-ἀπό ἐκεῖ, νά ψευτοαναπαθοῦν, ἀνάπαυση ὅμως ἀληθινή δεν βρίσκουν.

- Μπορεί, Γέροντα, κανεῖς νά ζήσῃ με λανθασμένη συνείδηση σε ὅλη του τὴν ζωή;
- Ἀμα πιστεύῃ στον λογισμό του, μπορεί.
- Πώς θα τὴν διόρθωσῃ;
- Ἀν σκέφτεται ταπεινά, ἂν δεν εχῃ ἐμπιστοσύνη στον λογισμό του και τον συζητᾷ με τον πνευματικό.

- Μπορεί, Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εχῃ μιά ευσαιθησία, νά δημιουργήσῃ λανθασμένη συνείδηση;

- Γιὰ νά δημιουργήσῃ λανθασμένη συνείδηση, δεν θά εἶναι καλή ἢ ευσαιθησία του. Το ἓνα λανθασμένο θά δημιουργήσῃ και ἄλλο λανθασμένο. Μερικοί, ἐνῶ λένε: «ἐγώ εἶμαι ευσάιθητος», στους ἄλλους φέρονται βάρβαρα και τους κατασιδιάζουν χωρίς λόγο.

- Γέροντα, ἡ συνείδηση αὐτῶν πού δικαιολογούνται ἔχει πιάσει πουρί;

- Αυτός πού δικαιολογείται έχει και λίγο έλεγχο μέσα του· δεν είναι αναίσθητος. Και όταν κανείς δεν είναι αναίσθητος, πονάει για το σφάλμα του και μετά έρχεται ή θεία παρηγοριά. Αλλά, όποιος φτιάξη λανθασμένη συνείδηση, φθάνει σε αναισθησία· αυτός καυχιέται για το έγκλημα. Έχω δει ανθρώπους πού, ενώ έχουν κάνει εγκλήματα, τά λένε με τέτοιο τρόπο, πού σοϋ τά παρουσιάζουν σάν κατορθώματα. Γιατί, αν ανάπτυξη κανείς λανθασμένη συνείδηση, αυτό δεν είναι απλώς πώρωση, άλλα κάτι παραπάνω από πώρωση. Όταν ήμουν στην Μονή Στομίου, στην Κόνιτσα, ήρθε ένας και μοϋ λέει: «θέλω νά εξομολογηθώ». «Δεν είμαι ιερέυς», τοϋ λέω. «Όχι, θέλω νά τά πώ σ' εσένα», μοϋ λέει. Ήταν εκεί και μερικές γυναίκες πού είχαν άνεβή νά προσκυνήσουν. «Καλύτερα νά φύγετε τώρα», τις λέω. «Όχι, τις λέει αυτός, δεν πειράζει, καθήστε». Και άρχισε νά διηγείται τί έκανε στά νιάτα του: «Όταν ήμουν νέος, είχα πάει νά μάθω τσαγκάρης, άλλα όλο νύσταζα, γιατί τήν νύχτα πήγαινα με μιά σπείρα και έκλεβα. Στην περιοχή μας ήταν ένας τσαούσης⁶¹ και μας έλεγε: "Πάτε νά κλέψετε. Έγώ θέλω δύο κριάρια. Από εκεί και πέρα εσείς κλέψτε ό,τι θέλετε". Πηγαίναμε λοιπόν στά σπίτια τών Χριστιανών, άφηνα τήν κάπα κάτω, έδινα μιά στά σκυλιά, στην μασέλα, με μιά βέργα από κρυνιά πού είχα μαζί μου, και μπαίναμε μέσα. Κλέβαμε δυο κριάρια και όσα αρνιά μπορούσαμε. Δίναμε τά κριάρια στον τσαούση και κρύβαμε τά αρνιά στον στάβλο μας. Ο τσαούσης μας έκλεινε αμέσως στην φυλακή. Τά αφεντικά πού μας είχαν δει νά κλέβουμε, πήγαιναν το πρωί στην αστυνομία και έλεγαν: "Ο τάδε και ό τάδε μας έκλεψαν". "Ο τάδε και ό τάδε; Μά αυτοί είναι στην φυλακή. Γιατί τους συκοφαντήσατε;". Δώσ' του ξύλο... Μιά φορά πήγαμε σε ένα κοπάδι πού το φύλαγε ένα βλαχάκι ψηλό μέχρι εκεί επάνω με τον πατέρα του. "Τώρα πώς θά μπορούμε στο κοπάδι; θά μας πετάξουν σάν τά σπιρτόξυλα", μοϋ λένε οι άλλοι. Παίρνω τότε τον γκρα⁶², σημαδεύω το βλαχάκι, και μπάμ, σωριάζεται κάτω. Δένω και τον πατέρα του σε μιά γκορτσιά... Πήραμε, πήραμε...». Και τά έλεγε όλα αυτά σάν κατορθώματα, και γελούσε! Ποϋ οδηγεί ή λανθασμένη συνείδηση! Αυτός θεωρούσε ένοχο τον εαυτό του, γιατί απλώς συνόδευσε κατόπιν εντολής της υπηρεσίας του έναν εγκληματία, ενώ ό άλλος διηγείτο τά εγκλήματα πού έκανε σάν κατορθώματα και καυχιόταν γι' αυτά!

Το ψεύτικο δέν αναπαύει

- Γέροντα, άν κάποιος εχη κάνει έναν δικό του κόσμο, γιατί πιστεύει στον λογισμό του, μπορεί νά βοηθηθή από την προσευχή τών άλλων;

- Τί ανάγκη έχει νά βοηθηθή, άφοϋ έκανε έναν δικό του κόσμο;... Μικρό πράγμα είναι νά κάνη κανείς έναν ολόκληρο κόσμο δικό του;... Κοίταξε, άν κάποιος με τον λογισμό του κάνη έναν δικό του κόσμο, νομίζεις ότι έχει ανάπαυση, ότι αισθάνεται δηλαδή χαρά; Ψέμα είναι. Το ψέμα δέν πληροφορεί τον άνθρωπο. Ας ποϋμε, αναγκάζεται ένας νά πή ένα ψέμα, για νά γλυτώση κάποιον. Μπορεί νά τον γλύτωση ακόμη και από θάνατο, άλλα το ψέμα πού είπε δέν παύει νά είναι μισή αμαρτία. Η λέει κανείς καμμιά φορά, με καλό λογισμό, ένα

⁶¹ Παλαιότερα αρχηγός ομάδος με πολιτικοστρατιωτική εξουσία.

⁶² Οπισθογεμές τουφέκι παλαιού τύπου.

ψέμα, για να βοηθήσει μία περίπτωση, να μην δημιουργηθεί σκάνδαλο. Π.χ. έρχεται στο Μοναστήρι ένας γνωστός κρυφά να πη κάποιιο πρόβλημα της οικογενείας του, για να ξεσκάσει. Ερχεται μετά, ως υποθέσουμε, ο αδελφός του και σε ρωτάει: «Πέρασε από εδώ ο τάδε;». Αν του πής «πέρασε», θα δημιουργηθεί ολόκληρο θέμα, γιατί ο άλλος εκτίθεται. Όποτε λές «δέν ξέρω». Γιατί, αν πής «ήρθε», μπορεί να πάη ακόμη και να τον δείρη! Αυτό είναι άλλο. 'Αλλά πρέπει να προσέξει κανείς, γιατί, αν συμβούν τρία-τέσσερα τέτοια περιστατικά, σιγά-σιγά μπορεί να προχώρηση και πιο πέρα. Να συνηθίση να χρησιμοποιή το ψέμα στά καλά καθούμενα και να απόκτηση λανθασμένη συνείδηση. Να φθάση να λήη ολόκληρα παραμύθια χωρίς να τον πειράζει καθόλου ή συνείδηση. Αυτό γίνεται ύστερα επιστήμη.

Ε, πώς τά ταιριάζουν μερικοί τά ψέματα, αν εξασκηθούν! Ω! Όλόκληρο παραμύθι μπορεί να πλάθουν και να σε πείθουν! Είχε έρθει στο Καλύβι μία φορά κάποιος γνωστός μου- ήταν εκεί και μία συντροφιά, πατριώτες ενός παιδιού πού το είχα βοηθήσει. Αυτό το καημένο, ενώ ήταν έξυπνο, καλό παιδί, ήταν τεμπέλικο· δέν ήθελε να δουλεύη. Είχε μάθει να γυρίζη. Τέσσερα χρόνια προσπαθούσα να το φέρω σε λογαριασμό. Είπα λοιπόν εκείνη τήν φορά στους πατριώτες του: «Φροντίστε αυτό το παιδί για καμιά δουλειά. Έχω προσπαθήσει και άλλες φορές να το βοηθήσω. Το είχα στείλει και στην Καστοριά, σε κάτι γνωστούς, να μάθη γουναράς, άλλα έφυγε. Νέος είναι, κρίμα να χαραμιστή. Μιά μάνα έχει πέθανε ο πατέρας του». Αρχίζει τότε εκείνος ο γνωστός μου να λήη στους άλλους: «Ναί, είχαμε φροντίσει μέ τον πατέρα Παΐσιο να πάη το παιδί να μάθη εκεί πέρα γουναράς. Και έπειτα, όταν έφυγε από εκεί, πόσα χρήματα έδωσα στά τηλεγραφήματα πού έστελνα στά αφεντικά του, για να μην ανησυχούν! 'Αλλά δέν πειράζει· αυτά δέν συζητιούνται. Είχα πει τότε στον πάτερ ότι δέν στρώνει!» «Τί λείει;», σκέφτηκα. Δέν ήθελα να πώ και τίποτε, για να μην τον προσβάλλω. Ένώ πρώτη φορά άκουγε το θέμα, έπλασε ολόκληρο παραμύθι, ότι είχαμε φροντίσει μαζί για εκείνο το παιδί, ότι βρήκαμε λύση να πάη να μάθη γουναράς κ.λπ.! Οπως τά έλεγε, κι εμένα μέ προβλημάτισε!

- Μπροστά σας τά έλεγε;
- Μπροστά μου τά έλεγε. Ήταν και οι άλλοι.
- Τί καταλάβαινε;
- Τί καταλάβαινε! Εκείνη τήν στιγμή αισθανόταν μία ικανοποίηση εγωιστική, άλλα μετά βασανιζόταν. Είχε μήπως ειρήνη μέσα του;
- Όταν ένας άνθρωπος λήη κάποιιο γεγονός λίγο μεγαλοποιημένο...
- Ναί, με λίγη σάλτσα!
- Από κενοδοξία το κάνει;
- Έμ, από τί το κάνει; Από κενοδοξία, από εγωισμό τά λείει.
- Τί θα βοηθήσει έναν τέτοιον άνθρωπο να το διόρθωση αυτό;
- Να πάψη να λήη ψέματα. Πρέπει να ξέρη ;οτι το ψέμα, ακόμη και όταν εχη ελαφρυντικά, δεν παύει να είναι μισητή αμαρτία.

- Μπορεί, Γέροντα, να μας δώσουν κάτι, για να μας οικονομήσουν, και εμείς να νομίζουμε ότι μας το έδωσαν, γιατί το αξίζουμε;

- Κοίταξε, αν σου πω: «εσύ, αδελφή, μπορείς νά φθάσης στά μέτρα της Αγίας σου!», μπορεί νά χαζογελά-σης λίγο, αλλά μέσα σου ανάπαυση δεν θά εχης. Το ψεύτικο δεν αναπαύει, γιατί δεν έχει Χάρη Θεοῦ. Και ό άδικος πού άδικε! και λέει: «αυτό είναι δικό μου», δεν αναπαύεται. Νά, οί Τούρκοι στην Κωνσταντινούπολη, αν και πέρασαν τόσα χρόνια από τήν Άλωση, όταν βλέπουν τους Έλληνες πού πηγαίνουν εκεί, νιώθουν ότι έχουν ένα αρπαγμένο πράγμα και κοιτάνε σάν νά ήρθε ό ιδιοκτήτης! Και είναι Τούρκοι και πέρασαν τόσα χρόνια!

Ή σωστή συνείδηση πληροφορεί τον άνθρωπο σωστά

Δεν υπάρχει μεγαλύτερο πράγμα στον άνθρωπο από τήν αναπαυμένη συνείδηση. Είναι μεγάλο πράγμα νά μή σε πειράζη ή συνείδηση σου, ότι μπορούσες νά κάνης και κάτι άλλο και δεν το έκανες. Τότε ό άνθρωπος έχει μιá συνεχή εσωτερική χαρά και όλη ή ζωή του είναι πανηγύρι. Αυτή ή εσωτερική χαρά δίνει τήν πνευματική δύναμη.

- Γέροντα, πώς θά καταλάβη κανείς ότι είναι εύαρεστο στον θεό αυτό πού κάνει;
- Έχει ό άνθρωπος εσωτερική πληροφορία.
- Φθάνει ή δική του πληροφορία ή χρειάζεται και ή μαρτυρία των άλλων;
- Μιλάω για έναν πού έχει σωστή συνείδηση· δεν μιλάω για έναν πού έχει λανθασμένη συνείδηση. Ή σωστή συνείδηση πληροφορεί τον άνθρωπο σωστά. Τότε ό άνθρωπος νιώθει σιγουριά, ελπίδα και λέει με ταπείνωση: «Δεν είμαι για τον Παράδεισο είμαι για τήν κόλαση, άλλα πιστεύω ότι ή αγάπη και το έλεος του θεού δεν θά μ' αφήσουν». Το νιώθει αυτό, γιατί αγωνίζεται· δεν κάθεται, χωρίς νά κάνει τίποτε, και αναπαύει τον λογισμό του λέγοντας: «Ό Θεός θά με σώση».

Ή συνείδηση..., φοβερό! Δεν υπάρχει μεγαλύτερη φωτιά, μεγαλύτερη κόλαση από το κάψιμο της συνειδήσεως. Δεν υπάρχει φοβερώτερο και βασανιστικώτερο σαράκι από το σαράκι της συνειδήσεως. Οί κολασμένοι θά υποφέρουν αιωνίως, γιατί θά τους βασανίζη ή σκέψη πώς έχασαν τά αγαθά του Παραδείσου για λίγα χρόνια επιγείου ζωής, αν και αυτά ήταν γεμάτα τύψεις και άγχος. Τά πάθη τότε δεν θά ικανοποιούνται και αυτό θά είναι άλλο βάσανο.

- Γέροντα, πώς μπορεί ό μοναχός νά ζή πρακτικά το μαρτύριο της συνειδήσεως;
- Το μαρτύριο της συνειδήσεως είναι για όλους τους ανθρώπους· δεν είναι μόνο για τον μοναχό. Οί μοναχοί έχουν επιπλέον και το γλυκό μαρτύριο της ασκήσεως. Στην ουσία όμως δεν υπάρχει μαρτύριο της συνειδήσεως για έναν πού αγωνίζεται σωστά. Γιατί, όσο πονάει κανείς πνευματικά, όσο πονάει δηλαδή είτε για τά χάλια του, είτε γιατί συμμετέχει στο Πάθος του Κυρίου, τόσο ανταμείβεται με θεία παρηγοριά. Ακόμη κι αν εχη θλίψεις, στενοχώριες κ.λπ., όταν εχη αναπαυμένη την συνείδηση του, αισθάνεται μέσα του θεία παρηγοριά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ή παρακολούθηση και ή γνώση του έαυτού μας

Ή μελέτη του έαυτού μας

Στον τόν στρατό, στις Διαβιβάσεις, είχαμε δίκτυο παρακολουθήσεως και πίνακα αναγνωρίσεως. Παρακολουθούσαμε και καταλαβαίναμε ποιος σταθμός ήταν ξένος και ποιος δικός μας, γιατί μερικές φορές έμπαιναν ενδιάμεσα και ξένοι σταθμοί. Έτσι και ο άνθρωπος πρέπει νά παρακολουθή τους λογισμούς του και τις ενέργειες του, για νά βλέπη αν συμφωνούν μέ τις εντολές τού Ευαγγελίου, νά πιάνη τά σφάλματα του και νά αγωνίζεται νά τά διορθώνη. Γιατί, αν αφήνη ένα σφάλμα του νά περνά απαρατήρητο ή, όταν τού λήη ο άλλος κάποιο ελάττωμα του, δέν κάθεται νά τό σκεφθή, δεν μπορεί νά προκόψη πνευματικά.

Ή μελέτη του έαυτού μας είναι ή πιο ωφέλιμη από όλες τις μελέτες. Μπορεί κανείς νά μελετάη πολλά βιβλία, αλλά, αν δέν παρακολουθή τόν εαυτό του, όλα όσα διαβάζει πάνε χαμένα. Ένώ, αν παρακολουθή τόν εαυτό του, και λίγο νά μελετάη, πολύ ωφελείται. Τότε ή συμπεριφορά του γίνεται λεπτή σέ όλες τις εκδηλώσεις, αλλιώς κάνει χονδρά σφάλματα και δέν τό καταλαβαίνει. Παρατηρώ εκεί στο Καλύβι: Μέ βλέπουν νά κουβαλώ τά κούτσουρα⁶³ πέρα από την άλλη άκρη, για νά καθησουν, καί, όταν σηκώνωνται νά φύγουν, δεν σκέφτονται ποιος θά τά πάη στην θέση τους. Ή βλέπουν ότι φέρνω ένα κούτσουρο καί δεν έχει άλλα, για νά καθησουν, καί περιμένουν νά τους τά κουβαλήσω εγώ. Αν σκέφτονταν λίγο, θά έλεγαν: «καλά, είμαστε πέντε-εξι άνθρωποι· θά κουβαλήση μόνος του τόσα κούτσουρα από την άλλη μεριά;», καί τάκ-τάκ θά πήγαιναν νά τά φέρουν.

- Γέροντα, μέ ρώτησε μιά μικρή αδελφή: «Ο Γέροντας, όταν ήταν αρχάριος μοναχός, δεν είχε πτώσεις στον αγώνα του; Δεν τού περνούσε κανέναν αριστερό λογισμό; Δεν έπεφτε στην κατάκριση;».

- Έγώ, όταν συνέβαινε κάτι στον αγώνα μου ή μου έλεγαν μιά κουβέντα, δεν τά περνούσα «αφορολόγητα».

- Τί σημαίνει, Γέροντα, «αφορολόγητα»;

- Τό νά περνάη κανείς τά σφάλματα του μέ αδιαφορία. Νά μήν τον αγγίζουν· νά περνάνε άπ' εξω. Όπως ή γη, όταν σκληρυνθη, όση βροχή καί νά πέση, δεν ρουφάει νερό μέσα της, ένα τέτοιο πράγμα συμβαίνει καί σ' αυτήν την περίπτωση· σκληρύνεται τό χωράφι της καρδιάς από την αδιαφορία καί, ό,τι κι αν τού πουν, ό,τι κι αν συμβή, δέν τον αγγίζει, για νά αισθανθη την ενοχή του καί νά μετανοήση. Έγώ, αν έλεγε λ.χ. κάποιος ότι είμαι υποκριτής, δέν έλεγα: «κακό χρόνο νάχη αυτός πού τό είπε», αλλά έψαχνα νά βρώ τί ήταν αυτό πού τον ανάγκασε νά πή αυτήν τήν κουβέντα. «Κάτι συμβαίνει, έλεγα. Δέν φταίει ο άλλος. Κάτι

⁶³ Ο Γέροντας στό Καλύβι της Παναγούδας δεχόταν τούς επισκέπτες, εκτός από τούς χειμερινούς μήνες, στην αυλή, όπου χρησιμοποιούσε για καθίσματα κούτσουρα, τά όποια μετακινούσε ανάλογα μέ τις περιστάσεις.

δέν πρόσεξα, κάποια αφορμή έδωσα καί παρεξήγησε τήν συμπεριφορά μου. Δέν μπορεί στά καλά καθούμενα νά τό είπε αυτό. Αν πρόσεχα καί είχα κινηθή μέ σύνεση, δέν θά μέ παρεξηγούσε. Τόν έβλαψα τον άλλον καί θά δώσω λόγο στον Θεό», καί προσπαθούσα αμέσως νά βρω τό σφάλμα μου και νά τό διορθώσω. Δεν εξετάζα δηλαδή πώς τό είπε ό άλλος· αν τό είπε από ζήλεια, από φθόνο ή αν τό άκουσε από άλλον και τό κατάλαβε αλλιώς. Δέν με απασχολούσε αυτό. Και τώρα, σε όλες τις περιπτώσεις, έτσι κάνω. Αν μου πή λ.χ. κάποιος μιά κουβέντα, ούτε κοιμάμαι. Και αν είναι έτσι όπως τά λέει εκείνος, θά στενοχωρηθώ και θά κοιτάξω νά διορθωθώ. Και αν δέν είναι έτσι, πάλι θά στενοχωρηθώ, γιατί σκέφτομαι ότι εγώ έφταιξα σέ κάτι· κάπου δέν πρόσεξα και τον σκανδάλισα. Δέν ρίχνω τό βάρος στον άλλον εξετάζω πώς θά κρίνη ό Θεός αυτό πού έκανα, όχι πώς θά με δουν οι άνθρωποι.

Αν δέν εξετάζη ό άνθρωπος έτσι τά πράγματα, δέν ωφελείται από τίποτε. Γι' αυτό πολλές φορές λέμε για κάποιον: «Αυτός έχει χάσει τόν έλεγχο». Ξέρετε πότε χάνεται ό έλεγχος; Όταν δέν παρακολουθή ό άνθρωπος τόν εαυτό του. Και όταν κάποιος πάσχη στό μυαλό και δέν έλέγχει τόν εαυτό του, έχει ελαφρυντικά. Άλλά ένας πού έχει μυαλό καί δέν ελέγχει τις πράξεις του, επειδή δέν παρακολουθεί τόν εαυτό του, αυτός δέν έχει ελαφρυντικά.

Η πείρα από τις πτώσεις μας

Όταν εξετάζετε τόν εαυτό σας, πολύ βοηθάει νά παίρνετε μερικές φορές τήν ζωή σας μέ την σειρά, από την παιδική ηλικία, για νά βλέπετε πού βρισκόσασταν, πού βρίσκεστε καί πού έπρεπε νά βρίσκεστε. Αν δέν συγκρίνετε τό παρελθόν μέ τό παρόν, δέν καταλαβαίνετε ότι μπορεί μεν νά είστε κάπως σέ καλή κατάσταση, αλλά δέν βρίσκεστε εκεί πού έπρεπε νά βρίσκεστε καί στενοχωρείτε τόν Θεό. Όταν είναι κανείς νέος καί βρίσκεται σέ μιά κατάσταση όχι πολύ καλή, δικαιολογείται· αλλά, όταν μεγαλώση, αν παραμένει στην ίδια κατάσταση ή έχη διορθωθη λίγο, δέν δικαιολογείται.

Όσο περνούν τά χρόνια, τόσο ωριμάζει ό άνθρωπος πνευματικά καί, αν αξιοποίηση την πείρα από τό παρελθόν, προχωρεί πιο σταθερό καί πιο ταπεινά. Πολλές φορές καί τά ανεβοκατεβάσματα στον αγώνα βοηθούν για μια θετική καί σταθερή πνευματική πορεία προς τα άνω.

Τό μικρό παιδί, όταν αρχίση νά περπατάη, επόμενο είναι νά πάρη καί καμμιά κουτροβάλα από την σκάλα, νά χτυπήση καί τό κεφάλι στην κουπαστή, νά άνεβή καί στην καρέκλα καί νά πέση. Δέν καταλαβαίνει ότι, αν άνεβή στην καρέκλα καί πατήση στην άκρη, θά τουμπάρη. Όσο όμως μεγαλώνει, αποκτάει πείρα, ωριμάζει καί αρχίζει νά προσεχή. «Τήν άλλη φορά, σκέφτεται, άνεβηκα εκεί πέρα καί τουμπάρισα. Δέν θά άνεβώ τώρα». Έτσι καί στον αγώνα μας, όταν όλα τά παρακολουθούμε καί τά αξιοποιούμε για τό καλό, αποκτούμε πείρα, καί, αν τήν χρησιμοποιούμε, πολύ μάς βοηθάει.

Θυμάμαι, στο σπίτι, στην Κόνιτσα, είχαμε έξι άλογα, μεγάλα καί μικρά. Μιά μέρα πού τά περνούσα από ένα γεφυράκι φτιαγμένο μέ κορμούς δένδρων καί σανίδια, ένας

σαπισμένος κορμός υποχώρησε και τό πόδι τοῦ πιο μικροῦ ἀλογοῦ, πού ἦταν τεσσάρων χρόνων, πιάσθηκε ανάμεσα στά ξύλα. Ἄπό τότε, αν καί ἐφτιαξα μεγαλύτερο τό γεφυράκι καί ἔβαλα γερά ξύλα, ἐν τούτοις, ὅταν φθάναμε ἐκεῖ, τό αλογάκι αντιστεκόταν, κουνούσε τό κεφάλι πέρα-δωθε καί ἡ ἔσπαζε τό καπίστρι καί ἐφευγε ἢ ἔδινε μιά καί πηδούσε ἀπέναντι. Αν τό ἀλογο των τεσσάρων χρόνων, πού εἶναι ἀλογο, χρησιμοποίησε τήν πείρα καί δέν ξαναπάτησε τό πόδι του στό γεφύρι, πόσο μάλλον ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά χρησιμοποιοῦ τήν πείρα ἀπό τις πτώσεις του!

Νά εντοπίζουμε και νά χτυπάμε τον ἐχθρό

- Γέροντα, δέν ἔχω ἀγαπήσει τήν ταπεινώση, τήν θυσία, τό νά δέχωμαι τήν ἀδικία...

- Δεν εἶναι ακριβῶς ἔτσι ὅπως τα λες. Ἐγώ δεν ανησυχῶ, γιατί βλέπω ὅτι ἔχει μπή μέσα σου ἡ καλή ανησυχία. Γρήγορα Θά ἀπαλλαγῆς ἀπό τά πάθη, γιατί ἔχεις ἀρχίσει νά πιάνης τον εαυτό σου. Αυτό βοηθάει περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον ἀγώνα. Ὅποιος πιάνει τον εαυτό του, αφήνει τον παλιό εαυτό του και μπαίνει σέ σωστό πνευματικό δρόμο. Ὁ παλιός εαυτός μας κλέβει ὅ,τι κάνει δ καινούργιος. Ὅταν μάθουμε νά τόν πιάνουμε, πιάνουμε ὅλους τους κλέφτες πού μάς κλέβουν ὅ,τι καλό μας δίνει ὁ Θεός, και μάς μένει ὁ πνευματικός πλούτος.

- Γέροντα, ὅταν λυπηθῶ πολύ γιά ἓνα σφάλμα μου, λ.χ. γιατί μίλησα ἀσχημα σέ μιά ἀδελφή, αυτό μέ βοηθάει;

- Βοηθάει, ἀλλά νά προσέξης νά μήν ξεπεράσης και τά ὅρια. Νά λυπηθῆς, ἀλλά νά χαρῆς κιόλας, γιατί σοῦ δόθηκε ἡ ευκαιρία νά ἐκδηλωθῆ ἡ ἀρρώστια σου και νά την θεραπεύσης. Νά σκεφθῆς: «Γιά νά μιλήσω ἀσχημα και νά φερθῶ ἔτσι, κάποιο πάθος υπῆρχε μέσα μου και δόθηκε αὐτή ἡ ευκαιρία νά βγῆ, γιά νά τό δώ και νά τό διορθώσω». Θά ζήτησης φυσικά και συγχώρεση ἀπό τήν ἀδελφή. Οἱ πτώσεις σέ βοηθοῦν νά γνωρίσης τόν εαυτό σου. Βγαίνουν ὅλα στην ἐπιφάνεια και σιγά-σιγά γίνεται ἡ καλή εργασία. Βλέπεις, και οἱ γιατροί μερικές φορές δίνουν στους ἀρρωστούς διάφορες ουσίες, γιά νά ἐκδηλωθοῦν τά συμπτώματα τῆς ἀρρώστιας και νά κάνουν καλή διάγνωση. Δίνουν π.χ. ζάχαρη και κάνουν μετά εξέταση αἵματος, γιά νά δούν αν ἀνεβῆ τό ζάχαρο.

Στον πνευματικό ἀγώνα χρειάζεται νά ἐπισημαίνουμε τά αδύνατα σημεῖα τοῦ χαρακτήρα μας, τά ελαττώματα μας, και ὕστερα νά προσπαθοῦμε νά χτυπάμε ἐκεῖ. Και στον πόλεμο, ὅταν κάνουμε ἀναγνώριση μιάς περιοχῆς, ἐπισημαίνουμε τά σημεῖα, ὅπου εἶναι ὁ ἐχθρός ἢ ἀπ' ὅπου μπορεί νά χτυπήσει, και ἔχουμε τόν νοῦ μας ἐκεῖ. Γιατί, ὅταν ξέρης σέ ποιά συγκεκριμένα σημεῖα βρίσκεται ὁ ἐχθρός, κινεῖσαι μέ σιγουριά. Βάζεις τόν χάρτη κάτω και λες: «Ὁ ἐχθρός εἶναι ἐδῶ κι ἐδῶ· εμεῖς πρέπει νά προλάβουμε νά πιάσουμε ἐκεῖνα κι ἐκεῖνα τά σημεῖα. Ἄπό ἐκεῖ θά ζητήσουμε ἐνίσχυση, ἐδῶ χρειάζονται αὐτά τά ὅπλα» κ.λπ. Μπορεῖς δηλαδή νά κατάστρωσης ἓνα σχέδιο. Ἀλλά, γιά νά μάθης που βρίσκεται ὁ ἐχθρός, πρέπει νά ἀνήσυχης καί νά ἐρευνᾶς· δέν μπορεῖς νά κοιμάσαι.

- Γέροντα, εἶναι καλύτερα νά βρίσκη κανείς μόνος του τά ελαττώματα του ἢ νά τοῦ τά λένε οἱ ἄλλοι;

- Καλό είναι νά ψάχνη νά τά βρίσκη μόνος του, αλλά και, όταν τοῦ τά λένε, νά μην αντιδρά· νά τό δέχεται μέ χαρά. Γιατί μπορεί νά νομίζει ότι βλέπει τον εαυτό του, αλλά νά τον βλέπη όπως θά ήθελε νά είναι και όχι όπως είναι στην πραγματικότητα.

- Γέροντα, οί άλλοι τον βλέπουν καλύτερα τον εαυτό μου;

- Μόνος του κανείς μπορεί, αν θέλη, νά δη καλύτερα τον εαυτό του. Δηλαδή, μπορεί νά εντόπιση καλύτερα μιά αντίδραση του, ένα σφάλμα του κ.λπ. και νά βρη από ποιά αιτία προήλθε, ενώ ο άλλος βγάζει συμπεράσματα από υποθέσεις πού κάνει.

- Μπορεί, Γέροντα, νά προσπαθή κανείς νά δη τόν εαυτό του όπως είναι και νά μήν τόν βλέπη;

- Ναί, αν μέσα στην προσπάθεια του αυτή ύπαρχη υπερηφάνεια, δέν μπορεί νά δη τόν πραγματικό του εαυτό.

Νά καθρεφτίζουμε τόν εαυτό μας στους άλλους

Ό άνθρωπος βλέπει καλύτερα τόν εαυτό του, όταν τόν καθρεφτίζει στους άλλους. Ό Θεός στον κάθε άνθρωπο δίνει τό χάρισμα πού τοῦ χρειάζεται, γιά νά βοηθηθή, άσχετα αν τό αξιοποίηση ή όχι. Αν τό αξιοποίηση, θά φθάση στην τελειότητα. Τά ελαττώματα πάλι είναι δικά μας· είτε τά αποκτήσαμε από δική μας απροσεξία είτε τά κληρονομήσαμε από τούς γονείς μας, ο καθένας μας πρέπει νά κάνη τον ανάλογο αγώνα, για να απαλλαγή από αυτά. Μέχρι νά απαλλαγούμε, πρέπει νά καθρεφτίζουμε τον εαυτό μας στά κουσούρια του άλλου και νά εξετάζουμε που βρισκόμαστε εμείς. Αν δοῦμε λ.χ. στον άλλον ένα ελάττωμα, αμέσως νά ποῦμε: «γιά νά δω, μήπως τό έχω κι εγώ;» και, αν τό έχουμε, νά αγωνισθούμε νά τό κόψουμε.

- Και αν, Γέροντα, μου λήη ο λογισμός ότι δεν έχω αυτό τό ελάττωμα, τί νά λέω;

- Νά λές: «Εγώ έχω άλλα μεγαλύτερα· αυτό είναι πολύ μικρό σε σχέση με τά δικά μου». Γιατί μπορεί καμμιά φορά νά είναι μικρότερα τά δικά σου ελαττώματα, αλλά νά εχης λιγώτερα ελαφρυντικά. Αν εξετάζη κανείς έτσι τον εαυτό του, βλέπει ότι αυτός έχει μεγαλύτερα κουσούρια από τον άλλον. Ύστερα βλέπει και τις αρετές του άλλου. «Γιά νά δώ, λέει, υπάρχει σ' εμένα αύτη ή αρετή; Όχι. Πώ πώ! πόσο μακριά είμαι από εκεί πού έπρεπε νά βρίσκωμαι!». Όποιος εργάζεται έτσι, από όλα βοηθιέται, αλλοιώνεται μέ την καλή έννοια και τελειοποιείται. Ωφελείται από τούς Άγιους, ωφελείται από τούς αγωνιστές, ωφελείται ακόμη και από τούς κοσμικούς. Γιατί, αν δη έναν κοσμικό λ.χ. νά μήν υπολογίζει τον εαυτό του, νά θυσιάζεται, λέει: «αυτό τό φιλότιμο τό έχω εγώ; δέν τό έχω, και είμαι και πνευματικός άνθρωπος!», οπότε προσπαθεί νά τον μιμηθή. Όλοι οί άνθρωποι έχουμε νά κάνουμε πολλή δουλειά. Ό Καλός Θεός όλα τά οικονομάει γιά τό καλό μας μέ σοφό τρόπο.

Όποιος γνωρίζει σωστά τον εαυτό του, έχει ταπεινώση

- Γέροντα, τήν υπερηφάνεια συνήθως τήν καταλαβαίνω εκ τών υστέρων, όταν πέσω.

- Σκοπός είναι νά τήν καταλάβης, πριν πέσης. Όταν σου λήη κάποιος ότι έκανες κάτι καλό, νά μην αισθάνεσαι ικανοποίηση. Νά μην πιάνη, νά μην κολλάη επάνω σου ό έπαινος.

- Τί θά μέ βοηθούσε σ' αυτό;

- Τό νά γνωρίσης τόν εαυτό σου. Αν ό άνθρωπος γνωρίση τόν εαυτό του, τελείωσε. Οί έπαινοι είναι μετά ξένα σώματα· δέν κολλάνε επάνω του. Όταν λ.χ. ένας ξέρη ότι είναι γύφτος, δέν μπορεί νά του κόλληση ό λογισμός ότι είναι βασιλιάς. Κι εσύ, αν νομίζης ότι είσαι πριγκίπισσα, θά είσαι λειψή.

- Αν είμαι έτοιμη έκ των προτέρων νά μή δέχωμαι τόν έπαινο, αυτό δέν θά μέ βοηθούσε;

- Αυτό φυσικά πρέπει νά γίνεται, αλλά άλλοτε θά είσαι έτοιμη και άλλοτε όχι. Σκοπός είναι νά γνωρίσης τόν εαυτό σου. Αν δέν γνωρίση κανείς τόν παλιό του άνθρωπο, δέν ταπεινώνεται και δέν μπορεί νά γίνη ή πνευματική διάσπαση του άτομου του, για νά μπη στην πνευματική τροχιά, και παραμένει στην κοσμική τροχιά.

- Μπορεί, Γέροντα, νά γνωρίζω τόν εαυτό μου λανθασμένα;

- Μά δέν μιλάμε για λανθασμένη κατάσταση. Αυτός που γνωρίζει σωστά τόν εαυτό του έχει ταπεινώση. Και όταν ό άνθρωπος ταπεινωθή, θά έρθη οπωσδήποτε ή Χάρις του Θεού.

Αυτός που κάνει τήν εργασία που χρειάζεται, για νά γνωρίση τόν εαυτό του, μοιάζει με αυτόν που σκάβει βαθιά και βρίσκει μέταλλα στο βάθος της γης. Όσο βαθύτερα προχωράει στην γνώση του εαυτού του, τόσο χαμηλότερα βλέπει τόν εαυτό του και ταπεινώνεται, αλλά τό χέρι του Θεού τόν ανεβάζει συνέχεια. Και όταν πιά γνωρίση τόν εαυτό του, ή ταπεινώση του γίνεται κατάσταση και τήν Χάρη του Θεού τήν πιάνει τό «ενοικιοστάσιο», οπότε δέν κινδυνεύει από τήν υπερηφάνεια. Ένώ αυτός που δέν κάνει αυτήν τήν εργασία, καλύπτει συνέχεια τά σκουπίδια του, μεγαλώνει τήν κορυφή του, κάθεται για λίγο ψηλά μέ τήν υπερηφάνεια του και τελικά σωριάζεται.

Νά γνωρίσουμε τήν αρρώστια μας

- Γέροντα, συχνά βλέπω τά ελαττώματα των άλλων και τους κρίνω.

- Τήν αρρώστια τήν δική σου τήν ξέρεις;

- Όχι.

- Γι' αυτό ξέρεις τήν αρρώστια των άλλων. Αν ήξερες τήν δική σου αρρώστια, δέν θά ήξερες τήν αρρώστια των άλλων. Δέν λέω νά μή συμμετέχης στον πόνο τους, αλλά νά μην άσχολήσαι με τά σφάλματα τους. Αν ό άνθρωπος δέν άσχολήται με τον εαυτό του, ό πειρασμός θά του άνοιξη δουλειά νά άσχολήται με τούς άλλους. Αν όμως κάνη δουλειά στον εαυτό του, τότε γνωρίζει τον εαυτό του, γνωρίζει και τον άλλον. Διαφορετικά, με τά λανθασμένα συμπεράσματα που βγάξει από τον εαυτό του κρίνει λανθασμένα και τούς άλλους.

- Γέροντα, τί βοηθάει περισσότερο νά διορθωθή κανείς;

- Κατ' αρχάς ή θέληση. Η θέληση είναι κατά κάποιον τρόπο τό καλό ξεκίνημα. Ύστερα, πρέπει νά καταλάβη κανείς ότι είναι άρρωστος και νά άρχιση ή ανάλογη αντιβίωση. Γιατί, αν είναι άρρωστος και κρύβη τήν αρρώστια του, κάποτε θά σωριασθή κάτω απότομα, χωρίς νά τό καταλάβη, και δέν θά μπορή νά βοηθηθή ιατρικά. Π.χ. κάποιος ξέρει ότι είναι προφυματικός, γι' αυτό έχει ανορεξία. Του λένε: «γιατί δέν τρως;». «Έ, λέει, δέν μ' αρέσει αυτό τό φαγητό!» Μετά έχει κομμάρες και δέν μπορεί νά περπατήση καλά. «Γιατί περπατάς έτσι;», τον ρωτάνε. «Ά, μ' αρέσει, λέει, νά πηγαίνω σιγά-σιγά· τί; νά τρέχω σαν παλαβός;». Δέν λέει ότι έχει κομμάρες και δέν μπορεί νά περπατήση. Μετά έχει βήχα. «Γιατί βήχεις;», του λένε. «Έ, από αλλεργία», λέει! Δέν λέει ότι οί πνεύμονες μέσα είναι χάλια. Έν τω

μεταξύ, βγάζει και κανένα πτύελο αιματηρό. «Τί είναι αυτό;», τόν ρωτάνε. «Έ, λέει, ερεθίστηκε ο λάρυγγας»!

- Και όλα αυτά, Γέροντα, επειδή δεν θέλει να φανέρωση την φυματίωση;

- Ναι, επειδή την καλύπτει. Την καλύπτει-την καλύπτει και μετά παθαίνει καλπάζουσα φυματίωση. Σπάζει ο πνεύμονας, γεμίζουν οι λεκάνες αίμα, πέφτει κάτω, και τελικά αποκαλύπτεται ή αρρώστια του, αλλά και δύσκολα βοηθιέται. Ένώ, αν παραδεχθώ ότι τά δέκατα πού παρουσιάζει είναι από την φυματίωση και δεχθώ την ανάλογη θεραπεία, γίνεται πιο υγιής από τόν υγιή. Θέλω να πώ, και στην πνευματική ζωή, όποιος δικαιολογεί τά πάθη του, δέχεται τελικά δαιμονική επίδραση και δεν μπορεί να κρυφθή. Ξέρεις τί είναι να δεχθώ ο άνθρωπος δαιμονική επίδραση; Αγριεύει, γίνεται θηρίο, αντιδρά, μιλά άσχημα, μέ αναίδεια και δεν δέχεται από κανέναν βοήθεια.

Γι' αυτό όλη ή βάση είναι να γνωρίση πρώτα κανείς την πάθηση πού έχει και να χαίρεται πού την γνώρισε. Από 'κει και πέρα πρέπει να δεχθώ την θεραπεία, τά ανάλογα φάρμακα, και να αισθάνεται και ευγνωμοσύνη προς τόν γιατρό - τόν Πνευματικό ή τόν Γέροντα του -, όχι να αντίδρα. Νά, ο άλλος κρεμά τό χέρι του, για να τού κάνουν μετάγγιση· τόν τρυπούν, πονάει, αλλά τό δέχεται, γιατί αυτό θά τόν βοηθήση. 'Η μιά εγχείρηση πόση ταλαιπωρία έχει! Αλλά δέχεται ο άνθρωπος να την κάνη, για να γίνη καλά.

- Όταν, Γέροντα, ξέρω λ.χ. ότι μιά αυστηρή παρατήρηση θά μέ βοηθήση, γιατί δεν την δέχομαι ευχάριστα;

- Κοίταξε, μπορεί να μην την δέχεσαι ευχάριστα, αλλά τουλάχιστον καταλαβαίνεις ότι αυτό δεν είναι σωστό;

- Ναι, τό καταλαβαίνω.

- Έ, αν τό καταλαβαίνης, κάτι εΐναι κι αυτό. Βλέπεις, ο άρρωστος παίρνει ένα χάπι πού είναι φάρμακι πικρό, αλλά τό δέχεται καλύτερα από την καραμέλα, γιατί καταλαβαίνει ότι θά τόν ώφελήση. Αν δεν δέχεται τό πικρό φάρμακο, δεν θεραπεύεται. Πρέπει να γνωρίση κανείς την αδυναμία του, να δεχθώ τά φάρμακα, για να τόν δυναμώση μετά ο Χριστός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ἡ συναίσθηση της ἀμαρτωλότητος συγκινεῖ τον Θεό

Ἡ αναγνώριση τοῦ σφάλματος μας

- Γέροντα, ὁ Ἄββας Ισαάκ λέει ὅτι πρέπει νά αισθάνεσαι στην προσευχή σαν παιδί⁶⁴.
- Ναι, ἄλλα νά νιώθης ὅτι εἶσαι ἓνα ἀτακτο παιδί. Νά ἀναγνωρίζης ὅτι στενοχώρησες τον Πατέρα σου καί νά κλαις γι' αυτό. Τότε θά νιώθης τά χάδια τά θεϊκά. Ὅχι νά λές: «Επειδή εἶμαι παιδί, ὁ Θεός πρέπει νά μ' ἀγαπάη καί νά μέ συγχωρή, ἄς κάνω αταξίες».
- Γέροντα, ἀνησύχησα, ὅταν διάβασα στον Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης ὅτι, γιά νά επικαλεσθούμε «Πατέρα» τον Θεό, πρέπει νά ἔχουμε φθάσει στήν ἀπάθεια⁶⁵, ἀλλιώς εἶναι «ὑβρις καί λοιδορία»⁶⁶.
- Ευλογημένη, μή στενοχωριέσαι. Αυτό τό ἔγραψε ὁ Ἅγιος γιά ὅσους ζουν ρέμπελα καί ἀμαρτωλά. Ὅταν ὁμως ἀμαρτάνη κανείς, ἄλλα συναισθάνεται βαθιά την ενοχή του, τότε μπορεῖ νά ὀνομάζη «Πατέρα» τον Θεό.
- Γέροντα, αισθάνομαι ὅτι δέν εἶμαι ἐντάξει ἀπέναντι στον Θεό, καί αυτό με πονάει.
- Ἀπό την στιγμή πού αισθάνεσαι ὅτι δέν εἶσαι ἐντάξει καί λές ταπεινά «ἡμάρτον, Θεέ μου», ὁ Θεός συγχωρεῖ, βοηθάει καί χαριτώνει, καί ἂν σέ βρῆ στήν κατάσταση αὐτήν ὁ θάνατος, θά σωθῆς. Γιατί δέν λές ἀπλῶς πῶς δέν εἶσαι ἐντάξει καί μένεις σέ ἓναν στραβό δρόμο, ἄλλά αγωνίζεσαι. Δέν εἶσαι, Θεός φυλάξοι, σέ δαιμονική κατάσταση. Λίγο-πολύ, ἐδῶ στο μοναστήρι, ὅλες οἱ ἀδελφές, μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, εἴστε ἐν μετάνοια. Ὑστερα, νά ξέρης, ὁ πνευματικός ἄνθρωπος, ὅταν αισθάνεται ὅτι εἶναι χάλια, δέχεται τήν θεία Χάρη, γιατί εἶναι ἓνα ξέπλυμα αὐτή ἡ συναίσθηση πού ἔχει γιά τήν ἀμαρτωλότητά του.
- Ἐγώ, ὅταν κάποιος μέ πόνο μου λέει: «εἶμαι τέτοιος, τέτοιος», τόν χαίρομαι, γιατί, ἀφοῦ ἀναγνωρίζει τά σφάλματα του, θά ἐλευθερωθῆ ἀπό αὐτά. Βρήκα κάποτε ἓναν ἄνθρωπο πού ἔμενε σέ ἓνα καλύβι μέ τά γατιά, μέ τά σκυλιά. Οὔτε φωτιά ἀνάβε, γιατί φοβόταν μήν κάψη τό καλύβι. Ἦταν τελείως εγκαταλελειμμένος! Τόν πόνεσα, τόν λυπήθηκα, ἀλλά ἐκεῖνος μοῦ εἶπε: «Μή μέ λυπάσαι, μωρέ καλόγερε· ἐγώ πρέπει νά βασανισθῶ. Ἄν ἤξερες τί ἔχω κάνει, δέν θά μέ λυπόσουν. Γιά μένα, κι ἐδῶ πού εἶμαι, πολύ εἶναι». Ἐ, αὐτόν, ὅτι κι ἂν ἔχη κάνει, δέν θά τόν οἰκονομήσῃ ὁ Θεός; Καί τώρα⁶⁷ πού ἤμουν στό νοσοκομεῖο, ἦρθε μιά γυναίκα, πού τά χέρια της ἦταν τρυπημένα ἀπό τις μεταγγίσεις! Ἦταν τελείως χάλια! Δέν εἶχε ἡ φουκαριάρα φλέβα γιά φλέβα! «Δέν ἔχω κανένα καλό, μοῦ λέει. Μήπως μέ λυπηθῆ ἀπό αὐτά ὁ Θεός καί μέ πάρῃ στον Παράδεισο! Ἐχω ἐκεῖνο, ἐκεῖνο

⁶⁴ Βλ. Ἄββά Ισαάκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοί Λόγοι*, Λόγος ΙΘ', σ. 58 κ.έ.

⁶⁵ Ὡς ὅρος της ἀγιοπατερικῆς γλώσσας δηλώνει την μακαρία ἐκείνη κατάσταση κατά τήν ὁποία, μετά ἀπό μακροχρόνια ἀσκησι, παύουν νά ἐνεργοῦν τά πάθη καί ὁ ἄνθρωπος φθάνει μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ «εις μέτρον ηλικίας τον πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

⁶⁶ Βλ. Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης, *Εἰς τήν προσευχήν*, Λόγος Β', PG 44, 1141A.

⁶⁷ Τό 1994, στό Θεαγένειο νοσοκομεῖο.

τό ελάττωμα...». Και έλεγε-έλεγε ένα σωρό κουσουρία. Τί λεπτή εργασία έκανε στον εαυτό της! Έγώ σε τέτοια κατάσταση άλλον άνθρωπο δέν ειδα!

- Γέροντα, άκουσα κάποιον νά λέη: «Έχω τον λογισμό ότι ό Χριστός θά φερθή μέ επιείκεια». Είναι σωστός αυτός ό λογισμός;

- Όταν ό άνθρωπος εχη μεγάλη ταπείνωση, άναγνωρίζη τό σφάλμα του, αισθάνεται τήν ένοχη του σε μεγάλο βαθμό και ύποφέρη, τότε ό Χριστός θά φερθή μέ επιείκεια και θά τον συγχώρηση. «Παιδί μου, θά τοϋ πή, μήν τό σκέφτεσαι πιά· πάει, έληξε». Αν όμως δέν συναισθάνεται τήν ένοχη του και άναπαύη τον λογισμό του ότι ό Χριστός θά φερθή μέ επιείκεια και ευσπλαχνία, αυτό είναι πολύ επικίνδυνο. Δηλαδή ό Χριστός θά βράβευση τους αμαρτωλούς;

Ή καλή άναγνώριση του εαυτού μας συγκινεί τον Θεό και μας δίνει βοήθεια θεϊκή και χαρά παραδεισένια. Αν μάς βοηθούσε και ή μή άναγνώριση, ό Θεός ούτε και αυτήν θά μάς τήν ζητούσε.

- Γέροντα, είπατε «ή καλή άναγνώριση» τοϋ εαυτού μας· υπάρχει και κακή άναγνώριση;

- Ναι, μπορεί νά εχη κανείς λανθασμένη γνώση τοϋ εαυτού του, νά τον δικαιολογή και νά άναπαύη τον λογισμό του. Γι' αυτό, όταν λέω ότι υπάρχει άναγνώριση τοϋ σφάλματος, εννοώ ότι υπάρχει έστω και μιά μικρή προσπάθεια για διόρθωση. Σοϋ χρωστάω π.χ. πεντακόσιες χιλιάδες δραχμές και, όταν σε βλέπω, λέω: «σοϋ χρωστάω και πεντακόσιες χιλιάδες», αλλά δέν μέ απασχολεί νά επιστρέψω τό χρέος· απλώς άναγνωρίζω ότι έχω ένα χρέος. Μετά από λίγο πάλι τό σκέφτομαι και σοϋ λέω: «ναί, ναί, έχω και ένα χρέος». Αυτό δέν θά πή άναγνώριση. Όταν άναγνωρίζη κανείς πραγματικά ότι έχει ένα χρέος, δέν κοιμάται· ψάχνει νά βρή πώς νά τό εξόφληση. Και τότε, όταν λέη «έχω ένα χρέος», πληροφορείται και ό άλλος, από τον τρόπο πού τό λέει, ότι πράγματι τον απασχολεί τό θέμα.

Συναίσθηση της άμαρτωλότητος και πρόοδος στον αγώνα

- Γέροντα, όταν κανείς δέν πηγαίνη καλά στον αγώνα του, είναι σωστό νά λέη: «Τέτοιος είσαι και θά είσαι. Τίποτε καλύτερο δέν περιμένω από σενα»;

- Αν άντιμετωπίζη έτσι τήν κατάσταση του, μπορεί νά πλανηθή· νά φθάση νά πή: «Όσοι είναι νά πάνε στον Παράδεισο, θά πάνε. Επομένως, γιατί νά αγωνισθώ;». Δηλαδή οί Άγιοι άγιασαν χωρίς αγώνα; Αυτός, ενώ δέν αγωνίζεται, περιμένει νά διορθωθή, νά έλευθερωθή από τά πάθη του. Κάνει σαν εκείνον τον γέρο πού ήθελε νά φάη μούρα και καθόταν κάτω από τήν μουριά μέ ανοιχτό τό στόμα και περίμενε νά πέση κανένα μούρο στό στόμα του.

- Γέροντα, πώς θά καταλάβω άν έχω πνευματική πρόοδο;

- Άν έχης συναίσθηση τής άμαρτωλότητός σου, θά έχης και πνευματική πρόοδο. Όσο μεγαλύτερες βλέπεις τις αμαρτίες σου, τόσο μεγαλύτερη συναίσθηση θά αποκτάς και τόσο θά προοδεύης.

- Μπορεί, Γέροντα, κάποιος νά άναγνωρίζη τό σφάλμα του και νά μήν προοδεύη;

- Όταν ο άνθρωπος αναγνωρίζει το σφάλμα του και πέφτη ξανά, χωρίς να θέλη, σημαίνει ότι υπάρχει υπερηφάνεια ή προδιάθεση για υπερηφάνεια, και γι' αυτό δεν τον βοηθάει ο Θεός να προκόψη.

Τό να συναισθανθή κανείς τήν άμαρτωλότητά του, είναι μεγάλη δύναμη, μεγάλη υπόθεση. Μετά σιχάινεται τον εαυτό του, ταπεινώνεται, αποδίδει όλα τά καλά στήν φιλανθρωπία και στήν αγαθότητα του Θεού και αισθάνεται μεγάλη ευγνωμοσύνη. Γι' αυτό ο Θεός αγαπάει περισσότερο τούς αμαρτωλούς που αναγνωρίζουν τήν άμαρτωλότητά τους, μετανοούν και ζουν με ταπείνωση, παρά εκείνους που αγωνίζονται πολύ, αλλά δεν αναγνωρίζουν τήν άμαρτωλότητά τους και δεν έχουν μετάνοια.

Νά ζητάμε ταπεινά τό έλεος τον Θεού γιά τήν διόρθωση μας

- Γέροντα, όταν οί Πατέρες λένε ότι μετάνοια είναι να αποφασίση κανείς να μην ξανακάνη τά προηγούμενα αμαρτήματα και να λυπάται γι' αυτά, σημαίνει ότι διαρκώς πρέπει να τά θυμάται;

- Όχι, δεν θυμάται κάθε αμαρτία χωριστά, αλλά έχει συνέχεια τήν συναίσθηση της άμαρτωλότητός του. Μέχρις ενός σημείου πρέπει να σκέφτεται κανείς ένα σφάλμα του και ύστερα να ζητά ταπεινά τό έλεος του Θεού και, αν δεν υπάρχει υπερηφάνεια, ο Θεός θα βοηθήση. Ιδίως όταν κάποιος είναι ευαίσθητος, καλύτερα είναι να ξεχνά παλιές αμαρτίες του, αφού έχουν τακτοποιηθή με τήν μετάνοια και τήν εξομολόγηση. Μπορεί τό ταγκαλάκι να του θυμίζει παλιές του αμαρτίες και να τον ζαλίζει με λογισμούς, γιά να του τρώη τήν ώρα και να τον περισπά από τήν προσευχή. Ένας όμως που δεν είναι ευαίσθητος και βλέπει να γεννιέται μέσα του υπερηφάνεια, τότε καλά είναι να φέρνη στον νοϋ του τις αμαρτίες του, γιά να ταπεινώνεται.

- Γέροντα, μπορεί κάποιος να έχη συναίσθηση της άμαρτωλότητός του και να μην έχη μετάνοια;

- Ναί, αν δεν έχη ταπείνωση. Όταν στήν μετάνοια ανακατεύεται ο εγωισμός, συνέχεια ο άνθρωπος σκέφτεται: «πώς τό έκανα αυτό, πώς τό είδαν οί άλλοι, τί ιδέα θα σχηματίσουν;», και βασανίζεται. Τό «πώς τό έκανα πάλι» και τό «πώς κατήντησα» έχει εγωισμό· δεν έχει μετάνοια. Πρέπει να καταλάβη ότι έσφαλε και να ζητήσει ταπεινά τό έλεος του Θεού. «Θεέ μου, να πή, έσφαλα, συγχώρεσε με. Τέτοιος παλιάνθρωπος είμαι. Λυπήσου με. Αν δεν μέ βοηθήσης, χειρότερος μπορώ να γίνω, καλύτερος δεν μπορώ να γίνω. Μόνος μου δεν πρόκειται να διορθωθώ», και να προσπαθήση να μην τό ξανακάνη. Πολλοί άνθρωποι που έσφαλαν και πόνεσαν, γιατί πλήγωσαν τον Θεό και όχι γιατί ξέπεσαν στα μάτια των ανθρώπων, άγιασαν.

Όταν κάποιος ζη κοσμικά και κόβη μετά τις σχέσεις του με τό κοσμικό πνεύμα, έλκεται πολλές φορές από αυτό, χωρίς να τό θέλη. Δεν πρέπει όμως να απογοητεύεται. Νομίζω, σ' αυτήν τήν περίπτωση, πρόοδος είναι και τό ότι αρχίζει ή καλή ανησυχία, που ελέγχει τήν ψυχή γιά τά σφάλματα που έκανε και γιά ό,τι έπρεπε να κάνη, αλλά δεν έκανε. Σιγά-σιγά γίνεται μιά πάλη, ταπεινώνεται ακουσίως ο άνθρωπος και απελπίζεται με τήν καλή απελπισία, δηλαδή απελπίζεται από τό έγώ του. Τότε όλα τά αποδίδει στήν Χάρη του Θεού και πιστεύει αληθινά εκείνο που είπε ο Κύριος: «Χωρίς έμου ου δύνασθε ποιείν ουδέν»⁶⁸. Αν

⁶⁸ 1ω. 15,5.

στήν συνέχεια αγωνισθή φιλότιμα, με πολλή ταπείνωση, ελπίζοντας στην παντοδυναμία του Θεού, ό Καλός Θεός θά τόν έλεήση.

Ή λύπη γιά τά σφάλματα μας

- Γέροντα, πώς θά βοηθηθή κανείς νά μήν ξανακάνη τό ίδιο σφάλμα;
 - Αν πονέση πραγματικά γιά τό σφάλμα του, δέν θά τό ξανακάνη. Πρέπει νά ύπάρχη εσωτερική συντριβή μέ ειλικρινή μετάνοια, γιά νά διορθωθή. Γι' αυτό λέει ό 'Αββάς Μάρκος ό Ασκητής: «Άν ό άνθρωπος δέν στενοχωρηθή κατ' αναλογίαν του σφάλματος του, εύκολα περιπίπτει εις τό αυτό σφάλμα»⁶⁹. Δηλαδή, άν είναι μικρό τό σφάλμα, χρειάζεται μικρότερη μετάνοια, άν είναι μεγαλύτερο, μεγαλύτερη μετάνοια. Όταν κανείς δέν πιάνη τό μέγεθος της πτώσεως του καί δέν λυπάται «κατ' αναλογίαν του σφάλματος», τότε εύκολα πέφτει στο ίδιο ή καί σέ μεγαλύτερο σφάλμα.

- Πώς θά καταλάβουμε ότι δέν λυπηθήκαμε «κατ' αναλογίαν του σφάλματος»;
 - Απόδειξη άν πέφτετε πάλι στο ίδιο σφάλμα. Ύστερα, όταν παρακολουθήτε τόν εαυτό σας, νά μήν κάνετε μόνο διάγνωση. Εσείς συνέχεια κάνετε μικροβιολογικές εξετάσεις, βρίσκετε τό μικρόβιο, τό κοιτάτε καί λέτε: «πρέπει νά τό σκοτώσω», αλλά δέν αρχίζετε θεραπεία. Εντάξει, διαπιστώσατε ότι έχετε μιá πάθηση. Τάκ, νά κοιτάξετε πώς θά τήν θεραπεύσετε. Τί ωφελεί νά κάνετε συνέχεια αναλύσεις-αναλύσεις, χωρίς νά προσπαθήτε νά διορθωθήτε; Λέτε: «έχω εκείνο τό πάθος, έχω τό άλλο», αλλά δέν τά κόβετε καί παραμένετε στά ίδια μοιρολογώντας. Έτσι σπαταλάτε τις δυνάμεις σας καί χαραμίζετε. Χαραμίζετε τό μυαλό σας, τήν καρδιά σας. Αρρωσταίνετε από τήν στενοχώρια καί ύστερα δέν κάνετε τίποτε. Έπειτα, όταν γίνετε καλά, αρχίζετε: «Καί γιατί τότε αρρώστησα καί πώς αρρώστησα;». Δέν λέω, θά παρακολουθήτε τόν εαυτό σας, δέν θά αφήνετε τά σφάλματα σας νά περνάνε απαρατήρητα, αλλά μέχρις ενός σημείου, βρέ παιδάκι μου, καί ή στενοχώρια! Όχι αδιαφορία, αλλά όχι καί κακομοιριά! Έκανες κάτι πού δέν ήταν σωστό; Τό σκέφτηκες; Τό είδες; Τό αναγνώρισες; Τό εξομολογήθηκες; Προχώρα· μή σκαλώνης. Κράτησε το μόνο στον νοϋ σου, γιά νά προσέξης άλλη φορά, άν σου δοθή παρόμοια αφορμή. Ή στενοχώρια γιά τά σφάλματα μας είναι άσκοπη, όταν δέν προσπαθούμε νά τά διορθώσουμε. Είναι σάν νά κλαίμε έναν άρρωστο συνέχεια, χωρίς νά του προσφέρουμε βοήθεια γιά νά ανάρρωση.

- Και όταν, Γέροντα, δίκαια ταλαιπωρήσαι γιά ένα σφάλμα σου, και τότε δέν πρέπει νά λυπάσαι;

- Όχι, πρέπει νά λυπάσαι, αλλά ή λύπη νά είναι ανάλογη, σύμμετρη μέ τό σφάλμα σου. Αν δέν πόνεσης, θά είσαι «τραλαλά» και θά ξαναπέσης στό ίδιο λάθος· δέν θά διορθωθής. Όταν όμως από τήν λύπη της μετανοίας περνάς στην απόγνωση, τότε σημαίνει ότι έχεις λυπηθή περισσότερο από όσο έπρεπε. Σ' αυτές τις περιπτώσεις χρειάζεται νά δώσης στον εαυτό σου λίγο κουράγιο και νά αντιμετώπισης τό σφάλμα μέ λίγη καλή αδιαφορία.

Αυτόμεμψία όχι απελπισία

- Γέροντα, είναι εύκολο εξαρχής νά συναισθανθούμε σέ βάθος τήν άμαρτωλότητά μας;

⁶⁹ Βλ. Όσιου Μάρκου του' Ασκητοϋ, *Περί των οίόμενων έξ έργων δικαιούσθαι*, κεφ. σιε', *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Α', εκδ. «Αστήρ», Αθήναι 1984, σ. 124

- Ο Θεός από αγάπη δέν επιτρέπει στην αρχή της πνευματικής μας ζωής να συναισθανθούμε την άμαρτωλότητά μας, για να μην καμφθούμε. Υπάρχουν φιλότιμες και ευαίσθητες ψυχές που δέν θά τό άντεχαν και θά πάθαιναν ζημιά. Θαμπώνει τά μάτια μας και δέν βλέπουμε όλα μαζί τά σφάλματα μας. Μπορεί π.χ. να έχουμε κουτσουλίες στό μανίκι μας, και εμείς να νομίζουμε ότι είναι λουλούδια. Προχωρώντας στον αγώνα μας, λίγο-λίγο, επιτρέπει ο Θεός να αρχίσουμε να βλέπουμε τά σφάλματα μας και μας δίνει και δύναμη να αγωνισθούμε, για να τά διορθώσουμε. Η λεπτή εργασία βλέπει, όταν δέν υπάρχει πείρα. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ την συναίσθηση των ευεργεσιών του Θεού. Αν έβλεπε ο άνθρωπος τις εύεργεσίες του Θεού στην αρχή της πνευματικής του ζωής, θά πάθαινε πνευματική αιμορραγία. Γιατί, όταν κανείς βλέπει τις ευεργεσίες του Θεού και συναισθάνεται την αχαριστία του, μετά λειώνει.

- Γέροντα, δέν βλέπω τά σφάλματα μου και ή καρδιά μου είναι πέτρα.

- Μερικές φορές επιτρέπει ο Θεός να μη βλέπουμε τά σφάλματα μας και να είναι ή καρδιά μας πέτρα, γιατί μπορεί ο διάβολος να μάς ρίξει στην απελπισία. Ο άνθρωπος πρέπει να σκέφτεται την άμαρτωλότητά του μέ διάκριση. Η μετάνοια που έχει μέσα της άγχος και απελπισία δέν είναι από τον Θεό· έχει βάλει και τό ταγκαλάκι την ουρίτσα του. Πρέπει να προσέξει κανείς, γιατί μπορεί ο διάβολος να τον πιάσει από τά δεξιά, από την μετάνοια, και να τον πετάξει στα αριστερά, στην θλίψη και στην απογοήτευση, ώστε να τον τσάκισι ψυχικά και σωματικά και να τον άχρηστέψει. Φέρνει δηλαδή την άλλη συντριβή, που έχει άγχος, για να τον κάνη συντρίμια. Μπορεί λ.χ. να του πη: «Είσαι πολύ αμαρτωλός, δέν θά σωθής». Δήθεν ενδιαφέρεται για την ψυχή του, και του δημιουργεί άγχος και απελπισία! Μά δέν θά αφήσω τον διάβολο να κάνη ό,τι θέλει. Όταν ο διάβολος σου λη: «είσαι αμαρτωλή», να του λες: «Τί σε ενδιαφέρει εσένα; Όταν θέλω έγώ, θά πώ ότι είμαι αμαρτωλή, όχι όταν θέλης εσύ».

- Γέροντα, που οφείλεται ή μελαγχολία που έρχεται πολλές φορές στην ψυχή;

- Η μελαγχολία και τό πλάκωμα της ψυχής οφείλονται συνήθως σε τύψεις από ευαισθησία, και τότε ο άνθρωπος χρειάζεται να έξομολογηθή, για να μόρρηση να βοηθηθή από τον πνευματικό. Γιατί, αν είναι ευαίσθητος, μπορεί τό σφάλμα που έκανε να είναι πολύ μικρό, αλλά ο εχθρός διάβολος να τό μεγαλοποιή· να του τό δείχνη μέ μικροσκόπιο, για να τον ρίξει στην απελπισία και να τον άχρηστέψει. Μπορεί να του πη λ.χ. ότι τάχα στενοχώρησε πολύ τους άλλους, ότι τους δυσκόλεψε κ.λπ., και να τον κάνη να στενοχωριέται πιο πολύ από όσο αντέχει. Αφού ενδιαφέρεται ο διάβολος, γιατί δέν πηγαίνει να πειράξει την συνείδηση ενός αναισθητου ανθρώπου; Αλλά τον αναισθητο τον κάνει να θεωρή μηδαμινό ένα μεγάλο σφάλμα του, για να μην έρθη σε συναίσθηση.

Πρέπει ο άνθρωπος να γνωρίσει τον εαυτό του όπως είναι, και όχι όπως τον παρουσιάζει ο εχθρός διάβολος, διότι αυτός ενδιαφέρεται για τό κακό μας. Ποτέ να μην απελπίζεται, αρκεί να μετανόη, γιατί και οι αμαρτίες του είναι λιγώτερες από του διαβόλου και ελαφρυντικά έχει, επειδή πλάσθηκε από χώμα και από απροσεξία γλίστρησε και λασπώθηκε.

Για να γίνη σωστός αγώνας, πρέπει να γυρίζουμε την ρόδα αντίθετα από εκεί που την γυρίζει ο διάβολος. Αν μας λη ότι είμαστε κάτι, να καλλιεργούμε την αυτομεμψία. Αν μας λη ότι δέν είμαστε τίποτε, να λέμε: «Ο Θεός θά μέ έλεήσει». Έτσι απλά αν κινήται ο άνθρωπος, μέ εμπιστοσύνη και ελπίδα στον Θεό, μπαίνει στην ζωή του ή μετάνοια, ή ταπείνωση, και ανεβαίνει σε πνευματικά ύψη.

- Δηλαδή, Γέροντα, ή αυτομεμψία δέν βοηθάει στον πνευματικό αγώνα;

- Βοηθάει, αλλά θέλει διάκριση. Μπορεί π.χ. νά λήη κανείς στον εαυτό του: «Είσαι ανόητος...». Νά τό λήη όμως μέ ταπείνωση, γιά νά κοροϊδέψη τον διάβολο, αλλά και μέ λεβεντιά, όχι μέ κακομοιριά. Αυτόμεμψία, όχι απελπισία.

Σημείο πνευματικής ώριμότητας είναι νά πιστέψω ότι δέν κάνω τίποτε, νά απογοητευθώ μέ τήν καλή έννοια από τον εαυτό μου, από τό έγώ μου· νά νιώθω πώς μέ ό,τι κάνω προσθέτω συνέχεια μηδενικά και νά συνεχίζω τον αγώνα μου ελπίζοντας στον Θεό. Τότε ο Καλός Θεός, όταν δή τά μηδενικά της αγαθής μου προαιρέσεως, θά μέ λυπηθη, θά πρόσθεση στην άρχή τήν μονάδα και θά πάρουν άξια τά μηδενικά μου και θά πλουτίσω πνευματικά. Μέσα στην ταπεινή κατάσταση τής απογοητεύσεως από τον εαυτό μου κρύβεται ή καλή πνευματική κατάσταση.

Πνευματική εργασία μέ φακό

- Γέροντα, πώς μπορεί κανείς νά βλέπη τον εαυτό του πάντοτε αμαρτωλό;
- Όταν τον έξετάζη προσεκτικά. Όσο πιο προσεκτικά τον έξετάζη, τόσο πιο αμαρτωλό τον βλέπει.

- Κάποιος πού έχει πολλές φροντίδες, πώς θά βοηθηθή νά κάνη αυτήν τήν εργασία;

- Καλά είναι μέσα στην ήμερα νά λήη λίγο τήν ευχή και νά έχη και κάποια ώρα περισυλλογής. Βλέπετε, ό μπακάλης κάθε βράδυ μετράει τά χρήματα του. Αν δέν παρακολουθούσε τί κερδίζει και τί χρωστάει, θά χρεωκοπούσε και θά έμπαινε στην φυλακή.

- Γέροντα, μερικοί άνθρωποι δέν ξέρουν τί νά πουν στην εξομολόγηση.

- Αυτό δείχνει ότι δέν κάνουν λεπτή εργασία στον εαυτό τους. Αν δέν κάνουμε λεπτή εργασία στον εαυτό μας, τότε και τά χοντρά μάς ξεφεύγουν. Πρέπει νά καθαρίσουμε τά μάτια τής ψυχής μας. Ένας τυφλός δέν βλέπει τίποτε. Ένας πού έχει ένα μάτι, έ, αυτός βλέπει· αλλά πιο καλά βλέπει αυτός πού έχει και τά δυο μάτια γερά. Και άν έχη και τηλεσκόπιο και μικροσκόπιο, θά βλέπη και τά μακρινά και τά κοντινά πολύ καθαρά. Ένα ξυλόγλυπτο είκονάκι λ.χ. μπορώ νά τό τελειώσω σέ τρεις ώρες. Αν όμως τό αφήσω λίγες μέρες και τό ξαναδώ, βρίσκω αρκετές ελλείψεις. Τό ίδιο μπορεί νά τό δουλέψω και μιά εβδομάδα και έναν μήνα και δύο χρόνια. Τό ίδιο μπορώ νά τό δουλεύω και πέντε χρόνια, άν θέλω. Άλλά μετά πρέπει νά δουλεύω μέ φακό. Θέλω νά πώ ότι και ή πνευματική εργασία δέν έχει τελειωμό. Όσο προχωράει κανείς πνευματικά, καθαρίζουν τά μάτια τής ψυχής του πιο πολύ-πιο πολύ, και βλέπει τά σφάλματα του όλο και μεγαλύτερα, και έτσι ταπεινώνεται και έρχεται ή Χάρις τού Θεού. Οί Άγιοι πού έλεγαν: «είμαι αμαρτωλός, ελεεινός», τό πίστευαν, γιατί τά μάτια τής ψυχής τους είχαν γίνει μικροσκόπια. Όσο προχωρούσαν, αποκτούσαν ισχυρότερο μικροσκόπιο και έβλεπαν ότι είναι πιο αμαρτωλοί. Νά, τώρα βλέπω μέ γυμνό μάτι τό χέρι μου και μου φαίνεται όμορφο. Αν όμως τό δώ μέ φακό, θά δώ αυτές τις τρίχες, πού καλά-καλά τώρα δέν τις βλέπω, σάν κυπαρισσάκια! «Βρέ παιδάκι μου, τί είμαι; άγριάνθρωπος;», θά πώ. Αν δουλεύετε έτσι πνευματικά, θά σιχαθήτε τον παλιό εαυτό σας.

Ό παλιός μας άνθρωπος είναι ένας κακός ενοικιαστής μέσα μας και, γιά νά φύγη, πρέπει νά γκρεμίσουμε τό σπίτι και νά αρχίσουμε νά χτίζουμε τήν νέα οικοδομή, τον καινό άνθρωπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ἡ μετάνοια έχει μεγάλη δύναμη

«Εἰς εαυτὸν ἐλθὼν...»⁷⁰

Θεός είναι πολύ κοντά μας, άλλα και πολύ ψηλά. Για να «κάμψη» κανείς τον Θεό, ὡστε νά κατεβή να μείνη μαζί του, πρέπει νά ταπεινωθῆ και νά μετανοήση. Τότε ὁ πολυεύσπλαχνος θεός, βλέποντας την ταπείνωση του, τον υψώνει ὡς τούς Ουρανοὺς και τὸν αγαπάει πολύ. «Χαρά εσται εν τω οὐρανῳ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῳ μετανοουντι»⁷¹, λέει τὸ Ευαγγέλιο.

Ὁ Θεός ἔδωσε στον ἄνθρωπο τὸν νοῦ, γιὰ νά αναλογίζεται τὸ σφάλμα του, νά μετανοη και νά ζητήη συγχώρηση. Ὁ αμετανόητος ἄνθρωπος είναι σκληρό πράγμα. Είναι πολύ ἀνόητος, επειδὴ δεν θέλει νά μετανοήση, γιὰ νά απαλλαγῆ ἀπὸ τὴν μικρὴ κόλαση πού ζῆ, ἢ ὁποία τὸν οδηγεί στὴν χειρότερη, τὴν αἰώνια. Ἐτσι στερεΐται και τις ἐπίγειες παραδεισένιες χαρές, οἱ ὁποῖες συνεχίζουν στὸν Παράδεισο, κοντά στον Θεό, μέ τίς πολύ μεγαλύτερες χαρές, τίς αἰώνιες.

Ὅσο ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μακριά ἀπὸ τὸν Θεό, είναι ἐκτός εαυτοῦ. Βλέπεις, στο Ευαγγέλιο γράφει ὅτι ὁ ἄσωτος υἱὸς «εἰς εαυτὸν ἐλθὼν εἶπε-πορεύσομαι πρὸς τον πατέρα μου». Δηλαδή, ὅταν συνήλθε, ὅταν μετάνοιωσε, τότε εἶπε: «Θα επιστρέψω στον πατέρα μου». Ὅσο ζοῦσε στὴν αμαρτία, ἦταν ἐκτός εαυτοῦ, δὲν ἦταν στα λογικά του, γιατί ἡ αμαρτία είναι ἔξω ἀπὸ τὴν λογική.

- Γέροντα, ὁ Ἄββας Ἀλώνιος λέει: «Ἐάν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ πρῶι εως ἐσπέρας γίνεται εἰς μέτρον θεῖον»⁷². Τί εννοεῖ;

- Ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν θέλει χρόνια. Σέ ἓνα δευτερόλεπτο μπορεῖ νά βρεθῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν κόλαση στον Παράδεισο, ἂν μετανοήση. Ὁ ἄνθρωπος είναι τρεπτός. Μπορεῖ νά γίνῃ ἄγγελος, μπορεῖ νά γίνῃ διάβολος. Πά πά πά, τί δύναμη ἔχει ἡ μετάνοια! Απορροφά τὴν θεία Χάρη. Ἐναν λογισμό ταπεινό νά φέρῃ στον νοῦ του ὁ ἄνθρωπος, σώθηκε. Ἐναν λογισμό υπερήφανο νά φέρῃ, ἂν δὲν μετανοήση και τον βρῆ ὁ θάνατος, πάει, χάθηκε. Βέβαια, ὁ ταπεινός λογισμός πρέπει νά συνοδεύεται και ἀπὸ τον εσωτερικό αναστεναγμό, τὴν εσωτερικὴ συντριβή. Γιατί ὁ λογισμός είναι λογισμός, ἀλλά υπάρχει και ἡ καρδιά. «Ὁλη ψυχὴ και διάνοια και καρδιά»⁷³, λέει ὁ υμνωδός. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ Ἄββας ἐδῶ εννοεῖ μιά πιο μόνιμη κατάσταση. Χρειάζεται ἓνα διάστημα, γιὰ νά φθάση κανεὶς σέ καλὴ κατάσταση. Σφάλλω, μετανοώ, συγχωρούμαι αὐτὴν τὴν στιγμὴ. Ἄν ἔχω αγωνιστικό πνεῦμα, μπορῶ σιγά-σιγά νά σταθεροποιήσω μιά κατάσταση, ἀλλά μέχρι τότε ταλαντεύομαι.

- Γέροντα, ἓνας ἄνθρωπος ηλικιωμένος μπορεῖ νά βοηθήση πνευματικά τον εαυτὸ του;

- Ναι, ἴσα-ἴσα, ὅταν κανεὶς γεράση, τού δίνεται ἡ δυνατότητα νά μετανοήση, γιατί φεύγουν οἱ ψευδαισθήσεις. Πρῶτα, επειδὴ εἶχε σωματικές δυνάμεις και δὲν δυσκολευόταν, δὲν καταλάβαινε τις αδυναμίες του και νόμιζε ὅτι βρισκόταν σέ καλὴ κατάσταση. Τώρα πού

⁷⁰ Λουκ. 15, 17

⁷¹ Λουκ. 15, 7

⁷² Τὸ Γεροντικόν, Ἄββας Ἀλώνιος γ', σ. 20.

⁷³ Ἀπὸ τὸ τρίτο τροπάριο της ζ' ὠδῆς τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος στὴν Παναγία.

έχει δυσκολίες και γκρινιάζει, βοηθιέται νά καταλάβη ότι δεν είναι εντάξει, ότι χλωαίνει, και νά μετανοήση. Αν αξιοποίηση πνευματικά τά λιγώτερα χρόνια της ζωής του πού τοῦ έμειναν και χρησιμοποίηση και τήν πείρα πού τοῦ άφησαν τά περισσότερα χρόνια της ζωής του πού πέρασαν, δεν θά τόν άφήση ό Χριστός, θά τόν έλεήση.

Τά δάκρυα της μετανοίας

Ή μετάνοια είναι τό βάπτισμα τών δακρύων. Με τήν μετάνοια ό άνθρωπος ξαναβαπτίζεται, αναγεννιέται. Ό Απόστολος Πέτρος με τήν άρνηση του πρόδωσε κατά κάποιον τρόπο τόν Χριστό, αλλά, επειδή «έκλαυσε πικρως»⁷⁴, έλαβε τήν άφεση για τήν πτώση του. Δηλαδή ή ειλικρινής μετάνοια πού είχε, τόν ξέπλυνε, τόν καθάρισε πάλι. Βλέπεις, ό θεός πρώτα έκανε τήν γη, τήν θάλασσα, όλη τήν δημιουργία, και ύστερα πήρε χώμα και έπλασε τόν άνθρωπο. Ό άνθρωπος πρώτα γεννιέται σαρκικά και μετά, στό Βάπτισμα, αναγεννιέται πνευματικά από τό δημιούργημα τοῦ θεού, τό νερό, καί από τό Άγιο Πνεύμα, τήν θεία Χάρη, - «έξ ύδατος καί Πνεύματος»⁷⁵ - καί γίνεται νέος άνθρωπος.

- Δηλαδή, Γέροντα, ό θεός, όπως τότε πήρε τό χώμα καί έπλασε τόν άνθρωπο, έτσι τώρα στό Βάπτισμα χρησιμοποιεί τό νερό, για νά τόν ανάπλαση;

- Ναι, τό νερό έχει τό νόημα τοῦ καθαρίσματος, γι' αυτό ό Ιερέυς κατά τό Βάπτισμα βουτάει τόν άνθρωπο στό νερό. Ξεπλένεται ό άνθρωπος από τό προπατορικό αμάρτημα, καθαρίζεται από τίς αμαρτίες, τόν επισκιάζει ή Χάρις του Θεού, ενδύεται τον Χριστό, και γίνεται νέος, αναγεννημένος, άνθρωπος. Αυτό είναι τό Έργο τοῦ Βαπτίσματος. Τό είπε ξεκάθαρα ό Χριστός στον Νικόδημο, όταν τόν ρώτησε πώς μπορεί ό άνθρωπος νά ξαναγεννηθή: «Αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μή τις γεννηθή έξ ύδατος και Πνεύματος, ου δύναται είσελθειν εις τήν βασιλείαν τοῦ Θεού»⁷⁶. Με τό Βάπτισμα γίνεται τό νέο τέλειο δημιούργημα τοῦ Θεού μετά τήν πτώση. Γι' αυτό ό άνθρωπος, όταν δέν μολύνη τό Άγιο Βάπτισμα, έχει πολλή θεία Χάρη. Αλλά, και όταν τό μολύνη, υπάρχει τό βάπτισμα της μετανοίας. Αν συναισθανθή τό σφάλμα του και πόνηση γι' αυτό, ξεπλένεται κατά κάποιον τρόπο μέ τά δάκρυα της μετανοίας, και έρχεται⁷⁷ πάλι ή Χάρις τού Θεού.

- Γέροντα, εγώ χρόνια τώρα έχω νά κλάψω για ένα σφάλμα μου· δέν έχω ούτε ένα δάκρυ. Αυτό σημαίνει ότι δέν έχω πραγματική μετάνοια;

- Δέν πονάς για ένα σφάλμα πού κάνεις;

- Πονάω, αλλά ίσως είναι ρηχός ό πόνος.

- Από τά δάκρυα μή βγάξης συμπέρασμα. Είναι βέβαια τά δάκρυα ένα χαρακτηριστικό της μετανοίας, αλλά δέν είναι τό μόνο χαρακτηριστικό. Μερικοί εκεί πού κλαίνε, εκεί γελάνε. Ό καρδιακός πόνος και ό εσωτερικός αναστεναγμός είναι τά εσωτερικά δάκρυα, πού είναι ανώτερα από τά εξωτερικά. Ένας, ό καημένος, έλεγε: «Τί σκληρός πού είμαι, πάτερ! Ούτε ένα δάκρυ! Ή καρδιά μου είναι σάν πέτρα. Τί σκληροκαρδία! Άχ!». Ένώ ήταν πολύ ευαίσθητος, αισθανόταν ότι ήταν πολύ σκληρός, γιατί δέν έκλαιγε. Αναστέναζε όμως βαθιά, βογγούσε ό καημένος, και έβλεπε έναν αναστεναγμό νά βγαίνει από τά βάθη της καρδιάς του! Ένώ άλλος κλαίει-γελάει και είναι σάν τόν άνοιξιάτικο καιρό. Βλέπει λ.χ. κάποιον δυστυχισμένο, συγκινείται, κλαίει λίγο, κι ένα κι ένα λέει: «ά, εγώ πώς συμμετέχω

⁷⁴ Ματθ. 26,75 και Λουκ. 22,62

⁷⁵ Ίω. 3,5.

⁷⁶ Ίω. 3,5

⁷⁷ Έρχεται ή Χάρις: Ό Γέροντας χρησιμοποιεί αυτήν τήν έκφραση μέ τήν σημασία τοῦ «ενεργοποιείται, φανερώνεται ενεργώς».

στον πόνο του άλλου!». Ή, αν προσευχηθή και χύση λίγα δάκρυα, λέει: «ά, ή προσευχή μου εισακούεται, γιατί γίνεται μετά δακρύων!» και αναπαύει τόν λογισμό του.

Υπάρχουν και τὰ απαρηγόρητα δάκρυα. Αυτά είναι ταγκαλίστικα. Δεν έχουν μετάνοια, αλλά θιγμένο εγωισμό. Τότε ο άνθρωπος κλαίει εγωιστικά για την πτώση του. Πληγώνεται, γιατί με τις απροσεξίες του ξέπεσε στα μάτια των άλλων, και όχι γιατί λύπησε τον Θεό, και υποφέρει διπλά. Στον ανταρτοπόλεμο ένας καπετάνιος από τους αντάρτες - ο Θεός να του χαρίζη μετάνοια - είχε πιάσει έναν φτωχό οικογενειάρχη που είχε εννιά παιδιά, τον έβαλε κάτω και τον χτυπούσε αλύπητα, επειδή δεν συμφωνούσε με την ιδεολογία του. Αυτός ο άνθρωπος μάλιστα ήταν κάποτε στην υπηρεσία του. Φώναζε ο καημένος: «Καλά, δεν με λυπάσαι, εννιά παιδιά έχω· δέν θυμάσαι που σε κουβαλούσα και στην πλάτη μου; Τί σου έκανα;». Κάποιος από τους συντρόφους του καπετάνιου, όταν τον είδε να τσαλαπατά τόσο σκληρά αυτόν τον άνθρωπο, του φώναξε: «Έ, τί σου έκανε; Δέν τον λυπάσαι; Οικογενειάρχης άνθρωπος είναι». Αμέσως εκείνος βάζει κάτι κλάματα, επειδή θίχτηκε ο εγωισμός του από την παρατήρηση του συντρόφου του!

Αυτά τὰ κλάματα είναι εγωιστικά· είναι σαν την μεταμέλεια του Ιούδα. Παρέδωσε τον Χριστό και μετά πήγε στους Φαρισαίους να πη «ήμαρτον», αλλά εκείνοι του είπαν: «Τί μάς τό λές ότι αμαρτήσες;». Όποτε προσεβλήθη, πείσμωνσε, τους πέταξε τὰ αργύρια και πήγε και κρεμάσθηκε από εγωισμό⁷⁸. Ένώ, αν μετανοούσε και πήγαινε και έλεγε στον Χριστό «εύλόγησον», θά σωζόταν.

Τό εργόχειρο που δέν τελειώνει ποτέ

- Γέροντα, τί είναι τό χαροποιό πένθος;

- Είναι ή χαρά που προέρχεται από την λύπη για ένα σφάλμα μας. Στο χαροποιό πένθος υπάρχει και πόνος και χαρά, γι' αυτό λέγεται και χαρμολύπη. Λυπάται ο άνθρωπος από φιλότιμο που λύπησε τον Χριστό, χαιρέται όμως, γιατί νιώθει θεία παρηγοριά. Ο αμαρτωλός, όταν μετανοήση ειλικρινά, συγχωρείται από τον Θεό, αισθάνεται μέσα του θεία παρηγοριά και μπορεί να φθάση σε πνευματική αγαλλίαση.

- Γέροντα, ο άνθρωπος που αγωνίζεται μπορεί σε όλη του την ζωή να ζη την μετάνοια;

- Ναι, αν αγωνίζεται σωστά, δέν βλέπει την πρόοδο του, αλλά μόνον τις πτώσεις του και ζη σε συνεχή μετάνοια. Δέν ξέρει ότι στην αρχή πάλευε με ένα δαιμόνιο και ύστερα μπορεί να παλεύη με ένα τάγμα. Γιατί, όσο περισσότερη δύναμη καταβάλλει κανείς, για να ξεριζώση ένα πάθος και να απόκτηση μιá αρετή, τόσο περισσότεροι εχθροί μαζεύονται και τραβάνε και αυτοί από κάτω τις ρίζες. Τότε, ενώ δέν βλέπει πρόοδο, ωστόσο προοδεύει θετικά. Και μπορεί, μέχρι να πεθάνη, να ζη σ' αυτήν την κατάσταση, να μη βλέπη πρόοδο, να νομίζη ότι δέν προχωρεί, επειδή έχει πτώσεις, αλλά στην πραγματικότητα υπάρχει πρόοδος, γιατί συνεχώς αυξάνει τον αγώνα του και παλεύει όλο και με περισσότερα ταγκαλάκια.

Ή μετάνοια για τον αγωνιζόμενο είναι ένα εργόχειρο που δέν τελειώνει ποτέ. Τους πεθαμένους τους κλαίνε, τους θάβουν, τους ξεχνούν... Τις αμαρτίες μας θά τις κλαίμε συνέχεια, μέχρι να πεθάνουμε, αλλά με διάκριση και με ελπίδα στον Χριστό που σταυρώθηκε, για να μας αναστήση πνευματικά.

Αλλαγή ζωής

⁷⁸ βλ. Ματθ. 27,3-5.

Γιά νά σταματήση ό άνθρωπος νά κάνη μιά αμαρτία, πρέπει νά προσπαθήση νά αποφύγη κάθε ερέθισμα πού προκαλεί αυτήν τήν αμαρτία. Ό μέθυσος λ.χ., άν θέλη νά βοηθηθή και νά μήν ξαναπιή, δέν πρέπει ούτε έξω από ταβέρνα νά περάση. Μικρή προσπάθεια χρειάζεται και καλή διάθεση, και ό Καλός Θεός θά μας βοηθήση νά ξεπεράσουμε τίς δυσκολίες. Έχει, άς πούμε, κάποιος ένα πάθος. Τό αναγνωρίζει, αγωνίζεται νά τό κόψη, μετανοεί, ταπεινώνεται. Η διάθεση πού έχει νά κόψη τό πάθος του πληροφορεί τόν Θεό και τόν βοηθάει. Άλλά, άν δέν καταβάλλη προσπάθεια, για νά αλλάξη, και συνεχίση νά άμαρτάνη, πώς ό Θεός νά δώση τήν Χάρη Του; Η Χάρις του Θεού δέν έρχεται σε λανθασμένη κατάσταση, γιατί αυτό δέν βοηθάει τόν άνθρωπο. Άν ήταν έτσι, θά έστελνε ό Θεός τήν Χάρη Του και στόν διάβολο.

Ό άνθρωπος πού δέν παραμένει στην πτώση του, στις αμαρτωλές σκέψεις του, αλλά μετανοεί για τά σφάλματα του και αγωνίζεται νά μήν άμαρτάνη, δέχεται τήν Χάρη του Θεού και βοηθείται. Όταν όμως δέν υπάρχει μετάνοια και ή αμαρτία θεωρηται μόδα, αυτό είναι δαιμονική κατάσταση.

- Γέροντα, ό ένας από τούς δύο ληστές πού είχαν σταυρωθή μέ τόν Χριστό πώς σώθηκε;

- Εκείνος ανέβηκε από τόν τοίχο και μπήκε στόν Παράδεισο! «*Η του ληστού μετάνοια τον Παράδεισον έσύλησεν*»⁷⁹. Έκλεψε δηλαδή μέ τήν μεγάλη του μετάνοια και τόν Παράδεισο.

- Γέροντα, άν κάποιος έχη αλλάξει ζωή και δέν παραμένει στις παλιές του αμαρτωλές συνήθειες, αλλά μερικές φορές πέφτη σε κάποιο από τά παλιά του αμαρτήματα, σημαίνει ότι δέν έχει μετάνοια;

- Έ, άν κάνη τήν προσπάθεια πού χρειάζεται και πέφτη, έχει κάποια ελαφρυντικά. Στην αρχή δέν είναι εύκολο. Άλλά, όταν κανείς καταλάβη πραγματικά πόσο βαρύ ήταν αυτό πού έκανε, δέν ξαναπέφτει.

Παλιά υπήρχε μετάνοια ειλικρινής. Όταν κάποιος μετανοούσε, δέν γύριζε πίσω. Θυμάμαι μιά γυναίκα, πόσο μέ είχε βοηθήσει μέ τήν αληθινή της μετάνοια. Είχε πολλή συστολή, ούτε μιλούσε. Είχε βάλει τά μαύρα - σαν καλόγρια ήταν - και φρόντιζε ένα εκκλησάκι, άναβε τά κανδήλια... Και μόνον πού τήν έβλεπες, βοηθιόσουν πολύ. Τώρα βλέπω, μερικοί, μόλις αλλάζουν ζωή, αρχίζουν νά κάνουν τόν δάσκαλο στους άλλους, ενώ μέσα τους υπάρχει ακόμη ό παλιός εαυτός τους. Νά μετανοήση βέβαια κανείς, νά σταματήση τήν άσωτη ζωή πού ζούσε και νά άρχιση νά ζή πνευματικά, αυτό είναι θετική βοήθεια και για τούς άλλους. Άλλά από εκείνη τήν κατάσταση στην όποια βρισκόταν, νά παρουσιάζεται αμέσως ως πνευματικός άνθρωπος και νά κηρύττη, έ, αυτό είναι πλάνη.

- Δηλαδή, Γέροντα, τό κάνουν μέ τήν σκέψη νά βοηθήσουν τούς άλλους;

- Ναι, για νά βοηθήσουν. Πίσω όμως από αυτήν τήν ενέργεια τους, ιδίως άν ήταν λίγο γνωστοί στον κόσμο, κρύβεται ό υπερήφανος λογισμός: «Τώρα οί άνθρωποι θά πάψουν νά μιλούν για Καραϊσκάκη και Κολοκοτρώνη και θά συζητούν για μένα!»! Από 'κει νά καταλάβης πόσο λανθασμένα βαδίζουν. Άν νιώθουν πραγματικά τό σφάλμα τους, για ένα διάστημα δέν πρέπει νά τό ξεχάσουν και νά ξεθαρρέψουν, αλλά νά προσέχουν πολύ. Και όταν περνάνε διάφορες ιδέες ή λογισμοί από τήν παλιά ζωή τους, νά τά διώχνουν σαν βλάσφημους λογισμούς. Αυτό είναι απόδειξη ότι δέν τά αποδέχονται πλέον, ότι ό οργανισμός αντιδράει. Πρέπει δηλαδή νά έχη κανείς πολλή ταπείνωση και νά έχη σιχάθή όλα τά παλιά, για νά αλλάξη πραγματικά. Άν κράτηση από τήν παλιά του ζωή μερικά, τά όποια εκείνος θεωρεί καλά, μετά μουνταρεύονται και τά άλλα. Από τήν στιγμή πού έχει έστω και

⁷⁹ Υπακοή του Α' ήχου.

μά μικρή ιδέα για τον παλιό του εαυτό, δεν βοηθάει ο Θεός και, ό,τι κι αν κάνη, δεν θα είναι καθαρό.

- Γέροντα, όταν αλλάξη κανείς ζωή, πρέπει να ενδιαφερθή να διορθωση τον λογισμό που είχαν προηγουμένως οι άλλοι για αυτόν;

- Δεν θα κοιτάξη εγωιστικά να διορθωση τον λογισμό των άλλων θα κοιτάξη πώς να διορθωθή ο ίδιος, και τότε θα αναιρεθή από μόνος του ο λογισμός τους. Αν τό στίγμα από την αμαρτωλή ζωή του έχει μείνει στην κοινωνία ή στο στενό του περιβάλλον, αυτό θα σβήση με την καλή του διαγωγή. Δεν χρειάζεται να μιλάη καθόλου. Θα μιλήση ο Θεός με την μετάνοια του.

«Η αμαρτία μου ενώπιον μου έστι διαπαντός»⁸⁰

- Γέροντα, βοηθάει να σημειώνη κανείς τα σφάλματα του, για να μην τα ξεχάση, μέχρι να τα εξομολογηθή;

- Όταν έχω πονέσει πραγματικά για ένα σφάλμα που έκανα, δεν μπορώ να τό ξεχάσω. Μέ ελέγχει ή συνείδηση μου, πονάει ή ψυχή μου και τό θυμάμαι συνέχεια. Όσο διάστημα μεσολαβεί μέχρι να τό εξομολογηθώ, τόσο τό σφάλμα δουλεύει μέσα μου, κεντάει την καρδιά μου, και ελέγχομαι. Υποφέρω δηλαδή, αλλά και ανταμείβομαι από τον Θεό ανάλογα. Όταν όμως κάνω ένα σφάλμα και δεν τό ξανασκεφτώμαι, τότε τό σφάλμα δεν μέ κεντάει καθόλου· τό ξεχνάω και μένω αδιόρθωτος. Γι' αυτό μερικοί, ενώ τους κάνουν παρατήρηση για ένα σφάλμα που έκαναν, γελάνε, σαν να μη συμβαίνει τίποτε. Αυτό έχει αναίδεια, αδιαφορία- είναι κάτι τελείως σατανικό. Είδες τί λέει ο Δαβίδ; «*Τήν άνομίαν μου έγώ άναγγελώ και μεριμνήσω υπέρ της αμαρτίας μου*»⁸¹ και «*ή αμαρτία μου ενώπιον μου έστι διαπαντός*»⁸². Παρόλο που ο Θεός τον είχε συγχωρήσει, εκείνος από φιλότιμο πάλι μέσα του πονούσε, για αυτό δεχόταν συνέχεια θεία παρηγοριά.

Άλλοι πάλι χάνονται με συνεχείς διαγνώσεις του εαυτού τους. Σημειώνουν-σημειώνουν σχολαστικά τα σφάλματα τους, δήθεν για να κάνουν πιο λεπτή εργασία, τα περνάνε από διυλιστήριο, ζαλίζονται, αλλά δεν διορθώνονται. Ένώ, αν πιάσουν ένα-ένα τα μεγάλα ελαττώματα και αγωνισθούν να διορθωθούν σ' αυτά, θα εξαφανισθούν και τα μικρά.

- Γέροντα, αν κάποιος δεν ζη έν μετάνοια και δοξολογή τον Θεό, την δέχεται αυτήν την δοξολογία ο Θεός;

- Όχι, πώς να δεχθή αυτήν την δοξολογία ο Θεός; Πρώτα του χρειάζεται μετάνοια. Γιατί, όταν παραμένη στην αμαρτία, σέ τί τον ώφελεί να πη: «*Δόξα Σοι, τω δείξαντι τό φως...*»; Αυτό έχει αναίδεια. Τό μόνο που ταιριάζει να πη, είναι: «*Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, που δεν ρίχνεις έναν κεραυνό να μέ κάψης*», γιατί αυτού του είδους ή δοξολογία έχει μετάνοια.

Μετάνοια αναγκαστική

- Γέροντα, ο Αββάς Ισαάκ γράφει: «*Πάσα μετάνοια γινομένη άνευ της προαιρέσεως ουτε χαράν περιέχει, ουτε λογίζεται αξία ανταμοιβής*»⁸³. Πώς μπορεί να μετανόη κανείς χωρίς την προαίρεση του;

⁸⁰ Ψαλμ. 50, 5.

⁸¹ Ψαλμ. 37, 19.

⁸² Ψαλμ. 50, 5.

⁸³ Αββα Ισαάκ του Σύρου, *Οί Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος Λ', σ. 111.

- Αναγκάζεται να μετανοήσει, μιά πού ξέπεσε στά μάτια των άλλων, αλλά δέν έχει ταπεινώση. Έτσι τό καταλαβαίνω.

- Δηλαδή υπάρχει μετάνοια χωρίς τήν προαίρεση μας;

-Ναί, είναι ή αναγκαστική μετάνοια. Σοῦ ζητάω δηλαδή νά μέ συγχώρησης γιά ένα κακό πού σοῦ έκανα, γιά νά γλυτώσω από τίς συνέπειες, αλλά εσωτερικά δέν αλλάζω. Ὁ διαβολεμένος άνθρωπος κάνει δήθεν ότι μετάνοιωσε καί πηγαίνει μέ πονηριά, βάζει μετάνοιες μέ προσποιητή καλωσύνη, γιά νά πλανέση τούς άλλους. Άλλά καί τό νά πάη κανείς νά πή τίς αμαρτίες του στόν πνευματικό, γιατί φοβάται μήπως πάη στήν κόλαση, καί αυτό δέν είναι μετάνοια. Γιατί δέν είναι ότι μετανοεί γιά τίς αμαρτίες του, αλλά τό θέμα είναι νά μήν πάη στήν κόλαση! Μετάνοια πραγματική είναι πρώτα νά συναισθανθή ό άνθρωπος τό σφάλμα του, νά πονέση, νά ζητήσει συγχώρηση από τόν Θεό καί μετά νά εξομολογηθή. Έτσι θά έρθη ή θεία παρηγοριά. Γι' αυτό πάντα συνιστώ μετάνοια καί εξομολόγηση. Μόνον εξομολόγηση ποτέ δέν συνιστώ.

Νά, καί όταν γίνεται ένας σεισμός, βλέπει κανείς ότι όσοι έχουν καλή προαίρεση συγκλονίζονται, μετανοούν καί αλλάζουν ζωή. Οί άλλοι, οί περισσότεροι, έρχονται προς στιγμήν σέ συνείδηση, μόλις όμως περάση ό κίνδυνος, πάλι γυρίζουν στήν παλιά τους ζωή. Γι' αυτό, όταν μοῦ είπε κάποιος ότι στήν πόλη πού μένει έγινε δυνατός σεισμός, τοῦ είπα: «Σας κούνησε δηλαδή γερά· σας ξύπνησε όμως;». «Μάς ξύπνησε, μάς ξύπνησε», μοῦ λέει. «Πάλι όμως θά κοιμηθήτε», τοῦ είπα.

Ἡ μετάνοια φέρνει τήν Θεία παρηγοριά

- Γέροντα, τί είναι ή θεία παρηγοριά;

- Ἡ θεία παρηγοριά τί είναι; Θά σάς πώ ένα παράδειγμα, γιά νά καταλάβετε καλύτερα. Ένα παιδάκι κάνει μιά μικρή ζημιά, σπάζει λ.χ. ένα εργαλείο τοῦ πατέρα του, καί ύστερα στενοχωριέται καί κλαίει, γιατί τήν θεωρεί πολύ μεγάλη. Ὅσο περισσότερο κλαίει καί αναγνωρίζει τήν ζημιά πού έκανε καί υποφέρει, τόσο περισσότερο ό πατέρας του τό χαϊδεύει καί τό παρηγορεί: «Καλά, παιδάκι μου, μή στενοχωριέσαι, δέν πειράζει, θά αγοράσουμε άλλο». Εκείνο όμως, βλέποντας τήν στοργή τοῦ πατέρα του, κλαίει από φιλότιμο περισσότερο. «Δέν μπορώ, λέει, νά μή στενοχωριέμαι. Νά, τώρα χρειάζεται τό εργαλείο καί έγώ τό έσπασα». «Παιδάκι μου, δέν είναι τίποτε, παλιό ήταν», τοῦ λέει. Άλλά εκείνο πάλι στενοχωριέται. Καί όσο αυτό στενοχωριέται, άλλο τόσο ό πατέρας του τό σφίγγει στήν αγκαλιά του, τό φιλάει καί τό χαϊδεύει. Έτσι, καί όσο περισσότερο υποφέρει ό άνθρωπος καί λυπάται γιά τήν άμαρτωλότητά του ή γιά τήν αχαριστία του πρός τόν θεό καί κλαίει φιλότιμα πού λύπησε μέ τις αμαρτίες του τόν Θεό Πατέρα του, τόσο περισσότερο καί ό Θεός τόν ανταμείβει μέ θεία αγαλλίαση καί τόν γλυκαίνει εσωτερικά. Αυτή ή λύπη έχει μέν πόνο, αλλά έχει καί ελπίδα καί παρηγοριά.

Όποιος όμως θέλει τήν θεία παρηγοριά, δέν πρέπει νά ζητάη παρηγοριά. Πρέπει νά νιώση τό σφάλμα του, νά μετανιώση, καί τότε θά έρθη από μόνη της ή θεία παρηγοριά. Κάποτε είχε δημιουργηθή στο Άγιον Ὄρος ένα θέμα καί είχαν έκτεθή μερικοί. Τυχαία μέ συνάντησε ένας από αυτούς πού είχαν έκτεθή καί μοῦ είπε: «Άχ, καί σέ ήθελα, γιά νά μέ παρηγόρησης». Καί αυτό, γιατί τόν είχε ξεσκονίσει κάποιος. Καί είχε δικιο ό άλλος πού τόν ξεσκόνισε. Όταν τό άκουσα, απόρησα! Νά ζητάη παρηγοριά, ενώ είχε σφάλει! Άν δέν ζητούσε παρηγοριά, αλλά ταπεινωνόταν καί έλεγε: «έσφαλα, Θεέ μου», θά ερχόταν ή θεϊκή παρηγοριά μέσα του. Τώρα αυτός, ενώ είχε σφάλει, ήθελε νά τοῦ πώ: «Δέν πειράζει, μή στενοχωριέσαι, δέν ήταν καί τόσο μεγάλο τό φταιξιμο σου, δέν φταις μόνον έσύ, φταίει καί

ό άλλος». Έ, τί παρηγοριά είναι αυτή; Αυτό είναι κοροϊδία. Ή θεία παρηγοριά έρχεται από τήν μετάνοια.

- Όταν, Γέροντα, μετά από μιά πτώση ακόλουθη μιά κατάσταση μετανοίας, αλλά αισθάνεσαι ένα ψυχικό και σωματικό τσάκισμα, σημαίνει ότι ή μετάνοια δέν είναι σωστή;

- Τήν πρώτη μέρα δικαιολογείται ένα ψυχικό και σωματικό τσάκισμα. Έπειτα όμως, όταν ύπαρχη πραγματική μετάνοια, άν και λυπάται και πονάη εσωτερικά ό άνθρωπος, νιώθει τήν θεία παρηγοριά.

- Ναι, αλλά δέν ξεχνάει και τό σφάλμα του.

- Ναι, δέν τό ξεχνάει. Θλίβεται-παρηγοριέται, θλίβεται-παρηγοριέται. Ένα σκαμπίλι δίνει στον εαυτό του για τό σφάλμα πού έκανε, ένα χάδι δέχεται από τον Θεό, ένα σκαμπίλι- ένα χάδι... Αυτή είναι ή μετάνοια πού φέρνει τήν θεία παρηγοριά.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ

*Οι μαύρες δυνάμεις τον σκότους είναι αδύνατες.
Οι άνθρωποι τις κάνουν δυνατές με την απομάκρυνση τους από τον Θεό,
γιατί έτσι δίνουν δικαιώματα στον διάβολο.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Τά μάγια

- Επειδή πολλές φορές σας μίλησα για τον Παράδεισο, για τους Αγγέλους και για τούς Αγίους, για να βοηθηθete, τώρα θα σας πώ και λίγα για τήν κόλαση και για τούς δαίμονες, ώστε να γνωρίσετε μέ ποιους παλεύουμε, πάλι για να βοηθηθete.

Ήρθε στό Καλύβι ένας νεαρός μάγος από τό Θιβέτ και μου διηγήθηκε πολλά από τήν ζωή του. Αυτό τό παιδί, μόλις άπογαλακτίστηκε, τό αφιέρωσε ό πατέρας του, σέ ηλικία τριών χρόνων, σέ μία ομάδα τριάντα μάγων ανωτέρου βαθμού στό Θιβέτ, για να τό μύησουν στήν τέχνη τους. Έφθασε στον ενδέκατο βαθμό μαγείας- ό δωδέκατος είναι ό ανώτερος. Δεκαέξι χρόνων έφυγε από τό Θιβέτ και πήγε στήν Σουηδία, για να δη τον πατέρα του. Εκεί συνάντησε τυχαίως έναν ορθόδοξο Ιερέα, πολύ πιστό, και του ζήτησε να συζητήσουν. Ο νεαρός μάγος δεν ήξερε καθόλου τί θα πή Ιερεύς ορθόδοξος. Στήν αίθουσα λοιπόν πού κάθησαν να συζητήσουν, άρχισε να τού κάνη μερικές από τις μαγείες του, για να δείξη τήν δύναμη του. Κάλεσε ένα άρχικό⁸⁴ δαιμόνιο, τον Μήνα, και τού είπε: «Θέλω νερό». Σηκώνεται ένα ποτήρι από τήν κουζίνα, πηγαίνει μόνο του στην βρύση, ανοίγει ή βρύση, γεμίζει, περνάει από τήν κλειστή τζαμαρία και έρχεται στήν αίθουσα. Τό πήρε εκείνος και ήπιε. Μετά παρουσίασε στον Ιερέα, μέσα στήν αίθουσα, όλο τό σύμπαν, τόν ουρανό, τά αστέρια. Χρησιμοποίησε μαγείες τετάρτου βαθμού και θα προχωρούσε μέχρι τόν ενδέκατο βαθμό. Ρώτησε τότε τόν Ιερέα πώς τά έβλεπε όλα αυτά. «Ήμουν έτοιμος, μου είπε, να τόν σκοτώσω, άν μου έβριζε τόν σατανά». Ο Ιερεύς όμως δεν τού είπε τίποτε. Τότε τού λέει ό νεαρός: «Γιατί δεν μου κάνεις κι εσύ σημεία;». «Ο δικός μου Θεός είναι ταπεινός», απάντησε ό Ιερεύς και έβγαλε έναν σταυρό και τού τόν έδωσε να τόν κράτηση. «Κάνε πάλι σημεία», τού λέει. Ο νεαρός κάλεσε τόν Μήνα, τό αρχικό δαιμόνιο, άλλα ό Μήνας έτρεμε, δεν τολμούσε να πλησίαση. Καλεί τόν Σατάν και εκείνος τό ίδιο· έβλεπε τόν σταυρό και δεν πλησίαζε. Τού είπε μόνο να σηκωθή να φύγη για τό Θιβέτ. Ο νεαρός τότε έβρισε τόν Σατάν: «Τώρα κατάλαβα, τού είπε, ότι ή μεγάλη σου δύναμη είναι μία μεγάλη αδυναμία». Στήν συνέχεια κατηχήθηκε κάπως από τόν καλό Ιερέα, ό όποιος τού μίλησε και για τούς Αγίους Τόπους, για τό Άγιον Όρος κ.λπ. Έφυγε λοιπόν από τήν Σουηδία και πήγε στα Ιεροσόλυμα, όπου είδε τό Άγιο Φώς. Από εκεί πήγε στήν Αμερική, για να βρίση τούς σατανιστές πού γνώριζε, για να αλλάξουν μυαλό - ό Θεός τόν έκανε τόν καλύτερο Ιεροκήρυκα -, και από 'κει ήρθε στό Άγιον Όρος.

Ο Καλός Θεός σκανδαλωδώς τόν βοήθησε, επειδή από μικρός είχε άδικηθή. Κάνετε όμως προσευχή, γιατί τόν πολεμούν οί μάγοι μέ όλους τούς δαίμονες. 'Αφού έμενα πολεμούν, όταν έρχεται να τόν βοηθήσω, πόσο μάλλον εκείνον. Τού διαβάζουν οί Ιερείς εξορκισμούς και ανοίγουν τά χέρια του και τρέχουν αίμα. Τό καημένο τό παιδί πολύ τό ταλαιπωρούν οί δαίμονες, ενώ πρώτα, πού είχε φιλία μαζί τους, δεν τό πείραζαν, άλλα τό βοηθούσαν και τό εξυπηρετούσαν. Εύχεσθε. Πρέπει όμως και τό ίδιο πολύ να προσέξη, γιατί λέει τό Ευαγγέλιο ότι τό ακάθαρτο πνεύμα, όταν βγή από τόν άνθρωπο, «πορεύεται

⁸⁴ Αρχικός: ανώτερος, ηγεμονικός. Ένας από ιούς αρχηγούς των δαιμόνων. Οί δαίμονες, κατά τούς Πατέρες, συγκροτούν στρατιές.

καί παραλαμβάνει μεθ' εαυτού επτά έτερα πνεύματα πονηρότερα εαυτού, και εισελθόντα κατοικεί εκεί, και γίνεται τά έσχατα του άνθρώπου εκείνου χειρόνα των πρώτων»⁸⁵.

Οι μάγοι χρησιμοποιούν και διάφορα «άγιωτικά»

- Γέροντα, τί είναι οί γητευτές;

Μάγοι είναι. Χρησιμοποιούν τούς Ψαλμούς τού Δαβίδ, ονόματα Άγιων κ.λπ. και ανακατεύουν και επικλήσεις δαιμόνων. Ένώ δηλαδή εμείς διαβάζοντας τό Ψαλτήρι επικαλούμαστε την βοήθεια τού Θεού και δεχόμαστε τήν θεία Χάρη, εκείνοι, μέ τόν τρόπο πού τό χρησιμοποιούν, βρίζουν τόν Θεό, αρνούνται τήν θεία Χάρη, και έτσι τούς κάνουν μετά τά δαιμόνια τό χατίρι. Μού έλεγαν για ένα παιδί ότι είχε πάει σέ έναν μάγο, για να πέτυχη κάτι. Εκείνος τού διάβασε κάτι από τό Ψαλτήρι και τό παιδί πέτυχε αυτό πού ήθελε. Έπειτα όμως από λίγο καιρό άρχισε να σβήνη, να λειώνη τό φουκαριάτικο. Τί είχε κάνει ο μάγος; Είχε πάρει κάτι ξηρούς καρπούς στά χέρια του και άρχισε να του διαβάξη τόν 50ο Ψαλμό. Όταν έφθασε στον στίχο «*θυσία τω Θεω*»⁸⁶, πετούσε τούς ξηρούς καρπούς, κάνοντας θυσία στους δαίμονες, για να τού κάνουν τό χατίρι. Έτσι εβριζε τόν Θεό μέ τό Ψαλτήρι.

- Γέροντα, μερικοί πού ασχολούνται μέ μαγικά χρησιμοποιούν τόν σταυρό, εικόνες...

- Ναι, τό ξέρω, από 'δώ να καταλάβης τί απάτη κρύβεται πίσω από όσα κάνουν! Έτσι ξεγελούνται οί καημένοι οί άνθρωποι. Βλέπουν ότι χρησιμοποιούν κεριά, εικόνες κ.λπ. και τούς εμπιστεύονται. Νά, μού είπε κάποιος ότι, στην πόλη πού μένει, μιά Τουρκάλα έχει βάλει μιά εικόνα της Παναγίας πάνω σέ μιά πέτρα και λέει: «Η πέτρα πού βοηθάει τόν κόσμο»! Δέν λέει «ή Παναγία», αλλά «ή πέτρα». Οί Χριστιανοί μπερδεύονται, γιατί βλέπουν τήν εικόνα της Παναγίας, και μερικοί πού έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας τρέχουν εκεί, μέ τόν λογισμό ότι θά βοηθηθούν, και μετά ο διάβολος τούς αλωνίζει. Γιατί, όταν ή Τουρκάλα λέει ότι ή πέτρα βοηθάει τόν κόσμο και όχι ή Παναγία, από 'κει και πέρα μπαίνει στην μέση ο διάβολος, επειδή αυτό είναι περιφρόνηση στην Παναγία. Απομακρύνεται ή Χάρις τού Θεού και αρχίζει ο δαιμονισμός. Και τρέχουν οί Χριστιανοί να τούς κάνη καλά ή πέτρα - ή πέτρα και τό τσιγκελάκι! -, και τελικά σακατεύονται, γιατί από τόν διάβολο τί βοήθεια να έχεις; Αν είχαν λίγο μυαλό, θά σκέφτονταν «Τουρκάλα, Μουσουλμάννα, τί δουλειά έχει μέ τήν εικόνα της Παναγίας;». Ακόμη και να έλεγε ότι ή Παναγία βοηθάει, άφού είναι Μουσουλμάννα, τί σχέση έχει μέ τήν Παναγία; Πόσο μάλλον τώρα πού λέει ότι ή πέτρα τούς βοηθάει! Είπα σέ κάποιον να ενημερώσουν τήν Μητρόπολη και να λάβουν μέτρα, για να φυλαχθή ο κόσμος.

- Γέροντα, ο κόσμος μας ζητάει φυλαχτά.

- Καλύτερα να δίνετε σταυρουδάκια, όταν σας ζητούν φυλαχτό. Μήν κάνετε φυλαχτά, γιατί και οί μάγοι τώρα κάνουν φυλαχτά. Βάζουν άπ' έξω καμμιά εικονίτσα ή σταυρό, αλλά μέσα έχουν διάφορα μαγικά. Βλέπουν οί άνθρωποι τήν εικόνα ή τόν σταυρό και μπερδεύονται. Νά, πριν από μέρες μού έφεραν ένα φυλαχτό από έναν Τούρκο Ιμπραήμ, πού είχε και σταυρό κεντημένο επάνω. Έχω μάθει και για έναν αθεόφοβο ότι τυλίγει διάφορες εικονίτσες και μέσα βάζει τρίχες, ξυλάκια, καρφίτσες, χάνδρες⁸⁷ κ.λπ. Όταν ή

⁸⁵ Ματθ. 12,45.

⁸⁶ Ψαλμ. 50,19

⁸⁷ Ο 61ος κανόνας της Στ' Οικουμενικής Συνόδου ορίζει να αφορίζονται οί «φυλακτήριοι», δηλαδή οί μάγοι πού κατασκευάζουν «φυλακτήρια» (=φυλακτά), στα όποια βάζουν δαιμονικά σύμβολα ή διάφορα μακάβρια αντικείμενα (τρίχες, νύχια, κοκκαλάκι φιδιού ή νυχτερίδας κ.λπ.). Σ' αυτά έχουν μεταδώσει προηγουμένως μέ μαγικές πράξεις, πού γίνονται μέ επικλήσεις δαιμόνων, δαιμονική επήρεια

Εκκλησία τόν ήλεγξε, είπε: «είμαι μέντιουμ», γιατί είναι ελεύθερα τά μέντιουμ, καί έτσι κάνει ό,τι θέλει. Είπα σε κάποιον πού είχε πάθει ζημιά από αυτόν: «Νά πάς νά έξομολογηθής, γιατί δέχεσαι επιδράσεις δαιμονικές». Πήγε, εξομολογήθηκε. Έρχεται μετά καί μού λέει: «Δεν ένιωσα καμμιά διαφορά». «Βρέ, μήπως έχεις τίποτε επάνω σου άπ' αυτόν τόν πλανεμένο;», τόν ρωτάω. «Ναί, λέει, έχω ένα μικρό κουτάκι σάν μικρό Ευαγγέλιο». Τό παίρνω, τό ανοίγω καί βρίσκω μέσα διάφορες εικονίτσες τυλιγμένες. Ξετυλίγω-ξετυλίγω καί πιο μέσα είχε κάτι χάντρες, κάτι τρίχες, κάτι σάν ξύλα! Τό πήρα καί ελευθερώθηκε ό άνθρωπος. Βλέπεις τί τεχνίτης είναι ό διάβολος!

Φορούν οί καημένοι άνθρωποι κάτι τέτοια φυλαχτά, δήθεν για νά βοηθηθούν, καί ταλαιπωρούνται. Αυτά πρέπει νά τά κάψουν καί νά παραχώσουν τήν στάχτη ή νά τά πετάξουν στην θάλασσα καί νά πάνε νά εξομολογηθούν. Έτσι μόνον ελευθερώνονται. Είχε έρθει στο Καλύβι ένας νεαρός πού είχε πολλά προβλήματα καί βασανιζόταν σωματικά καί ψυχικά πάνω άπό τέσσερα χρόνια. Ζούσε αμαρτωλή ζωή καί τόν τελευταίο καιρό είχε κλεισθή στο σπίτι του· δεν ήθελε νά βλέπη άνθρωπο. Δυο φίλοι του, πού έρχονταν τακτικά στο Αγιον Όρος, τόν έπεισαν μετά άπό πολλές δυσκολίες νά τόν πάρουν μαζί τους στό Όρος, μέ σκοπό νά τόν φέρουν στό Καλύβι. Στην διαδρομή άπό τήν Ούρανούπολη μέχρι τήν Δάφνη, κάθε φορά πού τό καράβι έπιανε σέ σκάλα μοναστηριού, ό νεαρός σωριαζόταν κάτω. Οί φίλοι του μέ τούς πατέρες πού ήταν στο καράβι προσπαθούσαν νά τόν συνεφέρουν λέγοντας τήν ευχή. Μέ πολλή δυσκολία έφθασαν στο Καλύβι. Ό καημένος μού άνοιξε τήν καρδιά του, μού μίλησε για τήν ζωή του. Είδα ότι βασανιζόταν άπό κάποια δαιμονική επήρεια. Τού είπα νά πάη νά έξομολογηθή εκεί σέ έναν πνευματικό, νά κάνη ό,τι τού πή, καί θά γίνη καλά. Πράγματι πήγε καί εξομολογήθηκε. Όταν μπήκαν στο καράβι, για νά επιστρέψουν, είπε στους φίλους του ότι ό πνευματικός του είπε νά πετάξη στην θάλασσα τό φυλαχτό πού του είχα δώσει κάποιος γνωστός του καί τό φορούσε επάνω του, αλλά τού ήταν αδύνατο νά τό κάνη. Όσο κι αν οί φίλοι του τόν παρακαλούσαν νά σηκωθή νά τό πετάξη, εκείνος έμενε σάν άγαλμα. Δεν μπορούσε νά σηκωθή άπό τό κάθισμα. Τότε τόν έπιασαν καί μέ πολύ κόπο τόν έβγαλαν έξω στο κατάστρωμα. Μέ τήν βοήθεια τους ό νεαρός κατάφερε νά βγάλη τό φυλαχτό καί νά τό αφήση νά πέση στην θάλασσα, γιατί δέν είχε τήν δύναμη νά τό πετάξη. Αμέσως αισθάνθηκε νά ελευθερώνονται τά χέρια του καί τό ταλαιπωρημένο σώμα του απέκτησε δύναμη. Άρχισε άπό τήν χαρά του νά χοροπηδά στον διάδρομο γεμάτος ζωντάνια καί νά δοκιμάζη τήν δύναμη τών χεριών του στά σίδερα καί στά τοιχώματα του πλοίου.

Όσοι ασχολούνται μέ μάγια λένε καί πολλά ψέματα

- Γέροντα, οί μάγοι έχουν κάποια πληροφορία;

- Έχουν πληροφορία άπό τόν διάβολο, αλλά λένε καί πολλά ψέματα. Κι εσείς νά προσέχετε εκεί στο άρχονταρίκι. Πρέπει νά ελέγχετε τήν κατάσταση. Νά βλέπετε τί άνθρωποι είναι αυτοί πού έρχονται, γιατί μπορεί νά έρθη καί κανένας πού ασχολείται μέ μαγικά. Σας φαίνεται παράξενο; Σε μιά αγρυπνία εδώ ήρθαν δυο άτομα πού ασχολούνταν μέ μαγικά. Πλησίαζαν τούς ανθρώπους καί τούς έλεγαν διάφορα. Έλεγαν καί ψέματα ότι έχουν σχέση καί μέ τόν Καντιώτη. Σε μιά γυναίκα είπαν: «Σού έχουν κάνει μάγια. Θά 'ρθούμε στό σπίτι σου, νά τά λύσουμε μέ έναν σταυρό πού έχουμε». Έρχονται στην αγρυπνία, μιλούν καί λίγο πνευματικά, οπότε σου λένε οί άλλοι: «άφού έρχονται στην αγρυπνία, είναι πιστοί άνθρωποι», καί ανοίγουν τήν καρδιά τους.

Πώς μπερδεύουν τόν κόσμο μέ τά ψέματα πού λένε! Γιά νά ξεγελάση κάποιος μιά κοπέλα, της είπε: «Ό πατήρ Παΐσιος είδε όραμα ότι θά σέ παντρευτώ· πάρε νά φορέσης αυτό, χωρίς νά εξέτασης τί είναι», καί της έδωσε κάτι πού ήταν μαγικό. 'Αλλά εκείνη ευτυχώς δέν τό φόρεσε. «Καλά, ό πατήρ Παΐσιος μέ τέτοια ασχολείται!», είπε καί πιάνει καί μοϋ γράφει ένα γράμμα, τέσσερις σελίδες μέ πυκνά γράμματα, γεμάτο βρισιές. Τέτοιο βρισίδι! «Δέν πειράζει, λέω, βρισε με. Χαλάλι νά γίνη τό βρισίδι, άφού δέν ξεγελάστηκες νά φορέσης αυτό τό σατανικό!».

- Σας ήξερε, Γέροντα;

- Όχι, δέν μέ ήξερε. Κι έγώ δέν τούς ήξερα, ούτε αυτήν ούτε εκείνον.

Οί δαιμονικές, μαγικές ενέργειες

- Γέροντα, τί είπατε στους μαθητές πού ήρθαν σήμερα καί σας είπαν ότι κάλεσαν τό πνεύμα;

- Τί νά τούς πώ; Τούς έδωσα πρώτα ένα καλό ξεσκόνισμα! Είναι άρνηση πίστewς αυτό πού έκαναν. Από τήν στιγμή πού καλούν τόν διάβολο καί τόν δέχονται, αρνούνται τόν Θεό. Γι' αυτό τούς είπα κατ' αρχάς νά μετανοήσουν, νά εξομολογηθούν ειλικρινά, καί στο εξής νά προσέχουν· νά έκκλησιάζωνται, νά κοινωνούν μέ ευλογία τοϋ πνευματικού τους, γιά νά εξαγισθούν. Έχουν ελαφρυντικά, επειδή είναι παιδιά καί τό έκαναν σάν παιχνίδι. Αν ήταν μεγάλοι, θά πάθαιναν μεγάλο κακό· ό διάβολος θά αποκτούσε μεγάλη εξουσία επάνω τους· αλλά καί αυτά τώρα τά τραντάζει.

- Δηλαδή, Γέροντα, τί έκαναν ακριβώς;

- Αυτό πού κάνουν πολλοί... Βάζουν σέ ένα τραπέζι ένα ποτήρι μέ νερό καί γύρω-γύρω τοποθετούν τά γράμματα τοϋ αλφαβήτου Α, Β, Γ, κ.λπ. Βάζουν μετά τό δάχτυλο τους μέσα στο νερό καί καλούν τό πνεύμα, δηλαδή τόν διάβολο. Τό ποτήρι γυρίζει, σταματά μπροστά σέ γράμματα καί σχηματίζει λέξεις. Αυτά κάλεσαν τό πνεύμα καί, όταν ήρθε, τό ρώτησαν: «Υπάρχει Θεός;». «Δέν υπάρχει!»; τούς λέει. «Ποιος είσαι έσύ;», τό ρωτούν. «Ό σατανάς!», τούς λέει. «Υπάρχει σατανάς;». «Υπάρχει!». Δηλαδή βλακείες χονδρές! Δέν υπάρχει Θεός καί υπάρχει σατανάς! Όταν τό ξαναρώτησαν, αν ύπάρχη Θεός, τούς είπε: «Ναί, υπάρχει». Μιά «ναί», μιά «όχι», όποτε προβληματίσθηκαν τά παιδιά. Έτσι οικονομησε ό Θεός, γιά νά βοηθηθούν. Μιά κοπέλα από τήν συντροφιά τους τήν χτύπησε τό ποτήρι. Επέτρεψε ό Θεός νά τήν χτυπήση, γιά νά συνέλθουν καί τά άλλα παιδιά.

Σήμερα πολλοί, όταν θέλουν νά κάνουν κακό σέ κάποιο πρόσωπο, καταφεύγουν σέ μάγους πού χρησιμοποιούν τήν κέρινη κούκλα τοϋ βουντού⁸⁸. Οί μάγοι τό έχουν κάνει αυτό παιχνίδι, χόμπι.

- Γέροντα, τί κάνουν;

- Φτιάχνουν μιά κούκλα από κερι καί, όταν κάποιος τούς ζητάη νά βλαφθή ό εχθρός του π.χ. στά μάτια, καρφώνουν μία βελόνα στά μάτια της κούκλας καί αναφέρουν τό όνομα αυτού πού θέλουν νά βλάψουν, κάνοντας διάφορα μαγικά. Καί πράγματι τό άτομο εκείνο, άν ζή αμαρτωλή ζωή καί δέν έξομολογήται, προσβάλλεται από δαιμονική ενέργεια στά μάτια. Πάνε νά βγουν τά μάτια του από τόν πόνο! Κάνει εξετάσεις, αλλά οί γιατροί δέν βρίσκουν τίποτε.

Νά, καί τά μέντιουμ τί κακό κάνουν! Δέν φθάνει πού παίρνουν τά χρήματα από τούς ανθρώπους, αλλά διαλύουν καί οικογένειες. Πάει λ.χ. κάποιος στό μέντιουμ καί λέει κάποιο

⁸⁸ Είδος μαγείας πού ασκείται κατά τήν παραδοσιακή θρησκευτική λατρεία τής 'Αιτης καί της νότιας Αμερικής. Ό όρος προέρχεται από τήν λέξη «βόντουν», πού σημαίνει θεός ή πνεύμα.

πρόβλημα πού έχει. «Κοίταξε, τοῦ λέει εκείνο, μιά συγγενής σου πού είναι λίγο μελαχρινή, λίγο ψηλή κ.λπ. σου έχει κάνει μάγια». Ψάχνει αυτός νά βρή ποιά από τό σόι του έχει αυτά τά χαρακτηριστικά. Κάποια θά βρή πού νά μοιάζη έστω καί λίγο. «Ά, αύτη είναι, λέει, πού μού έκανε μάγια» καί τόν πιάνει ένα μίσος εναντίον της. Κι εκείνη ή φουκαριάρα νά μήν ξέρη τίποτε - μπορεί νά τόν έχη ευεργετήσει κιόλας -, καί αυτός νά έχη μιά αγανάκτηση εναντίον της, νά μή θέλη ούτε νά τήν δή! Ξαναπάει στό μέντιουμ κι εκείνο τού λέει: «Τώρα πρέπει νά λύσουμε τά μάγια. Καί γιά νά τά λύσουμε, δώσε μερικά χρήματα». «Έ, άφού τά βρήκε, λέει αυτός, πρέπει νά τόν ανταμείψω»! Δώσ' του χρήματα...

Βλέπεις ό διάβολος τί κάνει; Βάζει σκάνδαλα. Ένώ ένας καλός άνθρωπος, ακόμη κι άν ξέρη κάτι συγκεκριμένο γιά κάποιον, ποτέ δέν θά πή: «ό τάδε σέ έχει βλάψει», αλλά θά προσπαθήσει νά τόν βοηθήσει. «Κοίταξε, θά τοῦ πή, μή βάζης λογισμούς. Νά έξομολογηθής καί μή φοβάσαι». Καί έτσι βοηθάει καί τόν έναν καί τόν άλλον. Γιατί καί αυτός πού έβλαψε τόν άλλον, όταν τόν βλέπη νά τού φέρεται μέ καλωσύνη, προβληματίζεται μέ τήν καλή έννοια, καί μετανοεί.

Ό διάβολος ποτέ δέν μπορεί νά κάνη καλό

- Γέροντα, μπορεί ένας μάγος νά θεραπεύσει κάποιον άρρωστο;

- Μάγος καί νά θεραπεύσει άρρωστο άνθρωπο! Έναν πού τραντάζεται από τό δαιμόνιο, αυτόν μπορεί νά τόν κάνη καλά στέλνοντας τό δαιμόνιο σέ άλλον. Γιατί ό μάγος μέ τόν διάβολο είναι συντάιροι, οπότε λέει στόν διάβολο: «Βγές από αυτόν καί πήγαινε στόν τάδε». Βγάζει λοιπόν τό δαιμόνιο από εκείνον καί συνήθως τό στέλνει σέ κάποιον συγγενή του ή γνωστό του πού έχει δώσει δικαιώματα στόν διάβολο. Λέει μετά αυτός πού είχε τό δαιμόνιο: «έγώ υπέφερα, αλλά ό τάδε μ' έκανε καλά», καί έτσι γίνεται διαφήμιση. Καί γυρίζει τελικά τό δαιμόνιο σέ συγγενείς ή σέ γνωστούς. Αν κάποιος, άς υποθέσουμε, είναι καμπουριασμένος από δαιμονική επήρεια, μπορεί ό μάγος νά διώξη τό δαιμόνιο από εκείνον, νά τό στείλη άλλου καί νά σηκωθή όρθιος ό καμπούρης. Αν όμως έχη καμπούρα από αναπηρία, δέν μπορεί ό μάγος νά τόν κάνη καλά.

Μού είπαν γιά μιά γυναίκα ότι θεραπεύει άρρωστους, χρησιμοποιώντας διάφορα άγιωτικά. Όταν άκουσα τί κάνει, έμεινα κατάπληκτος από τήν τέχνη τοῦ διαβόλου. Κρατάει έναν σταυρό καί ψάλλει διάφορα τροπάρια. Ψάλλει π.χ. τό «*Θεοτόκε Παρθένε*» καί, μόλις φθάση στο «*ευλογημένος ό καρπός της κοιλίας σου*», φτύνει κοντά στόν σταυρό, βλασφημάει δηλαδή τόν Χριστό, γι' αυτό τήν βοηθάει μετά τό τσιγκελάκι. Έτσι, μερικούς πού είναι άρρωστοι, έχουν μελαγχολία κ.λπ. από δαιμονική επήρεια καί οί γιατροί δέν μπορούν νά τούς κάνουν καλά, αυτή τούς θεραπεύει, γιατί διώχνει τό δαιμόνιο πού προκαλεί τό βάρος, τό στέλνει σέ άλλον, καί απαλλάσσονται εκείνοι από τήν θλίψη. Καί πολλοί τήν έχουν γιά αγία! Τήν συμβουλεύονται, καί λίγο-λίγο βλάπτει τήν ψυχή τους, τούς καταστρέφει.

Χρειάζεται πολλή προσοχή. Νά φεύγη κανείς μακριά από τούς μάγους καί τά μάγια, όπως φεύγει μακριά από τήν φωτιά καί τά φίδια. Νά μήν τά μπλέκουμε τά πράγματα. Ό διάβολος δέν μπορεί ποτέ νά κάνη καλό. Μόνον τις αρρώστιες πού προκαλεί ό ίδιος μπορεί νά θεραπεύσει.

Είχα ακούσει τό έξης περιστατικό: Ένας νεαρός είχε μπλέξει μέ κάποιον μάγο καί ασχολήθηκε μέ μαγικά. Έπαθε μετά ζημιά, αρρώστησε καί κατέληξε στό νοσοκομείο. Μήνες ξοδεύτηκε ό πατέρας του, γιατί δέν είχαν τότε ασφάλεια, γιά νά βρουν τί έχει. Οί γιατροί

δέν τού έβρισκαν τίποτε. Είχε γίνει χάλια. Τί κάνει τότε ό διάβολος! Τού εμφανίζεται σάν τόν Τίμιο Πρόδρομο, πού τόν είχαν πολιούχο στον τόπο του, καί τού λέει: «Θά σέ κάνω καλά, αν ό πατέρας σου χτίση μία εκκλησία». Τό είπε τό παιδί στόν πατέρα του κι εκείνος ό καημένος είπε: «παιδί μου είναι, όσα έχω νά τά δώσω, άρκεϊ νά γίνη καλά», καί έταξε στόν Τίμιο Πρόδρομο νά τού χτίση εκκλησία. Ό διάβολος έφυγε καί τό παιδί έγινε καλά. Έκανε τό... θαύμα! Όποτε λέει ό πατέρας: «Έγώ έταξα νά χτίσω εκκλησία. Πρέπει νά εκπληρώσω τό τάμα μου». Δέν είχαν καί οικονομική άνεση καί, γιά νά χτίση τόν ναό, πούλησε όσα χωράφια είχαν. Έδωσε όλη τήν περιουσία του. Τά παιδιά του έμειναν στόν δρόμο. Αγανάκτησαν, «νά λείψη ή Όρθοδοξία» είπαν, καί έγιναν Ιεχωβάδες. Βλέπεις τόν διάβολο τί κάνει; Φαίνεται, εκεί δέν υπήρχαν Ιεχωβάδες καί βρήκε αυτός τρόπο νά γίνουν κι εκεί Ιεχωβάδες!

Πότε πιάνουν τά μάγια

- Γέροντα, πάντοτε πιάνουν τά μάγια;

- Για νά πιάσουν τά μάγια, πρέπει νά δώση κανείς δικαιώματα στόν διάβολο. Νά δώση δηλαδή σοβαρή αφορμή καί νά μήν έχη τακτοποιηθή μέ τήν μετάνοια καί τήν εξομολόγηση. Σέ έναν πού εξομολογείται, καί μέ τό φτυάρι νά τού ρίχνουν τά μάγια, δέν πιάνουν. Γιατί, όταν εξομολογείται καί έχη καθαρή καρδιά, δέν μπορούν οί μάγοι νά συνεργασθούν μέ τόν διάβολο, γιά νά τόν βλάψουν.

Μιά φορά ήρθε ένας μεσήλικας στο Καλύβι μέ έναν αέρα... Από μακριά, μόλις τόν είδα, κατάλαβα ότι έχη δαιμονική επήρεια. «Ήρθα νά μέ βοηθήσης, μού είπε. Προσευχήσου γιά μένα, γιατί έναν χρόνο τώρα έχω φοβερούς πονοκεφάλους καί οί γιατροί δέν βρίσκουν τίποτε». «Έχεις δαιμόνιο, τού λέω, γιατί έδωσες δικαιώματα στόν διάβολο». «Δέν έκανα τίποτε», μού λέει. «Δέν έκανες τίποτε; τού λέω. Δέν απάτησες μία κοπέλα; Έ, αυτή πήγε καί σοϋ έκανε μάγια. Πήγαινε νά ζητησης συγγνώμη από τήν κοπέλα, μετά νά εξομολογηθής, νά σοϋ διαβάσουν καί εξορκισμούς, γιά νά βρής τήν υγεία σου. Αν έσύ δέν καταλάβης τό σφάλμα σου καί δέν μετανόησης, όλοι οί πνευματικοί του κόσμου νά μαζευτούν καί νά ευχηθούν, τό δαιμόνιο δέν θά φύγη». Όταν έρχονται τέτοιοι άνθρωποι, μέ τέτοιον αέρα, τούς μιλάω ανοιχτά. Θέλουν τράνταγμα, γιά νά συνέλθουν.

Ένας άλλος μού είπε ότι ή γυναίκα του έχη δαιμόνιο. Κάνει συνέχεια φασαρίες στο σπίτι. Σηκώνεται τό βράδυ, τούς ξυπνάει, τά κάνει όλα άνω-κάτω. «Έσύ εξομολογείσαι;», τού λέω. «Όχι», μού λέει. «Πρέπει νά έχετε δώσει δικαιώματα στόν διάβολο, τού λέω. Δέν έγινε αυτό στά καλά καθούμενα». Τελικά βρήκαμε ότι είχε πάει σ' έναν Χότζα καί τού έδωσε κάτι νά ραντίση στο σπίτι γιά γούρι, γιά νά πάη καλά ή δουλειά του, καί ούτε καν έδινε σ' αυτό σημασία. Αλώνιζε μετά ό διάβολος στό σπίτι του.

Πώς λύνονται τά μάγια

- Αν πιάσουν, Γέροντα, τά μάγια, πώς λύνονται;

- Μέ τήν μετάνοια καί τήν εξομολόγηση. Γι' αυτό πρέπει πρώτα νά βρεθή ή αιτία, γιά τήν οποία έπιασαν τά μάγια, νά καταλάβη ό άνθρωπος τό σφάλμα του, νά μετανόηση καί νά εξομολογηθή. Πόσοι έρχονται εκεί στό Καλύβι πού ταλαιπωρούνται, επειδή τούς έχουν κάνει μάγια, καί μού λένε: «Κάνε προσευχή, γιά νά απαλλαγώ από αυτό τό βάσανο!» Μού ζητούν βοήθεια, χωρίς νά ψάξουν νά βρουν από πού ξεκίνησε τό κακό, γιά νά τό διορθώσουν. Νά βρουν δηλαδή σέ τί έφταιξαν καί έπιασαν τά μάγια, νά μετανόησουν, νά εξομολογηθούν, γιά νά σταματήσει ή ταλαιπωρία τους.

- Γέροντα, όταν ο άνθρωπος πού τού έχουν κάνει μάγια φθάση σέ τέτοια κατάσταση πού δέν μπορεί νά βοηθήση ο ίδιος τόν εαυτό του, νά εξομολογηθή κ.λπ., μπορούν οί άλλοι νά τόν βοηθήσουν;

- Μπορούν νά καλέσουν τόν ιερέα στό σπίτι νά κάνη ένα εύχελαιο ή έναν αγιασμό. Νά τού δώσουν νά πιή αγιασμό, γιά νά υποχώρηση λίγο τό κακό καί νά μπή λίγο Χριστός μέσα του. Έτσι έκανε μιά μητέρα γιά τό παιδί της καί βοηθήθηκε. Μού είχε πει ότι ο γιός της υπέφερε πολύ, γιατί τού είχαν κάνει μάγια. «Νά πάη νά εξομολογηθή», τής είπα. «Πώς νά πάη, πάτερ, νά εξομολογηθή, στήν κατάσταση πού είναι;», μού είπε. «Τότε πές στόν πνευματικό σου, τής λέω, νά έρθη στό σπίτι, νά κάνη αγιασμό καί νά δώσης στόν γιό σου νά πιή από τόν αγιασμό. Θά τόν πιή όμως;». «Θά τόν πιή», μού λέει. «Έ, ξεκίνησε μέ τόν αγιασμό, τής λέω, καί μετά προσπάθησε νά μιλήση τό παιδί σου μέ τόν παπά. Αν εξομολογηθή, θά τόν πετάξη τόν διάβολο πέρα». Καί πράγματι, μέ άκουσε καί βοηθήθηκε τό παιδί. Μετά από λίγο μπόρεσε νά εξομολογηθή καί έγινε καλά.

Μιά άλλη γυναίκα, ή φουκαριάρα, τί έκανε; Ο άνδρας της είχε μπλέξει μέ μάγους καί δέν ήθελε οϋτε σταυρό νά φορέση. Γιά νά τόν βοηθήση λίγο, έρραψε στόν γιακά από τό σακκάκι του ένα σταυρουδάκι. Μιά φορά πού χρειάστηκε νά περάση από ένα γεφύρι στήν άλλη όχθη ενός ποταμού, μόλις πάτησε στο γεφύρι, άκουσε μιά φωνή νά τού λέει: «Τάσο, Τάσο, βγάλε τό σακκάκι, νά περάσουμε μαζί τό γεφύρι». Ευτυχώς έκανε κρύο καί είπε: «Πώς νά τό βγάλω; Κρυώνω!». «Βγάλ' το, βγάλ' το, νά περάσουμε», άκουσε τήν ίδια φωνή νά τού λέει. Βρέ τόν διάβολο! Ηθελε νά τόν ρίξη κάτω στο ποτάμι, αλλά δέν μπορούσε, γιατί είχε επάνω του τό σταυρουδάκι. Τελικά τόν έρριξε εκεί σέ μιά άκρη. Έν τω μεταξύ, τόν έψαχναν οί δικοί του όλη τήν νύχτα καί τόν βρήκαν τόν καημένο πεσμένο επάνω στο γεφύρι. Αν δέν έκανε κρύο, θά έβγαζε τό σακκάκι καί θά τόν πετούσε ο διάβολος μέσα στο ποτάμι. Τόν φύλαξε ο σταυρός πού είχε στο πέτο του. Πίστευε ή φουκαριάρα ή γυναίκα του. Αν δέν είχε πίστη, θά τό έκανε αυτό;

Συνεργασία μάγων καί δαιμόνων

- Γέροντα, ένας άνθρωπος πού έχει αγιότητα δέν μπορεί νά ξεσκεπάση ή νά φρενάρη έναν μάγο;

- Πώς νά τόν φρενάρη; Έδώ λες σέ κάποιον πού έχει λίγο φόβο Θεού νά προσέξη, γιατί έτσι όπως ζή δέν πάει καλά, καί πάλι δέν βγαίνει από τό δικό του, πόσο μάλλον ο μάγος πού συνεργάζεται μέ τόν διάβολο. Αυτόν τί νά τόν κάνης; Θά τού πής ορισμένα πράγματα, αλλά αυτός πάλι μέ τόν διάβολο θά είναι. Δέν γίνεται τίποτε. Μόνον όταν είναι μπροστά σου ο μάγος καί λές τήν ευχή, εκείνη τήν στιγμή μπορεί νά μπερδευτή τό δαιμόνιο καί νά μήν μπορή ο μάγος νά κάνη τήν δουλειά του.

Κάποιος είχε ένα πρόβλημα, καί ένας μάγος, πού ήταν μεγάλος απατεώνας, πήγε στό σπίτι του νά τόν βοηθήση. Εκείνος έλεγε τήν ευχή. Ο καημένος ήταν απλός· δέν ήξερε ότι ο άλλος ήταν μάγος, γι' αυτό επενέβη ο Θεός. Καί νά δήτε τί επέτρεψε ο Θεός, γιά νά καταλάβη! Άρχισε νά δέρνεται ο μάγος από τούς δαίμονες καί ζητούσε βοήθεια από τόν άνθρωπο τού οποίου θά έλυne τό πρόβλημα!

- Γέροντα, εκείνος έβλεπε τούς δαίμονες;

- Εκείνος δέν έβλεπε τούς δαίμονες· έβλεπε μιά σκηνή. Ο μάγος φώναζε «βοήθεια», έκανε τούμπες, έπεφτε κάτω, έβαζε τό χέρι του, γιά νά προφύλαξη τό κεφάλι του. Γιατί μή νομίζετε ότι οί μάγοι καλοπερνούν, ότι οί δαίμονες τούς κάνουν όλες τις φορές τό χατίρι. Τό

ότι αρνήθηκαν μιά φορά τόν Χριστό, αυτό τούς είναι αρκετό. Στην αρχή οί μάγοι κάνουν συμβόλαιο μέ τούς δαίμονες, γιά νά τούς βοηθούν, καί οί δαίμονες υποτάσσονται γιά μερικά χρόνια στις διαταγές τους. Έπειτα όμως από λίγο καιρό τούς λένε: «Μ' εσάς θά ασχολούμαστε τώρα;». Ειδικά, όταν οί μάγοι δέν καταφέρνουν νά κάνουν αυτό πού θέλουν οί δαίμονες, ξέρετε τί τραβούν μετά;

Θυμάμαι, μιά φορά πού συζητούσα έξω από τό Καλύβι μέ εκείνον τόν νεαρό μάγο από τό Θιβέτ, ξαφνικά σηκώθηκε, μού έπιασε τά χέρια καί μού τά γύρισε προς τά πίσω. «Άς έρθη νά σ' ελευθέρωση τώρα ό Χατζεφεντής⁸⁹», μού είπε. «Άντε, βρέ διάβολε, φύγε από 'δώ», τού είπα καί τόν έρριξα κάτω. Ακούς εκεί νά βλασφημήση τόν Άγιο! Πήγε μετά νά μέ χτυπήση μέ τό πόδι του, αλλά δέν τά κατάφερε· τό πόδι του σταμάτησε κοντά στό στόμα μου. Μέ φύλαξε ό Θεός. Τόν άφησα καί μπήκα στό κελλί. Ύστερα από λίγη ώρα τόν είδα νά έρχεται άπο πέρα, γεμάτος αγκάθια. «Ό Σατάν μέ τιμώρησε, μου είπε, γιατί δέν σέ νίκησα. Μέ έσυρε μέσα στά ρουμάνια». Οί μαύρες δυνάμεις τοϋ σκότους είναι αδύνατες. Οί άνθρωποι τις κάνουν δυνατές μέ τήν απομάκρυνση τους από τόν Θεό, γιατί έτσι δίνουν δικαιώματα στόν διάβολο.

---

⁸⁹ Ο Άγιος Αρσένιος ό Καππαδόκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Για τους δαιμονισμένους

- Γέροντα, στόν δαιμονισμένο των Γαδαρηνών⁹⁰ πόσοι δαίμονες κατοικούσαν;
 - «Δαιμόνια πολλά»⁹¹, γράφει τό Ευαγγέλιο. Γι' αυτό είπε ό δαιμονισμένος ότι τό όνομά του ήταν «λεγεώνα»⁹². Και βλέπετε, όπως σέ έναν δαιμονισμένο μπορεί νά κατοικούν ενα σωρό δαίμονες, έτσι και στην καρδιά του πιστού μπορεί νά χωρέσουν όλοι οί Άγιοι. Άφοϋ ό Χριστός χωράει, πόσο μάλλον οί Άγιοι! Μεγάλα μυστήρια! Μιά φορά, όταν ήμουν στο Καλύβι του Τιμίου Σταύρου, χτύπησε κάποιος τό καμπανάκι. Κοίταξα από τό παράθυρο, καϊ τί νά δω! Έναν άνδρα πού τον ακολουθούσε μία ολόκληρη φάλαγγα δαιμόνων, ενα μαύρο σμήνος! Πρώτη φορά είδα νά εξουσιάζουν έναν άνθρωπο τόσοι δαίμονες. Αυτός ήταν μέντιουμ· είχε ανακατέψει ευχές τής Εκκλησίας μέ επικλήσεις δαιμόνων, χριστιανικά βιβλία με μαγικά, και μετά τον εξουσίαζαν οί δαίμονες. Φοβερό! Πολύ στενοχωρέθηκα.

Μερικοί ψυχίατροι και τους δαιμονισμένους τους θεωρούν ψυχοπαθείς. Μερικοί ιερείς πάλι κάποιους ψυχοπαθείς τους βγάζουν δαιμονισμένους. Ένώ, ένας ψυχοπαθής, για να βοηθηθή, πρέπει να πάη άλλου, ένας δαιμονισμένος άλλου. Ό ψυχίατρος πώς μπορεί νά βοηθήση τόν δαιμονισμένο⁹³;

- Γέροντα, ένας δαιμονισμένος είναι σέ θέση νά καταλάβη σέ τί έφταιξε και δαιμονίσθηκε;

- Ναί, μπορεί νά τό καταλάβη, εκτός αν εχη πάθει και τό μυαλό του, όποτε είναι πολύ δύσκολο νά βοηθηθή. Αν είναι μόνο δαιμονισμένος, μπορείς πιο εύκολα νά συνεννοηθής μαζί του και νά τόν βοηθήσης, αλλά πρέπει νά κάνη υπακοή. Αλλιώς πώς νά βοηθηθή;

Μιά φορά ήρθε στο Καλύβι ένας από την νότια Ελλάδα, πού είχε πάει στους Ινδούς, και είχε δαιμονισθή. Έλεγε κάτι βρισιές και έβγαζε από τό στόμα του αφρούς. Τά μάτια του ήταν ορθάνοιχτα, άγρια. Τού έλεγα: «μή λες αυτές τις βλασφημίες, γιατί έτσι καλείς τά δαιμόνια», δεν άκουγε. Και από τήν άλλη ζητούσε νά τόν βοηθήσω. «Βοήθησε με, έλεγε, μόνον εσύ μπορείς νά μέ βοηθήσης». «Έμ, πώς νά σέ βοηθήσω; τού λέω. Θέλεις νά προσευχηθώ, γιά νά λυτρωθής μέ τήν Χάρη τού Χριστού, κι εσύ καλείς τά δαιμόνια. Πήγαινε νά έξομολογηθής, νά σου διαβάσουν εξορκισμούς και έλα μετά νά συζητήσουμε». «Δεν πηγαίνω», μοϋ λέει. «Έλα μέσα νά σου βάλω λαδάκι από τό κανδήλι», τού λέω. «Δεν θέλω. Θέλω νά μέ βοηθήσης». Πήγε μετά πιο πέρα και κουβέντιαζε μέ κάποιον. Κάποια στιγμή πού έλεγα σέ μία συντροφιά ότι ό Θεός επιτρέπει τις δοκιμασίες γιά τήν σωτηρία μας, φώναξε από πέρα: «Ρε σύ, γιατί λές πώς εργάζεται ό Θεός, για νά σωθούν οί άνθρωποι;

⁹⁰ Βλ. Λουκ. 8, 26 κ.έ.

⁹¹ Λουκ. 8,30

⁹² Ρωμαϊκή στρατιωτική μονάδα πού τήν άπήρτιζαν τρεις εως εξι χιλιάδες στρατιώτες.

⁹³ Ό Γέροντας έλεγε ότι ό ψυχοπαθής χρειάζεται τήν ιατρική βοήθεια καλοϋ και πιστού ψυχιάτρου και τήν πνευματική βοήθεια του πνευματικού, ενώ ό δαιμονισμένος, εφόσον έχει τά λογικά του, χρειάζεται νά βρή σέ τί έφταιξε και δαιμονίσθηκε, νά μετανοήση και νά έξομολογηθή, γιά νά απαλλαγή από τό δαιμόνιο.

Έχουμε έναν πατέρα στον ουρανό και έναν στην γη και πιο πάνω είναι ένας άρχοντας⁹⁴». «Πάψε τις δαιμονολογίες», του λέω, και έλεγα την ευχή. «Τώρα με μπέρδεψες», μου λέει. «Φύγε», τού είπα και τον τίναξα πέρα. Έγινε κουβάρι. «Έσύ μέ ποιόν είσαι;», με ρωτάει. «Μέ τον Χριστό», τού λέω. «Ψέματα λές, μοῦ λέει, δεν είσαι μέ τον Χριστό, άφού εγώ είμαι ό Χριστός κι έσύ μέ χτυπάς». Τού τά παρουσιάζει ανάποδα ό διάβολος.

- Αυτά τά λέει ό διάβολος;

- Ναί, ό διάβολος, αλλά, βλέπεις, ό Θεός τού έδωσε τό κουράγιο νά έρθη μέχρι τό Άγιον Όρος. Για νά ξεκινήση από τήν άλλη άκρη τής Ελλάδος νά έρθη στο Όρος σέ τέτοια κατάσταση, είναι μεγάλο πράγμα! Άλλά δέν ακούει και γίνεται χειρότερα. Άν έκανε υπακοή, θά βοηθιόταν.

Μέ τήν έωσφορική υπερηφάνεια μπορεί νά δαιμονιστή ό άνθρωπος

Όποιος έχει πολλή υπερηφάνεια είναι σκοτισμένος. Τό μυαλό του είναι άνταριασμένο, είναι σαν νά έχη καυσαέρια. Κάνει χοντρά σφάλματα και δέν τό καταλαβαίνει. «Εγώ, μου είπε κάποιος, όλους τούς αγαπώ· και τον διάβολο τον αγαπώ· δέν είναι κακός...». «Τί λές, βρέ; τού λέω. "Άν ό Θεός άφηνε τελείως ελεύθερο τον διάβολο, θά μας είχε ξεκάνει όλους. Ποιος είδε χαϊρι από τον διάβολο, για νά δής κι έσύ;». Έχει φθάσει όμως σέ τέτοια σκότιση, πού, ό,τι κι άν τού πής για νά τον βοηθήσης, δέν καταλαβαίνει. Λέει ότι τον καταπιέζει! Καταπίεση είναι αύτη; Άντε τώρα νά τού βγάλης αυτόν τόν λογισμό... Δεν είναι τρελλός, άφού τό μυαλό του δουλεύει. Πρέπει νά καταλάβη ότι είναι άρνηση, είναι βλασφημία αυτό πού λέει.

Έτσι φθάνουν σιγά-σιγά στην σατανολατρία. Άν δής σατανολάτρες, φαίνονται ότι είναι κυριευμένοι από τόν διάβολο. Βλέπεις έναν δαιμονισμό επάνω τους. Και τά καημένα τά παιδιά τά κατευθύνουν εκεί πού θέλουν αυτοί μέ σατανικές μουσικές. Φθάνουν νά επικαλούνται τόν σατανά. Έχω ακούσει ότι μερικούς δίσκους «ρόκ», άν τούς γυρίσης ανάποδα⁹⁵, θά ακούσης τραγούδια μέ τά όποια επικαλούνται τόν σατανά. Έχουν μέχρι και δοξολογία στον σατανά: «Σ' εσένα αφιερώνομαι, σατανά». Φοβερό!

- Δηλαδή, Γέροντα, μπορεί ή υπερηφάνεια νά οδήγηση στον δαιμονισμό;

- Ναί. "Άς υποθέσουμε ότι κάποιος κάνει ένα σφάλμα και δικαιολογεί τόν εαυτό του. Άν τού πούν οί άλλοι μιά κουβέντα, για νά τόν βοηθήσουν, λέει ότι τόν αδικούν, πιστεύει ότι είναι καλύτερος από εκείνους και τούς κατακρίνει. Υστερα αρχίζει σιγά-σιγά νά κρίνη τούς Αγίους. Πρώτα τούς νεώτερους, μετά τούς παλαιότερους: «Εκείνος δέν έκανε θαύματα, ό άλλος έκανε εκείνο...». Έπειτα από λίγο προχωρεί και αρχίζει νά κρίνη τις Συνόδους: «και οί Σύνοδοι μέ τόν τρόπο πού αποφάσιζαν...», επομένως και οί Σύνοδοι κατά τήν γνώμη του δέν έχουν ακρίβεια. Και τελικά φθάνει νά λέη: «Και ό Θεός γιατί νά τό κάνη εκείνο έτσι;». Έ, όταν ό άνθρωπος φθάνη σέ τέτοιο σημείο, δέν τρελλαίνεται· δαιμονίζεται.

Είχε έρθει στο Καλύβι μέ τόν πατέρα του ένας δαιμονισμένος πού έλεγε ότι είναι Θεός. Είχε πάει σέ έναν πνευματικό έξω στον κόσμο, κι εκείνος, επειδή φοβήθηκε μήπως ό

⁹⁴ Έννοούσε τον διάβολο.

⁹⁵ Ό Γέροντας εννοεί τούς δίσκους πού έχουν κρυμμένα μηνύματα σέ «ανάστροφη κάλυψη».

διάβολος του όρμήση, του είπε: «Ευλόγησε με»! Τί νά πής; Τέλος πάντων! Έλεγε μετά στον πατέρα του: «Νά δής, και ό πατήρ Παΐσιος θά παραδεχθή ότι είμαι θεός». Βάζει στοίχημα μέ τον πατέρα του σέ όσα χρήματα είχαν μαζί τους ότι θά τον παραδεχθώ για θεό. Μόλις άρχισα νά κάνω κομποσχοίνι, τινάχθηκε όρθιος. «Τί κάνεις έσύ μ' αυτό; φώναξε. Έγώ έχω κάνει όλες τις αμαρτίες. Έχω κάνει κι εκείνη κι εκείνη τήν αμαρτία... Έχω τον διάβολο μέσα μου καί έχω θεοποιηθή. Πρέπει νά παραδεχθής ότι είμαι θεός. Έσύ, βρέ, τίποτε δέν έκανες, μού λέει. Κάνεις συνέχεια βούρ-βούρ μ' αυτό!». Έλεγε κάτι βαρείες κουβέντες! Είχα αγανακτήσει. «Άντε, φύγε από 'δώ, χαμένε», τού λέω. Τού έδωσα ένα ξεσκόνισμα γερό. Αγρίεψε, έγινε θηρίο. Βγάζει τά χρήματα από τήν τσέπη του, τά πετάει στον πατέρα του: «Πάρ' τα, λέει, έχασα τό στοίχημα».

Οί δαιμονισμένοι αντιδρούν σέ στιδήποτε ιερό

- Γέροντα, πώς μπορεί κανείς νά καταλάβη άν κάποιος είναι δαιμονισμένος και όχι ψυχοπαθής;

- Αυτό και ένας απλός γιατρός, ευλαβής, μπορεί νά τό καταλάβη. Όσοι πάσχουν από δαιμόνιο, όταν πλησιάσουν σέ κάτι ιερό, τινάζονται. Έτσι φαίνεται ξεκάθαρα ότι έχουν δαιμόνιο. Λίγο αγιασμό άν τούς δώσης ή μέ άγιο Λείψανο άν τούς σταύρωσης, αντιδρούν, επειδή στρυμώχνονται μέσα τους τά δαιμόνια, ενώ, άν έχουν ψυχοπάθεια, δέν αντιδρούν καθόλου. Ακόμη καί επάνω σου άν έχης έναν σταυρό και τούς πλησίασης, ανησυχούν, ταραζονται. Κάποτε σέ μιά αγρυπνία στο Άγιον Όρος μού είπαν οί πατέρες ότι έχουν τον λογισμό πώς κάποιος λαϊκός πού ήταν εκεί είχε δαιμόνιο. Κάθησα στο διπλανό στασίδι και ακούμπησα επάνω του τον σταυρό μου πού έχει Τίμιο Ξύλο. Τινάχθηκε επάνω· σηκώθηκε καί πήγε στην άλλη μεριά. Όταν έφυγε λίγο ό κόσμος, πήγα μέ τρόπο δίπλα του. Πάλι τά ίδια. Κατάλαβα ότι πράγματι είχε δαιμόνιο.

Όταν μού φέρνουν στο Καλύβι παιδάκια καί μου λένε ότι έχουν δαιμόνιο, για νά διαπιστώσω αν είναι δαιμονισμένα, μερικές φορές παίρνω ένα τεμάχιο αγίου Λειψάνου τού Αγίου Αρσενίου καί τό κρύβω στην χούφτα μου. Καί νά δήτε, ενώ έχω κλειστά καί τά δυό χέρια μου, τό παιδάκι, αν έχη δαιμόνιο, κοιτάζει φοβισμένο τό χέρι μέ τό όποιο κρατώ τό άγιο Λείψανο. Αν όμως δέν έχη δαιμόνιο, αλλά λ.χ. κάποια αρρώστια εγκεφαλική, δέν αντιδρά καθόλου. Άλλοτε πάλι τούς δίνω νερό στό όποιο προηγουμένως έχω βουτήξει τεμάχιο αγίου Λειψάνου, αλλά, άν έχουν δαιμόνιο, δέν τό πίνουν απομακρύνονται. Σέ ένα δαιμονισμένο παιδάκι έδωσα μιά φορά νά φάη πρώτα γλυκά, για νά διψάση πολύ, καί μετά τού έφερα από αυτό τό νερό. «Στον Γιαννάκη, είπα, θά δώσω πιο καλό νερό». Μόλις ήπιε λίγο, άρχισε νά φωνάζη: «Αυτό τό νερό μέ καίει. Τί έχει μέσα;». «Τίποτε», τού λέω. «Τί μέ κάνεις; μέ καίει», φώναζε. «Δέν καίει εσένα· κάποιον άλλον καίει», τού λέω. Τό σταύρωνα στό κεφάλι, καί τινάζονταν τά χέρια, τά πόδια του... Έπαθε δαιμονική κρίση. Τό δαιμόνιο τό έκανε ένα κουβάρι.

Θυμάστε κι εκείνον τον φοιτητή πού είχε έρθει εδώ παλιά; «Έχω μέσα μου δαιμόνιο, μου έλεγε, καί μέ τυραννάει πολύ. Περνάω μαρτύριο από τον δαίμονα, γιατί μέ αναγκάζει

νά λέω και αισχρά. Έχω φθάσει σέ απελπισία. Αισθάνομαι νά μέ πιέζη μέσα μου, νά μέ σφίγγη πότε έδώ, πότε εκεί», και ό καημένος έδειχνε τήν κοιλιά του, τό στήθος, τά πλευρά, τά χέρια. Επειδή ήταν πολύ ευαίσθητος, για νά μήν τόν πληγώσω και για νά τον παρηγορήσω, του είπα: « Κοίταξε, δέν έχεις μέσα σου δαιμόνιο· μιά εξωτερική δαιμονική επίδραση είναι επάνω σου». Όταν πήγαμε στην εκκλησία, είπα στις αδελφές πού ήταν εκεί νά κάνουν ευχή για τό δυστυχημένο πλάσμα τού Θεού, κι εγώ πήρα από τό ιερό ένα τεμάχιο αγίου Λειψάνου τού Αγίου Αρσενίου, τόν πλησίασα και τόν ξαναρώτησα: «Σέ ποιό σημείο σέ πιέζει και σέ βασανίζει ό δαίμονας; Πού νομίζεις ότι βρίσκεται;». Μού έδειξε τότε τά πλευρά του. «Πού, έδώ;», τόν ρώτησα και ακούμπησα επάνω τήν χούφτα μου μέ τό άγιο Λείψανο. Βγάζει αμέσως ένα ουρλιαχτό! «Μ' έκαψες, μ' έκαψες! Δέν φεύγω...ω...ω! Δέν φεύγω!». Φώναζε, έβριζε, έλεγε αισχρά. Τότε άρχισα μέσα μου νά λέω: «Κύριε Ίησου Χριστέ, Κύριε Ίησοϋ Χριστέ, δίωξε τό ακάθαρτο πνεύμα από τό πλάσμα Σου» και νά τόν σταυρώνω μέ τό ιερό Λείψανο. Αυτό γινόταν επί είκοσι λεπτά. Υστερα ό δαίμονας τόν σπάρραξε, τόν έρριξε κάτω. Έκανε τούμπες. Τό κουστούμι του έγινε μέσ' στις σκόνες. Τόν σηκώσαμε όρθιο. Έτρεμε ολόκληρος και έκανε έντονες σπασμωδικές κινήσεις. Πιάσθηκε από τό τέμπλο, για νά στηριχτώ. Από τά χέρια του έτρεχε κρύος ιδρώτας, όπως είναι ή δροσιά στά χορτάρια. Σέ λίγο έφυγε ό δαίμονας και ηρέμησε. Έγινε καλά και τώρα είναι μιά χαρά.

Μη δίνετε σημασία στά λόγια τον δαιμονισμένου

- Γέροντα, τί πρέπει νά προσεχή κανείς, όταν συζητά μέ έναν δαιμονισμένο;
- Νά λήη τήν ευχή και νά τού φέρεται μέ καλωσύνη.
- Γέροντα, θυμούνται οί δαιμονισμένοι τί λένε πάνω στην κρίση τους;
- Άλλα τά θυμούνται και άλλα δέν τά θυμούνται. Δεν ξέρουμε πώς εργάζεται ό Θεός. Μερικές φορές επιτρέπει νά τά θυμούνται, για νά ταπεινωθούν και νά μετανοήσουν.

Και όταν ζητάη κάτι ό δαιμονισμένος, δέν είναι εύκολο νά καταλάβη κανείς πότε αυτό είναι από τόν διάβολο και πότε τό έχει ανάγκη ό ίδιος. Είχα συναντήσει κάπου μιά δαιμονισμένη κοπέλα. Αυτή είχε διαβάσει Καζαντζάκη και πίστευε κάτι βλάσφημα πράγματα μέ αποτέλεσμα νά δαιμονισθή. Ξαφνικά τήν έπιασε τό δαιμόνιο και έβαλε κάτι φωνές! «Καίγομαι, καίγομαι!». Οί δικοί της τήν κρατούσαν, για νά τήν σταυρώσω. Μετά φώναζε: «Νερό, νερό!». Λέω: «Φέρτε της νερό». «Όχι, όχι, μου λένε, γιατί μας είπε κάποιος νά μήν κάνουμε υπακοή στον διάβολο». «Τώρα, λέω, ή καημένη διψάει. Φέρτε νερό». Καταλάβαινα πότε ήταν τό κάψιμο από τόν διάβολο και πότε ήταν από δίψα. Ήπιε ή καημένη κανα-δυό ποτήρια νερό. «Κάρβουνα, έλεγε, έχω μέσα μου, τόσο κάψιμο νιώθω. Και έναν κουβά νερό νά έπινα, δέν θά έσβηνε μέσα μου ή φωτιά». Τέτοιο κάψιμο ένιωθε!

-Όταν, Γέροντα, φωνάζη ένας δαιμονισμένος, πώς καταλαβαίνουμε πότε μιλάει ό διάβολος μέσω του άνθρωπου και πότε ό άνθρωπος;

- Όταν μιλάη ό διάβολος, τά χείλη δέν κινούνται κανονικά· κινούνται σαν μηχανή. Ένώ, όταν μιλάη ό άνθρωπος, κινούνται φυσιολογικά. Όταν φωνάζη ένας δαιμονισμένος, τήν

ώρα πού τοῦ διαβάζουν εξορκισμούς ἢ οἱ ἄλλοι εὐχονται γι' αὐτόν, ἄλλοτε ἢ ἴδια ἢ ψυχὴ βασανίζεται καὶ λέει λ.χ. στον διάβολο: «φύγε, τί κάθεσαι;» καὶ ἄλλοτε ὁ διάβολος βρίζει τὸν ἄνθρωπο ἢ τὸν ιερέα ἢ βλασφημᾷ τὸν Χριστό, τὴν Παναγία, τοὺς Ἄγιους. Ἄλλοτε λέει ψέματα ἢ ἄλλοτε πιέζεται ἀπὸ τὴν δύναμη τοῦ ονόματος τοῦ Χριστοῦ νά πῆ τὴν ἀλήθεια. Μερικὲς φορές πάλι ὁ δαιμονισμένος λέει δικά του ἀπὸ τὰ πνευματικὰ πού ἔχει διαβάσει κ.λπ. Τί νά πῶ; Μπερδεμένα πράγμα τα. Γι' αὐτό, ὅταν συζητάτε μαζί του, νά προσέχετε πολύ. Μὴ δίνετε σημασία στὰ λόγια του. Μπορεῖ νά λῆ λ.χ. «μέ καις». Ἀν πράγματι τὸν καις καὶ πῆς «τόν καιῶ», κάηκες. Ἀν δέν τὸν καις καὶ πιστέψης ὅτι τὸν καις, κάηκες δύο φορές. Ἡ μπορεῖ νά φωνάζη «βρωμιάρεις» καὶ σέ μιά νά πῆ: «Ἐσύ εἶσαι καθαρὴ». Ἀν ἐκείνη τό πιστέψη, πάει, χάθηκε. Γι' αὐτό μὴν κάνετε πειράματα μέ τὸν διάβολο.

Σέ ἓνα μοναστήρι πῆγαν ἓναν δαιμονισμένο καὶ ὁ ηγούμενος εἶπε στους πατέρες νά πάνε στὴν ἐκκλησία νά κάνουν κομποσχοίνι. Εἶχαν ἐκεῖ καὶ τὴν κἀρα τοῦ Ἁγίου Παρθενίου⁹⁶, επισκόπου Λαμψάκου, καὶ τό δαιμόνιο στρυμώχθηκε πολύ. Συγχρόνως, ὁ ηγούμενος ἀνέθεσε καὶ σέ ἓναν ιερομόναχο νά διάβαση στὸν δαιμονισμένο εξορκισμούς. Ὁ ιερομόναχος αὐτός ἦταν ευλαβὴς μὲν ἐξωτερικά, ἀλλὰ ἐσωτερικά εἶχε κρυφὴ υπερηφάνεια. Ἦταν αγωνιστὴς καὶ τυπικός σέ ὅλα. Νουθετοῦσε πνευματικὰ τοὺς ἄλλους, γιατί ἦταν καὶ λόγιος. Ὁ ἴδιος ὅμως δέν βοηθιόταν ἀπὸ κανέναν, γιατί οἱ ἄλλοι, ἀπὸ σεβασμό, ὅταν τὸν ἐβλεπαν νά κάνη κάτι στραβό, δίσταζαν νά τοῦ τό πούν. Εἶχε δημιουργήσει ψευδαισθήσεις στὸν εαυτό του ὅτι εἶναι ὁ πιο ἐνάρετος τῆς μονῆς κ.λπ. Ὁ πονηρός βρήκε ευκαιρία ἐκείνη τὴν ἡμέρα νά τοῦ κάνη κακό. Ἐβαλε τὴν πονηριά του, γιὰ νά τοῦ δώση τὴν ἐντύπωση ὅτι αὐτός διώχνει τό δαιμόνιο ἀπὸ τὸν δαιμονισμένο. Μόλις λοιπὸν ἄρχισε νά διαβάξη τοὺς εξορκισμούς, ἄρχισε τό δαιμόνιο νά φωνάζη: «καίγομαι! πού μέ διώχνεις, ἀσπλαχνε;», ὁπότε νόμισε ὅτι καίγεται ἀπὸ τὸν δικό του εξορκισμό - ἐνῶ ὁ δαίμονας ζοριζόταν, γιατί προσεύχονταν καὶ οἱ ἄλλοι πατέρες -, καὶ ἀπάντησε στὸν δαίμονα: «Νά ἐρθῆς σ' ἐμένα». Τό εἶχε πει αὐτό ὁ Ἅγιος Παρθένιος σέ ἓνα δαιμόνιο, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἦταν ἅγιος. Μιά φορά δηλαδή πού ἓνα δαιμόνιο φώναζε: «καίγομαι, καίγομαι, πού να πάω;», ὁ Ἅγιος τοῦ εἶπε: «Ἐλα σ' ἐμένα». Τότε τό δαιμόνιο εἶπε στον Ἅγιο: «καὶ μόνον τό ὄνομα σου μέ καίει, Παρθένιε!», καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸν δαιμονισμένο πού ταλαιπωροῦσε. Πῆγε καὶ αὐτός νά κάνη τὸν Ἅγιο Παρθένιο καὶ δαιμονίσθηκε. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή τὸν ἐξουσίαζε πιά ὁ δαίμονας. Χρόνια ολόκληρα βασανιζόταν καὶ δέν μπορούσε νά ἀναπαυθῆ πουθενά. Συνέχεια γύριζε, πότε ἐξω στον κόσμον καὶ πότε μέσα στό Ἅγιον Ὄρος. Τί τράβηξε ὁ καημένος! Τοῦ εἶχε δημιουργήσει αὐτὴ ἢ κατάσταση ψυχικὴ κούραση καὶ σωματικὴ κόπωση μέ τρεμούλα. Καὶ νά δῆτε, ἐνῶ ἦταν καλὸς παπάς, δέν μπορούσε μετὰ νά λειτουργήσῃ⁹⁷. Βλέπετε τί κάνει ὁ διάβολος;

- Γέροντα, ἔχει κάποια σχέση ὁ καφῆς μέ τις ἀντιδράσεις ἐνός δαιμονισμένου;

- Ὅταν τό νευρικό σύστημα εἶναι ταραγμένο καὶ πιὴ κανεῖς πολλοὺς καφέδες, κλονίζονται τὰ νεύρα καὶ τό ταγκαλάκι ἐκμεταλλεύεται αὐτὴν τὴν κατάσταση. Δέν εἶναι ὅτι ὁ καφῆς

⁹⁶ Ἡ μνήμη του εορτάζεται στις 7 Φεβρουαρίου.

⁹⁷ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 96-97.

είναι κάτι δαιμονικό. Χρησιμοποιεί τό ταγκαλάκι τήν επίδραση του στά νεύρα, καί ό δαιμονισμένος αντιδράει χειρότερα.

Βοήθεια στους δαιμονισμένους

- Γέροντα, κάπου γράφει ότι ό διάβολος εμφωλεύει στήν καρδιά τού δαιμονισμένου, αλλά δέν θέλει νά τό ξέρη αυτό ό άνθρωπος, γιά νά μήν τόν πολεμήση μέ τήν ευχή. Έτσι είναι;

- Ναί, γιατί τό δαιμόνιο έχει δικαίωμα νά καθήση μέσα στον δαιμονισμένο ένα διάστημα καί μπορεί νά λουφάξη, ενώ μέ τήν ευχή ζορίζεται, επαναστατεί καί μπορεί νά φύγη. Ή ευχή είναι βαρύ πυροβολικό γιά τόν διάβολο. Μού είχαν φέρει στο Καλύβι ένα παλληκάρι δαιμονισμένο πού έλεγε συνέχεια τήν ευχή. Ό πατέρας του ήταν μοναχός, αλλά πέταξε τά ράσα καί παντρεύτηκε, καί τό καημένο γεννήθηκε μέ δαιμόνιο. Έτσι τά οικονόμησε ό Θεός, γιά νά πάρη μισθό τό παιδί, νά σωθή καί ό πατέρας, νά έχουμε κι εμείς οί μοναχοί ως φρένο παραδείγματα από μοναχούς πού πέταξαν τά ράσα καί τώρα ταλαιπωρούνται. Κάποια στιγμή πού τό έπιασε τό δαιμόνιο, φώναζε σάν τήν κότα πολύ δυνατά: «Κά, κά, κά...». «Τί έπαθες;», τού λέω, ενώ μέ τόν νου μου έλεγα: «*Έν τω ονόματι τον Ίησοϋ Χριστου έξελθε, άκάθαρτον πνεύμα, από τό πλάσμα τον Θεον*». «Κι έγώ θέλω νά φύγω, φώναζε τό δαιμόνιο, επειδή πολύ μέ βασανίζει αυτός ό άνθρωπος, γιατί συνέχεια λέει τήν ευχή. Θέλω νά πάω στο Πακιστάν, νά βρώ λίγη ανάπαυση!».

- Γέροντα, γιατί δέν έφευγε τό δαιμόνιο, άφού τό παιδί έλεγε τήν ευχή;

- Φαίνεται ότι καί τό παιδί είχε δώσει κάποια δικαιώματα, αλλά καί τό δαιμόνιο είχε τό αφεντικό του καί έπαιρνε από αυτό εντολές.

- Γέροντα, όταν προσεύχεται κανείς γιά έναν δαιμονισμένο, τί πρέπει νά λήη;

- Κατ' αρχήν νά δοξολογήση τόν Θεό: «Σέ ευχαριστώ, Θεέ μου, νά πή, πού μέ βοήθησες καί βρίσκομαι σ' αυτήν τήν κατάσταση, ενώ κι έγώ μπορούσα νά ήμουν στήν θέση του καί νά είχα όχι πέντε-έξι δαιμόνια αλλά χιλιάδες. Σέ παρακαλώ, βοήθησε τόν δούλο Σου πού ταλαιπωρείται τόσο πολύ». Νά κάνη δηλαδή πρώτα καρδιακή προσευχή καί ύστερα νά συνέχιση μέ τήν ευχή: «*Κύριε Ίησοϋ Χριστέ, έλέησον τόν δοϋλόν Σου*».

Μερικές φορές έμεις πού προσευχόμαστε, γινόμαστε αιτία νά μή φεύγη τό δαιμόνιο από τόν δαιμονισμένο, γιατί προσευχόμαστε μέ υπερηφάνεια. Έναν λογισμό ύπερήφανο άν φέρουμε, λ.χ. «νά, έγώ μέ τήν προσευχή μου θά βοηθήσω νά φύγη τό δαιμόνιο», αμέσως εμποδίζεται ή θεία βοήθεια καί βοηθάμε τόν διάβολο νά παραμένη.

Νά εύχόμαστε γιά τούς δαιμονισμένους πάντα μέ ταπείνωση, μέ πόνο καί αγάπη. Μιά δαιμονισμένη πολύ τήν πόνεσε ή ψυχή μου. Έκανε μιά συγκατάβαση ή καημένη, είπε ένα «ναι» στον διάβολο, καί τήν ταλαιπωρεί φοβερά τό δαιμόνιο χρόνια ολόκληρα. Καίει τις σάρκες της. Γυρίζουν μέ τόν άνδρα της στά μοναστήρια καί κουβαλούν μαζί τους καί τό δεκαεξάχρονο κορίτσι τους. Κάθονται όλη νύχτα στήν εκκλησία καί κάνουν αγρυπνία. Αν ήταν άνδρας, θά τόν έσφιγγα στήν αγκαλιά μου. Τό δαιμόνιο πολύ υποφέρει, όταν σφίξης τόν δαιμονισμένο μέ θεϊκή αγάπη.

Όταν δέν έρεθίζης τόν δαιμονισμένο καί δέν τοῦ πάς κόντρα, ἀλλά τόν πονάς, φεύγει τό δαιμόνιο γιά λίγο ἢ γιά πολύ. Ἡ ταπείνωση εἶναι τό ισχυρότερο «σοκ» γιά τόν διάβολο. Σέ ένα μοναστήρι, τήν ὥρα πού οἱ προσκυνητές προσκυνούσαν τά ἅγια Λείψανα, πετάχθηκε ξαφνικά ένας πού εἶχε δαιμόνιο καί εἶπε στον ηγούμενο ἄγρια: «Μέ τό ζόρι πρέπει νά πάμε;». Ὁ ηγούμενος ταπεινά καί μέ καλωσύνη τοῦ εἶπε: «Ὅχι μέ τό ζόρι, μέ τήν θέληση σας». Τότε ἐκεῖνος φώναξε: «ἐγώ μέ τό ζόρι θά πάω» καί ὄρμησε στά ἅγια Λείψανα καί προσκύνησε. Εἶδατε, πιέστηκε ὁ δαίμονας ἀπό τήν ταπείνωση καί τήν καλωσύνη τοῦ ηγουμένου. Αυτό φοβούνται οἱ δαίμονες.

- Γέροντα, βοηθιοῦνται οἱ δαιμονισμένοι ἀπό τήν χάρη τῶν Ἁγίων, όταν πηγαίνουν προσκύνημα τήν ἡμέρα της μνήμης τους;

- Καλύτερα δαιμονισμένοι νά μὴν πηγαίνουν στά πανηγύρια, γιατί αποσποῦν τόν κόσμο ἀπό τήν προσευχή. Γίνεται αταξία. Ἀς πάνε ἄλλη μέρα νά προσκυνήσουν. Καί ἂν ἀκόμη ξέρουν οἱ δικοί του ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος ἄνθρωπος πού μπορεῖ νά τόν βοηθήσει, ἂς μὴν τόν πάνε ἐκεῖνη τήν ἡμέρα μέσα στον κόσμο. Διαφημίσεις θά κάνουμε;

Ούτε εἶναι σωστό, όταν φωνάζη ένας δαιμονισμένος, νά μαζεῦεται κόσμος. Ἐνα παιδάκι δαιμονισμένο, τό καημένο, μού εἶπε προχθές: «Ἐχω γίνει ρεζίλι». Εἶχαν μαζευτῆ ὅλοι γύρω του σάν τούς γλάρους. «Φύγετε, τούς λέω. Τσίρκο ἔχουμε;». Τίποτε αυτοί. Δέν καταλαβαίνουν ὅτι, όταν κάποιος ἔχη ένα κουσούρι καί εκδηλώνεται μπροστά στόν κόσμο, ρεζιλεύεται.

- Γέροντα, ἡ θεία Κοινωνία βοηθάει τούς δαιμονισμένους;

- Γιά ὅσους γεννήθηκαν δαιμονισμένοι, ἐπειδή δέν ἐφταιξαν οἱ ἴδιοι, ἢ συχνή θεία Κοινωνία εἶναι τό δραστικώτερο φάρμακο. Αυτοί ἔχουν πολύ μεγάλο μισθό, όταν δέν γογγύζουν, μέχρι νά ἐλευθερωθοῦν μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μάρτυρες, ἂν υπομένουν, γι' αὐτό καί ἐπιβάλλεται νά κοινωνοῦν συχνά. Ἐνας ὅμως πού δαιμονίσθηκε ἀπό δική του ἀπροσεξία, πρέπει νά μετανοήσῃ, νά ἐξομολογηθῆ, καί νά ἀγωνίζεται, γιά νά θεραπευθῆ, καί θά κοινωνήσῃ, μέ τήν ἄδεια τοῦ πνευματικοῦ, όταν πρέπη. Ἀν κοινωνήσῃ, χωρίς νά μετανοήσῃ καί χωρίς νά ἐξομολογηθῆ, θά δαιμονισθῆ χειρότερα. Ἐνας δαιμονισμένος, όταν τόν πῆγαν νά κοινωνήσῃ, ἐφτνυε τήν θεία Κοινωνία. Ὁ Χριστός θυσιάσθηκε, καταδέχθηκε νά τοῦ δώσῃ τό Σῶμα καί τό Αἷμα Του, καί αὐτός νά τό φτύνη! Φοβερό! Βλέπετε, ὁ διάβολος δέν δέχεται βοήθεια.

- Γέροντα, μπορούμε νά δίνουμε τά ονόματα τους νά διαβάζωνται στήν Προσκομιδή;

- Ναί, βέβαια. Οἱ δαιμονισμένοι πολύ βοηθιοῦνται, όταν οἱ ἱερεῖς διαβάζουν μέ πόνο τά ονόματα τους στήν Προσκομιδή.

- Γέροντα, όταν κάποιος πού εἶχε δαιμονισθῆ ἔχη μετανοήσῃ, ἐξομολογήται, κοινωνήσῃ, καί ἡ δαιμονική ἐπήρεια δέν φεύγῃ, τί συμβαίνει;

- Δέν φεύγει, γιατί ἀκόμη δέν ἔχει σταθεροποιήσῃ πνευματική κατάσταση. Ἀν τόν βοηθήσῃ ἀμέσως ὁ Θεός νά ἀπαλλαγῆ ἀπό αὐτήν τήν δαιμονική ἐπήρεια, ἀμέσως πάλι θά ξεφύγῃ. Γι' αὐτό ὁ Θεός ἀπό πολλή ἀγάπη ἐπιτρέπει νά ὑποχωρῆ τό κακό σιγά-σιγά. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος καί ἐξοφλάει καί σταθεροποιεῖ πνευματική κατάσταση. Ὅσο ἐκεῖνος σταθεροποιεῖ κατάσταση πνευματική, τόσο υποχωρεῖ καί τό κακό. Ἀπό τόν ἴδιο θά

έξαρτηθή πόσο γρήγορα θά απαλλαγή από τήν δαιμονική επήρεια. Μιά φορά μέ ρώτησε ένας πατέρας πού τό παιδί του είχε δαιμόνιο: «Πότε θά γίνη καλά τό παιδί μου;». «Όταν έσύ σταθεροποίησης πνευματική κατάσταση, τοῦ λέω, θά βοηθηθή καί αυτό». Τό ταλαιπωρο, ένώ ζοῦσε πνευματικά, ό πατέρας του άντιδροῦσε καί τοῦ έλεγε ότι θά τρελλαθή, άν δέν αλλάξη ζωή. Άρχισε νά τό πηγαίνη ό ἴδιος σέ οίκο ανοχής, οπότε τό παιδί παρασύρθηκε καί δαιμονίσθηκε. Όταν τό κυρίευε τό δαιμόνιο, ορμούσε πάνω στήν μάνα του μέ άσχημες διαθέσεις. Ή καημένη ή μάνα του αναγκάσθηκε νά φύγη σ' ένα νησί, γιά νά γλυτώση. Ό πατέρας είχε μετανοιώσει καί προσπαθούσε νά ζή πνευματικά, αλλά τό παιδί δέν γινόταν καλά. Όταν γύρισε μέ τό παιδί του όλα τά προσκυνήματα, έμαθε όλα τά Συναξάρια τών Αγίων καί σταθεροποίησε κατάσταση, τότε έγινε καλά τό παιδί.

Γιά τούς εξορκισμούς

- Γέροντα, σήμερα έφεραν μία δαιμονισμένη καί παρακάλεσαν νά πούμε στον ιερέα νά τής διάβαση εξορκισμούς. Τί νά κάναμε;

- Σ' αυτήν τήν περίπτωση καλύτερα νά λέγατε νά τό κανονίση ό πνευματικός της. Γιά νά είναι ό διάβολος μέσα της, θά πή ότι ή αυτή έκανε κάποια σοβαρή αμαρτία ή οί γονείς της, καί έδωσαν δικαιώματα, γιατί ή αμαρτία φέρνει τόν διάβολο. Άν δέν μετανοήσουν καί δέν έξομολογηθοῦν, δέν φεύγει ή αμαρτία, επομένως δέν φεύγει καί ό διάβολος. Ή μπορεί καί γιά κάποιον άλλον λόγο νά επέτρεψε ό Θεός νά δαιμονισθή.

- Βοηθιούνται, Γέροντα, οί δαιμονισμένοι μέ τούς εξορκισμούς;

- Ανάλογα. Οί εξορκισμοί βοηθούν, όταν διαβάζονται σέ ένα παιδάκι δαιμονισμένο πού δέν έδωσε δικαιώματα καί δέν ξέρει από έξομολόγηση ή σέ έναν μεγάλο πού έχασε τά λογικά του καί δέν μπορεί νά έξομολογηθή. Όταν έχη τά λογικά του ό δαιμονισμένος, πρέπει πρώτα νά βοηθηθή νά βρή σέ τί έφταιξε καί δαιμονίσθηκε, νά μετανοήση, νά έξομολογηθή καί μετά, άν χρειασθή, νά τοῦ διαβάσουν εξορκισμούς. Γιατί καί μόνο μέ τήν συγχωρητική ευχή, μπορεί νά φύγη τό δαιμόνιο.

Μερικοί ιερείς μαζεύουν καί αυτούς πού έχουν δαιμόνιο καί άλλους πού έχουν κάποια αρρώστια καί τούς διαβάζουν όλους μαζί εξορκισμούς. Ένας είχε πάρκινσον καί τού διάβαζαν εξορκισμούς. Νά, καί σήμερα, έφεραν έναν ηλικιωμένο πού έλεγαν ότι είναι δαιμονισμένος. Τό αριστερό του χέρι πάει πέρα-δώθε. Τόν πιάνουν καί κρίσεις. «Άπό πότε, τόν ρωτάω, είσαι έτσι;». «Άπό μικρός», μού λέει. Απόρησα. Πρόσεξα μετά ότι τό κεφάλι του, στο αριστερό μέρος, ήταν λίγο ζουληγμένο. Στήν γέννα, φαίνεται, κάτι είχε πάθει καί ύστερα είχε πρόβλημα. Νά έχη ό άλλος τόν πόνο του καί νά τοῦ λένε πώς έχει δαιμόνιο, νά τοῦ διαβάζουν εξορκισμούς, «έξελθε, άκάθαρτον πνεῦμα...», καί νά γίνεται ρεζίλι καί στόν κόσμο! Δέν κάνει! Πόσα παιδιά πού τά θεωρούν δαιμονισμένα, δέν έχουν δαιμόνιο! Μού έφεραν ένα παιδί είκοσι πέντε χρόνων πού έλεγαν ότι είναι δαιμονισμένο. Τού έδωσα νά πιή αγιασμό καί τό καημένο δέν αντέδρασε καθόλου. «Τί κάνει τό παιδί; ρωτάω τόν πατέρα του. Άπό πότε τό έπαθε;». «Άπό έξι χρόνων, μού λέει. Τότε είχαν φέρει σκοτωμένο τόν παππού του στο μαγαζί καί τό παιδί, μόλις τόν είδε, έπαθε». Είχε πάθει τό καημένο έναν

νευρικό κλονισμό. Έδώ, καί σέ μεγάλον άν συμβή αυτό, μπορεί νά πάθη, πόσο μάλλον ένα παιδάκι! Άντε, τώρα, νά τό έχουν γιά δαιμονισμένο!

- Γέροντα, οί εξορκισμοί διαβάζονται καί νοερώς;

- Νοερώς είναι καλύτερα. Βασικά οί εξορκισμοί πρέπει νά διαβάζονται μέ πόνο, μέ ταπεινώση, όχι μέ υπερηφάνεια. Όταν οί ιερείς λένε δυνατά καί υπερήφανα τό «έξελθε, πνεύμα άκάθαρτον», αγριεύει ό διάβολος, θυμώνει, εκμεταλλεύεται τόν εγωισμό του δαιμονισμένου καί μπορεί νά του πη: «γιά δές, σέ κάνει ρεζίλι στόν κόσμο· κοπάνα τον αυτόν τόν παπά», οπότε ό δαιμονισμένος αρχίζει νά χτυπάη τόν παπά. Έτσι δέν φεύγει τό δαιμόνιο, αλλά φεύγει ό παπάς μέ τό ευχολόγιο του... Μιά φορά ένας ιερέας είπε σέ έναν δαιμονισμένο: «Σέ διατάζω, άκάθαρτο πνεύμα, νά φύγης από αυτόν τόν άνθρωπο!». «Ε, γι' αυτό κι έγώ δέν φεύγω...», του λέει ό διάβολος μέ τό στόμα του δαιμονισμένου. Γι' αυτό λέω στους ιερείς, όταν διαβάζουν εξορκισμούς, ποτέ νά μή φωνάζουν: «έξελθε, άκάθαρτον πνεύμα...», λες καί τά δαιμόνια δέν ακούν!

Άλλά καί οί συγγενείς του δαιμονισμένου δέν χρειάζεται νά πουν σέ άλλους ότι θά καλέσουν τόν παπά νά διάβαση εξορκισμούς. Καλύτερα νά πουν ότι θά διάβαση μιá παράκληση, καί άς διάβαση τούς εξορκισμούς μέ χαμηλή φωνή.

Μαρτύριο περνούν οί δαιμονισμένοι

Πάντως πολύ ταλαιπωρούνται όσοι έχουν δαιμόνιο, γιατί καί ταπεινώνονται, αλλά καί βασανίζονται από τόν διάβολο! Μιά φορά είχα συναντήσει στην Μονή Σταυρονικήτα ενα παλληκάρι είκοσι τριών ετών πού είχε δαιμόνιο. Ήταν πετσί καί κόκκαλο. Έξω έκανε παγωνιά, στόν ναό έκαιγε σόμπα, καί αυτός φορούσε ένα λεπτό κοντομάνικο πουκάμισο καί καθόταν πίσω στην λιτή. Δέν άντεξα, πάω, του δίνω ένα μάλλινο ρούχο. «Φόρεσε το αυτό, του λέω. Δέν κρυώνεις;». «Τί νά κρυώσω, πάτερ, μου λέει, έγώ καίγομαι». Έ νά, αυτό είναι κόλαση.

Σέ μερικούς μάλιστα δαιμονισμένους, πού από τήν φύση τους είναι ευαίσθητοι, τό ταγκαλάκι τούς λέει ότι δέν θά σωθούν καί τούς βάζει νά αυτοκτονήσουν. Φοβερό! Δέν είναι μικρό πράγμα! Ήξερα κάποιον δαιμονισμένο πού καί οί παπάδες τόν είχαν βαρεθή τόν καημένο. Πήγαινε νά του διαβάσουν εξορκισμούς καί τόν έδιωχναν. Υστερα ό διάβολος του έλεγε καί γιά μένα: «μήν πάς καί σ' αυτόν ούτε αυτός θά σέ δεχθή», καί τόν είχε ρίξει στην απελπισία. Έναν άλλον, πού είχε γίνει καλά μέ τήν χάρη του Άγιου Αρσενίου, τί τόν έκανε ό διάβολος! Ειχε έρθει έδώ, γιά νά προσκύνηση τά Λείψανα του Αγίου Αρσενίου, αλλά ήταν κλειστό τό Μοναστήρι. Του παρουσιάζεται λοιπόν ό διάβολος μέ τήν μορφή του Αγίου Αρσενίου κάτω στην πόρτα καί του λέει: «Νά μήν ξαναπατήσης έδώ ούτε έγώ σέ θέλω ούτε ό Παΐσιος». Τόν έδιωξε. Κατάλαβες; Άρχισε μετά καί έβριζε τόν Άγιο, έβριζε κι έμένα. Καλά, έγώ είμαι γιά βρίσιμο, αλλά ό Άγιος!... Όποτε ό ταλαίπωρος δαιμονίσθηκε πάλι. Έδώ, μόνο μέ αναίδεια άν φερθή κανείς, απομακρύνεται ή Χάρις του Θεού, πόσο μάλλον νά βρίζη τούς Αγίους. Ήρθε καί στο Καλύβι καί φώναζε: «Τί σου έκανα καί δέν μέ θέλεις; Γιατί κι έσύ δέν μέ βοηθάς; Θέλεις νά βασανίζωμαι;». Καί νά του λέω: «ευλογημένη, ό διάβολος ήταν αυτός

πού σ' έδιωξε· δέν ήταν ό Άγιος· ό Άγιος δέν διώχνει», καί νά μήν άκούη. Πίστευε στόν λογισμό του. Ξέρετε τί ταλαιπωρία, τί μαρτύριο περνούν κάθε μέρα οί καημένοι;

Άλλά καί πολλοί δαιμονισμένοι ταλαιπωρούνται, γιά νά βάλουν μερικοί άλλοι μυαλό. Γιατί, όταν τούς βλέπουν πόσο βασανίζονται, προβληματίζονται, έρχονται σέ συναίσθηση καί μετανοούν. Μη νομίζετε δηλαδή ότι όσοι δαιμονίζονται έχουν περισσότερες αμαρτίες. Επιτρέπει όμως ό Θεός νά δαιμονίζονται, οπότε εξευτελίζονται, ταπεινώνονται, ξοφλάνε αμαρτίες, παίρνουν αυτοί μισθό, αλλά βοηθιούνται καί όσοι τούς βλέπουν νά ταλαιπωρούνται.

Βέβαια θά πή κανείς ότι υπάρχουν άνθρωποι πού κάνουν ένα σωρό αμαρτίες καί δέν δαιμονίζονται· πώς γίνεται αυτό; Όταν ό άνθρωπος έχη φθάσει σέ τελεία πώρωση, τότε δέν προσβάλλεται από τόν δαίμονα, γιατί βλέπει ό Θεός ότι δέν θά βοηθηθή. Πρέπει νά ξέρουμε ότι καί ή προσβολή από δαιμονική ενέργεια είναι, κατά κάποιον τρόπο, δώρο τού Θεού προς τόν αμαρτωλό άνθρωπο, γιά νά ταπεινωθή, νά μετανοήσῃ καί νά σωθή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ἡ φοβερή πλάνη

Άσκηση και πλάνη

- Γέροντα, φοβάμαι την πλάνη.
- Καλά κάνεις. Όποιος φοβάται την πλάνη, δέν πλανιέται, γιατί προσέχει και λέει όλους τους λογισμούς του· δέν κρύβει τίποτε, κι έτσι βοηθιέται.
- Γέροντα, τί είναι ή προδιάθεση πλάνης;
- Προδιάθεση πλάνης είναι νά έχης την ιδέα ότι κάτι είσαι και νά δείχνης στους άλλους ότι κάτι κάνεις. Νά νομίζης ότι εσύ έφθασες σε πνευματικά μέτρα, επειδή κάνεις λ.χ. κάποια άσκηση, ενώ οί άλλοι δέν έχουν ακόμη συλλάβει τό νόημα της πνευματικής ζωής, και νά φέρεσαι υπερήφανα. Τό νά ζορίζη κανείς τον εαυτό του εγωιστικά στην άσκηση, για νά φθάση στά μέτρα ενός Άγιου και νά τον θαυμάζουν οί άλλοι, αυτό είναι αρχή πλάνης. Άλλο βία και άλλο ζόρισμα. Είχα πει σέ κάποιον: «Πρόσεξε μήν πλανηθής, μέ τήν τακτική πού ακολουθείς· δέν πάς καλά». «Έγώ νά πλανηθώ; μου λέει. Έγώ ούτε κρέας τρώω». Ούτε γιά εξομολόγηση πάει. Στην εικόνα λέει τις αμαρτίες του. «Όρθόδοξος είσαι εσύ ή Προτεστάντης; τοῦ λέω. Πού τό βρήκες αυτό γραμμένο;». «Γιατί, μου λέει, ό Χριστός δέν μέ ακούει;». Ακου εκεί κουβέντα!
- Γέροντα, βοηθάει ή σωματική άσκηση στον αγώνα κατά των παθών;
- Αν χρησιμοποιήται γι' αυτόν τον σκοπό, βοηθάει. Ταπεινώνεται τό σώμα και υποτάσσεται ή σάρκα στό πνεύμα. Ἡ ξερή όμως άσκηση⁹⁸ δημιουργεί ψευδαισθήσεις, γιατί καλλιεργεί τά ψυχικά πάθη, φουσκώνει τήν υπερηφάνεια, αυξάνει τήν αυτοπεποίθηση και οδηγεί στην πλάνη. Βγάζει τότε κανείς συμπεράσματα για τήν πνευματική του πρόοδο από τήν ξερή άσκηση πού κάνει. «Έγώ κάνω εκείνο κι εκείνο, ενώ ό τάδε χωλαίνει· έφθασα εκείνον τόν Άγιο, πέρασα τον άλλον» και δώσ' του νηστείες και αγρυπνίες. Πάνε όμως όλα χαμένα, γιατί δέν τά κάνει μέ σκοπό τήν έκκοπή τών παθών, άλλα για νά ικανοποιηθή εγωιστικά. Είχα γνωρίσει έναν μοναχό πού έκανε άσκηση από υπερηφάνεια και του έλεγε ό λογισμός ότι είναι μεγάλος ασκητής. Είχε γίνει χάλια· δέν έτρωγε, δέν πλενόταν κióλας και ήταν μέσ' στην βρωμιά... Τά ρούχα του από τήν λέρα είχαν λειώσει. Τά πήρα νά τά πλύνω, άλλα τί νά πλύνης! Είχαν σαπίσει. Μιά φορά μου λέει: «Τόν Όσιο Ιωάννη τόν Καλυβίτη τόν ξεπέρασα». «Βρω, του λέω, από τήν λέρα άγιασε ό Όσιος Ιωάννης ό Χαλυβίτης;». Μετά από λίγες μέρες πού ξαναήρθε, μου λέει: «Τόν Όσιο Μάξιμο τόν Καυσοκαλυβίτη τόν ξεπέρασα». «Δηλαδή, πώς τόν ξεπέρασες;», τόν ρωτάω. «Νά, όλο τό Άγιον Όρος, μου λέει, τό γύρισα σβούρα». «Βρω, ό Όσιος Μάξιμος, τοῦ λέω, είχε έξαύλωθή και πετούσε, δέν γυρνούσε σάν κι εσένα». Αρχισε μετά νά κάνη και μνήμη θανάτου και έλεγε μέ τόν λογισμό του: «Τώρα

⁹⁸ Ό Γέροντας χαρακτηρίζει ως ξερή τήν άσκηση πού γίνεται αυτοσκοπός και δέν χρησιμοποιείται ως μέσο γιά τήν κάθαρση της καρδιάς και τήν έν Χριστω τελείωση.

είμαι στην κόλαση». Έπειτα από λίγο, τάχα για να ταπεινωθή, άρχισε να λέη: «τώρα είμαι διάβολος, σατανάς, και θά πάω να μαζέψω οπαδούς», οπότε έφθασε στην πλάνη.

- Γέροντα, έχετε πει ότι πρέπει να αποφεύγουμε κατά την ώρα της προσευχής να φέρνουμε στον νοϋ μας διάφορες εικόνες από την ζωή του Χριστού κ.λπ. Γιατί;

- Για να μή μας πλανέση ο διάβολος με φαντασίες. Ή φαντασία είναι καλή, είναι μεγάλη δύναμη, αν αξιοποιηθή. Μερικοί άνθρωποι μπορεί λ.χ. να δουν τώρα ένα τοπίο και μετά από έναν χρόνο να τό θυμούνται ακριβώς όπως είναι και να τό ζωγραφίσουν. Αυτό είναι μιά ικανότητα πού την δίνει ο Θεός στον άνθρωπο, αλλά ο διάβολος την εκμεταλλεύεται. Εκείνοι πού πλανιούνται, ό,τι βλέπουν ή διαβάζουν, τό φαντάζονται όπως θέλουν και ύστερα αυτήν την φανταστική εικόνα την πιστεύουν για πραγματικότητα. Για να βοηθηθούν, χρειάζονται πολλή παρακολούθηση οί καημένοι, γιατί συνέχεια τούς ξεγελάει ο διάβολος.

Γι' αυτό, όποιος έχει εκ φύσεως φαντασία, πρέπει να προβληματίζεται, όταν του λένε ότι δεν σκέφτεται σωστά, και να βάζη ερωτηματικά στον λογισμό του. Είχα γνωρίσει μιά απλή γυναίκα, πού προσευχόταν συνέχεια και παρακαλούσε τον Χριστό να Τον δη εδώ σ' αυτήν την ζωή, μιά πού δεν θά Τον έβλεπε, καθώς έλεγε, στην άλλη ζωή. Ο Χριστός πράγματι της παρουσιάσθηκε την ώρα της Θείας Κοινωνίας μέσα στο Αγιο Ποτήριο ως βρέφος, με ματωμένα μαλλάκια, και ύστερα χάθηκε, και έτσι μπόρεσε να κοινωνήση. Μετά από αυτό τό γεγονός άρχισε να την δουλεύη ο εχθρός με τον λογισμό ότι κάτι είναι. Από 'κει και πέρα την δούλευε με την φαντασία και της παρουσίαζε συνέχεια κινηματογραφικές ταινίες. Όταν βγήκα μιά φορά στον κόσμο, την είχα βρει σε ένα σπίτι και άκουσα τις φαντασίες πού έλεγε σε άνδρες και γυναίκες πού είχαν συγκεντρωθή εκεί. Τρόμαξα να την φέρω σε λογαριασμό. Ή μόνη λύση ήταν να της δώσω ένα γερό ξεσκόνισμα μπροστά σε όλους, για να γίνουν γνωστές οί πλάνες της και να ταπεινωθή.

- Φαντασία της ήταν;
 - Φαντασία και πλάνη.
 - Γέροντα, δεν τά έλεγε αυτά στον πνευματικό της;
 - Ξέρεις τί γίνεται; Ο σατανάς τους ξεγελάει με αυτά πού βλέπουν, δεν προβληματίζονται και δεν σκέφτονται ότι πρέπει να τά πουν στον πνευματικό. Τί τεχνίτης είναι ο διάβολος! Φοβερό!

Αν δεν προσέξη κανείς την φαντασία του, ο πειρασμός μπορεί να εκμεταλλευτή ακόμη και ένα απλό, φυσικό, γεγονός και να τον πλανέση. Στην Μονή Στομίου, όταν διάβαζα τον εσπερινό τον χειμώνα, άναβα την σόμπα. Οί γυναίκες πού ανέβαιναν καμμιά φορά στο μοναστήρι είχαν παρατηρήσει ότι ή εικόνα της Παναγίας στο τέμπλο, την ώρα του εσπερινού, έκανε κράκ-κράκ -εγώ δεν τό ειχα προσέξει - και έλεγαν ή μιά στην άλλη: «Την ώρα πού διαβάζει ο καλόγερος τον εσπερινό, ή εικόνα της Παναγίας κάνει κράκ-κράκ». Όταν τό άκουσα, είπα: «Για να δώ την εικόνα πού κάνει κράκ-κράκ». Όχι ότι δεν πιστεύω σε θεία γεγονότα· πιστεύω ότι ή Παναγία και παρουσιάζεται και μιλάει και την βλέπουν όσοι έχουν πνευματική κατάσταση, αλλά χρειάζεται προσοχή. Ανεβαίνω λοιπόν σε μιά καρέκλα

και κοιτάζω. Τί συνέβαινε; Η εικόνα ήταν παλιά και είχε τρέσα⁹⁹ χωνευτά. Όταν άναβε ή σόμπα, ζεσταινόταν τό τρέσο και μέ τήν διαστολή έκανε κράκ-κράκ. Έβαλα ένα καρφάκι και σταμάτησε ό θόρυβος. Ύστερα ρώτησα τις γυναίκες: «Ακούτε τώρα τίποτε;». «Όχι», μού είπαν. «Έ, μή δίνετε σημασία», τις είπα. θέλει προσοχή, γιατί, αν καλλιεργηθή σιγά σιγά ή φαντασία, όλη ή ζωή του άνθρωπου πάει χαμένη.

- Γέροντα, πώς καταλαβαίνει κανείς άν ένα γεγονός είναι πράγματι από τον Θεό ή άν είναι από τον διάβολο; - Φαίνεται αυτό. Άν δέν είναι από τον Θεό, του φέρνει ό διάβολος λογισμούς υπερήφανους. Ύστερα, όσα κάνει ό διάβολος είναι χοντρά· φθάνει σέ βλάσφημα πράγματα. Είχε έρθει μιά φορά στο Καλύβι ένας πλανεμένος καί δαιμονισμένος. Τού είπα μερικά πράγματα καί τον βοήθησα. Ξέρετε τί μού είπε; «Πρώτη φορά τά ακούω αυτά! Ούτε στο Ευαγγέλιο δέν τά έχω διαβάσει!». Δηλαδή σάν νά μού έλεγε: «Τά είπες καλύτερα από τον Χριστό». Κατάλαβες τί κάνει ό διάβολος, γιά νά σοϋ φέρη υπερήφανο λογισμό; Πάντως, άν δέν καταλάβη ό άνθρωπος ότι τίποτε δέν μπορεί νά κάνη μέ τήν δική του δύναμη, αλλά, ό,τι κάνει, τό κάνει μέ τήν δύναμη τού Χριστού, καί χίλια δαιμόνια νά βγάλη από δαιμονισμένους, πάλι τίποτε δέν κάνει.

Ό διάβολος παρουσιάζεται ως άγγελος φωτός

Όποιος δέν έχει νιώσει τήν ανώτερη χαρά, τήν παραδεισένια, δέν έχει δηλαδή πνευματικές εμπειρίες, εύκολα μπορεί νά πλανηθή, άν δέν προσέξη. Ό διάβολος είναι πονηρός. Ερεθίζει λίγο τήν καρδιά τού ανθρώπου καί τον κάνει νά αισθάνεται μιά ευχαρίστηση, οπότε τον πλανάει, δίνοντας του τήν εντύπωση ότι ή ευχαρίστηση αυτή είναι πνευματική, θεία. Κλέβει τήν καρδιά καί νομίζει ό άνθρωπος πώς πάει καλά. «Δέν ένιωσα, ταραχή», λέει. Ναι, αλλά αυτό πού ένιωσες δέν είναι ή πραγματική, ή πνευματική χαρά. Η πνευματική χαρά είναι κάτι τό ουράνιο.

Ό διάβολος μπορεί νά παρουσιασθή καί σάν άγγελος ή σάν άγιος. Ό καμουφλισμένος δαίμονας σέ άγγελο ή σέ άγιο σκορπάει ταραχή - αυτό πού έχει -, ενώ ό πραγματικός Άγγελος ή Άγιος σκορπάει πάντα χαρά παραδεισένια και αγαλλίαση ουράνια. Ό ταπεινός και καθαρός άνθρωπος, ακόμη καί άπειρος νά είναι, διακρίνει τόν Άγγελο του Θεού από τόν δαίμονα πού παρουσιάζεται σάν άγγελος φωτός, γιατί έχει πνευματική καθαρότητα καί συγγενεύει μέ τόν Άγγελο. Ένώ ό εγωιστής καί σαρκικός πλανιέται εύκολα από τόν πονηρό διάβολο. Όταν ό διάβολος παρουσιάζεται σάν άγγελος φωτός, άν ό άνθρωπος βάλη έναν ταπεινό λογισμό, εξαφανίζεται. Ένα βράδυ, στήν Μονή Στομίου, μετά τό Απόδειπνο, έλεγα τήν ευχή στο κελλί καθισμένος σέ ένα σκαμνί. Γιά μιά στιγμή ακούω όργανα καί κλαρίνα σέ ένα οίκημα πού ήταν λίγο πιο πέρα γιά τούς ξένους. Παραξενεύτηκα! «Τί όργανα είναι αυτά πού ακούγονται τόσο κοντά!», είπα. Τό πανηγύρι είχε περάσει. Σηκώνομαι από τό σκαμνί καί πηγαίνω στο παράθυρο νά δώ τί συμβαίνει έξω. Βλέπω ησυχία παντού. Τότε κατάλαβα ότι ήταν από τόν πειρασμό, γιά νά διακόψω τήν

⁹⁹ Μικρά επιμήκη σανίδια πού τοποθετούνται σέ έγκοπή, ή οποία γίνεται στο πίσω μέρος ενός μεγάλου σανιδιού, γιά νά μήν κύρτωση τό σανίδι.

προσευχή. Γύρισα καί συνέχισα τήν ευχή. Ξαφνικά ένα δυνατό φώς γέμισε τό κελλί. Ἡ οροφή εξαφανίστηκε, άνοιξε ή σκεπή καί φάνηκε μιά στήλη φωτός πού έφθανε μέχρι τόν ουρανό. Στήν κορυφή αυτής τής φωτεινής στήλης φαινόταν τό πρόσωπο ενός ξανθού νέου, μέ μακριά μαλλιά καί γένια, πού έμοιαζε μέ τόν Χριστό. Επειδή έβλεπα τό μισό πρόσωπο του, σηκώθηκα άπό τό σκαμνί, γιά νά τό δώ ολόκληρο. Τότε άκουσα μέσα μου μιά φωνή: «Αξιώθηκες νά δής τόν Χριστό». «Καί ποιος είμαι εγώ ό ανάξιος, πού αξιώθηκα νά δώ τόν Χριστό;», είπα καί έκανα τόν σταυρό μου. Αμέσως τό φώς καί ό δήθεν Χριστός χάθηκαν καί είδα ότι ή οροφή βρισκόταν στήν θέση της.

Αν ό άνθρωπος δέν έχη τό κεφάλι του πολύ καλά κλειδωμένο, μπορεί ό πονηρός νά τοῦ βάλλη λογισμό υπερηφάνειας καί νά τόν πλανέση μέ φαντασίες καί ψεύτικα φώτα, τά όποια δέν ανεβάζουν στον Παράδεισο, αλλά γκρεμίζουν στο χάος. Γι' αυτό πρέπει νά μή ζητάη ποτέ φώτα ή θεια χαρίσματα κ.λπ., αλλά μετάνοια. Ἡ μετάνοια θά φέρη τήν ταπείνωση καί μετά ό Καλός Θεός θά δώση ό,τι του είναι απαραίτητο. Όταν ήμουν στο Σινά, στο άσκητήριο της Αγίας Επιστήμης, μιά φορά τό τα-γκαλάκι πήγε νά μέ... εξυπηρέτηση! Τό άσκητήριο είχε τρία-τέσσερα σκαλάκια. Τήν νύχτα, όταν είχε αστροφεγγιά, πήγαινα στις σπηλιές καί, γιά νά κατεβώ τά σκαλάκια, άναβα τό τσακμάκι. Μιά φορά πάω νά ανάψω τό τσακμάκι, δέν άναβε. Σέ μιά στιγμή βλέπω ένα φώς σέ έναν βράχο σάν άπό δυνατό προβολέα, φάπ! Ω, φώτισε τά πάντα γύρω! «Νά μου λείψουν τέτοια φώτα», είπα, καί γύρισα πίσω. Αμέσως χάθηκε τό φώς. Βρω τον διάβολο, δέν ήθελε νά φέξω μέ τό τσακμάκι, γιά νά κατεβώ! «Κρίμα δέν είναι, σου λέει, νά παιδεύεται; Ας τού δώσω έγώ φώτα!» Καλωσύνη του!

- Πώς καταλάβατε, Γέροντα, ότι δέν ήταν άπό τον Θεό;
- Έμ, καταλαβαίνεται. Φοβερό!

Τά όνειρα είναι απατηλά

- Γέροντα, μέ ταλαιπωρούν κάτι άσχημα όνειρα...

- Όταν βλέπης άσχημο όνειρο, ποτέ νά μήν ξετάξης τί είδες, πώς τό είδες, άν είσαι ένοχη, πόσο φταις. Ό πονηρός, επειδή δέν μπόρεσε νά σέ πειράξη τήν ημέρα, έρχεται τήν νύχτα. Επιτρέπει καμμιά φορά καί ό Θεός νά μας πειράξη στον ύπνο, γιά νά δούμε ότι δέν πέθανε ακόμη ό παλαιός άνθρωπος. Άλλες φορές πάλι ό εχθρός πλησιάζει τον άνθρωπο στον ύπνο του καί τού παρουσιάζει διάφορα όνειρα, γιά νά στενοχωρηθή, όταν ξυπνήση. ΓΓ αυτό νά μή δίνης καθόλου σημασία· νά κάνης τον σταυρό σου, νά σταυρώνης τό μαξιλάρι, νά βάζης καί τόν σταυρό καί κανα-δυό εικόνες επάνω στο μαξιλάρι καί νά λές τήν ευχή μέχρι νά σέ πάρη ό ύπνος. Όσο δίνεις σημασία, άλλο τόσο θά έρχεται ό εχθρός νά σέ πειράξη. Αυτό δέν είναι κάτι πού συμβαίνει μόνο στους μεγάλους, αλλά καί στους μικρούς. Καί στά μικρά παιδιά ακόμη, παρόλο πού είναι αγγελούδια, ό εχθρός πηγαίνει καί τά φοβερίζει, όταν κοιμούνται καί τινάζονται μέ αγωνία, τρέχουν φοβισμένα καί μέ κλάματα στήν αγκαλιά της μητέρας. Άλλοτε πάλι τά πλησιάζουν οί Άγγελοι καί γελούν μέσα στον ύπνο τους άπό χαρά ή ξυπνάνε άπό τήν μεγάλη τους χαρά. Επομένως τά όνειρα πού φέρνει

ό πειρασμός είναι μιά εξωτερική επίδραση τού εχθρού στόν άνθρωπο τήν ώρα πού κοιμάται.

- Καί όταν, Γέροντα, νιώθης ένα πλάκωμα τήν ώρα πού κοιμάσαι;

- Μερικές φορές αυτό οφείλεται σέ μιά αγωνιώδη κατάσταση πού ζή κανείς μέσα στήν ήμερα ή σέ διάφορους φόβους, σέ διάφορες υποψίες κ.λπ. Φυσικά όλα αυτά μπορεί νά τά χρησιμοποιήση τό ταγκαλάκι, νά κάνη κάποιον συνδυασμό, γιά νά ζαλίση τόν άνθρωπο. Πολλές φορές είναι τόσο ελαφρός ό ύπνος, πού νομίζει κανείς ότι είναι ξυπνητός καί ότι προσεύχεται, γιά νά φύγη αυτό τό πλάκωμα, από τό όποιο τού κρατιέται ακόμη καί ή αναπνοή.

Καμμιά φορά μάλιστα ό διάβολος μπορεί νά πάρη τήν μορφή ενός ανθρώπου ή ενός Άγιου καί νά παρουσιασθή στόν ύπνο κάποιου. Κάποτε παρουσιάσθηκε σέ έναν άρρωστο στόν ύπνο του μέ τήν μορφή τού Αγίου Αρσενίου καί τού είπε: «Είμαι ό Άγιος Αρσένιος. Ήρθα νά σου πώ ότι θά πεθάνης. Τ' ακούς; Θά πεθάνης». Τρόμαξε ό άνθρωπος. Ποτέ ένας Άγιος δέν μιλάει έτσι σέ έναν άρρωστο. Καί άν τυχόν είναι νά πεθάνη ό άρρωστος καί παρουσιασθή ένας Άγιος νά τόν πληροφόρηση γιά τόν θάνατο του, θά τού τό πή μέ καλόν τρόπο: «Επειδή είδε ό Θεός πού ταλαιπωρείσαι, γι' αυτό θά σέ πάρη από αυτόν τόν κόσμο. Κοίταξε νά έτοιμασθής». Δέν θά τού πή: «Τ' ακούς; Θά πεθάνης»!

- Καί όταν, Γέροντα, φωνάζη κανείς στον ύπνο του;

- Καλύτερα, ξυπνάει... Πολλά όνειρα είναι της αγωνίας. Όταν ό άνθρωπος έχη αγωνία ή είναι κουρασμένος, παλεύουν αυτά μέσα του καί τά βλέπει σέ όνειρο. Έγώ πολλές φορές, όταν τήν ήμερα αντιμετωπίζω διάφορα προβλήματα τών ανθρώπων, αδικίες πού συμβαίνουν κ.λπ., ύστερα στον ύπνο μου μαλώνω μέ τόν άλλον: «βρέ αθεόφοβε, φωνάζω, αναίσθητος είσαι!» καί μέ τις φωνές πού βάζω ξυπνάω.

- Γέροντα, από τά όνειρα μπορεί κανείς νά πρόβλεψη κάτι πού θά τού συμβή;

- Όχι, μή δίνετε σημασία στά όνειρα. Είτε ευχάριστα είναι τά όνειρα είτε δυσάρεστα, δέν πρέπει νά τά πι-στεύη κανείς, γιατί υπάρχει κίνδυνος πλάνης. Τά ενενήντα πέντε τοις εκατό από τά όνειρα είναι απατηλά. Γι' αυτό οί Άγιοι Πατέρες λένε νά μήν τά δίνουμε σημασία. Πολύ λίγα όνειρα είναι από τόν Θεό, αλλά καί αυτά, γιά νά τά έρμηνεύση κανείς, πρέπει νά έχη καθαρότητα καί άλλες προϋποθέσεις, όπως ό Ιωσήφ¹⁰⁰ καί ό Δανιήλ, πού είχαν χάρισμα από τόν Θεό. «Θά σου πω, είπε ό Δανιήλ στον Ναβουχοδονόσορα, καί τί όνειρο είδες καί τί σημαίνει»¹⁰¹. Αλλά σέ τί κατάσταση είχε φθάσει! Ήταν μέσα στά λιοντάρια καί τά λιοντάρια, παρόλο πού ήταν νηστικά, δέν τόν πείραζαν¹⁰². Τού πήγε ό Άββακούμ φαγητό, κι εκείνος είπε: «Μέ θυμήθηκε ό Θεός;»¹⁰³. Αν δέν θυμόταν ό Θεός τόν Προφήτη Δανιήλ, ποιόν θά θυμόταν;

- Γέροντα, μερικοί άνθρωποι δέν βλέπουν όνειρα.

- Καλύτερα πού δέν βλέπουν! Δέν ξοδεύουν ούτε εισιτήρια, ούτε βενζίνη! Στα όνειρα σέ ένα λεπτό βλέπεις κάτι πού στήν πραγματικότητα θά διαρκούσε ώρες, μέρες, γιατί

¹⁰⁰ Βλ. Γεν. 37,5-11.

¹⁰¹ Βλ. Δαν. 2, 25-46

¹⁰² Βλ. Δαν. 6, 16 κ.έ.

¹⁰³ Βλ. Δαν., Βήλ καί Δράκων, 34-38

καταργείται ο χρόνος. Νά, από αυτό μπορεί νά καταλάβη κανείς τό ψαλμικό: «Χίλια έτη έν όφθαλμοίς σου, Κύριε, ώς ή ήμερα ή εχθές, ήτις διήλθε»¹⁰⁴.

Προσοχή στα οράματα

- Γέροντα, όταν οί άνθρωποι μας διηγούνται οράματα ή λένε ότι είδαν έναν Άγιο κ.λπ., τί νά λέμε;

- Καλύτερα νά τούς λέτε νά είναι επιφυλακτικοί. Αυτό είναι πιο σίγουρο, γιατί δέν μπορούν όλοι νά διακρίνουν άν ένα όραμα είναι από τόν Θεό ή από τόν διάβολο. Άλλά και από τόν Θεό νά είναι ένα όραμα, πρέπει νά μην τό δέχεται εξαρχής ό άνθρωπος. Ό Θεός ίσα-ίσα συγκινείται, κατά κάποιον τρόπο, όταν βλέπη τό πλάσμα Του νά μην τό δέχεται, γιατί αυτό δείχνει ότι έχει ταπεινώση. Άν πράγματι ήταν Άγιος αυτός πού παρουσιάσθηκε, ό Θεός ξέρει μετά μέ άλλον τρόπο νά πληροφόρηση τήν ψυχή και νά τήν όδηγήση σ' αυτό πού θέλει. Χρειάζεται προσοχή, γιατί μπορεί νά έρθη τό ταγκαλάκι, νά πατήση τό κουμπί και νά άρχίση ή τηλεόραση...

Ήταν μιά ψυχή πού δέν είχε βοηθηθή από ανθρώπους, και γι' αυτό δικαιούτο τήν θεία βοήθεια. Ό Θεός της παρουσίασε κάτι, γιά νά βοηθηθή. Ύστερα όμως ό διάβολος της έβαλε λογισμούς: «Φαίνεται, γιά νά σε αξίωση ό Θεός νά δής αυτό τό όραμα - ποιος ξέρει; - σε προορίζει γιά κάτι ανώτερο». Από τήν στιγμή πού πίστεψε κάτι τέτοιο, δ διάβολος άρχισε νά κάνη τήν δουλειά του και τήν έκανε κουμάντο! Άλλά τελικά ό Θεός πάλι τήν λυπήθηκε. Είδε ένα δράμα και άκουσε μιά φωνή νά της λήη: «Νά γράψης όλα τά οράματα πού είδες στον πατέρα Παΐσιο». Έτσι μού έγγραψε ένα γράμμα μέ όλα τά οράματα πού είδε. Ό πειρασμός τήν είχε αλωνίσει. Πραγματικά οράματα, αλλά όλα ήταν τού πειρασμού. Από όλα τά οράματα πού μού ανέφερε, μόνον τό πρώτο και τό τελευταίο ήταν από τόν Θεό. Τό τελευταίο τό επέτρεψε ό Θεός, γιά νά τήν φέρη σέ λογαριασμό, νά τήν βοηθήση νά απαλλαγή από τήν πλάνη. Τελικά ή καημένη άκουσε τί τής είπα και ξέμπλεξε.

Χαρακτηριστικά τον πλανεμένου

- Γέροντα, πώς μπορείς νά καταλάβης ότι κάποιος είναι πλανεμένος;

- Ακόμη και από τήν όψη του μπορείς νά τό καταλάβης. Ό πλανεμένος παρουσιάζει μία εξωτερική ψεύτικη απάθεια. Φαίνεται ταπεινός και πράος, αλλά μέσα του κρύβει τήν μεγάλη ιδέα πού έχει γιά τόν εαυτό του. Άν κοιτάξετε τά μάτια του, θά δήτε ότι βλέπει τούς άλλους ταλαίπωρους, σάν μυρμήγκια. Μπορείς όμως νά τόν καταλάβης και από αυτά πού λέει. Ήταν ένας πλανεμένος, πού πολύς κόσμος τόν είχε γιά άγιο. Έλεγε ότι τού είχε παρουσιασθή ό Χριστός καβάλα σέ ένα άλογο, κρατώντας ένα φλασκι μέ κρασί, τόν κέρασε από αυτό και από τότε απέκτησε τό διορατικό χάρισμα! Μιά φορά πού μιλούσε στον κόσμο, κάποιος τόν ρώτησε: «Γιατί δέν μπορώ νά κάνω κι έγώ θαύματα;». «Γιατί έσύ έκανες εκείνη κι εκείνη τήν αμαρτία...», τού απάντησε. Πανικοβλήθηκε ό καημένος και ήρθε νά

¹⁰⁴ Ψαλμ. 89,4.

μού τό πή. «Καλά, τού λέω, οί Άγιοι θεατρίζουν ποτέ τούς ανθρώπους; Μόνον ό διάβολος θεατρίζει. Δέν καταλαβαίνεις ότι ό διάβολος μιλάει; Καϊ άν είναι αληθινά αυτά πού λέει ό πλανεμένος, πάλι ό διάβολος τά λέει». Μιά γυναίκα μου είπε ότι είχαν πάει μία δαιμονισμένη σέ κάποιον, για τόν όποιο είχαν ακούσει ότι έβγαζε δαιμόνια κ.λπ. Αυτός τούς πήρε και τούς πήγε σέ ένα χαλασμένο έξωκκλήσι. Μόλις μπήκαν στο εκκλησάκι, πήρε ένα έπιτραχήλι και τό φόρεσε. Παραξενεύτηκε ή γυναίκα! Λαϊκός και νά φορέση έπιτραχήλι! «Είσαι παπάς;», τού λέει. «Τί θά πή παπάδες!», λέει αυτός και άρχισε νά κατηγορή τούς ιερείς. Έτσι κατάλαβαν οί καημένοι τήν πλάνη του και σηκώθηκαν και έφυγαν.

Πλάνη και τρέλλα

- Γέροντα, ό πλανεμένος είναι και τρελλός;

- Όχι πάντα. Άλλο πλάνη, άλλο τρέλλα. Μερικοί μόνον πλανώνται, και άλλοι πλανώνται, αλλά παθαίνει και τό μυαλό τους. Είχα γνωρίσει έναν μοναχό στο Άγιον Όρος πού δέν άκουγε κανέναν. Είχε φύγει από τό μοναστήρι του και γύριζε μέσα στο Όρος. Τέσσερις-πέντε φορές είχε πάει δήθεν νά άσκητέψη και τόν συμβούλεψα νά γυρίση στήν μετάνοια¹⁰⁵ του. Τελικά αγόρασε ένα Καλύβι¹⁰⁶ και έμενε μόνος του. Μετά από επτά μήνες ήρθε και μέ βρήκε. «Νά γυρίσης, τού λέω, στό μοναστήρι σου». «Τώρα, μου λέει, πήρα απολυτήριο από τό μοναστήρι· δέν μέ δέχονται εκεί». «Πρόσεξε, πρόσεξε πολύ, τού λέω. Τουλάχιστον κοίτα νά συνδεθής μέ κανέναν Γέροντα, για νά κάνης υπακοή και νά μή ζής στο θέλημα σου». «Υπακοή στο θέλημα του Θεού θά κάνω», μου λέει. «Σήκω, του λέω, νά πάς σέ μοναστήρι». «Έγώ, ερημίτης τώρα, νά γυρίσω πίσω; Νά πάς εσύ», μου λέει. «Έγώ νά πάω μόνος μου; Αν θέλης νά πάω μαζί σου, νά τό κάνω μέ όλη μου τήν καρδιά», τού λέω. «Άκου εδώ, μου λέει, άν βαρέθηκες εσύ τήν ησυχία και θές νά πάς σέ μοναστήρι, νά πάς». Όταν είδα νά φέρεται έτσι, μέ αναίδεια, τόν άφησα κι εγώ. Μετά από λίγο καιρό έμαθα ότι δαιμονίσθηκε, αλλά και τρελλάθηκε. Τού είχε παρουσιασθή ό διάβολος σάν τήν Παναγία και τού είπε: «Τέκνον μου, άμα πέσης νά μέ προσκύνησης, θά σοϋ δώσω τά επτά χαρίσματα τού Αγίου Πνεύματος...». Όποτε σκέφθηκε: «θά πάρω τώρα τά επτά χαρίσματα και θά τούς βάλω όλους κάτω» και πέφτει, τόν προσκυνάει. Μόλις προσκύνησε, τόν τράνταξε ό διάβολος και δαιμονίσθηκε. Μέ τό τράνταγμα όμως πού τού έκανε, σάλεψαν και τά λογικά του. Πήγε μετά στήν Ιερά Κοινότητα¹⁰⁷, νά γίνη Πρωτεπιστάτης! Κλείδωσε μέσα τούς πατέρες πού ήταν εκεί, πήρε τήν ράβδο τού Πρωτεπιστάτη και κατέβαινε καμαρωτός τά σκαλιά. Βλέπουν οί άλλοι άπ' έξω άλλον Πρωτεπιστάτη νά κατεβαίνει!... Μέ τρόπο τόν ακολούθησαν μέ ένα

¹⁰⁵ Στο μοναστήρι στό όποιο έκάρη μοναχός.

¹⁰⁶ Οίκημα τό όποιο περιλαμβάνει δύο-τρία κελλιά και μικρό ναό και ανήκει σέ μία από τις είκοσι Μονές τού Αγίου Όρους.

¹⁰⁷ Τό κτίριο στις Καρυές, τήν πρωτεύουσα του Αθω, όπου εδρεύει ή «Ιερά Κοινότητα», τό διοικητικό όργανο τού Αγίου Όρους, τήν όποια συγκροτούν είκοσι μέλη, αντιπρόσωποι των είκοσι Μονών, εκλεγόμενα κάθε χρόνο.

τζιπ και πιο κάτω τον πήραν μαζί τους και τον κατέβασαν στο ψυχιατρείο. Τώρα έχει υποχωρήσει τό δαιμόνιο, αλλά ή τρέλλα μένει.

- Και ό πλανεμένος, Γέροντα, δέν είναι κατά κάποιον τρόπο δαιμονισμένος;

- Έμ, τί είναι; Μπορεί μάλιστα ό πλανεμένος νά έχη και περισσότερα δαιμόνια από έναν δαιμονισμένο. Άλλο όμως πλανεμένος, άλλο δαιμονισμένος. Είναι δυό-τρεις πνευματικοί πού έχουν λίγη ευλάβεια και λίγη βλάβη μαζί και μπερδεύουν τον κόσμο. Και όλους τούς βγάζουν δαιμονισμένους. Δέν ακούνε κανέναν. «Είμαι παπάς, λένε, έχω εξουσία!» Αν σας λένε για τέτοιες περιπτώσεις, νά προβληματίζετε τούς ανθρώπους, γιατί κάνουν κακό στην Εκκλησία. Νά τούς λέτε: «Νά βρήτε έναν σωστό πνευματικό νά πάτε, για νά βοηθηθήτε». Φθάνουν στό σημείο νά χρησιμοποιούν τό όνομα μου, ακόμη και φωτογραφία μου, για νά δίνουν την εντύπωση στον κόσμο ότι έχουν επικοινωνία μαζί μου. Αυτοί βέβαια έχουν ελαφρυντικά, γιατί είναι ελαφρούτσικοι. Υπάρχουν όμως κάποια κακοήθη στοιχεία πού παρουσιάζουν τό ξίδι για κρασί. Ένας έκανε τον λογιστή πρώτα, κάπου δούλευε, αλλά τώρα γυρίζει όλη την βόρεια Ελλάδα και παρουσιάζεται ότι είναι υποτακτικός μου. Λέει ότι του έδωσα τό διορατικό και άλλα τέσσερα-πέντε χαρίσματα, και έτσι πλανά τον κόσμο και μαζεύει χρήματα.

- Κληρικός είναι;

- Οχι, λαϊκός. Μέ είδε μία φορά στην Δάφνη και κρύφθηκε, για νά μήν τον δώ, επειδή είναι... γνήσιο τέκνο μου! Ευτυχώς πίνει, μυρίζει ούζο, τον βλέπουν μερικοί ζαλισμένο, και λίγο προβληματίζονται. Πόσοι τέτοιοι απατεώνες υπάρχουν πού εκμεταλλεύονται τον πόνο του κόσμου και κάνουν εμπόριο! Είπε κάποιος σε μία χήρα γυναίκα: «Τό ένα χέρι του ανδρός σου δέν έχει λειώσει, γιατί ή ψυχή του έχει ανάγκη από προσευχή». «Τί νά κάνω τώρα; λέει ή φουκαριάρα. Ας του δώσω χρήματα, για νά προσευχηθή για την ψυχή του ανδρός μου». 'Αφοϋ της πήρε αρκετά χρήματα, μετά από λίγο της λέει: «Αντε, αποφύγαμε τον πρώτο κίνδυνο, τώρα είναι λίγο καλύτερα...». Δώσ' του-δώσ' του χρήματα, της πήρε την μισή περιουσία, για νά βρή ανάπαυση ό άνδρας της!

Είναι και μερικοί πλανεμένοι πού σταυρώνουν αρρώστους, μουρμουρίζοντας κάτι, και δήθεν τούς κάνουν καλά. Ξεγελιούνται οί άνθρωποι και δέν πάνε νά εξομολογηθούν, νά πάρουν τον παπά νά κάνουν ένα εύχέλαιο ή νά τούς διάβαση μία ευχή, αλλά πάνε σ' αυτούς. Δίνουν έν τω μεταξύ και ένα σωρό χρήματα. Μού είπαν ότι σε ένα χωριό ήταν δυο πλανεμένοι πού είχαν καλή συνεργασία!... Έφερε ό διάβολος σε κάποιον συγχωριανό τους λ.χ. έναν δυνατό πονοκέφαλο ή προκαλούσε ένα πιάσιμο στην μέση και μετά πήγαινε στον έναν πλανεμένο και του έλεγε: «Ό τάδε έχει δυνατό πονοκέφαλο για τον τάδε λόγο». Σε κάποια ευκαιρία έλεγε στον συγχωριανό του ό πλανεμένος: «έγώ ξέρω γιατί σου πονάει τό κεφάλι» και του φανέρωνε αμέσως την αιτία. «Αλήθεια, τί αποκάλυψη! έλεγε εκείνος. Και τώρα, τί πρέπει νά κάνω, για νά μου πέραση;». «Νά πάς στον τάδε», του έλεγε και τον έστελνε στον άλλον πλανεμένο. Είδατε τί σοφίσθηκε ό διάβολος, για νά κρατά τούς ανθρώπους στην πλάνη; Έβαλε δυο πλανεμένους νά συνεργασθούν, ό ένας νά κάνη την διάγνωση και ό άλλος δήθεν νά θεραπεύη, για νά κρατά τον κόσμο μακριά από την Εκκλησία.

Τά φθηνά χαρίσματα τών πλανεμένων

- Γέροντα, γιατί οί άνθρωποι καταφεύγουν για κάποιο πρόβλημα τους συχνά σέ πλανεμένους;

Γιατί ό διάβολος έχει φθηνά τά χαρίσματα καί τά παίρνουν εύκολα. Αυτά πού τούς λένε νά κάνουν, δέν είναι δύσκολα καί τούς αναπαύουν στά πάθη τους. Αντί να μετανοήσουν για τις αμαρτίες πού κάνουν ως άνθρωποι καί νά πάνε σέ έναν πνευματικό νά εξομολογηθούν, βρίσκουν κάτι πλανεμένους, δηλαδή τόν διάβολο, καί ζητούν από εκείνον νά τούς λύση τό πρόβλημα τους. Ύστερα βασανίζονται καί δέν καταλαβαίνουν ότι τούς έχει δέσει ό διάβολος καί τούς κάνει κουμάντο.

- Καί πώς τούς πιστεύουν, Γέροντα;

- Είναι ζαλισμένοι οί άνθρωποι. Πόσοι λένε ότι οδηγούν τούς ανθρώπους στόν σωστό δρόμο, ενώ κουβαλούν στόν ώμο τους ένα τσουβάλι καί έχουν κρυμμένο μέσα τόν διάβολο! Ό Καλός Θεός όμως δέν τόν αφήνει νά κρυφθή τελείως. Καμμιά φορά βγάζει ό διάβολος κάποιο κέρατο ή τήν ουρά του, τά βλέπουν οί άνθρωποι καί φωνάζουν τρομαγμένοι: «Τί είναι αυτό; Κέρατο; Ουρά;». «Όχι, τί λέτε; Μελιτζάνα είναι!», τούς λένε εκείνοι, για νά τούς εξαπατήσουν καί νά παρουσιάσουν διαβολικά πράγματα για καλά καί ωφέλιμα.

Κι εδώ μιά μέρα ήρθε κάποιος μέ μιά συντροφιά πού ήταν πλανεμένος. Είχε μαζί του καμμιά δεκαριά άτομα καί έκανε τόν Γέροντα. Τούς ρωτάω: «Ανήκετε σέ καμμιά οργάνωση;». Δέν απαντούσαν. «Σέ κανέναν σύλλογο;». Δέν απαντούσαν. «Έχετε κανέναν πνευματικό;». Τίποτε. Άρχισαν, έβαζαν μετάνοιες. Τούς έφερε εδώ, για νά τούς πλανή. Νά λήη μετά: «πήγαμε καί στόν πατέρα Παΐσιο καί συμφωνεί μαζί μας!» Κατάλαβες; Δέν έπρεπε νά τόν δώ, γιατί τό εκμεταλλεύεται μετά. Φαινόταν ύποπτος εκείνος. Οί οπαδοί του φαίνονταν παρασυρμένοι. Οί καημένοι έπεσαν κάτω, γονατιστοί.

- Τούς είπατε τίποτε, Γέροντα;

- Τούς είπα, αλλά ό πονηρός, όταν φεύγουν από 'δώ, τούς λέει άλλα· από 'δώ-άπό 'κεϊ τούς πάει, καί τούς φέρνει πάλι στόν δρόμο του.

- Πώς θά προφυλαχθή, Γέροντα, κανείς από τούς πλανεμένους;

- Μένοντας μέσα στην μάνδρα της Εκκλησίας μας. Βέβαια, άν κάποιος ακολουθήση από άγνοια έναν πλανεμένο, δέν θά τόν αφήση ό Θεός. Θά τόν βοηθήση νά καταλάβη τό λάθος του καί νά έπιστρέψη στην αλήθεια.

Διόρθωση πλανεμένου

- Γέροντα, τί βοηθάει νά συνέλθη ένας πού έχει πλανεμένες ιδέες;

- Νά συναισθανθώ τά χάλια του, νά μήν πιστεύει καθόλου στον λογισμό του, νά εξομολογείται στόν πνευματικό όλους τούς λογισμούς του καί νά κάνη υπακοή σέ ό,τι τού λέει ό πνευματικός. Νά ζητά συνέχεια τό έλεος τού Θεού, για νά έρθη πάλι ή θεία Χάρις. Δηλαδή χρειάζεται νά ταπεινωθή, για νά συνέλθη καί νά σωθώ.

Καί βλέπεις, τά κρίματα, οί βουλές, τού Θεού είναι άβυσσος. Πά πά πά..., ή αγάπη Του δέν έχει όρια! Κάποιος ερχόταν συχνά εκεί στο Καλύβι καί είχε όλο πλανεμένες ιδέες. Τόσα τού έλεγα, τίποτε δέν άκουγε. Όλα τά έπαιρνε ανάποδα. Όταν έβγαινε από τό Άγιον Όρος, έκανε κηρύγματα καί έκανε πολύ κακό. Έλεγε ότι έπαιρνε εντολές από μένα καί μπέρδευε τούς ανθρώπους. Ακόμη καί κάτι βιβλία πού τού είχα δώσει κάποτε ευλογία, τά παρουσίαζε καί αυτά, για να πιστεύουν οί άνθρωποι ότι μέ συμβουλευόταν. Μιά φορά, ενώ έλεγε διάφορα, για μια στιγμή τον εγκατέλειψε τελείως ή θεία Χάρις καί άρχισε να βρίζη πολύ άσχημα τον Χριστό καί την Παναγία, οπότε ο κόσμος προβληματίσθηκε καί σκόρπισε. Ύστερα τον πήραν μέ την κλούβα καί τον έκλεισαν στο ψυχιατρείο. Βλέπετε μέχρι πού φθάνει ή αγάπη τού Θεού! Να αφήνη να βλασφημηται τό όνομα Του, άρκει να βοηθηθούν, να γλυτώσουν τά πλάσματα Του!

- Γέροντα, άν ένας πλανεμένος καταλάβη την πλάνη του καί μετανοιώσει, θα μετανοιώσουν καί οί οπαδοί του;

- Αν έχη πραγματική μετάνοια, πρέπει να ταπεινωθή καί να τούς πη ότι έσφαλε καί να προσπαθήση να τούς έπαναφέρει στον σωστό δρόμο. Αν όμως αποκαλυφθούν οί πλάνες κάποιου πλανεμένου καί ο ίδιος παραμένη στην πλάνη, τότε χρειάζεται να διαφωτισθούν με τρόπο οί οπαδοί του. Επειδή μερικοί πλανεμένοι φθάνουν να δρουν μέσα στην Εκκλησία, υπάρχει φόβος, άν οί οπαδοί τους μάθουν ξαφνικά ότι όσα τούς έλεγαν ήταν πλάνες, να σκανδαλισθούν καί να ξεριζωθούν καί από την Εκκλησία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

«Πλανώντες και πλανώμενοι»¹⁰⁸

Για την πλάνη των Πεντηκοστιανών

- Γέροντα, αυτά πού λένε όσοι προσχωρούν στους Πεντηκοστιανούς, ότι δηλαδή βλέπουν οράματα, μιλούν γλώσσες κ.λπ., είναι από φαντασία ή από δαιμονική ενέργεια;

- Από δαιμονική ενέργεια είναι. Γιατί, όταν πηγαίνουν στους Πεντηκοστιανούς και ξαναβαπτίζονται, περιφρονούν, αρνούνται τό Άγιο Βάπτισμα - «ομολογώ εν Βάπτισμα εις άφεσιν αμαρτιών», λέει τό Σύμβολο της Πίστεως -, οπότε ξεβαπτίζονται, δέχονται δαιμονικές επιδράσεις και μιλούν βρρρ..., δήθεν γλώσσες. «Μιλάει, λένε, τό Άγιο Πνεύμα της Πεντηκοστής». Δεν είναι τό Άγιο Πνεύμα· είναι ένα σωρό ακάθαρτα πνεύματα. Τί γλωσσολαλιές; Ασυναρτησίες είναι αυτά πού λένε· ούτε οί ίδιοι τά καταλαβαίνουν. Τά μαγνητοφωνούν κιόλας και ύστερα κάνουν στατιστικές και βγάζουν συμπεράσματα: «Έχει τόσα «αλληλουία» στήν τάδε γλώσσα, τόσα στήν τάδε...». Μά μέσα στά τόσα «βρρρ...» κάτι θά βρής πού νά μοιάζη και με «αλληλουία» σέ κάποια από τις γλώσσες τοῦ κόσμου! Καί βλέπεις, ενώ είναι κάτι δαιμονικό, αυτόν τον δαιμονισμό τον θεωροῦν ενέργεια τοῦ Αγίου Πνεύματος και λένε πώς ζουν ό,τι έζησαν και οί Απόστολοι την ημέρα της Πεντηκοστής. Είναι βλασφημίες αυτά πού πιστεύουν, γι' αυτό δαιμονίζονται.

- Γέροντα, γιατί ξαναβαπτίζονται;

- Γιατί λένε: «Όταν βαπτίσθηκα, ήμουν μικρός και δέν ήξερα· τώρα βαπτίζομαι εν γνώσει μου». Ξαναβαπτίζονται και δικαιολογούν τις αμαρτίες τους. Αν ή Εκκλησία δέν είχε τον νηπιοβαπτισμό, όσοι θα πέθαιναν, πριν βαπτισθούν, τί θα γίνονταν; Γι' αυτό γίνεται ό νουνός εγγυητής, λέει τό Σύμβολο της Πίστεως και έχει ευθύνη για τό παιδάκι, ώσπου νά μεγαλώση. Μήπως αδικείται πού βαπτίζεται μικρό; Όχι, ισα-ϊσα βοηθιέται, γιατί κοινωνάει. Και όταν μεγαλώση, αν μολύνη τό Άγιο Βάπτισμα με κάποια αμαρτία, υπάρχει ή μετάνοια και ή εξομολόγηση πού θα ξεπλύνουν αυτήν την αμαρτία, όχι νά πάη νά βαπτισθή ξανά!

Για τα αναστενάρια

- Γέροντα, λένε ότι οί αναστενάρηδες, στήν γιορτή τοῦ Αγίου Κωνσταντίνου, πατούν σε αναμμένα κάρβουνα και δέν καίγονται. Τί είναι αυτό;

- Και δαιμονικό είναι και άπατεωνία. Τό ότι χορεύουν κρατώντας κάποια εικόνα ή τόν σταυρό είναι αναιδεια, είναι άρνηση πίστεως. Απομακρύνεται ή Χάρις τοῦ Θεού, γι' αυτό

¹⁰⁸ Β' Τιμ. 3, 13.

τούς βοηθάει ό διάβολος. Είναι δυνατόν νά μήν τούς βοηθήση ό διάβολος μετά; Δικαιούνται τήν βοήθεια του!

Αλλά είναι και ή δική τους πονηριά πού βοηθάει. Αυτοί πηγαίνουν προηγουμένως και ετοιμάζουν τόν τόπο. Καίνε δηλαδή ξύλα από πλατάνια πού αφήνουν πολλή στάχτη και ξέρουν πού πατούν, όταν χορεύουν. Γιατί δέν καίνε πουρνάρια ή κουμαριές πού κρατάνε κάρβουνο; Ας τούς έτοιμάση άλλος την φωτιά και ας πάνε μετά εκεί νά χορέψουν!

Μου είπε κάποιος: «Θαύμα! Οί αναστενάρηδες πατούν στήν φωτιά και δεν καίγονται». «Αυτό θαυμάζεις; του είπα. Οί δαίμονες είναι μέσα στήν φωτιά τής κολάσεως καί δεν καίγονται χρόνια, αιώνες τώρα. Αυτό νά θαυμάζης, καί όχι αυτούς πού πατούν λίγο πάνω στά κάρβουνα καί στήν στάχτη, χωρίς νά καίγονται».

Ή μετεμψύχωση¹⁰⁹

- Γέροντα, πώς μερικοί άνθρωποι, ακόμη καί μορφωμένοι, πιστεύουν στήν μετεμψύχωση;

- Ή μετεμψύχωση βολεύει τούς ανθρώπους, καί ειδικά τούς άθεους, τούς άπιστους. Είναι ή μεγαλύτερη πονηριά τού διαβόλου. Τούς κρατά ό διάβολος στήν ζωή τής αμαρτίας, μέ τον λογισμό ότ ή ψυχή έρχεται καί ξανάρχεται σε αυτόν τον κόσμο. «Έ, καί αυτήν τήν φορά άν δεν πετύχης, τούς λέει ό διάβολος, θά ξαναρθης στήν ζωή καί θά πετύχης τήν επόμενη φορά· καί άν πάλι δέν πετύχης, θά 'ρθής, θά ξαναρθης, θά εξελίχθης...»! Όποτε καί αυτοί λένε: «δέν πειράζει κι άν κάνω καί αυτήν τήν αμαρτία» καί τό ρίχνουν έξω· ζούν απρόσεκτα, δέν μετανοούν. Βλέπεις πώς τούς τυφλώνει ό διάβολος καί τούς γαντζώνει στήν κόλαση! Δέν έχω δει μεγαλύτερη πονηριά καί τέχνη τού διαβόλου, για νά μαζεύη τούς ανθρώπους στήν κόλαση! Κι άν σέ γαντζώση μιά φορά ό διάβολος, θά σ' αφήση νά γυρίσης πίσω; Αυτή είναι ή χειρότερη θεωρία από όλες τις Ίνδουϊστικές θεωρίες.

Κάποτε, άργά τό απόγευμα, πέρασε από τό Καλύβι ένας νεαρός. «Τέτοια ώρα, παλληκάρι, θέλω νά διαβάσω και εσπερινό», τού λέω. «Μ' αυτά ασχολείσαι ακόμη;» μου είπε και έφυγε. Την άλλη μέρα ξαναήρθε και μου έλεγε για κάτι οράματα. «Είχες πάρει προηγουμένως καθόλου χασίς;», τόν ρωτάω. «Παλιά, ναί. Τότε όμως πού είδα τά οράματα, δέν είχα πάρει», μου λέει. «Μήπως διάβασες για μετεμψύχωση;». «Ναί», μου λέει. Έκεϊ τήν έπαθε. Διάβασε για μετεμψύχωση, μπήκε ό εγωισμός μέσα καί έπλασε όνειρα ότ πριν από χιλιάδες χρόνια ήταν μεγάλος άνθρωπος, πλούσιος! Είδε μετά σε όραμα ότ πήγε επάνω στον ουρανό, αλλά δέν τόν είχαν γραμμένο εκεί καί τού είπαν νά κατεβή. Ό διάβολος τού δημιούργησε αυτήν τήν κατάσταση. «Όλα αυτά, τού λέω, είναι παραμύθια κι έσύ τά πιστεύεις;».

¹⁰⁹ Μετεμψύχωση (ή αλλιώς μετενσάρκωση) είναι ή πλανεμένη θεωρία σύμφωνα μέ τήν οποία ή ψυχή μετά τόν σωματικό θάνατο εισέρχεται σέ άλλο σώμα ανθρώπου ή ζώου καί διανύει έναν ατέλειωτο κύκλο γεννήσεων καί θανάτων.

Καί δυστυχώς υπάρχουν καί μορφωμένοι άνθρωποι πού πιστεύουν σέ τέτοιες χαζομάρες. Έκεῖ κοντά στο Καλύβι έναν γάιδαρο τόν εἶχα ονομάσει Νασέρ, επειδή ήταν ζωηρός. Μιά μέρα ἦρθε ένας Έλληνας πού ζούσε στήν Ελβετία καί άκουσε πού τόν φώναζα Νασέρ. Όταν μετά άπό ένα διάστημα ξαναἦρθε, έφερε ένα κουτί με άπλά γλυκά καί ένα μέ επίσημα. «Αυτά είναι γιά σένα», μου εἶπε καί μου έδωσε τά άπλά γλυκά. «Αυτά τά καλά γλυκά, μου λέει, είναι γιά τόν Νασέρ. Έγώ κατάλαβα, λέει, άπό τήν προηγούμενη φορά ότι ήταν ό Νασέρ. Όταν τόν συνάντησα, μέ κοίταξε μέ ένα θλιμμένο βλέμμα πού μου ράγισε τήν καρδιά!»! Νόμιζε ότι ό Νασέρ μετεμψυχώθηκε καί έγινε γάιδαρος! Καί τό πίστευε! «Βρέ, είσαι στά καλά σου; τοῦ λέω. Έγώ τόν εἶπα Νασέρ, γιατί ήταν ζωηρός γάιδαρος». Μέ κανέναν τρόπο δέν καταλάβαινε.

Καί αυτό δεν είναι τίποτε! Νά σας πω ένα άλλο: Πρίν άπό χρόνια είχαν πάει Γερμανοί στήν Κρήτη, γιά νά κάνουν ένα μνημόσυνο γιά τούς Γερμανούς πού είχαν σκοτωθή έκεῖ στήν Κατοχή. Τήν ώρα πού έκαναν τό μνημόσυνο περνούσε ένας Κρητικός μέ τόν γάιδαρο του φορτωμένο μέ τιςπραμάτειες του. Ό γάιδαρος, όταν είδε τούς ανθρώπους εκεί μαζεμένους, άρχισε νά γκαρίζη. Ένας άπό τούς Γερμανούς νόμιζε ότι ό γάιδαρος ήταν ό αδελφός του πού είχε σκοτωθή στον πόλεμο καί μετεμψυχώθηκε! Τόν γνώρισε καί τον χαιρέτισε μέ τό γκάρισμα! Καί ό Γερμανός στάθηκε προσοχή, καί τάκ, τόν χαιρέτισε στρατιωτικά... Κλάματα!... Πάει αμέσως στον Κρητικό καί τού λέει: «Πόσα θέλεις, γιά νά τόν αγοράσω;». «Βρέ, φύγε άπό 'δώ», τού λέει ό Κρητικός. Ό Γερμανός τού μετρούσε τά μάρκα: «τόσα, τόσα». «Φύγε, άσε με», έλεγε εκείνος. Τελικά τού λέει κάποιος: «Βρέ χαμένε, τόν πληρώνει τόν γάιδαρο γιά μερσεντές, δώσ' τον». Ξεφόρτωσε τά πράγματα του ό Κρητικός, τόν ξεσαμάρωσε, τόν ελευθέρωσε, καί τόν πήρε ό Γερμανός μέ βουρκωμένα μάτια καί τόν πήγε στήν Γερμανία!

- Σοβαρά, Γέροντα;

- Γεγονός! Άν δέν τό εἶχα ακούσει άπό σοβαρό άνθρωπο, δέν θά τό πίστευα κι εγώ.

Γιά την άσκηση των Ινδουιστών¹¹⁰

- Γέροντα, οί Ινδουιστές φθάνουν σέ κάποια αυτοκυριαρχία, γιατί τούς βοηθάει ή μεγάλη άσκηση πού κάνουν μέ τήν γιόγκα;

- Κάνουν καί κάνουν καί τί πετυχαίνουν μέ όλα αυτά; Η ορθόδοξη εγκράτεια, καί γενικά ή πνευματική άσκηση, αποβλέπει πάντα σέ ανώτερο πνευματικό σκοπό, στον αγιασμό τής ψυχής. Η δική τους σατανική κοσμική άσκηση γίνεται, γιά νά κάνουν ευλύγιστο κορμί, νά γυρίζουν χέρια καί πόδια σαν τόν χάρτινο Καραγκιόζη, νά τούς καμαρώνουν μερικοί ανόητοι άνθρωποι καί νά τούς κοροϊδεύουν οί γελοίοι δαίμονες. Άπό μικρά παιδάκια στραβώνουν τά πόδια, βάζουν τό ένα πόδι πάνω στον έναν ώμο καί τό άλλο στον άλλον, καί έτσι προσεύχονται. Ασκούνται χτυπώντας πολλή ώρα τό χέρι τους πάνω σέ ένα τσουβάλι μέ χαλίκι, μέχρι νά κάνη κάλο, καί μετά μπορούν νά σπάσουν πέτρες, ξύλα κ.λπ.

¹¹⁰ Όσα αναφέρονται έδώ άπό τόν Γέροντα ισχύουν γενικώτερα γιά τις οργανώσεις της Νέας Εποχής, οί όποιες χρησιμοποιούν τις τεχνικές τής γιόγκα καί τού διαλογισμού.

Άλλα, και όσα λένε ότι αισθάνονται, έχουν κάποια εξήγηση. Τραβούν λ.χ. τήν γλώσσα μέχρι τήν μύτη ή τήν ρουφούν μέχρι τόν λάρυγγα, παθαίνουν έναν ερεθισμό, νιώθουν κάποια γλυκύτητα, έναν γαργαλισμό, και λένε: «Αυτό είναι τό νέκταρ». Ύστερα πατούν κοντά στά αυτιά κάτι νεύρα και ακούνε «βούου...» μουσική. "Η πατούν τά μάτια τους και αρχίζουν νά βλέπουν αστράκια! Κάθονται μέ ανοιχτά τά μάτια στον ήλιο και, όταν τά κλείνουν, βλέπουν φως! «Νά, τό πετύχαμε! λένε. Είδαμε τό άκτιστο φώς!». Όποτε ό διάβολος λέει: «"Α, φώτα θέλετε; Θά σας δώσω έγώ φώτα». Τούς καλλιεργεί τήν φαντασία, και ύστερα, χωρίς νά πατούν τά μάτια ή χωρίς νά τά κρατούν ανοιχτά στον ήλιο, βλέπουν φώτα. Εμάς ό διάβολος, χωρίς νά τόν προκαλέσουμε, προσπαθεί πολλές φορές νά μας πλανήση, μας παρουσιάζει φώτα κ.λπ., αλλά τού γυρίζουμε τήν πλάτη, πόσο μάλλον νά τόν προκαλέσης! Αφορμή θέλει!

- Δηλαδή, Γέροντα, τούς παρουσιάζει ό διάβολος διάφορες παραστάσεις;
- Ναι, τούς καλλιεργεί τήν φαντασία σέ μεγάλο βαθμό και μετά τούς πλανάει.

Πηγαίνουν και μερικοί δικόι μας στους Ινδούς, τούς μαθαίνουν οί Ινδοί νά λένε κάτι βρισιές στην γλώσσα τους για τόν Χριστό, για τήν Παναγία, για τούς Αγίους άλλοι ξέρουν ότι αυτά είναι βλασφημίες, άλλοι δέν ξέρουν - και δαιμονίζονται. Μετά αρχίζουν νά λένε άρρητα ρήματα. Φθάνουν σέ μια έξαλλη κατάσταση και οί άλλοι πού τούς βλέπουν νομίζουν ότι βρίσκονται σέ πνευματική κατάσταση! Είναι δαιμονική κατάσταση αυτή.

Έχει κάνει μεγάλη ζημιά ό Ινδουισμός

Οί Ινδοί, ενώ είναι έξυπνος λαός, ενώ έχουν μεταφυσικές ανησυχίες και πολλή καρδιά, ασχολούνται μέ τήν δήθεν φιλοσοφία, μέ πλάνες και μέ μαγείες. Τούς Ευρωπαίους τούς αλωνίζουν μέ τις θεωρίες τους. Και βλέπεις, οί αρχηγοί τους είναι σαν ταύροι και οί άλλοι εκεί στις Ινδίες πεθαίνουν από τήν πείνα! Έρχονται κι εδώ στην Ελλάδα και ξεγελούν τόν κόσμο μέ τήν νιρβάνα, τήν τεμπελιά, τις μετεμψυχώσεις... Χρησιμοποιούν έν τω μεταξύ στά βιβλία τους και κομμάτια από τήν Αγία Γραφή, από τήν Φιλοκαλία, από τούς Πατέρες, και έτσι προσελκύουν τόν κόσμο. Παλιά, πού νά πιστέψουν οί Όρθόδοξοι τις ίνδουϊστικές θεωρίες! Τώρα, πώς νά τό πή κανείς, και μερικοί σωστοί άνθρωποι υποστηρίζουν τέτοιες ανοησίες και δίνουν τού κόσμου τά χρήματα. Έχει κάνει μεγάλη ζημιά ό Ινδουισμός.

- Υπάρχουν, Γέροντα, Ινδοί πού είναι Όρθόδοξοι Χριστιανοί;
- Πολύ λίγοι. Είχαν μείνει μερικοί από τήν Εκκλησία πού είχε ιδρύσει εκεί ό Απόστολος Θωμάς, αλλά εγκαταλείφθηκαν. Άλλοι έγιναν Καθολικοί, άλλοι Προτεστάντες. Σήμερα εκεί οί Όρθόδοξοι είναι μετρημένοι.

Αυτά πού παρουσιάζουν ως θαύματα οί άλλες θρησκείες ή οί παραθρησκείες δέν έχουν καμμιά σχέση μέ τά θαύματα τής δικής μας θρησκείας. Ό Χριστός ζητάει από μάς τό φιλότιμο. Δέν θέλει νά Τόν αγαπάμε, επειδή είναι παντοδύναμος. Άν ήθελε, μπορούσε νά κάνη κάποιο θαύμα και νά πιστέψη αμέσως όλος ό κόσμος. Μέ αυτόν όμως τον τρόπο θά

δέσμευε τήν ελευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτό λέει: «*Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστευσαντες*»¹¹¹.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει τό θαῦμα καὶ τήν θεία Χάρη. Ὁ Ἰνδουισμός ἔχει τήν μαγεία καὶ τήν φιλοσοφία. Αντικαθιστά τό θαῦμα μέ τήν μαγεία καὶ τήν θεία Χάρη μέ τήν φιλοσοφία. Ὁ διάβολος δίνει στους γκουρού, στους μάγους κ.λπ. δυνάμεις, ἐπειδή τοῦ δίνουν δικαιώματα. Ἐτσι μποροῦν νά κάνουν κάτι δήθεν θαύματα, καί ὁ ἄλλος πού τούς βλέπει τούς θαυμάζει.

Ἀπό τήν στιγμή πού βλέπει κάποιος ὅτι αὐτός πού κάνει αὐτά τά ψευδοθαύματα δέν συγγενεύει καθόλου μέ τόν Χριστό, πρέπει νά καταλάβη ὅτι ὅσα κάνει εἶναι ἀπάτη τοῦ διαβόλου, πού δέν ξέρει νά λήη ποτέ ἀλήθεια ἀλλά ὅλο ψέματα καί νά ξεγελάη τά πλάσματα τοῦ θεοῦ. Ὅσοι ἔχουν καλή διάθεση, ὅταν προηγουμένως ἔχουν γνωρίσει λίγο τήν Ὁρθοδοξία, προβληματίζονται, γιατί βλέπουν ὅτι ἡ ζωή τῶν μάγων δέν εἶναι καθαρή, εἶναι μπερδεμένη, ἐνώ στήν Ὁρθοδοξία βρίσκουν ζωή καθαρή καί ἀνωτερότητα. Βρίσκουν ἀνθρώπους πού ἔχουν ἀγιότητα καί κάνουν ἀληθινά θαύματα.

Στήν Ὁρθοδοξία ἡ καλωσύνη εἶναι τό ξεχείλισμα τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν θεό καί πρὸς τόν πλησίον. Ὅλες οἱ ἄλλες καλωσύνες πού γίνονται ἀπό ἄλλοδόξους, πλανεμένους κ.λπ. δέν ἔχουν τά πνευματικά ἐν Χριστῶ στοιχεῖα, ἀλλά μπορεῖ νά ἔχουν κάποια καλὰ ἀνθρώπινα στοιχεῖα. Ὅποιος ζῆ σωστά τήν ὀρθόδοξη ζωή ἔχει ταπείνωση, ἀγάπη καί δίνεται ολόκληρος γιά τόν πλησίον, θυσιάζεται. Καί τήν ἀσκήση, τήν νηστεία, τήν ἀγρυπνία πού κάνει, πάλι τά κάνει ἀπό ἀγάπη πρὸς τόν Θεό, ὄχι γιά νά νιώσῃ κάποια εὐχαρίστηση.

Ὁ Χριστός ἦρθε στόν κόσμον, γιά νά σταυρωθῆ ἀπό ἀγάπη γιά τό πλάσμα Του. Πρῶτα σταυρώθηκε καί μετὰ ἀναστήθηκε. Εἶναι φθινό νά ζητᾶ κανεῖς πνευματικές χαρές - ἄλλο ἂν ὁ Χριστός του δώσῃ νά γευθῆ τήν οὐράνια γλυκύτητα. Ἐνώ αὐτοί πού ἀσχολοῦνται λ.χ. μέ τις ἰνδουϊστικές φιλοσοφίες, μέ τήν γιόγκα κ.λπ., μέ ὅσα κάνουν, ἀποβλέπουν στο νά φθάσουν σέ μιά δήθεν πνευματική κατάσταση, σέ ἔκσταση, νά νιώσουν μιά ἠδονή ἢ νά γίνουν ἀνώτεροι ἀπό τούς ἄλλους, χωρίς νά ἐνδιαφέρονται γιά τούς ἄλλους.

Ἄς υποθέσουμε ὅτι ἓνας ἰνδουιστής βρίσκεται σέ μιά ἀκροθαλασσιά καί κάνει αυτοσυγκέντρωση. Ἄν ἐκείνη τήν ὥρα κινδυνεύῃ κάποιος στήν θάλασσα καί ζητᾶ βοήθεια, αὐτός θά μείνῃ τελείως ἀδιάφορος, δέν θά κουνηθῆ ἀπό τήν θέση του, γιά νά μὴ στερηθῆ τήν ἠδονή πού νιώθει. Ἐνώ, ἂν βρισκόταν ἐκεῖ ἓνας ὀρθόδοξος μοναχός καί ἔλεγε τήν εὐχή, θά ἀφήνε τό κομποχοῖνι καί θά ἔπεφτε στήν θάλασσα, γιά νά τόν σώσῃ.

Ἡ παραπλάνηση τῶν ἀνθρώπων

- Γέροντα, ὅταν ἐρθοῦν ὁ Προφήτης Ηλίας καί ὁ Ἐνώχ, γιά νά κηρύξουν μετάνοια, ὁ κόσμος θά καταλάβῃ, γιά νά συνέλθῃ;

- Αὐτοί πού θά ἔχουν καλή διάθεση, θά καταλάβουν. Αὐτοί πού δέν θά ἔχουν καλή διάθεση, δέν θά καταλάβουν καί θά πλανηθοῦν. Ὁ Χριστός μας προειδοποίησε ὅτι πρέπει

¹¹¹ Ἰω. 20, 29.

νά προσέχουμε πολύ, γιατί «έγερθήσονται ψευδόχριστοι καί ψευδοπροφήται καί δώσουσι σημεῖα καί τέρατα προς τό άποπλανάν, ει δυνατόν, καί τους εκλεκτούς»¹¹².

Είναι μερικοί πού κάτι πλανεμένους τούς περνούν γιά προφήτες. Πριν από μερικά χρόνια ένας Προτεστάντης γύριζε συνέχεια μέ μιά βαλίτσα πέτσινη πού είχε μια επιγραφή γραμμένη στα αγγλικά: «Είμαι ό Προφήτης Ηλίας!». Φορούσε ένα πουκάμισο μέ κοντά μανίκια, είχε καί μιά Αγία Γραφή στά αγγλικά καί έλεγε ότι κατέβηκε από τόν ουρανό! Όταν τόν ρώτησαν τί πιστεύει καί σέ ποιά θρησκεία ανήκει, είπε: «Έ, τώρα αυτά είναι χαμένα. Δέν υπήρχαν τότε θρησκείες!». Κατάλαβες; Άφοϋ όλοι, Καθολικοί, Προτεστάντες, Πεντηκοστιανοί, όλες οι αιρέσεις καί όλες οί παραφυάδες τών αιρέσεων είναι γι' αυτόν τό ίδιο. Άπό εκεί δέν καταλαβαίνει κανείς τί γίνεται; Πόσα γράμματα μου έχει στείλει! Έγραφε διάφορα χωρία από τήν Αγία Γραφή καί είχε όλο προτεσταντικές θέσεις. Έστειλε καί σέ διαφόρους πότε από τήν Αγγλία πότε από άλλου ένα σωρό γράμματα. Κάποιοι πίστεψαν αυτά πού έγραφε καί ήθελαν νά δημοσιεύσουν σέ ένα περιοδικό ότι ήρθε ό Προφήτης Ηλίας. «Μά, είστε καλά; τί πάτε νά κάνετε;», τούς είπα. Ό κόσμος ό καημένος είναι ζαλισμένος!

Άμαρτάνει κανείς, καί μόνον όταν άκούη όσα λένε οί πλανεμένοι. Είναι μερικοί πού λένε: «Αμα πιστέψης ότι θά γίνη έτσι, θά γίνη». Αυτό είναι πίστη στον εαυτό τους, αλλά πίσω από τόν εαυτό τους είναι τό ταγκαλάκι. Κάνουν θεό τόν εαυτό τους¹¹³ καί απογυμνώνονται από τήν θεία Χάρη. Μέ κάτι τέτοιες θεωρίες κοιτάζουν νά ξεγελάσουν τόν κόσμο. Ένας σαρανταπεντάρης παρουσιαζόταν ως άπόφοιτος τής Σχολής τής Χάλκης καί έλεγε διάφορες ίνδουϊστικές φιλοσοφίες. «Έσύ, τοϋ λέω, κάνεις κακό καί στον εαυτό σου καί στον κόσμο, όταν λες τις εξευγενισμένες βλακειές τών Ινδών καί συγχρόνως παρουσιάζεσαι ότι τελείωσες τήν Σχολή τής Χάλκης. Πρόσεξε, θά δαιμονισθής».

- Γέροντα, γιατί οί διάφορες παραθρησκείες στην Ελλάδα επιδιώκουν νά παρουσιάζονται ως σωματεία κ.λπ. και δέν λένε ότι είναι θρησκείες;

- Τό κάνουν παραπλανητικά. Καί βλέπεις, ενώ ό Άγιος Κωνσταντίνος κατήγησε τήν ειδωλολατρία καί καθιέρωσε ως επίσημη θρησκεία όλης τής αυτοκρατορίας τόν Χριστιανισμό, σήμερα πάνε νά φέρουν πάλι τήν ειδωλολατρία. Επιτρέπουν νά φτιάχνουν τζαμιά, νά έχουν οί γκουροϋδες τά δικά τους μοναστήρια, νά κάνουν ελεύθερα διαλέξεις, νά γίνονται διάφορα κέντρα προσηλυτισμού, οί μασόνοι νά δρουν ελεύθερα, οί ίεχωβάδες τό ίδιο... Βάλλεται ή Όρθοδοξία μέ ένα σωρό θεωρίες. Άλλά δέν θά σταθούν αυτά· θά σωριασθούν.

Οί ταλαίπωροι άνθρωποι παρασύρονται, γιατί έχουν άπομακρυνθή από τόν θεό καί έχουν φθάσει σέ σκότιση! Μού είπαν δυό νέοι ότι πήγαν στήν Χεβρών γιά προσκύνημα καί τούς έβαλαν τό σκουφάκι τό εβραϊκό, γιά νά προσκυνήσουν τούς τάφους τού 'Αβραάμ. Τί νά τό κάνης τό προσκύνημα, άφοϋ έβαλες αυτό πού χρησιμοποιούν οί Εβραίοι στήν λατρεία τους;

¹¹² Μάρκ. 13, 22.

¹¹³ Βλ. Γέροντος Παΐσιου 'Αγιορείτου, *Λόγοι, τόμος Β'*, «Πνευματική αφύπνιση», εκδ. Ι. Ήσυχ. "Εύαγγ. Ίω. ό Θεολόγος", Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1999, σ. 275-276.

Τί νά πής; Μεγάλη σύγχυση! Στο Παρίσι έξω από μιά Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία έγραφε: «Διδάσκεται ή εξάσκηση τής ευχής μέ τήν μέθοδο τής γιόγκα». Πού έφθασαν! Αρχίζουν ύστερα τά ψυχολογικά προβλήματα καί παλαβώνουν. Δέν ξέρουν τί ζητούν μετά. Μερικοί Ρωμαιοκαθολικοί, Προτεστάντες κ.λπ. μαθαίνουν ότι, άμα βαπτισθή κανείς στήν Όρθόδοξη Εκκλησία, αλλάζει, αναγεννιέται, καί νομίζουν πώς, άν βαπτισθούν, θά τούς φύγουν τά ψυχολογικά τους προβλήματα. Είπα γιά κάποιον Προτεστάντη πού ήθελε νά γίνη Όρθόδοξος: «Κοιτάξε, μήν τόν βαπτίζετε αυτόν. Αυτός δέν είναι γιά βάπτισμα». «Όχι, μού λένε, άμα βαπτισθή, θά βοηθηθή». «Μά δέν είναι γιά βάπτισμα. Δέν καταλαβαίνετε;». Δέν άκουσαν, τόν πήραν, τόν πήγαν στήν θάλασσα, τόν βάπτισαν! Έρχεται μετά από δύο-τρεις μέρες καί μού λέει: «Εγώ βαπτίσθηκα, αλλά τό Βάπτισμα δέν μού έλυσε τά ψυχολογικά προβλήματα». «Καλά, γιά νά σου φύγουν τά ψυχολογικά προβλήματα βαπτίσθηκες; τοῦ λέω. Κοίταξε· άν αισθανόσουν τήν ανάγκη τοῦ Βαπτίσματος, άν καταλάβαινες τήν αξία του καί πήγαινες γι' αυτό τό μεγαλείο, τότε θά σοῦ έφευγαν καί εκείνα. Άλλά όταν πήγες νά βαπτισθής, γιά νά σοῦ φύγουν τά ψυχολογικά προβλήματα, πώς νά σοῦ φύγουν; θά φύγουν μέ μαγικό τρόπο;».

Μπερδεύουν τήν μαγεία μέ τό θαῦμα. Δέν μπορούν νά ξεχωρίσουν τόν χρυσό από τόν μπρούντζο. Καί βλέπεις, ένας Προτεστάντης λ.χ. μπορεί νά βαπτισθή Όρθόδοξος, ύστερα νά γίνη Ρωμαιοκαθολικός, μετά νά πή «δέν αναπαύτηκα» καί νά γυρίση πάλι στους Προτεστάντες ή πάλι στους Όρθοδόξους. Κάποιος Καθολικός βαπτίσθηκε Όρθόδοξος, έγινε μοναχός καί έζησε εννιά χρόνια σ' ένα μοναστήρι. Έρχεται λοιπόν μιά μέρα στο Καλύβι καί μού λέει: «Εγώ δέν έζησα τήν κοσμική ζωή σάν Όρθόδοξος καί θέλω νά πάω στον κόσμο νά παντρευτώ!»! Άκούς κουβέντα; Νά τοῦ λές έν τω μεταξύ πόσο βαρύ είναι αυτό πού σκέφτεται καί νά λήη: «Γιατί είναι βαρύ; Δέν μπορώ νά τό καταλάβω».

Επιστροφή στήν Όρθοδοξία

Ό σημερινός παράξενος κόσμος στά παράξενα αναπαύεται, όχι στά σωστά. Τήν Ινδία, πού είναι στήν άλλη άκρη τής γης, τήν ξέρουν από τήν μαγεία της καί πηγαίνουν. Τό Άγιον Όρος, πού είναι στήν πατρίδα τους, πολύ κοντά τους, μέ τήν αληθινή μυστική έν Χριστώ ζωή, τό αγνοούν! Ένας φοιτητής μου είπε ότι πήγε στήν Ινδία καί έμεινε εκεί τριάμισι χρόνια. Έψαχνε νά βρή τήν αλήθεια σχετικά μέ τις θρησκείες. Τελικά τοῦ είπε κάποιος ίνδός: «Τί ήρθες εδώ; Αυτό πού ζητάς υπάρχει στήν Όρθοδοξία. Έκει είναι τό φώς. Νά πάς στό Άγιον Όρος καί θά βρής αυτό πού ζητάς»¹¹⁴. Έτσι επέστρεψε στην Ελλάδα καί ήρθε στο Άγιον Όρος.

- Γέροντα, όταν ένας Όρθόδοξος πάη μέ τούς Ινδουιστές κ.λπ., άν μετανιώση μετά, γίνεται πάλι δεκτός στήν Όρθόδοξη Εκκλησία;

¹¹⁴ Είναι γνωστό ότι ό θεός μπορεί νά αποκάλυψη τό θέλημα Του στόν καλοπροαίρετο άνθρωπο μέ ποικίλους τρόπους. Παράδειγμα ή όνος του Βαλαάμ πού μίλησε, γιά νά τόν αποτρέψη από τήν αντίθετη πρός τό θείο θέλημα ενέργεια του. (βλ. Άρίθμ. 22,18-35).

- Αυτός χρειάζεται μετάνοια μεγάλη και μύρωμα. Άν θελήση νά επιστρέψη στήν Όρθοδοξία καί νά γίνη πάλι μέλος τής Εκκλησίας, κανονικά πρέπει πρώτα νά βεβαίωση μέ λίβελλο¹¹⁵ ότι αποκηρύττει τις κακοδοξίες τους καί ομολογεί τήν όρθόδοξη πίστη καί ύστερα νά τού διάβαση ό ιερεύς τις ευχές γιά τόν επιστρέφοντα στήν αληθινή πίστη¹¹⁶ καί νά τόν χρίση μέ τό Άγιο Μύρο.

Βλέπω μερικά νέα παιδιά, Ελληνόπουλα, χωρίς νά έχουν διαβάσει ούτε μιá γραμμή από τό Ευαγγέλιο, πάνε καί διαβάζουν Βραχμανισμό, Βουδδισμό, τό Κοράνι κ.λπ., πάνε καί στους Ινδούς. Ύστερα δέν αναπαύονται καί επιστρέφουν στήν Όρθοδοξία, αλλά έχουν μαζέψει ένα σωρό μικρόβια. Παθαίνουν ζημιá καί είναι δύσκολο νά βρουν μετά τήν αλήθεια. Πρέπει πρώτα κανείς νά γνωρίση τήν Όρθοδοξία, καί ύστερα, áμα δέν τού άρέση, φεύγει. Άς τήν γνωρίση σωστά, καί μετά άς κάνη σύγκριση μέ τις διάφορες θεωρίες πού ακούει. Γιατί, άν γνωρίση τήν Όρθοδοξία, μπορεί νά ξεχωρίση τό μπακίρι από τόν χρυσό ή νά καταλάβη τόν χρυσό πόσων καρατιών είναι. Δέν ξεγελιέται εύκολα, γιά νά περάση όσα γυαλίζουν γιά χρυσάφι.

Πάντως έχω προσέξει ότι μόνον εγωιστής άνθρωπος φεύγει από τήν Όρθοδοξία, όταν τήν γνωρίση· ένας ταπεινός ποτέ δέν φεύγει.

---

¹¹⁵ Λίβελλος (άπό τήν λατινική λέξη libellus=βιβλιαράκι, φυλλάδιο) σήμαινε γραπτή ομολογία πίστεως, τήν οποία υπέβαλλαν στήν Σύνοδο ή στόν Επίσκοπο ή στόν Βασιλέα.

¹¹⁶ Βλ. *Εύχολόγιον τό Μέγα*, έκδ. «Αστήρ», Αθήναι 1986, σ. 591.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

Για να νιώσει κανείς ανάπαυση, πρέπει να πετάξει τα μπάζα από μέσα του. Αυτό θα γίνει με την εξομολόγηση. Ανοίγοντας ο άνθρωπος την καρδιά του στον πνευματικό και λέγοντας τα σφάλματά του, ταπεινώνεται, και έτσι ανοίγει την πύλη του Ουρανού, έρχεται πλούσια ή Χάρις τοῦ Θεοῦ και ελευθερώνεται!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ἡ ἀνάγκη πνευματικοῦ ὁδηγοῦ

*Μέ την εξομολόγηση
ὁ ἄνθρωπος λυτρώνεται*

- Γέροντα, στα πρώτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ Χριστιανοί ἔκαναν δημόσια εξομολόγηση. Βοηθάει αυτό;

- Ἄλλα τὰ πρώτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ και ἄλλα τώρα. Σήμερα αυτό δέν βοηθάει.

- Γιατί, Γέροντα; Τότε εἶχαν πιο πολύ ζήλο;

- Και πιο πολύ ζήλο εἶχαν και δέν εἶχαν αυτά πού ἔχουν σήμερα οἱ ἄνθρωποι. Τώρα, βλέπεις, τὰ ἀνδρόγυνα χωρίζουν στά καλά καθούμενα, δέν εἶναι ὅπως παλιά.

Ἔχουν ἀπομακρυνθῆ οἱ ἄνθρωποι ἀπό τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, γι' αυτό και πνίγονται ἀπό τούς λογισμούς και τὰ πάθη. Πόσοι ἔρχονται και ζητοῦν νά τούς βοηθήσω σέ κάποιο πρόβλημα τους, και οὔτε εξομολογούνται οὔτε ἐκκλησιάζονται! «Ἐκκλησιάζεσαι καθόλου;», τούς ρωτάω. «Ὄχι», μοῦ λένε. «Ἐξομολογήθηκες καμμιά φορά;». «Ὄχι. Ἦρθα νά μέ κάνης καλά». «Μά πώς; Πρέπει νά μετανοήσης γιά τὰ σφάλματα σου, νά ἐξομολογήσαι, νά ἐκκλησιάζεσαι, νά κοινωνάς, ὅταν ἔχης εὐλογία ἀπό τον πνευματικό σου, και ἐγώ θά κάνω προσευχή νά γίνης καλά. Ξεχνάς ὅτι υπάρχει και ἄλλη ζωή και πρέπει νά ετοιμασθούμε γιά 'κεῖ';». «Κοίταξε, πάτερ, αυτά πού λες, ἐκκλησίες, ἄλλη ζωή κ.λπ., ἔμενα δεν με ἀπασχολοῦν. Αὐτά εἶναι παραμύθια. Ἐχω πάει σέ μάγους, σε μέντιουμ και δεν μπόρεσαν νά μέ κάνουν καλά. Ἐμαθα ὅτι ἐσύ μπορεῖς νά μέ κάνης καλά». Ἄντε τώρα! Τους μιλάς γιά ἐξομολόγηση, γιά την μέλλουσα ζωή, και σου λένε «αὐτά εἶναι παραμύθια», και ἀπό τήν ἄλλη μεριά: «Βοήθησε με, παίρνω χάπια». Ἐμ πώς, μέ μαγικό τρόπο θά γίνουν καλά;

Και βλέπεις, πολλοί, ἐνώ ἔχουν προβλήματα πού τὰ προκάλεσαν οἱ ἀμαρτίες τους, δέν πηγαίνουν στον πνευματικό πού μπορεί νά τούς βοηθήσει θετικά, ἀλλά καταλήγουν νά εξομολογούνται στους -ψυχολόγους. Λένε τό ιστορικό τους, τούς συμβουλεύονται γιά τὰ προβλήματα τους καί, ἂν ἔχουν νά περάσουν ἕνα ποτάμι, τούς ρίχνουν μέσα καί ἢ πνίγονται ἢ βγαίνουν, ἀλλά πού βγαίνουν... Ἐνώ, ἂν πάνε νά ἐξομολογηθοῦν στον πνευματικό, θά περάσουν στήν ἄλλη ὄχθη ἀπό τήν γέφυρα ἀνετα, γιὰτί μέ τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως ἐνεργεῖ ἢ Χάρις τοῦ Θεοῦ καί λυτρώνονται.

- Γέροντα, μερικοί λένε: «Δέν βρίσκουμε καλούς πνευματικούς, γι' αυτό δέν πάμε να ἐξομολογηθούμε».

- Αὐτά εἶναι δικαιολογίες. Κάθε πνευματικός ἔχει θεία ἐξουσία, ἐφόσον φοράει πετραχήλι. Τελεί τό μυστήριο, ἔχει τήν θεία Χάρη καί, ὅταν διάβαση τήν συγχωρητική ευχή, ὁ Θεός σβήνει ὅλες τις ἀμαρτίες τις ὅποιες ἐξομολογηθήκαμε μέ εὐλικρινή μετάνοια. Ἀπό μας ἐξαρτάται πόσο θά βοηθηθούμε ἀπό τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Ἦρθε ἐκεῖ στο

Καλύβι μιά φορά κάποιος πού είχε ψυχολογικά προβλήματα, μέ τον λογισμό ότι έχω διορατικό χάρισμα καί θά μπορούσα νά τον βοηθήσω. «Τί προβλέπεις, μού λέει, γιά μένα;». «Νά βρής, τού λέω, έναν πνευματικό νά εξομολογήσαι, γιά νά κοιμάσαι σάν τό πουλάκι καί νά μήν παίρνης χάπια». «Δέν υπάρχουν, μού λέει, σήμερα καλοί πνευματικοί. Παλιά υπήρχαν». Έρχονται μέ καλό λογισμό, ότι θά βοηθηθούν, άλλα δέν δέχονται αυτό πού τούς λες, και κρίμα στά ναύλα.

Βλέπω όμως και μιά καινούργια τέχνη τού διαβόλου. Βάζει στους ανθρώπους τόν λογισμό ότι, άν κάνουν κάποιο τάμα και τό εκπληρώσουν, άν πάνε καί κανένα προσκύνημα, είναι εντάξει πνευματικά. Και βλέπεις πολλούς νά πηγαίνουν μέ λαμπάδες καί μέ τάματα στά μοναστήρια, στά προσκυνήματα, νά τά κρεμάνε εκεί, νά κάνουν καί μεγάλους σταυρούς, νά κλαίνε καί λιγάκι, καί νά αρκούνται σ' αυτά. Δέν μετανοούν, δέν εξομολογοῦνται, δέν διορθώνονται, καί χαίρεται τό ταγκαλάκι.

- Γέροντα, ένας άνθρωπος πού δέν εξομολογείται μπορεί νά είναι εσωτερικά αναπαυμένος;

- Πώς νά είναι αναπαυμένος; Γιά νά νιώση κανείς ανάπαυση, πρέπει νά πετάξη τά μπάζα από μέσα του. Αυτό θά γίνη μέ την εξομολόγηση. Ανοίγοντας ό άνθρωπος τήν καρδιά του στον πνευματικό καί λέγοντας τά σφάλματα του, ταπεινώνεται, καί έτσι ανοίγει τήν πύλη τού Ουρανού, έρχεται πλούσια ή Χάρις τού Θεού καί ελευθερώνεται.

Πριν από τήν εξομολόγηση στήν κορυφή του υπάρχει ομίχλη, βλέπει θαμπά καί δικαιολογεί τά σφάλματα του. Γιατί, όταν ό νους του είναι σκοτισμένος από τις αμαρτίες, δέν βλέπει καθαρά. Μέ τήν εξομολόγηση κάνει μιά «φούουου», φεύγει ή ομίχλη καί καθαρίζει ό ορίζοντας. Γι' αυτό, όσους έρχονται νά συζητήσουμε ένα θέμα ή νά μοῦ ζητήσουν μιά συμβουλή κ.λπ., άν δέν έχουν εξομολογηθή ποτέ, τούς στέλνω πρώτα νά εξομολογηθούν καί μετά νά έρθουν νά μιλήσουμε. Μερικοί μοῦ λένε: «Γέροντα, άφοῦ εσύ μπορείς νά καταλάβης τί πρέπει νά κάνω γι' αυτό τό θέμα, πές μου». «Καί νά καταλάβω έγώ τί πρέπει νά κάνης, τούς λέω, δέν θά καταλάβης εσύ τί θά σου πώ. Γι' αυτό πήγαινε πρώτα νά εξομολογηθής και ύστερα έλα νά συζητηθούμε». Γιατί, πως νά επικοινωνήσης καί νά συνεννοηθής μέ έναν άνθρωπο, όταν βρίσκεται σέ άλλη συχνότητα;

Μέ τήν εξομολόγηση πετάει ό άνθρωπος από μέσα του ό,τι άχρηστο έχει καί καρποφορεί πνευματικά. Μιά μέρα έσκαβα τον κήπο μου, γιά νά φυτέψω λίγες ντοματιές. Εκείνη τήν ώρα ήρθε κάποιος καί μου λέει: «Τί κάνεις, Γέροντα;». «Τί νά κάνω; του λέω, εξομολογώ τον κήπο μου». «Καλά, Γέροντα, μου λέει, χρειάζεται καί ό κήπος εξομολόγηση;». «Ασφαλώς χρειάζεται. Έχω διαπιστώσει πώς, όταν τον εξομολογώ, βγάζω δηλαδή έξω πέτρες, αγριάδες, αγκάθια κ.λπ., τότε βγάζει επίσημα κηπευτικά, αλλιώς οί ντομάτες γίνονται κιτρινάρικες, καχεκτικές!»...

Ο Θεός θέλει ό άνθρωπος νά διορθώνεται διά τον άνθρωπου

- Γέροντα, όταν αντιμετωπίζω ένα θέμα καί προσεύχωμαι γι' αυτό, πώς θά καταλάβω ποιό είναι τό θέλημα του Θεού;

- Τό θέλημα του Θεού δέν βρίσκεται έτσι. Καλύτερα νά ρωτάς γιά ένα πρόβλημα σου. Νά μή ζητάς πληροφορία από τον Θεό, εφόσον μπορείς νά συμβουλευθής κάποιον άνθρωπο, γιατί μπορεί νά πλανηθής. Κάποιος πήγαινε σέ μιά έκκλησία στεκόταν μπροστά στο εικονοστάσι καί έλεγε: «Παναγία μου, νά πάρω τά χρήματα από τό κουτί;». Τού έλεγε ό λογισμός: «Πάρ' τα». «Ναί, θά τά πάρω», έλεγε καί έπαιρνε τά χρήματα. Μιά-δυό-τρεις φορές, ένας επίτροπος προβληματίσθηκε. «Τί γίνεται; λέει. Κάποιος πρέπει νά παίρνη τά χρήματα» καί πήγε νά παρακολούθηση. Τί νά δή; Σέ λίγο ήρθε αυτός καί επανέλαβε τά ίδια: «Παναγία μου, νά πάρω τά χρήματα από τό κουτί;... Ναί, θά τά πάρω», είπε, οπότε τόν έπιασε ό επίτροπος.

Πάντοτε, όταν ήπάρχη άνθρωπος πνευματικός, τόν όποιο μπορείς νά ρωτήσης, πρέπει νά ρωτήσης. Όταν δέν ύπάρχη άνθρωπος νά ρωτήσης - λ.χ. βρίσκεσαι στήν έρημο -, άλλα ύπάρχη μέσα σου ή δίψα της υπακοής, τότε ό Καλός Θεός γίνεται ό Ίδιος Γέροντας καί σέ φωτίζει καί σέ πληροφορεί. Δέν μπορείς, άς υποθέσουμε, νά βρής κάποιον, γιά νά σου έξηγήση ένα χωρίο από τήν Άγια Γραφή; Τότε σέ φωτίζει ό Θεός καί τό καταλαβαίνεις.

- Γέροντα, πώς θά καταλάβη κανείς, άν κάτι πού συμβαίνει στον αγώνα του είναι από τόν πειρασμό ή από δική του απροσεξία;

- Θα πάη νά ρωτήση.

- Δηλαδή μόνος του δέν μπορεί νά τό καταλάβη;

- Καί νά καταλαβαίνη κάτι, δέν μπορεί νά είναι σίγουρος. Έδώ καί ένας πού έχει εμπειρία, πάει καί ρωτάει κάποιον άλλον. Έγώ γιά ένα ατομικό μου θέμα πάντοτε θά ρωτήσω. Τήν δική μου λύση, καί σοφότερη νά είναι, τήν θεωρώ τήν μεγαλύτερη βλακεία, όταν πρόκειται γιά προσωπικό μου θέμα. Ούτε πάω σέ κάποιον πού ξέρει τί μέ αναπαύει, αλλά σέ κάποιον πού δέν ξέρει. Βλέπεις, καί ένας γιατρός, γιά νά είναι σίγουρος ότι έκανε καλή διάγνωση σέ μιά δύσκολη περίπτωση, συμβουλευέται καί άλλον γιατρό, πόσο μάλλον ένας φοιτητής! Όσο πνευματικός άνθρωπος κι άν είναι κανείς, καί όσο καλή τακτοποίηση κι άν κάνη μόνος του στά θέματα του, δέν μπορεί νά αναπαυθή, γιατί ό Θεός θέλει ό άνθρωπος νά βοηθιέται από τόν άνθρωπο καί νά διορθώνεται διά τοϋ ανθρώπου. Τά οικονομάει έτσι ό Καλός Θεός, γιά νά ταπεινώνεται ό άνθρωπος. Πρέπει νά εκθέτη κανείς τούς λογισμούς του καί τις καταστάσεις πού περνάει στον πνευματικό του, νά τόν συμβουλευέται καί νά μήν άποφασίζη μόνος του γιά τά δύσκολα θέματα ούτε νά αντιμετώπιζη μόνος του τις δυσκολίες πού συναντάει στον αγώνα του, κάνοντας πρόβες στον εαυτό του, γιατί ό πειρασμός θά τον μπερδέψη καί θά του δημιουργήση προβλήματα. Μερικοί φθά- νουν στό σημείο νά βάζουν μόνοι τους κανόνα στον εαυτό τους. Είναι πολύ επικίνδυνα αυτά τά πράγματα.

Όποιος δέν έχει πνευματικό, γιά νά τόν συμβουλευέται στην πνευματική του πορεία, μπερδεύεται, κουράζεται, καθυστερεί καί δύσκολα θά φθάση στόν προορισμό του. Άν δίνη μόνος του λύση στα προβλήματα του, όσο σοφός καί άν είναι, επειδή κινείται μέ αυτοπεποίθηση καί υπερηφάνεια, μένει σκοτισμένος. Ένώ, όποιος ταπεινώνεται καί πηγαίνει μέ εμπιστοσύνη καί αυταπάρνηση στόν πνευματικό καί ζητα τήν γνώμη του, βοη- θιέται. Γιατί τότε ό Θεός οπωσδήποτε φωτίζει τόν πνευματικό καί τού δίνει τήν σωστή

απάντηση. Νά, όταν έρχεται κάποιος μέ ευλάβεια, μέ τόν λογισμό πώς είμαι άγιος, ενώ έγώ είμαι τενεκές, έχω προσέξει ότι νιώθω μέσα μου μιά αλλοίωση και αυτά πού τού λέω δέν είναι δικά μου. Άπό αυτό καταλαβαίνω ξεκάθαρα ότι ό άνθρωπος αυτός έχει έρθει μέ ευλάβεια, και ό Θεός, για νά μήν τόν άδικήση, δίνει σ' εμένα αυτήν τήν καλή κατάσταση. Σέ τέτοιες περιπτώσεις, άν πρόκειται για ένα σοβαρό θέμα, ό Θεός σέ πληροφορεί και μπορείς να του πής θά συμβεί, πότε θα συμβεί και πως θα το αντιμετωπίση.

*Χρειάζεται πνευματικός οδηγός
στην πνευματική ζωή*

Σήμερα τό πιο απαραίτητο είναι νά βρουν οί άνθρωποι έναν πνευματικό, νά εξομολογούνται, νά τού έχουν εμπιστοσύνη και νά τόν συμβουλευώνται. Άν έχουν πνευματικό και βάλουν ένα πρόγραμμα μέ προσευχή και λίγη μελέτη, έκκλησιάζονται, κοινωνούν, τότε δέν έχουν τίποτε νά φοβηθούν σ' αυτήν τήν ζωή.

Ή ψυχή πρέπει νά παρακολουθήται από τόν πνευματικό, για νά μή λαθέψη τόν δρόμο της. Μπορεί νά βοηθή στον αγώνα λ.χ. και ή πνευματική μελέτη, αλλά, άν κανείς δέν έχη πνευματικό οδηγό, μπορεί νά δίνη δικές του ερμηνείες σ' αυτά πού διαβάζει, και νά πλανηθή. Βλέπεις, και όταν κάποιος πάη κάπου μέ τό αυτοκίνητο του και δέν γνωρίζη καλά τόν δρόμο, μπορεί νά συμβουλευεται τόν χάρτη, αλλά σταματάει κιόλας και ρωτάει, για νά μήν πάρη λάθος δρόμο. Ξεκινάει, άς υποθέσουμε, από τήν Αθήνα νά πάη στην Φλώρινα. Έχει χάρτη και τόν παρακολουθεί, αλλά ρωτάει και σέ κανένα περίπτερο άν πηγαίνη καλά, άν ό δρόμος είναι καλός, γιατί σέ καμμία διασταύρωση υπάρχει κίνδυνος νά πάρη άλλο δρόμο και νά βρεθή στην Καβάλα ή σέ κάποιον γκρεμό νά κινδυνέψη νά σκοτωθή. Φυσικά, μπορεί κάποιος νά ρωτήση, αλλά νά μήν πάρη τόν δρόμο πού θά τού πουν, και νά βρεθή τελικά άλλου, ή νά μήν προσέξη τά επικίνδυνα σημεία, και νά πάθη κακό. Όποιος όμως τού δείξη τόν δρόμο και συγχρόνως τού πή: «πρόσεξε, στο τάδε σημείο έχει μιά στροφή επικίνδυνη, εκεί έχει έναν γκρεμό...», εκείνος θά έχη τόν μισθό του. Τό ίδιο, θέλω νά πώ, πρέπει νά γίνεται και στην πνευματική ζωή. Είναι απαραίτητο ό πιστός νά έχη πνευματικό πού θά τόν καθοδηγή μέ τις συμβουλές του και θά τόν βοηθή διά τού μυστηρίου της εξομολογήσεως. Έτσι μόνον μπορεί νά ζήση ορθόδοξη πνευματική ζωή και νά είναι σίγουρος ότι βρίσκεται στον σωστό δρόμο.

Τόν πνευματικό οδηγό φυσικά κανείς θά τόν διάλεξη. Δέν θά έμπιστευθή στον οποιονδήποτε τήν ψυχή του. Όπως για τήν υγεία τού σώματος ψάχνει νά βρή καλό γιατρό, έτσι και για τήν υγεία τής ψυχής του θά ψάξη νά βρή κάποιον καλό πνευματικό και θά πηγαίνη σ' αυτόν, τόν γιατρό τής ψυχής, τακτικά.

Στείλτε τους ανθρώπους στον πνευματικό

- Γέροντα, πολλές φορές οί άνθρωποι βλέποντας ράσο μας λένε τόν πόνο τους, τό πρόβλημα τους, ακόμη και εξομολόγηση. Ποιά πρέπει νά είναι ή στάση μας απέναντι τους;

- Έξ αρχής, όταν άπευθύνονται σ' εσάς για κάποιο πρόβλημα τους, νά τούς ρωτήσετε: «Έχετε πνευματικό;». Κι έγώ στους ανθρώπους πού έρχονται εκεί στό Καλύβι νά μέ ρωτήσουν για κάποιο θέμα λέω: «Έγώ δέν είμαι πνευματικός· νά πάτε στον πνευματικό σας και νά κάνετε ό,τι σας πή εκείνος ». Πρέπει νά μετανοήσουν οί άνθρωποι και νά έχουν έναν πνευματικό νά εξομολογούνται, για νά κοπούν τά δικαιώματα τού διαβόλου. Νά άκούση ή

μοναχή μία φορά κάποια πονεμένη γυναίκα πού έχει ένα πρόβλημα καί μετά νά τήν στείλη στόν πνευματικό, αυτό τό καταλαβαίνω. Όχι όμως νά συνεχίση νά συζητάη μαζί της. Ή, άν μία γυναίκα δέν αναπαύεται στόν πνευματικό της ή δέν έχη πάει ποτέ γιά εξομολόγηση ή βρίσκειται σέ κατάσταση απελπισίας, άς τήν άκούση μία φορά καί πάλι νά τήν στείλη στόν πνευματικό καί νά τής πη ότι εκείνη θά εύχεται.

Έκτος πού δέν έχει υποχρέωση ή μοναχή νά τούς βοηθήση κατ' αυτόν τόν τρόπο, ακούγοντας δηλαδή συνεχώς τά προβλήματα τους, δέν βοηθιούνται κιόλας έτσι οί άνθρωποι. Γιατί ό άνθρωπος παθαίνει τριών ειδών αλλοιώσεις: από τόν εαυτό του, από τούς άλλους καί από τόν διάβολο. Έρχονται έδώ, βρίσκουν μία παρηγοριά ανθρώπινη, αλλά, μόλις φύγουν από τό Μοναστήρι καί πάνε σπίτι, γυρίζουν πάλι στό δικό τους καί αρχίζουν τά ίδια. Καί οί γυναίκες καί οί άνδρες νά πάνε στόν πνευματικό τους. Δέν είναι σωστό νά λένε τά θέματα τους στήν καλόγρια. Γιατί μετά λένε: «τά είπα- είμαι εντάξει», αναπαύουν ψεύτικα τόν λογισμό τους καί δέν πάνε στον πνευματικό. Αυτό είναι τέχνασμα του διαβόλου, γιά νά μήν εξομολογούνται.

Πρέπει νά καταλάβετε ποιά είναι ή αποστολή σας ως μοναχές καί νά μήν πάτε νά κάνετε δήθεν ιεραποστολή, επειδή δέν έχετε καταλάβει τήν καλογερική αποστολή. Ώς μοναχοί έχουμε υποχρέωση νά κάνουμε προσευχή γιά τά προβλήματα των άλλων δέν είμαστε όμως υποχρεωμένοι νά ασχοληθούμε μέ τά προβλήματα τους. Ό πνευματικός έχει υποχρέωση νά τό κάνη αυτό, έχει καί ευθύνη. Άν συζητούν μ' εσάς, φορτώνουν σ' εσάς τήν ευθύνη. Εκείνος μπορεί νά τούς παρακολουθή από κοντά καί νά δίνη λύση στά προβλήματα τους. Χρειάζεται δηλαδή δουλειά. Αυτή ή δουλειά δέν είναι τών μοναχών. Από μας μόνον προσευχή νά ζητάνε. Άς στέλνουν κανένα γράμμα μέ ονόματα, νά κάνουμε κανένα κομποσχοίνι.

Πνευματικός από κοντά

Όπως κανείς φροντίζει ό οικογενειακός γιατρός νά βρίσκειται, όσο τό δυνατόν, κοντά του, έτσι πρέπει νά φροντίση καί ό πνευματικός νά βρίσκειται κοντά του. Ένας γιατρός, όταν είναι κοντά στόν άρρωστο, μπορεί νά τόν βοηθήση καλύτερα από καθηγητές πανεπιστημίου - έστω καί άν δέν έχη τόση πείρα -, γιατί μπορεί νά τόν παρακολουθή συστηματικά καί, άν χρειασθή, θά τόν στείλη στόν ειδικό γιατρό. Μοϋ έκανε εντύπωση τό έξης, όταν ήμουν στο Σανατόριο¹¹⁷: Πολλοί πλούσιοι πού είχαν φυματίωση έμεναν στο σπίτι τους καί πήγαιναν εκεί καθηγητές πανεπιστημίου, γιά νά τούς κάνουν θεραπεία. Αποδείχθηκε όμως ότι ή θεραπεία δέν είχε κανένα αποτέλεσμα, γιατί δέν μπορούσαν νά τούς παρακολουθούν συστηματικά. Γι' αυτό αναγκάστηκαν νά δημιουργήσουν στό Σανατόριο ξεχωριστά τμήματα, γιά νά νοσηλεύονται εκεί, ώστε νά παρακολουθούνται συστηματικά.

Θέλω νά πώ ότι, όπως ό γιατρός από κοντά παρακολουθεί τόν άρρωστο, όταν του δίνη κάποια θεραπεία, βλέπει άν τά φάρμακα πού του έδωσε τόν βοηθούν ή έχουν παρενέργειες κ.λπ., καί ανάλογα αυξάνει ή ελαττώνει τήν δόση καί, άν χρειασθή, μπορεί ακόμη καί νά αλλάξη τήν θεραπεία, έτσι καί ό πνευματικός πρέπει από κοντά νά παρακολουθή τήν ψυχή, γιατί κατά καιρούς παρουσιάζει διάφορες αλλαγές καί αντιδράσεις, τις όποιες από μακριά δέν μπορεί νά παρακολουθή, γιά νά τήν βοηθήση αποτελεσματικά. Μία φορά είχα πει σέ μία ψυχή πού είχε έναν πειρασμό: «Θά κάνης αυτό και θά δής ότι θά τό ξεπεράσης». Πράγματι μ' άκουσε καί τό ξεπέρασε. Μετά από λίγο καιρό είχε έναν τελείως αντίθετο πειρασμό, τόν αντιμετώπισε μέ τόν ίδιο τρόπο καί

¹¹⁷ Τό 1966 ό Γέροντας έκανε στό Σανατόριο εγχείρηση στους πνεύμονες, επειδή έπασχε από βρογχεκτασία.

ταλαιπωρήθηκε! Μπορούσε ή ευλογημένη νά στείλη έναν άνθρωπο ή νά γράψη ένα γράμμα, γιά νά μέ ρωτήσει τί έπρεπε νά κάνη, αφού αντιμετώπιζε άλλη δυσκολία. Θά της έδινε άλλο φάρμακο, δηλαδή άλλη συμβουλή. Δυσκολεύτηκε νά μέ ρωτήσει, επειδή ήμουν μακριά. Γι' αυτό έγω από μακριά δέν συνηθίζω νά δίνω συμβουλές, άν δέν γνωρίζω καλά τόν άνθρωπο καί δέν έχω στενή επικοινωνία μαζί του.

Ό πνευματικός στην οικογένεια

- Γέροντα, ποιά βιβλία μπορούν νά βοηθήσουν τούς συζύγους;
- Εκείνο πού βοηθάει τό ανδρόγυνο είναι νά μή δικαιολογή ό καθένας τόν εαυτό του. Άν δικαιολογούν τόν εαυτό τους, όσα πνευματικά βιβλία κι άν διαβάσουν, δεν ωφελούνται. Αν έχουν καλή διάθεση, έχουν πνευματικό και του κάνουν υπακοή, δέν θά έχουν προβλήματα. Χωρίς πνευματικό διαιτητή δέν γίνεται.

Τό καλύτερο είναι νά έχουν τά ανδρόγυνα τόν ίδιο πνευματικό. Όχι άλλον πνευματικό ό άνδρας καί άλλον ή γυναίκα. Δύο ξύλα, άν τά πελεκήσουν δύο μαραγκοί, όπως νομίζει ό καθένας, δέν θά μπορέσουν ποτέ νά εφαρμόσουν. Ένώ, όταν έχουν τόν ίδιο πνευματικό, ό πνευματικός πελεκάει τά εξογκώματα - τά ελαττώματα - του ενός, πελεκάει καί τά εξογκώματα του άλλου, καί έτσι εξομαλύνονται οί δυσκολίες. Άλλά σήμερα, ακόμη καί ανδρόγυνα πού ζουν πνευματικά, έχουν διαφορετικό πνευματικό. Σπάνια έχουν καί οί δύο τόν ίδιο πνευματικό, γι' αυτό καί δέν βοηθιούνται. Έχω ύπ' όψιν μου ανδρόγυνα πού ταίριαζαν, αλλά δέν είχαν τόν ίδιο πνευματικό, γιά νά τούς βοηθήση, καί χώρισαν. Καί άλλα πού, ενώ δέν ταίριαζαν, επειδή είχαν τόν ίδιο πνευματικό, έζησαν αρμονικά.

Βέβαια, όταν έχη όλη ή οικογένεια τόν ίδιο πνευματικό, αυτό είναι ακόμη καλύτερο. Ό πνευματικός θά τούς άκούση όλους καί θά χειρισθή ανάλογα ένα θέμα. Άλλοτε θά ζορίση τόν πατέρα ή τήν μητέρα, άλλοτε θά καλέση τά παιδιά, άν δέν μπορή νά βγάλη συμπέρασμα από αυτά πού του λένε οί γονείς. Ή, άν τό ανδρόγυνο έχη προβλήματα καί φταιή λ.χ. ή γυναίκα, μπορεί νά καλέση τόν άνδρα, γιά νά τόν συμβουλέψη πώς πρέπει νά φερθή, ή νά ζητήσει από κάποιον συγγενή τους ή γνωστό τους νά βοηθήση διακριτικά.

Άλλαγή πνευματικού

- Γέροντα, όταν κανείς άναγκασθή γιά κάποιον λόγο νά αλλάξη πνευματικό, χρειάζεται νά έξομολογηθή πάλι αμαρτίες πού έχει έξομολογηθή;

- Καλά είναι νά ενημέρωση τόν καινούργιο πνευματικό, όπως ό ασθενής, όταν αλλάξη γιατρό, λέει πάλι τό ιστορικό του, γιά νά μόρεση ό γιατρός νά τόν βοηθήση καλύτερα.

- Γέροντα, όταν κάποιος θέλη νά αλλάξη πνευματικό καί μας ρωτά άν είναι σωστό, τί πρέπει νά πούμε;

- Νά πάρη ευλογία από τόν πνευματικό του. Δέν είναι καλό νά αλλάξη κανείς εύκολα πνευματικό. Μιά οικοδομή δέν θά γίνη ποτέ σωστή, άν αλλάζουν συνέχεια οί μηχανικοί καί οί οικοδόμοι.

Παλιά πήγαιναν οί άνθρωποι σέ Γέροντες, γιά νά ζητήσουν συμβουλή γιά ένα θέμα πού τούς απασχολούσε καί νά βοηθηθούν. Σήμερα πολλοί δέν πάνε γιά συμβουλή, αλλά γιά νά δικαιολογήσουν τόν εαυτό τους ή γιά νά πουν ότι συμβουλευτήκαν καί τόν τάδε Γέροντα. «Πήγα στόν τάδε καί στόν τάδε, ρώτησα καί τόν πατέρα Παΐσιο γι' αυτό τό θέμα», λέει ό άλλος, καί έγω μπορεί νά τόν μάλωσα ή νά ήρθε μέχρι τήν πόρτα καί νά μή χτύπησε!

Έτσι καταλήγουν να γυρίζουν από τόν έναν πατέρα στον άλλον, χωρίς να έχουν κάποιον μόνιμο πνευματικό, με αποτέλεσμα να μπερδεύονται.

Άλλοι πάλι κάνουν ένα σφάλμα και δέν πάνε να τό πουν στον πνευματικό τους, αλλά πάνε και τό λένε σε άλλον πνευματικό, για να μή χάσουν τήν αξιοπρέπεια τους. Μετά από λίγο καιρό κάνουν τό ίδιο σφάλμα και τό λένε σε άλλον, ύστερα σε άλλον, και τελικά παρουσιάζονται στον έναν πνευματικό ότι τό έκαναν μιά φορά, στον άλλον μιά φορά, και έτσι συνεχίζουν να σφάλλουν και μένουν αδιόρθωτοι.

Είναι και μερικοί, έχω παρατηρήσει, οί όποιοι αποφεύγουν να πούν κάτι στον πνευματικό τους, άν και ξέρουν ότι θά τούς βοηθήση και δέν πρόκειται να τό διαδώση, και τό λένε σε κάποιον γνωστό τους, πού δέν μπορεί να τούς βοηθήση και πού σίγουρα θά τό πή και σε άλλους, θυμάμαι, όταν ήμουν αρχάριος μοναχός στο Κοινόβιο¹¹⁸, είχε έρθει κάποιος να κοινοβιάση. Κάθησε ένα διάστημα και μετά είχε λογισμούς να φύγη. Στόν ηγούμενο δέν πήγε να πή τούς λογισμούς του ούτε σε κανέναν άλλον πνευματικό πατέρα, αλλά τά είπε σε έναν εργάτη από τήν Ιερισσό, πού εργαζόταν στο μοναστήρι. Ήμουν και έγώ εκεί κοντά, όταν του τά έλεγε· καθαρίζα κρεμμύδια έξω από τήν κουζίνα. Άρχισε λοιπόν από δύο μέτρα πιο πέρα να τό κάνη εξομολόγηση δυνατά. «Μετάνοιωσα πού έγίνα μοναχός». «Όταν ήρθες, δέν δοκίμασες;», τόν ρωτάει ο εργάτης. «Δοκίμασα δύο χρόνια». «Καλά, γιατί δέν έφυγες νωρίτερα;». «Νά, δέν έφυγα». «Μέ το ζόρι σε έκαναν καλόγερο;». «Όχι, ήθελα και έγώ». «Καλά, του λέει, τά είπες αυτά στον ηγούμενο;». «Όχι», του άπαντα. «Σ' έμενα πού τά λές, τί θά ώφεληθής;», του λέει. Του είχε πει ολόκληρο τό ιστορικό του. Βλέπετε; Στόν ηγούμενο πού έπρεπε να τά πή, για να βοηθηθή, δέν τά είπε και πήγε να έξομολογηθή στον εργάτη. Και εκείνος θά τά έλεγε τό Σαββατοκύριακο στο καφενείο στην Ιερισσό, για να γελάσουν, και θά γέμιζε τό χωριό. Και να πής πως ήταν λειψός; Ξέρετε πόσα λεξικά είχε; Τά αρχαία ελληνικά τά ήξερε απταιστωσ.

- Γέροντα, μπορεί ένας λαϊκός να ρωτήση για ένα πρόβλημα του ή για έναν πειρασμό του κάποιον πνευματικό αδελφό του, άν ο πνευματικός του άπουσιάζη;

- Δέν μπορεί να τηλεφωνήση στον πνευματικό του; Ο αδελφός άλλοτε μπορεί να βοηθήση και άλλοτε δέν μπορεί να βοηθήση ή, παρά τήν καλή του διάθεση, μπορεί ακόμη και να τόν βλάψη. Σε μιά ανάγκη με ένα τηλεφώνημα στον πνευματικό βολεύονται τά πράγματα. Και άν δέν μπορή να επικοινωνήση με τόν πνευματικό του και είναι κάτι σοβαρό και επείγον, άς ρωτήση έναν άλλον πνευματικό. Καλά είναι να τόν έχη ρωτήσει εκ των προτέρων ποιόν πνευματικό μπορεί να συμβουλευθή σε τέτοια περίπτωση, ώστε να πάη σε κάποιον πού έχει τό ίδιο πνεύμα. Γιατί κάθε μηχανικός έχει δικό του σχέδιο. Μπορεί να είναι καλό και τό ένα σχέδιο και τό άλλο, αλλά είναι διαφορετικά.

¹¹⁸ Στην Ι. Μονή Έσφιγμένου, 1953-1956.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Για μια σωστή εξομολόγηση

Νά δένουμε τό τραύμα μας

- Γέροντα, όταν στον αγώνα μου έχω πτώσεις, πανικοβάλλομαι.

- Μή φοβάσαι. Αγώνας είναι και θα έχουμε και τραύματα. Μέ την εξομολόγηση αυτά θεραπεύονται. Βλέπεις, οί στρατιώτες στον πόλεμο, όταν τραυματίζονται επάνω στην μάχη, τρέχουν αμέσως στον γιατρό, δένουν τό τραύμα τους και συνεχίζουν νά πολεμούν φιλότιμα. Έν τω μεταξύ αποκτούν και πείρα από τον τραυματισμό και προφυλάγονται καλύτερα, ώστε νά μήν ξανατραυματισθούν. Έτσι και έμεις, όταν τραυματιζώμαστε πάνω στον αγώνα μας, δεν πρέπει νά δειλιάζουμε, αλλά νά τρέχουμε στον γιατρό - στον πνευματικό -, νά τοῦ δείχνουμε τό τραύμα μας, νά θεραπευώμαστε πνευματικά, καί πάλι νά συνεχίζουμε «τόν καλόν αγώνα»¹¹⁹. Κακό είναι, όταν δέν ψάχνουμε νά βρούμε τούς φοβερούς εχθρούς της ψυχής, τά πάθη, καί δέν αγωνιζώμαστε, γιά νά τούς εξοντώσουμε.

- Γέροντα, μερικοί από φιλότιμο δέν πάνε νά εξομολογηθούν. «Αφού μπορεί νά ξανακάνω τό ίδιο σφάλμα, λένε, για ποιό λόγο νά πάω να τό εξομολογηθώ; για νά κοροϊδεύω τον παπά;».

- Αυτό δέν είναι σωστό! Είναι σαν νά λήη ένας στρατιώτης, όταν τραυματίζεται: «Αφού ό πόλεμος δέν τέλειωσε και μπορεί πάλι νά τραυματισθώ, γιατί νά δέσω τό τραύμα μου;». Άλλα, άν δέν τό δέση, θά πάθη αιμορραγία και θά πεθάνη. Μπορεί από φιλότιμο νά μήν πηγαίνουν νά εξομολογηθούν, τελικά όμως αχρηστεύονται. Ό διάβολος, βλέπεις, εκμεταλλεύεται καί τά χαρίσματα. Αν δέν καθαρίζουμε μέ την εξομολόγηση την ψυχή μας, όταν πέφτουμε καί λερωνώμαστε, μέ τον λογισμό ότi πάλι θά πέσουμε καί θά λερωθούμε, προσθέτουμε λάσπες πάνω στις παλιές λάσπες καί είναι δύσκολο μετά νά καθαρίσουν.

Ή ανάγκη για εξομολόγηση

- Γέροντα, ό Όσιος Μάρκος ό Ασκητής λέει: «Ό γνωστικός εξομολογείται στόν Θεό όχι μέ τήν απαρίθμηση τών παραπτωμάτων του, αλλά μέ τήν υπομονή τών επερχομένων θλίψεων»¹²⁰. Τί εννοεί;

- Καί τό ενα πρέπει νά γίνεται καί τό άλλο. Εξομολογείται ό πιστός στόν πνευματικό, εξομολογείται καί πριν από τήν προσευχή ταπεινά στόν Θεό, απογυμνώνοντας τον εαυτό του: «Θεέ μου, έσφαλα, είμαι τέτοιος, τέτοιος». Συγχρόνως όμως δέχεται καί τις θλίψεις

¹¹⁹ Α΄ Τιμ. 6, 12.

¹²⁰ Βλ. Όσίου Μάρκου τοῦ Ἁσκητοῦ, *Περί τών οιομένων έξ έργων δικαιοῦσθαι*, κεφ. ρνε', *Φιλοκαλία τών ιερών Νηπτικῶν*, τόμος Α', σ. 120.

πού του συμβαίνουν σαν φάρμακο. Ο Άγιος δέν λέει νά μήν κάνης τήν πρώτη καί τήν δεύτερη εξομολόγηση, αλλά μόνο νά υπομένης τις θλίψεις. Τί θά πή «εξομολογούμαι;». Δέν θά πή «ομολογώ έξω αυτό πού έχω μέσα μου»; Αν έχης μέσα σου καλά, «εξομολογείσαι τω Κυρίω»¹²¹, δηλαδή δοξολογείς τον Θεό. Αν έχης κακά, εξομολογείσαι τις αμαρτίες σου.

- Γέροντα, την πρώτη φορά πού θά πάη κανείς για εξομολόγηση, θά μιλήση στον πνευματικό για όλη τήν προηγούμενη ζωή του;

- Τήν πρώτη φορά θά κάνη μιά γενική εξομολόγηση. Όπως ό ασθενής, όταν μπή στό νοσοκομείο, δίνει τό ιστορικό του, π.χ. λέει: «είχα μιά πάθηση στους πνεύμονες, αλλά τώρα έχει περάσει, έχω κάνει μιά εγχείρηση μέ ολική ή τοπική νάρκωση κ.λπ.», έτσι καί στήν πρώτη εξομολόγηση, άς προσπαθήση κανείς νά πή στον πνευματικό λεπτομέρειες από τήν ζωή του, καί εκείνος θά βρή τήν πληγή, για νά τήν θεραπεύση. Πολλές φορές ένα χτύπημα, πού δέν τού δίνεις σημασία, έχει ύστερα συνέπειες. Βέβαια, τήν πρώτη φορά πού θά πάη στον πνευματικό, θά έχη νά πή, ας υποθέσουμε, εκατό αμαρτίες. Τήν δεύτερη θά έχη νά πή εκατόν δέκα, γιατί θά τον πολεμήση περισσότερο ό διάβολος, επειδή εξομολογήθηκε καί τού χάλασε τήν δουλειά. Τήν τρίτη φορά μπορεί νά πή εκατόν πενήντα, αλλά ύστερα θά ελαττώνεται συνέχεια ό αριθμός, μέχρι πού θά πηγαίνη για εξομολόγηση καί θά έχη νά πή ελάχιστες αμαρτίες.

Η σωστή εξομολόγηση

- Γιατί μερικές φορές, ενώ ή συνείδηση μας ελέγχει, δέν κάνουμε τον ανάλογο αγώνα, για νά διορθωθούμε;

- Αυτό μπορεί νά συμβή καί από ενα τσάκισμα ψυχικό. Όταν είναι κανείς πανικοβλημένος από κάποιον πειρασμό, θέλει νά αγωνισθη, αλλά δέν έχει διάθεση, δέν έχει ψυχική δύναμη. Τότε πρέπει νά τακτοποιηθή εσωτερικά μέ τήν εξομολόγηση. Μέ τήν εξομολόγηση παρηγοριέται, τονώνεται καί ξαναβρίσκει μέ τήν Χάρη του Θεού τό κουράγιο για αγώνα. Αν δέν τακτοποιηθή, μπορεί νά τού έρθη καί άλλος πειρασμός, οπότε, θλιμμένος όπως είναι, τσακίζεται περισσότερο, τον πνίγουν οί λογισμοί, απελπίζεται καί μετά δέν μπορεί νά αγωνισθη καθόλου.

- Καί άν αυτό συμβαίνει συχνά;

- Άν συμβαίνει συχνά, πρέπει ό άνθρωπος νά τακτοποιητά συχνά, νά ανοίγη τήν καρδιά του στόν πνευματικό, για νά παίρνη κουράγιο. Καί όταν τακτοποιηθή, πρέπει νά βάλη τήν μηχανή νά τρέξη, νά αγωνισθη φιλότιμα καί εντατικά, για νά πάρη καταπόδι τον έξω από 'δώ.

- Γέροντα, όταν δέν αισθάνωμαι τήν ανάγκη για εξομολόγηση, τί φταίει;

- Μήπως δέν παρακολουθείς τον εαυτό σου; Η εξομολόγηση είναι μυστήριο. Νά πηγαίνης καί απλά νά λές τις αμαρτίες σου. Γιατί, τί νομίζεις; Πείσμα δέν έχεις; Εγωισμό δέν έχεις; Δέν πληγώνεις τήν αδελφή; Δέν κατακρίνεις; Μήπως εγώ τί πηγαίνω καί λέω; «Θύμωσα, κατέκρινα...» καί μοϋ διαβάζει ό πνευματικός τήν συγχωρητική ευχή. Αλλά καί οί

¹²¹ Βλ. Ψαλμ. 106, 1.

μικρές αμαρτίες έχουν και αυτές βάρος. Όταν πήγαινα στον Παπα-Τύχωνα¹²² να εξομολογηθώ, δέν είχα τίποτε σοβαρό να πώ και μοῦ ἔλεγε: «Άμμούδα, παιδάκι μου, άμμούδα!»! Οί μικρές αμαρτίες μαζεύονται και κάνουν έναν σωρό άμμούδα, πού είναι όμως βαρύτερη από μία μεγάλη πέτρα. Ο άλλος πού έχει κάνει ένα αμάρτημα μεγάλο, τό σκέφτεται συνέχεια, μετανοεί και ταπεινώνεται. Έσύ έχεις πολλά μικρά. Έάν όμως εξέτασης τις συνθήκες μέ τις όποιες έσύ μεγάλωσες και τις συνθήκες μέ τις όποιες μεγάλωσε ο άλλος, θά δής ότι είσαι χειρότερη από εκείνον. Νά προσπαθής επίσης να είσαι συγκεκριμένη στην εξομολόγηση σου. Δέν φθάνει να πή κανείς λ.χ. «ζηλεύω, θυμώνω κ.λπ.», αλλά πρέπει να πή τις συγκεκριμένες πτώσεις του, για να βοηθηθή. Και, όταν πρόκειται για κάτι βαρύ, όπως ή πονηριά, πρέπει να πή και πώς σκέφθηκε και πώς ενήργησε· αλλιώς κοροϊδεύει τον Χριστό. Αν ο άνθρωπος δέν όμολογή τήν αλήθεια στον πνευματικό, δέν τού άποκαλύπτει τό σφάλμα του, για να μόρρηση να τον βοηθήση, παθαίνει ζημιά, όπως και ο άρρωστος κάνει μεγάλο κακό στην υγεία του, όταν κρύβει τήν πάθηση του από τον γιατρό. Ένώ, όταν έκθετη τον εαυτό του όπως ακριβώς είναι, τότε ο πνευματικός μπορεί να τον γνωρίσει καλύτερα και να τον βοηθήσει πιο θετικά.

Ύστερα, όταν κανείς άδικήση ή πληγώση μέ τήν συμπεριφορά του έναν άνθρωπο, πρέπει πρώτα να πάη να τού ζητήσει ταπεινά συγχώρηση, να συμφιλιωθή μαζί του, και έπειτα να έξομολογηθή τήν πτώση του στον πνευματικό, για να λάβει τήν άφεση. Έτσι έρχεται ή Χάρις τού Θεού. Αν πή τό σφάλμα του στον πνευματικό, χωρίς προηγουμένως να ζητήσει συγχώρηση από τον άνθρωπο πού πλήγωσε, δέν είναι δυνατόν να ειρήνευση ή ψυχή του, γιατί δέν ταπεινώνεται. Έκτος άν ο άνθρωπος πού πλήγωσε έχη πεθάνει ή δέν μόρρη να τον βρή, γιατί άλλαξε κατοικία και δέν έχει τήν διεύθυνση του, για να τού ζητήσει, έστω και γραπτώς, συγγνώμη, αλλά έχη διάθεση να τό κάνει, τότε ο Θεός τον συγχωρεί, γιατί βλέπει τήν διάθεση του.

- Αν, Γέροντα, ζητήσουμε συγχώρηση και δέν μάς συγχώρηση;

- Τότε να κάνουμε προσευχή να μαλακώση ο Θεός την καρδιά του. Υπάρχει όμως περίπτωση να μη βοηθή ο Θεός να μαλακώση ή καρδιά του, γιατί, άν μας συγχώρηση, μπορεί να ξαναπέσουμε στο ίδιο σφάλμα.

- Γέροντα, όταν κανείς κάνει ένα σοβαρό σφάλμα, υπάρχει περίπτωση να μήν μόρρη να τό έξομολογηθή αμέσως;

- Γιατί να τό αφήση; Για να ξινίση; Όσο κρατάς ένα χαλασμένο πράγμα, τόσο χαλάει. Γιατί να αφήση να περάσουν ένας-δύο μήνες, για να πάη στον πνευματικό να τό έξομολογηθή; Νά πάη τό συντομώτερο. Αν έχη μία πληγή ανοιχτή, θά αφήση να περάση ένας μήνας, για να τήν θεραπεύση; Οὔτε να περιμένη να πάη, όταν θά έχη πολύ χρόνο ο πνευματικός, για να έχη πιο πολλή άνεση. Αυτό τό ένα σφάλμα, τάκ-τάκ να τό λήη αμέσως και μετά, όταν ο πνευματικός θά έχη χρόνο, να πηγαίνει για πιο πολύ, για μία συζήτηση κ.λπ.

Δέν χρειάζεται ώρα πολλή, για να δώσω εικόνα τού εαυτού μου. Όταν ή συνείδηση δουλεύει σωστά, δίνει ο άνθρωπος μέ δυο λόγια εικόνα της καταστάσεως του. Όταν όμως ύπαρξη μέσα του σύγχυση, μπορεί να λήη πολλά και να μή δίνη εικόνα. Νά, βλέπω, μερικοί

¹²² Βλ. Γέροντος Παϊσίου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα*, σ. 15-40.

μού γράφουν ολόκληρα τετράδια, είκοσι-τριάντα σελίδες αναφοράς με μικρά γράμματα, και μερικές σελίδες υστερόγραφο... Όλα αυτά πού γράφουν, μπορούσαν να τά βάλουν σε μία σελίδα.

*Τά ελαφρυντικά στην εξομολόγηση μας
γίνονται επιβαρυντικά για τήν συνείδηση*

- Όταν, Γέροντα, κατά τήν εξομολόγηση μιας αμαρτίας δέν νιώθη κανείς τον πόνο πού ένιωσε, όταν έκανε τήν αμαρτία, σημαίνει ότι δέν υπάρχει πραγματική μετάνοια;

- Αν έχη περάσει καιρός από τότε πού έκανε αυτήν την αμαρτία, επουλώνεται ή πληγή, γι' αυτό δέν νιώθει τόν ίδιο πόνο. Αυτό πού πρέπει να προσέξη, είναι να μή δικαιολογή τόν εαυτό του κατά τήν εξομολόγηση. Έγώ, όταν πάω να εξομολογηθώ και πω λ.χ. «θύμωσα» - άσχετα αν χρειαζόταν να δώσω και σκαμπίλι -, δέν αναφέρω τό θέμα, για να μή μου δώση ελαφρυντικά ο πνευματικός. Όποιος εξομολογείται και δικαιολογεί τόν εαυτό του, δέν έχει ανάπαυση εσωτερική, όσο ασυνείδητος και αν είναι. Τά ελαφρυντικά πού χρησιμοποιεί στην εξομολόγηση του γίνονται επιβαρυντικά για τήν συνείδηση του. Ένώ, όποιος υπερβάλλει τά σφάλματα του, γιατί έχει λεπτή συνείδηση, και δέχεται και μεγάλο κανόνα από τόν πνευματικό, αυτός νιώθει ανέκφραστη αγαλλίαση. Υπάρχουν άνθρωποι πού, αν κλέψουν λ.χ. μία ρώγα, νιώθουν σαν να πήραν πολλά καλάθια σταφύλια και σκέφτονται συνέχεια τό σφάλμα τους. Δέν κοιμούνται όλη τήν νύχτα, μέχρι να τό εξομολογηθούν. Και άλλοι, ενώ έχουν κλέψει ολόκληρα καλάθια σταφύλια, δικαιολογούν τόν εαυτό τους και λένε πως πήραν ένα τσαμπί. Αυτοί όμως πού όχι μόνο δέν δικαιολογούν τόν εαυτό τους, αλλά μεγαλοποιούν τό παραμικρό σφάλμα τους και στενοχωριούνται και υποφέρουν πολύ για μία μικρή τους αταξία, ξέρετε τί θεία παρηγοριά νιώθουν; Έδώ βλέπεις τήν θεία δικαιοσύνη, πως ο Καλός Θεός ανταμείβει.

Έχω παρατηρήσει ότι όσοι εκθέτουν τά σφάλματα τους ταπεινά στον πνευματικό και εξευτελίζονται, λάμπουν, γιατί δέχονται τήν Χάρη τού Θεού. Ένας απόστρατος με πόση συντριβή μου διηγήθηκε ό,τι είχε κάνει από οκτώ χρόνων παιδάκι. "Ένα τόπι είχε πάρει από ένα παιδάκι για μία μόνο νύχτα - τήν άλλη μέρα τού τό έδωσε - και έκλαιγε, γιατί τό στενοχώρησε. Όταν αποστρατεύθηκε, έψαξε και βρήκε όσους είχε λυπήσει, όταν υπηρετούσε - άσχετα αν εκτελούσε καθήκον της υπηρεσίας του -, και τους ζήτησε συγγνώμη! Μου έκανε εντύπωση! Όλα τά έπαιρνε επάνω του. Μένει τώρα σε ένα χωριό και τά χρήματα του τά δίνει ελεημοσύνη. Υπηρετεί και τήν ηλικιωμένη μάνα του, ενενήντα πέντε χρόνων, κατάκοιτη με ημιπληγία και, επειδή βλέπει τό σώμα της, όταν τήν φροντίζει, τόν πειράζει ο λογισμός. «Αν ο Χάμ πού είδε τήν γύμνωση τού πατέρα του τιμωρήθηκε¹²³, λέει, τότε έγώ...». Συνέχεια έκλαιγε. Τό πρόσωπο του ήταν αλλοιωμένο. Πόσο διδάχθηκα από τήν συντριβή του!

¹²³ Βλ. Γεν. 9, 20-27.

- Μπορεί, Γέροντα, νά μεγαλοποιή κανείς τά σφάλματα του, γιά νά δείξη ότι κάνει λεπτή εργασία;
- Εκείνο είναι άλλο· τότε υπερηφανεύεται από τήν ταπείνωση.

Μετά τήν εξομολόγηση

- Γέροντα, μετά τήν εξομολόγηση δικαιολογείται νά νιώθης βάρος;
- Γιατί νά νιώθης βάρος; Μέ μιά σωστή εξομολόγηση σβήνουν όλα τά παλιά. Ανοίγονται νέα δεφτέρια. Έρχεται ή Χάρις τού Θεού καί αλλάζει τελείως ό άνθρωπος. Χάνονται ή παραχή, ή αγριάδα, τό άγχος καί έρχονται ή γαλήνη, ή ηρεμία. Τόσο αισθητό είναι αυτό ακόμη καί εξωτερικά, πού λέω σέ μερικούς νά φωτογραφηθούν πριν από τήν εξομολόγηση καί μετά τήν εξομολόγηση, γιά νά διαπιστώσουν καί οί ίδιοι τήν καλή αλλοίωση, γιατί στο πρόσωπο ζωγραφίζεται ή εσωτερική πνευματική κατάσταση. Τά μυστήρια τής Εκκλησίας κάνουν θαύματα. Όσο πλησιάζει κανείς στόν Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό, θεώνεται, καί επόμενο είναι νά άκτινοβολή καί νά προδίδεται από τήν θεία Χάρη.
  - Δηλαδή, Γέροντα, μετά από μιά ειλικρινή εξομολόγηση νιώθεις αμέσως χαρά;
  - Όχι πάντοτε. Μπορεί καί νά μή χαρής αμέσως, αλλά σιγά-σιγά γεννιέται μέσα σου ή χαρά. Μετά τήν εξομολόγηση χρειάζεται ή φιλότιμη αναγνώριση. Νά νιώθης όπως αυτός πού τού χαρίζεται ένα χρέος πού έχει, καί από φιλότιμο αισθάνεται ευγνωμοσύνη καί υποχρέωση προς τόν ευεργέτη του. Νά ευχάριστος τόν Θεό, αλλά συγχρόνως νά ζής καί τό ψαλμικό: «*τήν άνομίαν μου εγώ γινώσκω καί ή αμαρτία μου ενώπιον μου έστι διαπαντός*»¹²⁴, γιά νά μήν ξεθαρευής καί έπαναλαμβάνης τά ίδια σφάλματα.
  - Γέροντα, διάβασα κάπου ότι οί δαίμονες θά μάς βασανίσουν στήν άλλη ζωή ακόμη καί γιά έναν κακό λογισμό πού δέν εξομολογηθήκαμε.
  - Κοίταξε, όταν ό άνθρωπος μετανοήση καί πή στον πνευματικό ό,τι θυμόταν, χωρίς νά έχη τήν πρόθεση νά κρύψη κάτι, τελείωσε· τά ταγκαλάκια δέν έχουν καμμία εξουσία επάνω του. Όταν όμως δέν έξομολογηθή έν γνώσει του μερικές αμαρτίες του, θά βασανίζεται στήν άλλη ζωή γι' αυτές.
  - Γέροντα, όταν κάποιος εξομολογήθηκε νεανικά του σφάλματα, αλλά πάλι τά σκέφτεται καί ταλαιπωρήται, είναι σωστή αντιμετώπιση;
  - Αν έχη πολλή συντριβή γιά τά νεανικά του σφάλματα καί τά εξομολογήθηκε, δέν υπάρχει λόγος νά ταλαιπωρήται, άφού ό Θεός τού τά συγχώρησε από τήν στιγμή πού τά εξομολογήθηκε. Στο εξής δέν πρέπει νά σκα-λίξη τά παλιά, ιδίως σαρκικά αμαρτήματα, γιατί μπορεί νά πάθη ζημιά. Στόν πόλεμο π.χ. πέφτει μιά χειροβομβίδα δίπλα σε έναν στρατιώτη, αλλά τόν φυλάει ό Θεός καί δέν σκάζει. Όταν τελείωση ό πόλεμος, βρίσκει ό στρατιώτης τήν χειροβομβίδα πού δέν έσκασε καί αρχίζει νά τήν περιεργάζεται, καί τελικά ανατινάζεται στόν αέρα σέ καιρό ειρήνης.

¹²⁴ Ψαλμ. 50,5.

Ἡ εμπιστοσύνη στὸν πνευματικὸ

- Γέροντα, ἂν στενοχωρεθῆ κάποιος πολὺ, γιατί τον μάλωσε γιὰ κάποιο σφάλμα του ὁ πνευματικὸς, καὶ πέση σέ λύπη, αὐτὸ ἔχει μέσα εγωισμό;
- Ἐμ βέβαια, ἔχει μέσα καὶ εγωισμό. Ἄν στενοχωρεθῆ κατὰ Θεόν, θὰ ἔχη παρηγοριά, θὰ ἔχη καὶ πρόοδο, γιατί θὰ προσπαθῆσῃ νά μὴν τό ξανακάνῃ. Πρέπει νά λήη τις δυσκολίες, τοὺς λογισμοὺς του, τις πτώσεις του στὸν πνευματικὸ καὶ νά δέχεται μέ χαρὰ καὶ τὴν ἥπια καὶ τὴν αυστηρὴ συμπεριφορὰ του, γιατί ὅλα ἀπὸ αγάπη καὶ ενδιαφέρον γίνονται γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ψυχῆς του.
- Καὶ ἂν, Γέροντα, δέν δέχωμαι τό μάλωμα ἢ τὴν παρατήρηση;
- Ἄν δέν δέχεσαι, θὰ μείνης αδιόρθωτη. Ὅσοι δέν δέχονται παρατηρήσεις οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού τοὺς αγαπούν, τελικὰ παραμένουν στραβόξυλα καὶ ἀχρηστεύονται μόνοι τους πνευματικὰ. Ὅπως οἱ σανίδες πού δέν δέχονται τό πλάνισμα τοῦ μαραγκοῦ, γιὰ νά γίνουν ἐπιπλα, καταλήγουν στὰ μπετά ἢ στις σκαλωσιές καὶ πατιοῦνται καὶ λασπώνονται, μέχρι πού καταλήγουν στὴν φωτιά, ἔτσι καὶ αὐτοὶ στο τέλος καταστρέφονται.
- Γέροντα, ὅταν κάποιος διαφωνῆ σέ ἓνα θέμα μέ τὸν πνευματικὸ του, τί πρέπει νά κάνῃ;
- Νά πῆ ἀπλά καὶ ταπεινά τὸν λογισμό του. Βέβαια χρειάζεται πολλή προσοχή στὴν ἐκλογή τοῦ πνευματικοῦ, ὥστε νά μπορῆ κανεὶς νά τὸν εμπιστεῖται καὶ νά ἀναπαύεται μέ τὴν καθοδήγησή του.
- Συμφέρει, Γέροντα, ὅταν κανεὶς βλέπῃ κάτι διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν πνευματικὸ, νά ἐπιμένῃ στὴν γνώμη του;
- Ὅχι, γιατί δέν ξέρεῖ τί κρύβεται πίσω ἀπὸ αὐτὸ πού ὁ ἴδιος δέν θεωρεῖ σωστό. Γιὰ νά καταλάβῃ π.χ. κάποιος τί κρύβεται πίσω ἀπὸ μιὰ ἐνέργεια τοῦ πνευματικοῦ του, ἴσως ὁ πνευματικὸς νά πρέπει νά τοῦ πῆ τὴν ἐξομολόγησι ἐνός ἄλλου. Ἐπιτρέπεται νά πῆ τὴν ἐξομολόγησι του ἄλλου; Ασφαλῶς ὄχι. Ἄς πούμε ὅτι ἔχει συνεννοηθῆ μέ τὸν πνευματικὸ νά τὸν δῇ τὴν τάδε ὥρα, ἀλλὰ τὴν ὥρα ἐκεῖνη πηγαίνει καὶ κάποιος ἄλλος πού εἶχε λογισμοὺς νά αὐτοκτονῆ καὶ ὁ πνευματικὸς παίρνει πρῶτα ἐκεῖνον. Ὅποτε σκέφτεται: «Πῆρε πρῶτα αὐτόν, ἐμένα μέ περιφρονεῖ». Πῶς νά τοῦ πῆ ὅμως ὁ πνευματικὸς ὅτι αὐτὸς εἶχε φθάσει στο σημεῖο νά κάνῃ ἀπόπειρα αὐτοκτονίας; Ἄν τοῦ ἐξηγήσῃ, καταστρέφει, χαντακώνει τὸν ἄλλον. Ἐνῶ, ἂν σκανδαλισθῆ αὐτὸς ἢ ἂν κατεβάσῃ τὰ μούτρα, δέν θὰ γίνῃ καὶ μεγάλο κακὸ. Μιὰ φορὰ ἔτσι σκανδαλίσθησαν μερικοὶ πού ἦρθαν ἐκεῖ στο Καλύβι. Ἦταν κάποιος πού τὸν κατάφεραν μέ πολλή δυσκολία οἱ δικοί του νά ἐρθῇ νά συζητήσουμε καὶ τὸν δέχθηκα μέ πολλή χαρὰ. Τὸν ἀσπάρθηκα, τοῦ ἔδωσα κομποσχοῖνι, εἰκονάκια. Οἱ ἄλλοι παρεξηγήθηκαν. «Ἐμὰς ὁ Γέροντας, εἶπαν, οὔτε μας ἔδωσε σημασία». Αὐτὸς ὁ καημένος ἦταν ἄσωτος· ἐγὼ ἤξερα λεπτομέρειες γιὰ τὴν ζωὴ του. Ἐφυγε μετὰ ἄλλος ἄνθρωπος. Χίλιες φορές νά σκανδαλισθοῦν οἱ ἄλλοι. Δέν μπορεῖς, γιὰ νά ἀνάπαυσης τὸν ἓναν μέ μιὰ ἐξήγησι, νά καταστρέψῃς τὸν ἄλλον.

Ἡ σωστὴ ἐπικοινωνία μέ τὸν πνευματικὸ

Ένας πνευματικός άνθρωπος, όταν θέλη νά βοηθήση κάποιον, προσπαθεί νά τόν σύνδεση μέ τόν Χριστό καί όχι νά τόν δέση μέ τόν εαυτό του. Στήν συνέχεια χαιρείται, όταν καταφέρει νά τόν σύνδεση μέ τόν Χριστό, καί ό άλλος αγωνίζεται προσβλέποντας στόν Χριστό. Τότε καί ό ένας καί ό άλλος έχει τόν μισθό του καί τά πράγματα πάνε κανονικά. Όταν όμως ό άνθρωπος αγωνίζεται καί κοιτάζη πώς νά ευχαρίστηση αυτόν πού προσπαθεί νά τόν σύνδεση μέ τόν Χριστό, άν δηλαδή μιά ενέργεια του θά στενοχωρήση ή θά χαροποιήση εκείνον, καί δέν κοιτάζη πώς ό Χριστός βλέπει αυτήν τήν ενέργεια του, τότε ούτε τόν άνθρωπο πού τόν βοηθάει ευχαριστεί, ούτε τόν Χριστό, αλλά ούτε ό ίδιος ωφελείται, γιατί δέν δέχεται θεϊκή βοήθεια. Δηλαδή ούτε ό Χριστός ούτε ό πνευματικός χαιρείται γι' αυτό τό όποιο κάνει, αλλά ούτε ό ίδιος βοηθιέται, γιά νά ξεπεράση μιά δυσκολία. Ας υποθέσουμε ότι ψάλλει μιά αδελφή καί σκέφτεται: «Άραγε ψάλλω καλά; Θά χαρή ή Γερόντισσα;». Έ, αυτή δέν βοηθιέται. Ένώ, άν ψάλλη γιά τόν Χριστό, τά πράγματα πάνε κανονικά· καί καλά θά ψάλλη καί τήν Γερόντισσα θά ευχαρίστηση.

- Γέροντα, όταν κανείς δέν καταλάβη σωστά αυτό πού τοῦ εἶπε ό πνευματικός, φταίει;

- Κοίταξε, άν δέν κατάλαβε, επειδή είχε μιά επιθυμία καί ό νους του ήταν εκεί, πάλι φταίει. Μερικοί τό θέλημα τό δικό τους τό κάνουν θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ρωτάει λ.χ. κάποιος τόν πνευματικό του γιά ένα πρόβλημα του καί έχει στόν λογισμό του τήν λύση πού θέλει, πού τόν αναπαύει. Ό πνευματικός τοῦ λέει τί πρέπει νά κάνη καί αυτός καταλαβαίνει ότι τοῦ εἶπε νά κάνη αυτό πού ήθελε, καί τό κάνει μέ χαρά, νομίζοντας κίόλας ότι κάνει υπακοή. Καί άν τοῦ πή μετά ό πνευματικός «γιατί ενήργησες έτσι;», τοῦ λέει: «Έτσι δέν μοῦ εἶπες νά κάνω;».

Αλλά καί μερικές φορές, αυτό πού λέει ό πνευματικός, δέν είναι νά τό πάρη κανείς κατά γράμμα. Μπορεί νά είναι τρόπος τοῦ λέγειν. Θά σάς πώ μιά περίπτωση, γιά νά καταλάβετε. Μιά σαρανταπεντάρα καθηγήτρια, πού είχε καί παιδιά, είχε μπλέξει έναν δεκαεξάχρονο μαθητή της. Τό παιδί έφυγε από τό σπίτι καί συζούσε μέ τήν καθηγήτρια. Όταν ό πατέρας του ήρθε στο Καλύβι καί μου εἶπε τόν πόνο του, τοῦ εἶπα νά κάνη γιά τό θέμα αυτό ό,τι τοῦ πή ό πνευματικός του. Πήγε λοιπόν ό καημένος στον πνευματικό καί μετά ήρθε πάλι σ' έμένα. Έγώ είχα εκείνη τήν ήμερα τήν Εξαρχία τοῦ Πατριαρχείου¹²⁵, δέν μπορούσα νά συζητήσω μαζί του καί τοῦ εἶπα: «Νά κάνης ό,τι σου εἶπε ό πνευματικός σου». Αυτός δέν έφευγε - καί ευτυχώς πού δέν έφευγε καί επέμενε. Κάποια στιγμή πού εύκαιρήσα, τόν είδα λίγο καί μου εἶπε: «Γέροντα, αποφάσισα νά τήν σκοτώσω αυτήν τήν γυναίκα, γιατί έτσι μοῦ εἶπε ό πνευματικός μου». «Γιά στάσου, καλέ μου άνθρωπε, τοῦ λέω, τί ακριβώς σου εἶπε ό πνευματικός;». «Μοῦ εἶπε: Αυτή ή γυναίκα είναι γιά σκότωμα». Καταλάβετε; Ό πνευματικός εἶπε, τρόπος τοῦ λέγειν, «αυτή ή γυναίκα είναι γιά σκότωμα», όχι νά τήν σκοτώση! Από τότε δέν λέω σέ κανέναν: «νά κάνης ό,τι σου εἶπε ό πνευματικός», αλλά ρωτάω τί τοῦ εἶπε ό πνευματικός...

- Μπορεί, Γέροντα, νά ζητάη κάποιος βοήθεια από τόν πνευματικό του καί συγχρόνως νά προτείνη καί τήν λύση;

¹²⁵ Αντιπρόσωποι του Πατριαρχείου.

- Έμ τότε, τί βοήθεια ζητάει; Άλλο είναι νά πή ταπεινά σάν λογισμό στον πνευματικό του τί νομίζει ότι θά τόν βοηθήση - αυτό επιβάλλεται - καί άλλο είναι νά έπιμένη ότι ό λογισμός του αυτός είναι σωστός. Τότε είναι πού δέν κάνει ό άνθρωπος προκοπή. Είναι σάν νά πηγαίνει στον γιατρό καί νά τού λήη: «Αυτό τό φάρμακο νά μου δώσης». Ό άρρωστος οφείλει νά κάνη υπακοή στόν γιατρό· δέν θά τού υπόδειξη τί είδους φάρμακα θά τοῦ δώση. Δέν είναι εδώ θέμα ορέξεως, όπως μέ τά φαγητά και τά γλυκά, γιά νά πή κανείς: «Θέλω μπακλαβά ή θέλω κανταΐφι». Ανάλογα μέ τήν πάθηση ό γιατρός δίνει καί τό φάρμακο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ὁ πνευματικός ιατρός της ψυχής

Ανάγκη καλών πνευματικών

Οί άνθρωποι σήμερα είναι κουρασμένοι, ζαλισμένοι και σκοτισμένοι από τήν αμαρτία και τόν εγωισμό. Γι' αυτό υπάρχει ανάγκη, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, από καλούς και έμπειρους πνευματικούς, πού θά πλησιάζουν τούς ανθρώπους απλά και μέ πραγματική αγάπη και θά τούς καθοδηγούν μέ διάκριση, γιά νά ειρηνεύουν. Χωρίς καλούς πνευματικούς αδειάζουν οί εκκλησίες και γεμίζουν τά ψυχιατρεία, οί φυλακές και τά νοσοκομεία. Πρέπει νά συναισθανθούν οί άνθρωποι ότι ταλαιπωρούνται, γιατί είναι μακριά από τόν Θεό, νά μετανοήσουν και νά εξομολογηθούν ταπεινά τις αμαρτίες τους.

Ἡ εργασία τού πνευματικού είναι εσωτερική θεραπεία. Δέν υπάρχει ανώτερος γιατρός από τόν έμπειρο πνευματικό, πού εμπνέει εμπιστοσύνη μέ τήν αγιότητα του, πετάει από τά ευαίσθητα πλάσματα τού Θεού τούς λογισμούς πού φέρνει τό ταγκαλάκι και θεραπεύει ψυχές και σώματα δίχως φάρμακα, μέ τήν Χάρη τού Θεού.

Ὁ πνευματικός, όταν έχη θεϊό φωτισμό, πνεύμα Θεού, καταλαβαίνει και διακρίνει καταστάσεις, και μπορεί νά δίνη σωστές κατευθύνσεις στις ψυχές. Καλά είναι νά μην έχη πολλές απασχολήσεις, γιά νά μπορή νά διαθέτη τόν απαιτούμενο χρόνο γιά τήν κάθε ψυχή και νά κάνη σωστά τήν δουλειά του. Διαφορετικά, παθαίνει ό,τι και ένας καλός χειρουργός πού, όταν κάθε μέρα έχη νά κάνη πολλές εγχειρήσεις, κουράζεται και είναι φυσικό νά μην άποδίδη όσο μπορεί. Γι' αυτό δέν χρειάζεται νά αναμειγνύεται σέ όλα τά οικογενειακά θέματα, αλλά νά περιορίζεται σέ ό,τι σχετίζεται μέ τήν συγκεκριμένη κάθε φορά ψυχή, ώστε νά έχη τόν χρόνο νά τήν βοηθήση αποτελεσματικά. Ούτε όμως ό έξομολογούμενος πρέπει νά απασχολή τόν πνευματικό μέ θέματα γιά τά όποια μπορεί νά ρωτήση άλλους πιο αρμόδιους, νά τόν ρωτάη π.χ. ποιό σπίτι νά νοικιάση ή σέ ποιό φροντιστήριο νά στείλη τό παιδί του κ.λπ.

Στήν εξομολόγηση κρίνεται και ό έξομολογούμενος και ό πνευματικός. Πολύ βοηθάει γιά τήν καθοδήγηση της ψυχής ή ελευθερία ή πνευματική. Νά μην ακόλουθη δηλαδή ό πνευματικός κάποια γραμμή πού τού βάζουν άλλοι, αλλά νά βλέπη τί λένε οί Πατέρες και νά ενεργή μέ διάκριση ανάλογα μέ τόν άνθρωπο, μέ τήν πτώση, μέ τήν μετάνοια. Βλέπω όμως μερικές φορές ότι δέν υπάρχει ειλικρίνεια. Μερικοί πού έχουν ευθύνη γιά τις ψυχές δέν κάθονται νά πουν στον άλλον, πού είναι λ.χ. μπλεγμένος μέ μάγους, μέ πλανεμένους κ.λπ., μιά κουβέντα, νά τόν προβληματίσουν λίγο, νά πάρουν μιά θέση, γιά νά μην έχουν φασαρίες μαζί τους. Δηλαδή, γιά νά μην τά χαλάσουμε μέ τόν έναν και μέ τόν άλλον και γιά νά λένε καλά λόγια γιά μάς, νά αφήσουμε τόν άνθρωπο νά καταστραφή και νά χαίρεται ό διάβολος;

Ἡ διάκριση και ἡ πείρα τον πνευματικού

- Γέροντα, στην εποχή μας, μέ τήν τόση αμαρτία πού υπάρχει στόν κόσμο, δέν είναι δύσκολη μερικές φορές ἡ θέση τοῦ πνευματικού;

- Ναί, είναι δύσκολη. Γι' αυτό στην αρχή καλά είναι ὁ πνευματικός νά προσπαθή νά διορθώνη τά πολύ σοβαρά αμαρτήματα, μέχρι νά φύγη ἡ πολλή αμαρτία ἀπό τά πλάσματα τοῦ Θεοῦ καί νά γίνουν πιό δεκτικά. Νά φέρεται μέ επιείκεια, ἀλλά συγχρόνως μέ τρόπο νά καθοδηγή τόν ἄνθρωπο ἔτσι, ὥστε νά καταλάβη τά σφάλματα του καί νά ζητήση ἀπό τόν Θεό συγχώρηση. Είναι απαραίτητο νά τονίζη στον ἔξομολογούμενο ὅτι χρειάζεται μετάνοια, ἀλλαγὴ ζωῆς, γιά νά λάβη τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Επίσης πολύ βοηθάει νά μιλάη στους ἀνθρώπους μέ ἀγάπη γιά τήν μεγάλη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὥστε μόνοι τους νά φιλοτιμηθοῦν, νά αισθανθοῦν τά λάθη τους καί νά ἀλλάξουν συνήθειες.

Ἐνας νέος πνευματικός, μέχρι νά ἀπόκτηση πείρα, είναι καλύτερα νά βοηθᾶ ἡ σέ εύκολες περιπτώσεις. Μπορεῖ λ.χ. μιὰ δύσκολη ψυχὴ νά καθυστερή τήν πνευματικὴ του πρόοδο μέ τά σαμποτάζ πού θά τοῦ κάνη καί νά τοῦ τρώη ὅλον τόν χρόνο. Ἀν δέν προσέξη, μέ τήν καλή του διάθεση θά δίνη πάντοτε σημασία στις σκηνές πού θά κάνη μιὰ τέτοια ψυχὴ, θά ξοδεύη ἀσκοπα τις δυνάμεις του καί θά ταλαιπωρηταί. Ὅταν ἀπόκτηση πείρα, θά ξέρη πότε πρέπει νά δώση σημασία καί πότε νά ἀδιαφορήση. Νά, τώρα ἐγώ στά γράμματα πού μοῦ στέλνουν ρίχνω μιὰ ματιά καί, ἂν είναι κάτι σοβαρό, σ' ἐκεῖνο θά δώσω προσοχή. Είναι καί τοῦ πειρασμοῦ πολλές φορές. Ἄλλος σου λέει: «δυό λεπτά, κάτι θά σου πω ἐδῶ στην πόρτα» καί σέ κρατάει μιὰ ὥρα. Νά εἶσαι ιδρωμένος, νά σέ χτυπάη ἐν τῷ μεταξύ τό ρεῦμα, νά τρέμης, καί νά σου λήη ιστορίες, σάν νά μή συμβαίνει τίποτε. Ἐ, ἀπό τόν Θεό είναι αυτό; Μετά ἀρρωσταίνεις, δέν μπορεῖς νά κάνης προσευχή οὔτε γιά τόν κόσμο οὔτε γιά τόν εαυτό σου, καί ἀχρηστεύεσαι γιά μέρες. Ἐρχεται ὕστερα κάποιος πού ὁ καθημένος ἔχει πραγματικὴ ἀνάγκη, καί δέν μπορεῖς νά τόν βοηθήσης.

Αυτοῦς πάλι πού ἔχουν κάποιο σοβαρό πρόβλημα, δέν φθάνει νά τοῦς ἀκούσης, νά δῆς ὅτι ἔχουν ἕναν πόνο καί νά τοῦς πῆς: «Πάρε μιὰ ἀσπιρίνη». «Ἐνα λεπτό νά σέ ἀπασχολήσω, λένε μερικοί, γιατί φεύγει τό αυτοκίνητο», καί σου λένε ἕνα σοβαρό θέμα. Σάν νά ἔχη κάποιος καρκίνο καί νά λήη στόν γιαντρός: «Κάνε μιὰ ἐγχείρηση, γιατί φεύγω σέ λίγο μέ τό αεροπλάνο!». Κάθε πάθηση θέλει τόν ἀνάλογο χρόνο. Νά δῆς ἀπό πού ξεκινάει, τί συμπτώματα ἔχει κ.λπ. Σέ ἕνα σοβαρό θέμα δέν μπορεῖς νά δώσης πρόχειρες λύσεις. Ἐνας δόκιμος μοναχός μέ πλησίασε στην λιτανεία πού κάνουν στο Ἅγιον Ὄρος τήν Διακαινήσιμο εβδομάδα, ἀκριβῶς μόλις πήραμε μιὰ ἀνηφόρα, καί ἤθελε νά τοῦ πῶ περί νοεράς προσευχῆς. Τόσες φορές εἶχε ἔρθει στό Καλύβι καί ποτέ δέν ρώτησε γι' αὐτό τό θέμα, καί ἐκεῖ, πάνω στην ἀνηφόρα, εἶχε τήν ἐμπνευση νά ρωτήση γιά ἕνα τόσο λεπτό θέμα! Ἐνα λεπτό καί σοβαρό θέμα δέν συζητιέται οὔτε στό πόδι οὔτε στόν ἀνήφορο...

**Ὁ πνευματικός καθορίζει κάθε πότε
θά κοινωνήσῃ ὁ πιστός**

- Γέροντα, ὁ Απόστολος Παῦλος γράφει: «Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτοῦ ἐσθίει καὶ πίνει»¹²⁶. Πότε κοινωνάει κανεὶς «ἀναξίως»;

- Βασικά πρέπει νά προσερχώμαστε στήν θεία Κοινωνία ἔχοντας συναίσθηση τῆς ἀναξιότητός μας. Ὁ Χριστός ζητά ἀπό μας τήν συντριβή καὶ τήν ταπείνωση. Ὄταν ὑπάρχει κάτι πού ενοχλεῖ τήν συνείδηση μας, πρέπει νά τό τακτοποιούμε. Ἀν π.χ. μαλώσαμε μέ κάποιον, πρέπει νά συμφιλιωθούμε μαζί του καὶ ὕστερα νά κοινωνήσουμε.

- Γέροντα, μερικοί, ἐνῶ ἔχουν εὐλογία ἀπό τόν πνευματικό νά κοινωνήσουν, διστάζουν.

- Δέν θά ρύθμιση κανεὶς μόνος του, ἀν θά κοινωνήσῃ ἢ ὄχι. Ἀν μόνος του ἀποφασίσει νά κοινωνήσῃ ἢ νά μὴν κοινωνήσῃ, θά τό εκμεταλλεῖται ὁ διάβολος καὶ θά του ἀνοίξει δουλειά. Πολλές φορές νομίζουμε ὅτι εἴμαστε ἀξιοί, ἐνῶ δέν εἴμαστε, ἢ ἄλλοτε σύμφωνα μέ τόν νόμο πράγματι δέν εἴμαστε ἀξιοί, ἀλλά σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῶν Ἁγίων Πατέρων χρειάζεται ἡ θεία μετάγγιση γιά νοσηλεία καὶ ἡ θεία παρηγοριά, γιατί ἀπό τήν πολλή συντριβή τῆς μετάνοίας μπορεῖ νά ἐρθῇ ἀπό τά δεξιὰ ὁ ἐχθρός καὶ νά μας ρίξει σέ ἀπόγνωση.

- Δηλαδή, Γέροντα, κάθε πότε πρέπει νά κοινωνήσῃ κανεὶς;

- Τό κάθε πότε πρέπει νά κοινωνήσῃ κανεὶς καὶ τό πόσο πρέπει νά νηστεύῃ πρὶν ἀπό τήν θεία Κοινωνία δέν μπαίνουν σέ καλούπι. Ὁ πνευματικός θά καθορίσει μέ διάκριση κάθε πότε θά κοινωνήσῃ καὶ πόσο θά νηστεύῃ, ἀνάλογα μέ τήν ἀντοχή πού ἔχει. Παράλληλα θά τόν ὀδηγήσει καὶ στήν πνευματική νηστεία, τήν ἀποχή ἀπό τά πάθη, ρυθμίζοντας τήν καὶ αὐτήν ἀνάλογα μέ τήν πνευματική του εὐαισθησία, ἀνάλογα δηλαδή μέ τό πόσο συναισθάνεται τό σφάλμα του, καὶ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν του τό κακό πού μπορεῖ νά κάνει ὁ ἐχθρός πολεμώντας μιά εὐαίσθητη ψυχή, γιά νά τήν φέρῃ σέ ἀπόγνωση. Σέ πτώσεις λ.χ. σαρκικές, γιά τίς ὁποῖες δίνεται κανόνας σαράντα ἡμερῶν ἀποχῆς ἀπό τήν θεία Κοινωνία, μπορεῖ ὁ διάβολος νά ρίξει πάλι τήν ψυχή στις τριάντα πέντε ἡμέρες καί, ἀν δοθῇ νέος κανόνας σαράντα ἡμερῶν, ὁ διάβολος θά πάρῃ φαλάγγι τήν ψυχή, ὁπότε ζαλίζεται καὶ ἀπελπίζεται. Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις μπορεῖ ὁ πνευματικός, μετὰ τόν πρῶτο κανόνα, νά πῇ: «κοίταξε, πρόσεξε μιά εβδομάδα καὶ νά κοινωνήσῃς», καὶ ὕστερα νά κοινωνήσῃ συνέχεια σέ κάθε θεία Λειτουργία, γιά νά μπόρεση νά πάρῃ ἐπάνω τῆς ἡ ψυχῆ καὶ νά πάῃ ὁ διάβολος πέρα. Ἐνας πάλι πού ζῇ πνευματικῆ καὶ προσεκτικῆ ζωῆ θά προσέρχεται στο μυστήριο, ὁπότε αἰσθάνεται τήν θεία Κοινωνία ὡς ἀνάγκη καὶ ὄχι ἀπό συνήθεια, ἀλλά καὶ αὐτό θά γίνεται μέ τήν εὐλογία τοῦ πνευματικοῦ του.

¹²⁶ Α' Κορ. 11,29.

Ἡ χρήση τῶν ἐπιτιμίων

- Γέροντα, ἡ ακριβής τήρηση τῶν εντολῶν βοηθάει νά ἔχουμε τήν αἴσθηση τοῦ Θεοῦ;
- Ποιῶν εντολῶν; τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου;
- Ὁχι, τοῦ Ευαγγελίου.

- Ἡ τήρηση τῶν εντολῶν βοηθάει, ἀλλά ἡ σωστή τήρηση, γιατί μπορεί κανείς νά τηρή τις εντολές καί λανθασμένα. Στήν πνευματική ζωὴ χρειάζεται ἡ θεία δικαιοσύνη καί ὄχι ἡ ξερὴ εφαρμογὴ τοῦ νόμου. Βλέπουμε καί οἱ Ἅγιοι Πατέρες μέ πόση διάκριση ἔλεγαν νά ἐφαρμόζονται οἱ ἱεροὶ κανόνες! Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ πιό αυστηρὸς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔχει γράψει τούς πιό αυστηροὺς κανόνες, ἀναφέρει τὸν κανόνα πού ἰσχύει γιὰ μιὰ ἁμαρτία, ἀλλά μετὰ ὁ ἴδιος προσθέτει: «Μὴν ἐξετάζης χρόνο ἀλλὰ τρόπο μετανοίας»¹²⁷. Δηλαδή, ἂν δύο ἄνθρωποι κάνουν τὴν ἴδια ἁμαρτία, ὁ πνευματικὸς, ἀνάλογα μέ τὴν μετάνοια τοῦ καθενός, μπορεί στόν ἕναν νά βάλῃ κανόνα νά μὴν κοινωνήσῃ δύο χρόνια καί στόν ἄλλον δύο μῆνες. Τόση διαφορά δηλαδή!

- Γέροντα, τό ἐπιτίμιο βοηθάει νά κοπή ἕνα πάθος;

- Πρέπει νά καταλάβῃ ὅτι τό ἐπιτίμιο θά τὸν βοηθήσῃ. Ἀλλιῶς, τί νά πῆ κανείς; Ἄν προσπαθῆς νά διόρθωσῃς ἕναν ἄνθρωπο μέ τό ξύλο, δέν κάνεις τίποτε. Τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως ὁ Χριστὸς σ' εσένα, πού πῆγες νά τὸν διόρθωσῃς διὰ τῆς βίας, θά πῆ: «Διοκλητιανὸς ἦσουν;» καί σ' ἐκεῖνον θά πῆ: «Ὅ,τι ἔκανες, τό ἔκανες διὰ τῆς βίας». Δέν θά τὸν πνίξουμε τὸν ἄλλο, γιὰ νά τὸν στείλουμε στόν Παράδεισο, ἀλλά θά τὸν βοηθήσουμε νά ζητήσῃ μόνος του νά κάνῃ κάποια ἀσκηση. Νά φθάσῃ νά χαίρεται γιατί ζῆ, νά χαίρεται γιατί πεθαίνει.

Τά ἐπιτίμια εἶναι στήν διάκριση τοῦ πνευματικοῦ. Στους ἕν ψυχρῶ ἁμαρτάνοντας ὁ πνευματικὸς πρέπει νά εἶναι ἀνυποχώρητα αυστηρὸς. Αὐτόν πού νικιέται, ἀλλά μετανοεῖ, ταπεινώνεται, ζητάει μέ συστολὴ συγχώρηση, θά τὸν βοηθήσῃ μέ διάκριση νά πλησιάσῃ πάλι στόν Θεό. Ἐτσι ἔκαναν καί τόσοι Ἅγιοι. Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης λ.χ. ὡς πνευματικὸς συνήθως δέν ἔβαζε κανόνα στους ἀνθρώπους. Προσπαθοῦσε νά τοὺς φέρῃ σέ συναίσθηση, ὥστε ἀπὸ φιλότιμο νά ζητήσουν μόνος τους νά κάνουν ἀσκηση ἢ ελεημοσύνες ἢ ἄλλου εἶδους καλωσύνες. Οταν ἔβλεπε κανένα παιδάκι δαιμονισμένο ἢ παράλυτο καί καταλάβαινε ὅτι οἱ γονεῖς ἦταν αἰτία πού ταλαιπωρεῖται τό καημένο, θεράπευε πρῶτα τό παιδί καί ἔδινε κανόνα στους γονεῖς, γιὰ νά προσέχουν στήν συνέχεια.

Μερικοὶ λένε: «Ἄ, ὁ τάδε πνευματικὸς εἶναι πολὺ πατερικός. Πολὺ αυστηρὸς! Εἶναι ἐξυπνος, ἔχει μνήμη, ξέρει τό Πηδάλιο¹²⁸ ἀπ' ἐξω». Ἕνας πνευματικὸς ὅμως πού ἐφαρμόζει κατὰ γράμμα τούς κανόνες πού ἀναφέρει τό Πηδάλιο μπορεί νά κάνῃ κακὸ στήν Ἐκκλησία.

¹²⁷ Βλ. Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἐπιστολὴ 217, παρ. 84, ΡΟ 32, 808B: «Ὁν γάρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν».

¹²⁸ Συλλογὴ Κανόνων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιέχει τούς Ἱεροὺς Κανόνες των Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τούς Ἀποστολικούς Κανόνες, καθὼς καί τούς Κανόνες των Ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μέ σύντομη ἐρμηνεῖα. Τὴν συνέταξαν κατὰ τό 1793 ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καί ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος.

Δέν βοηθάει νά πάρη ό πνευματικός τό Πηδάλιο καί νά άρχίση: «Τί αμαρτία έκανες έσύ; Αυτή. Τί γράφει εδώ γι' αυτήν τήν περίπτωση; Τόσα χρόνια αποχή από τήν Θεία Κοινωνία! Έσύ τί έκανες; Αυτό. Τί γράφει εδώ; Αυτόν τόν κανόνα!».

- Πρέπει, Γέροντα, κανείς νά λαμβάνη ύπ' όψιν του δεκάδες πράγματα.

- Ναι, ιδίως στήν σημερινή εποχή δέν είναι νά πάη κανείς νά έφαρμόση όλον τόν νόμο της Εκκλησίας μέ μιά αδιάκριτη αυστηρότητα, αλλά πρέπει νά καλλιεργήση τό φιλότιμο στους ανθρώπους. Νά κάνη πρώτα δουλειά στόν εαυτό του, γιά νά μπορή νά βοηθάη τις ψυχές, αλλιώς θά σπάζη κεφάλια.

Τό Πηδάλιο λέγεται πηδάλιο, γιατί οδηγεί προς τήν σωτηρία τόν άνθρωπο πότε μέ τόν έναν τρόπο καί πότε μέ τόν άλλον, όπως ό карабокύρης πάει τό πηδάλιο πότε αριστερά καί πότε δεξιά, γιά νά βγάλη τό καράβι στήν ακτή. Αν τό πάη ολόισια, χωρίς νά στρίψη όπου χρειάζεται, θά ρίξη τό καράβι πάνω στά βράχια, θά τό βουλιάξη καί θά πνιγούν οί άνθρωποι. Αν ό πνευματικός χρησιμοποιή τούς κανόνες σαν... κανόνια, καί όχι μέ διάκριση, ανάλογα μέ τόν άνθρωπο, μέ τήν μετάνοια πού έχει κ.λπ., αντί νά θεραπεύη ψυχές, θά έγκληματή.

Ή συγχωρητική ευχή

Μερικοί πνευματικοί έχουν ένα τυπικό: Όταν δέν επιτρέπεται ό έξομολογούμενος νά κοινωνή, δέν τοῦ διαβάζουν συγχωρητική ευχή. Υπάρχουν καί άλλοι πού λένε: «Είναι ή γραμμή μας νά μή διαβάζουμε πάντοτε συγχωρητική ευχή». Αυτό είναι κάτι σαν προτεσταντικό... Έρθε ένα παιδί στό Καλύβι πού είχε μερικές πτώσεις. Πήγε, εξομολογήθηκε, αλλά δέν τοῦ διάβασε συγχωρητική ευχή ό πνευματικός. Τό καημένο, τό έπιασε απελπισία. «Γιά νά μή μοῦ διάβαση ευχή ό πνευματικός, άρα δέν μέ συγχωράει καί ό Θεός», σκέφθηκε καί πήγαινε γιά αυτοκτονία. «Νά πάς, τοῦ λέω, στόν πνευματικό νά σοῦ διάβαση ευχή. Καί άν δέν σοῦ διάβαση αυτός, νά πάς σέ άλλον πνευματικό».

Χωρίς συγχωρητική ευχή θά έχη συνέχεια πτώσεις ό άνθρωπος, γιατί δέν χάνει ό διάβολος τά δικαιώματα. Πώς νά παλέψη ό άνθρωπος, άφοῦ ό διάβολος έχει ακόμη δικαιώματα; Δέν είναι ελευθερωμένος· δέχεται δαιμονικές επιδράσεις. Ένώ μέ τήν συγχωρητική ευχή κόβονται οί επιδράσεις, γίνεται ανακατάληψη τοῦ εδάφους, οπότε ό καημένος βοηθιέται καί μπορεί νά παλέψη, νά άγωνισθη, γιά νά απαλλαγή από τά πάθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ἡ εργασία τοῦ πνευματικοῦ στις ψυχές

Ο χειρισμός της ψυχής είναι λεπτός

- Γέροντα, μερικοί χαρακτήρες πού είναι δύσκολοι, στριμμένοι, πως θά βοηθηθούν;
 - Ἐγώ σάν μαραγκός δούλευα και στριμμένα ξύλα. Χρειαζόταν όμως υπομονή, γιατί τα στριφτά ξύλα τά πλανίζεις από 'δώ, σηκώνουν αντίξυλιά, τά πλανίζεις από 'κεῖ, σηκώνουν πάλι αντίξυλιά. Τά έτριβα λοιπόν μέ τό διπλό λεπίδι λίγο από τήν μιά μεριά κόντρα, λίγο από τήν αλλη, και έτσι τά έφερνα σέ λογαριασμό. Γίνονταν μάλιστα πολύ όμορφα, επειδή και ωραία νερά έχουν και δέν σπάζουν εύκολα· έχουν πολλή αντοχή. Αν δέν τό ήξερες αυτό, μπορεί νά τά έβλεπες έτσι και νά τά πετούσες. Θέλω νά πώ, καί οί άνθρωποι πού έχουν δύσκολο χαρακτήρα, έχουν μέσα τους δυνάμεις καί, άν αφεθούν νά τούς δούλεψης, μπορούν νά κάνουν άλματα στην πνευματική ζωή, αλλά χρειάζεται νά διάθεσης αρκετό χρόνο.

Ἵστερα, ποτέ δέν χρησιμοποιούσα μεγάλες πρόκες, γιά νά σφίξω δυό στραβές σανίδες, αλλά πρώτα τις πλάνιζα, τις έφερνα σέ λογαριασμό, καί τις ένωνα μέ ένα καρφάκι. Δέν τις ζόριζα, γιά νά σφίξουν, γιατί, όταν τις στραβές σανίδες προσπαθούμε νά τις κάνουμε να εφαρμόσουν μέ μεγάλες πρόκες, θά σχισθούν και πάλι θά βγουν από τήν ζορισμένη εφαρμογή τους, οπότε τί καταλάβαμε;

Χρειάζεται διάκριση και ξανά διάκριση, όταν έχη κανείς νά κάνη μέ ψυχές. Στην πνευματική ζωή δεν υπάρχει μία συνταγή, ένας κανόνας. Ἡ κάθε ψυχή έχει τήν δική της ποιότητα καί χωρητικότητα. Υπάρχουν δοχεία μέ μεγάλη χωρητικότητα και δοχεία μέ μικρή χωρητικότητα. Ἄλλα είναι πλαστικά και δέν αντέχουν πολύ και άλλα είναι μεταλλικά και αντέχουν. Όταν ό πνευματικός γνωρίση τήν ποιότητα και τήν χωρητικότητα της ψυχής, θά ενεργή ανάλογα μέ τις δυνατότητες και μέ τήν κληρονομικότητα πού έχει, και μέ τήν πρόοδο πού έχει κάνει. Ἡ συμπεριφορά του θά είναι ανάλογη μέ τήν κατάσταση στην οποία βρίσκεται ό έξομολογούμενος, μέ τήν αμαρτία πού έκανε, και μέ ένα σωρό άλλα. Στον αναιδή θά προσέξη νά μή δίνη δικαίωμα γιά αναιδεια. Τήν ευαίσθητη ψυχή θά κοιτάξη πώς νά τήν βοηθήση νά αντιμετωπίση μέ ανδρισμό τά προβλήματα της.

Επίσης θέλει προσοχή νά μή βασίζεται κανείς σ' αυτό πού βλέπει εξωτερικά σ' έναν άνθρωπο και νά μήν πιστεύη εύκολα αυτά πού τοῦ λένε καί βγάζει συμπεράσματα, ειδικά άν δέν έχη τό χάρισμα νά βλέπη βαθύτερα. Μερικές σανίδες, ενώ φαίνονται κατάγερές άπ' έξω, μέσα είναι ολόιδιες. Όταν πλανισθή τό χνούδι πού έχουν άπ' έξω, τότε δείχνουν τί είναι. Ἄλλες πάλι, ενώ άπ' έξω φαίνονται άχρηστες, μέσα είναι δαδένιες¹²⁹.

¹²⁹ Δαδένιος: γερός, ανθεκτικός

Ο χειρισμός της ψυχής είναι λεπτός. Δεν πρέπει να γίνονται λάθη στις συνταγές. Ο κάθε οργανισμός, βλέπετε, έχει ανάγκη από την βιταμίνη που του λείπει και ή κάθε πάθηση από τα ανάλογα φάρμακα.

Νά μην αναπαύουμε τον άλλον στα πάθη του

- Γέροντα, όταν κάποια γυναίκα μας πη: «δέν μέ κατάλαβε ό πνευματικός», τί πρέπει νά της ποϋμε;

- Πέστε της: «Μήπως εσύ δέν τοϋ έδωσες νά καταλάβη; Μήπως τό σφάλμα είναι δικό σου;». Σ' αυτές τις περιπτώσεις νά προβληματίζετε τον άλλον, νά μην τον δικαιολογήτε εύκολα. Τά πράγματα είναι πολύ λεπτά. Έδώ, βλέπεις, και τους πνευματικούς ακόμη τούς μπερδεύουν.

- Και άν μας πη ότι δέν αναπαύεται στον πνευματικό της;

- Για νά μην αναπαύεται, μήπως φταίει και αυτή, μήπως ζητά νά τήν αναπαύη ό πνευματικός στο θέλημα της. Κάποιος, ας υποθέσουμε, αδιαφορεί για τήν οικογένεια του και έχουν συνέχεια φασαρίες μέ τήν γυναίκα του. Θέλει νά τήν χωρίση και έρχεται και μού κάνει παράπονα, μέ τήν απαίτηση νά πάρω τό μέρος του, για νά διαλύσω τήν οικογένεια του! Άν τοϋ πώ: «εσύ είσαι ένοχος για όλη τήν ιστορία», άν δέν συναισθανθή τήν ένοχη του, θά πη ότι δέν τον άνέπαυσα. Λένε δηλαδή μερικοί: «δέν μέ άνέπαυσε ό πνευματικός», γιατί δέν τούς λέει νά κάνουν αυτό που θέλουν.

Αν ό πνευματικός δικαιολογή τά πάθη τοϋ καθενός, μπορεί νά τούς ανάπαυση όλους, αλλά δέν βοηθούνται έτσι οί άνθρωποι. Αν είναι νά αναπαύουμε τόν καθέναν στά πάθη του, τότε ας αναπαύσουμε και τόν διάβολο. Έρχεσαι λ.χ. εσύ και μού λές: «Η τάδε αδελφή μου μίλησε άσχημα». «Έ, σοϋ λέω, μή δίνης σημασία σ' αυτήν», και σέ αναπαύω. Έρχεται μετά από λίγο αυτή ή αδελφή και μου λέει για σένα: «Η τάδε αδελφή έτσι και έτσι έκανε». «Έ, τώρα, της λέω, καλά, δέν τήν ξέρεις αυτήν; Μην τήν παίρνης και στά σοβαρά». Τήν άνέπαυσα και αυτήν. Έτσι όλους τούς αναπαύω, αλλά και όλους τούς πεδικλώνω! Ένώ πρέπει νά σοϋ πώ: «έλα εδώ· για νά σοϋ μιλήση έτσι ή αδελφή, κάτι της έκανες», οπότε θα αισθανθής τήν ένοχη σου και θά διορθωθή. Γιατί, από τήν στιγμή που θά αισθανθής τήν ενοχή σου, όλα θά πάνε καλά. Η πραγματική ανάπαυση έρχεται, όταν τοποθετηθή ό άνθρωπος σωστά.

Σκοπός είναι πώς θά αναπαυθούμε στον Παράδεισο, όχι πώς θά αναπαυθούμε στην γη. Είναι μερικοί πνευματικοί που αναπαύουν τόν λογισμό τοϋ άλλου, και μετά εκείνος λέει: «πολύ μέ άνέπαυσε ό πνευματικός», αλλά μένει αδιόρθωτος. Ένώ πρέπει νά βοηθήσουν τόν άνθρωπο νά βρή τά κουσούρια του, νά διορθωθή και στην συνέχεια νά τόν κατευθύνουν. Τότε μόνον έρχεται ή πραγματική ανάπαυση. Τό νά ανάπαυσης τόν άλλον στά πάθη του, δέν είναι βοήθεια· αυτό για μένα είναι έγκλημα.

Για νά μόρρηση νά βοηθήση ό πνευματικός δύο ανθρώπους που έχουν σχέση, πρέπει νά έχη επικοινωνία και μέ τούς δύο. Όταν άκούη λ.χ. λογισμούς δύο ανθρώπων που έχουν διαφορές, πρέπει νά γνωρίζη και τις δύο ψυχές, γιατί ό καθένας μπορεί νά παρουσιάζη τό

θέμα, όπως τό καταλαβαίνει. Καί νά δεχθή νά λύση τις διαφορές τους, μόνον άν δεχθούν νά τις λύση σύμφωνα μέ τό Ευαγγέλιο, γιατί όλες οι άλλες λύσεις είναι ένας συνεχής πονοκέφαλος και χρειάζονται συνέχεια ασπιρίνες. Ύστερα νά βάλη τόν καθέναν στην θέση του· νά μή δικαιώσει κανέναν. Νά πή στον καθέναν τά κουσούρια του, οπότε πε-λεκιέται τό ένα στραβό, πελεκιέται και τό άλλο, και έτσι συμφωνούν και συνεννοούνται.

Τό μόνο καλό πού έχω είναι αυτό: ποτέ δέν δικαιώνω κανέναν, έστω και άν δέν φταίη. Όταν λ.χ. έρχονται οι γυναίκες και μού λένε ότι έχουν προβλήματα στην οικογένεια και φταίει ο άνδρας, κατσαδιάζω τις γυναίκες. Όταν έρχονται οι άνδρες και κάνουν παράπονα για τις γυναίκες, κατσαδιάζω τούς άνδρες. Δέν αναπαύω τόν λογισμό τους, αλλά λέω τά στραβά τού καθενός· λέω στον καθέναν αυτό που τού χρειάζεται, για νά βοηθηθή. Αλλιώς φεύγει αναπαυμένος ο ένας, φεύγει αναπαυμένος και ο άλλος, και στό σπίτι πιάνονται μεταξύ τους. «Είχε δίκιο πού μού είπε για σένα έτσι!». «Και σ' έμενα ξέρεις τί είπε για σένα;». Θέλω νά πώ, κανέναν δέν αναπαύω στά πάθη του. Πολλούς μάλιστα τούς μαλώνω πολύ - φυσικά για τό καλό τους -, αλλά φεύγουν πραγματικά αναπαυμένοι. Μπορεί νά φεύγουν πικραμένοι, αλλά μέσα τους καταλαβαίνουν ότι έγώ πικράθηκα πιο πολύ από αυτούς, και αυτό τούς πληροφορεί.

- Μερικοί, Γέροντα, νιώθουν σιγουριά, όταν τούς μαλώνετε.

- Ναι, γιατί δέν τόν μαλώνω τόν άλλον ξερά. Θά τού πώ ότι έχει αυτά τά καλά, για νά τά αξιοποίηση, και αυτά τά κουσούρια, για νά τά διόρθωση. Όταν δέν τού πησ τήν αλήθεια, τότε, σέ μιά στιγμή πού δέν κολακεύεται, παλαβώνει.

Αντιμετώπιση περιπτώσεων απελπισίας

Ήρθε κάποιος νεαρός αναστατωμένος και μου είπε: «Γέροντα, δέν πρόκειται νά διορθωθώ. Μου είπε ο πνευματικός μου: "αυτά είναι και κληρονομικά..."». Τόν είχε πιάσει απελπισία. Έγώ, όταν μου πή κάποιος ότι έχει προβλήματα κ.λπ., θά τού πώ: «Αυτό συμβαίνει γι' αυτόν και γι' αυτόν τόν λόγο· για ν' αλλαγής, πρέπει νά κάνης εκείνο κι εκείνο». Έχει λ.χ. κάποιος έναν λογισμό πού τόν βασανίζει και δέν κοιμάται, παίρνει χάπια για τό κεφάλι, για τό στομάχι και μέ ρωτάει: «Νά κόψω τά χάπια;». «Όχι, τού λέω, νά μήν κόψης τά χάπια. Νά πετάξης τόν λογισμό πού σέ βασανίζει και ύστερα νά τά κόψης. Αν δέν πετάξης τόν λογισμό, έτσι θά πάς· θά ταλαιπωρήσαι». Γιατί, τί θά ώφελήση νά κόψη τά χάπια, όταν κρατάη μέσα του τόν λογισμό πού τόν βασανίζει;

Καλά είναι ο πνευματικός νά μή φθάνη μέχρι του σημείου νά ανάβη κόκκινο φως· νά ανέχεται λίγο μία κατάσταση, αλλά φυσικά πρέπει και ο άλλος νά δουλεύη σωστά, για νά βοηθηθή. Ένας νεαρός ζόρισε κάποια φορά τήν αρραβωνιαστικιά του - ποιος ξέρει τί της έλεγε; - και εκείνη από τήν αγανάκτηση της πήρε τό αυτοκίνητο και έφυγε και στον δρόμο σκοτώθηκε. Μετά ο νεαρός ήθελε νά αυτοκτονήση, γιατί ένιωθε ότι αυτός έγινε αιτία και σκοτώθηκε ή κοπέλα. Όταν ήρθε και μου τό είπε, άν και στην ουσία είχε κάνει έγκλημα, τόν παρηγόρησα και τόν έφερα σέ λογαριασμό. Έπειτα όμως τό έρριξε τελείως έξω, έγινε τελείως αδιάφορος, βρήκε έν τω μεταξύ και μιά άλλη. "Όταν ξαναήρθε μετά από δύο-τρία

χρόνια, τού έδωσα ένα τράνταγμα γερό, γιατί τότε δέν υπήρχε κίνδυνος νά αυτοκτονήση. Χρειαζόταν τό τράνταγμα, άφού δέν υπήρχε αναγνώριση. «Δέν καταλαβαίνεις, τού είπα, ότι έκανες φόνο, ότι έγινες αιτία καί σκοτώθηκε ή κοπέλα;». Άν δούλευε σωστά, θά συνέχιζε νά ύποφέρη, αλλά θά ανταμειβόταν μέ θεϊκή παρηγοριά· δέν θά έφθανε σ' αυτήν τήν κατάσταση τήν άλήτικη τής αδιαφορίας.

Θέλει δηλαδή πολλή προσοχή. Κάνει κάποιος ένα σφάλμα καί πέφτει στήν απελπισία. Εκείνη τήν στιγμή μπορεί νά τόν παρηγόρησης, αλλά, γιά νά μή βλαφθή, χρειάζεται καί τό δικό του φιλότιμο. Μιά φορά είχε έρθει στο Καλύβι ένα νέο παιδί απελπισμένο, γιατί έπεφτε σέ σαρκική αμαρτία καί δέν μπορούσε νά απαλλαγή από αυτό τό πάθος. Είχε πάει σέ δυο πνευματικούς πού προσπάθησαν μέ αυστηρό τρόπο νά τό βοηθήσουν νά καταλάβη ότι είναι βαρύ αυτό πού κάνει. Τό παιδί απελπίσθηκε. «Άφού ξέρω ότι αυτό πού κάνω είναι αμαρτία, είπε, καί δέν μπορώ νά σταματήσω νά τό κάνω καί νά διορθωθώ, θά κόψω κάθε σχέση μου μέ τόν Θεό». Όταν άκουσα τό πρόβλημα του, τό πόνεσα τό καημένο καί τού είπα: «Κοίταξε, ευλογημένο, ποτέ νά μήν ξεκινάς τον αγώνα σου από αυτά πού δέν μπορείς νά κάνης, αλλά από αυτά πού μπορείς νά κάνης. Γιά νά δούμε τί μπορείς νά κάνης, καί νά άρχισης από αυτά. Μπορείς νά εκκλησιάζεσαι κάθε Κυριακή;». «Μπορώ», μου λέει. «Μπορείς νά νηστεύης κάθε Τετάρτη και Παρασκευή;». «Μπορώ». «Μπορείς νά δίνης ελεημοσύνη τό ένα δέκατο από τόν μισθό σου ή νά επισκέπτεσαι άρρωστους καί νά τούς βοηθάς;». «Μπορώ». «Μπορείς νά προσεύχεσαι κάθε βράδυ, έστω κι άν αμάρτησες, καί νά λές "Θεέ μου, σώσε τήν ψυχή μου";». «Θά τό κάνω, Γέροντα», μου λέει. «Άρχισε λοιπόν, τοϋ λέω, από σήμερα νά κάνης όλα αυτά πού μπορείς, καί ό παντοδύναμος Θεός θά κάνει τό ένα πού δέν μπορείς». Τό καημένο ηρέμησε καί συνέχεια έλεγε: «Σ' ευχαριστώ, πάτερ». Είχε, βλέπεις, φιλότιμο καί ό Καλός Θεός τό βοήθησε.

*Αυστηρότητα στους αναιδείς,
επιείκεια στους φιλότιμους*

Άν ένας άνθρωπος έχη αγαθή προαίρεση, αλλά δέν βοηθήθηκε από μικρός, δέν είναι κολακεία νά τοϋ πής τά καλά πού βλέπεις σ' αυτόν, γιατί κατ' αυτόν τόν τρόπο βοηθιέται καί αλλοιώνεται, επειδή δικαιούται καί τήν θεία βοήθεια. Είπα σέ κάποιον: «Έσύ είσαι καλός. Δέν ταιριάζουν σ' εσένα αυτά πού κάνεις». Τοϋ τό είπα αυτό, γιατί είδα τό καλό του χωράφι καί τόν κακό σπόρο πού είχε ρίξει. Είδα ότι εσωτερικά ήταν καλός καί, ό,τι κακό έκανε, ήταν εξωτερικό. Δέν τοϋ είπα: «είσαι καλός», γιά νά τόν κολακέψω, αλλά γιά νά τον βοηθήσω, νά τοϋ κινήσω τό φιλότιμο.

Μερικοί έχουν τό εξής τυπικό: Έχει, δέν έχει ό άλλος κάποιο χάρισμα, τοϋ λένε: «δέν έχεις χάρισμα», δήθεν γιά νά μήν ύπερηφανευθή καί βλαφθή. Ένα ίσοπέδωμα δηλαδή. Όταν όμως απελπίζεται ό άλλος γιά τό κακό πού κάνει, απελπίζεται καί γιά τό καλό πού έχει, τότε πώς θά ξεθαρρέψη, γιά νά άγωνισθή μέ προθυμία; Ένώ, άν τοϋ πής τά καλά πού έχει καί τοϋ καλλιέργησης τό φιλότιμο καί τήν αρχοντιά, βοηθιέται, αναπτύσσεται καί προχωράει.

Έγώ έχω τυπικό, όταν βλέπω ότι κάποιος έχει ένα χάρισμα ή ότι πάει καλά στον αγώνα του, να του τό λέω και, όταν βλέπω κάτι στραβό, να παίρνω βρεγμένη σανίδα... Δεν σκέφτομαι μήπως βλαφή ή ψυχή με τον πρώτο ή τον δεύτερο τρόπο, επειδή και οι δύο τρόποι έχουν αγάπη. Αν βλαφή από την συμπεριφορά μου, αυτό σημαίνει ότι θα έχω βλάβη. Αν π.χ. ή εικόνα που έκανε μια αδελφή είναι καλή, θα της πω ότι είναι καλή. Αν δώ ότι υπερηφανεύθηκε και αρχίζει να αποκτά αναίδεια, θα της δώσω μια και θα την κάνω πέρα. Φυσικά, αν υπερηφανευθή, θα κάνω μετά καρικατούρες, οπότε θα φάω άλλο μάλωμα. Αν ταπεινωθή ξανά, θα κάνω πάλι καλή δουλειά. Έμενα αρρωστημένα πράγματα δεν με αναπαύουν. Στραμπουλιγμένα πράγματα δεν τα μπορώ. Θα τα κάνω έτσι από 'δώ, έτσι από 'κει, ώστε να βρουν την θέση τους. Τί; Θα οικονομώ αρρωστημένες καταστάσεις;

- Γέροντα, όταν ο αναιδής γίνεται πιο αναιδής από το ενδιαφέρον που του δείχνεις, πώς θα τον βοηθήσει;

- Νά σου πω: όταν βλέπω ότι ο άλλος δεν βοηθιέται από το ενδιαφέρον μου, την καλωσύνη, την αγάπη, τότε λέω ότι δεν έχω συγγένεια μαζί του και αναγκάζομαι να μην του φέρω με καλωσύνη. Κανονικά, όσο καλωσύνη σου δείχνουν, τόσο πρέπει να αλλοιώνεσαι, να διαλύεσαι, να λειώνεις.

Παλιά τί είχε συμβή με κάποιον. Στην αρχή, για να τον βοηθήσω, αναγκάστηκα να του πω μερικά θεία γεγονότα που είχα ζήσει. Αντί όμως να πη: «Θεέ μου, πώς να Σε ευχαριστήσω γι' αυτήν την παρηγοριά κ.λπ.» και να διαλυθή, πήρε θάρρος και φερόταν με αναίδεια. Τότε κράτησα μια αυστηρή στάση. «Θά τον βοηθώ, είπα, από μακριά με την προσευχή». Αυτό τό έκανα, όχι γιατί δεν τον αγαπούσα, αλλά γιατί αυτός ο τρόπος θα τον βοηθούσε.

- Και αν, Γέροντα, καταλάβω, τό λάθος του και ζητήση συγγνώμη;

- Αν τό καταλάβω, εντάξει, μπορούμε να συνεννοηθούμε. Διαφορετικά, αν δεν βοηθιέται από τό φιλότιμο μου, δεν βρίσκω ανταπόκριση, και δεν έχω συγγένεια μαζί του. Όταν ο άλλος έχω ευλάβεια, ταπείνωση, δεν έχω αναίδεια, κι έσϋ κινείσαι απλά. Έγώ εξ αρχής φέρομαι σε όλους με άνεση και απλότητα. Δεν φέρομαι περιορισμένα, δήθεν για να μη δώσω θάρρος στον άλλον και τον βλάψω. Δίνομαι ολόκληρος, για να βοηθηθή, να αναπτυχθή μέσα σ' ένα κλίμα αγάπης, και σιγά-σιγά του λέω τά κουσούρια του. Τόν θεωρώ αδελφό μου, πατέρα μου, παππού μου, ανάλογα με την ηλικία του. Κάνω λιακάδα, για να βγουν όλα τά φίδια, οι σκορπιοί, τά σκαθάρια - τά πάθη -, και ύστερα τον βοηθάω να τά σκοτώσει. Αν όμως δώ ότι δεν τό εκτιμάει αυτό και δεν βοηθιέται από την συμπεριφορά μου, αλλά εκμεταλλεύεται την απλότητα μου και την αληθινή αγάπη μου και αρχίζει να φέρεται με αναίδεια, τραβιέμαι σιγά-σιγά, για να μη γίνω περισσότερο αναιδής. Άλλά στην αρχή δίνομαι ολόκληρος, γι' αυτό μετά έχω αναπαυμένη την συνείδηση μου. Μιά φορά στην Μονή Στομίου είχα πάρει ένα παιδί, για να τό βοηθήσω, να του μάθω και την τέχνη του μαραγκού. Του φερόμουν με πολλή καλωσύνη, τον είχα σαν αδελφό. Έβλεπα όμως μερικά πράγματα που δεν με άνεπαυαν. Μιά φορά τον ρωτάω: «Τί ώρα είναι;». «Μέ τά μυαλά τά δικά σου πάει τό ρολόι!», μου λέει. Έ, τότε είπα: «Δεν συμφέρει να συνεχίσω έτσι. Θα συμμαζέψω σιγά-σιγά "τά μυαλά μου", γιατί δεν ωφελείται». Κανονικά αυτός, αν ήταν

φιλότιμος, έτσι όπως του φερόμουν, έπρεπε να διαλυθή. Άλλα είδα ότι δεν με χωρούσε, δεν με καταλάβαινε. Ύστερα μόνος του έφυγε· δεν τον έδιωξα. Βλέπεις, ή ανοχή, ή αγάπη κάνουν τον αναιδή πιο αναιδή και τον φιλότιμο πιο φιλότιμο.

Ή καλωσύνη βλέπτει τον αμετανόητο

- Γέροντα, θυμάμαι, μία φορά με είχατε μαλώσει πολύ.

- Άν χρειασθή, πάλι θα σε μαλώσω, για να πάμε όλοι μαζί στον Παράδεισο. Τώρα θα λάβω δρακόντεια μέτρα!... Κοίταξε, έχω τυπικό πρώτα να δώσω στον άλλον να καταλάβη ότι χρειάζεται το μάλωμα και ύστερα να τον μαλώσω. Καλά δεν κάνω; Έγώ, επειδή μαλώνω τον άλλον, όταν βλέπω να κάνει κάτι βαρύ, γίνομαι κακός. Άλλα τι να κάνω; να αναπαύω καθέναν στο πάθος του, για να είμαι τάχα καλός μαζί του, και μετά να πάμε όλοι μαζί στην κόλαση; Ποτέ δεν με πειράζει ή συνείδηση, όταν μαλώνω κάποιον ή του κάνω παρατήρηση κι εκείνος στενοχωριέται, γιατί από αγάπη το κάνω, για το καλό του. Βλέπω ότι δεν καταλαβαίνει πόσο πλήγωσε τον Χριστό με αυτό που έκανε, γι' αυτό τον μαλώνω. Έγώ πονάω, λειώνω εκείνη την ώρα, αλλά δεν με πειράζει ή συνείδηση, γιατί τον μάλωσα. Μπορώ να πάω να κοινωνήσω ήσυχος, χωρίς να εξομολογηθώ. Νιώθω μέσα μου μία παρηγοριά, μία χαρά. Γιατί για μένα παρηγοριά και χαρά είναι ή σωτηρία της ψυχής.

- Γέροντα, μου περνά ο λογισμός ότι μου μιλάτε παρηγορητικά, ή γιατί δεν σηκώνω την αυστηρότητα ή γιατί μου έχετε πει πολλές φορές να κάνω κάτι και δεν το έκανα, οπότε με αφήνετε.

- Ευλογημένη ψυχή, με την σωτηρία της ψυχής σου θα παίζω; Ο νέος κάνει πρόβες. Ο μεγάλος έχει κρίση και βαδίζει σταθερά. Να νιώθεις σιγουριά. Άν δώ κάτι στραβό, είτε από μακριά είτε από κοντά, θα σου τό πώ. Έσύ έχε εμπιστοσύνη και ειρήνευε. Ά, δεν μ' έχετε καταλάβει έμενα! Έτσι εύκολα θα αναπαύω λογισμούς; Όταν βλέπω ότι ή ψυχή είναι ευαίσθητη ή συγκλονίζεται ολόκληρη από την συναίσθηση του σφάλματος της, τι να πώ; Τότε την παρηγορώ, για να μην πέση στην απελπισία. Όταν όμως βλέπω πέτρα την καρδιά, τότε μιλώ αυστηρά, για να την ταρακουνήσω. Άν ένας προ-χωράη προς τον γκρεμό και του λέω: «προχώρα, πολύ καλά πάς», δεν εγκληματώ; Τό κακό με μερικούς είναι που δεν πιστεύουν, όταν τους λές να μην ανησυχούν, και βασανίζονται. Άν δώ κάτι κακό, πώς δεν θά τό πώ; Πώς να αφήσης τον άλλον να πάη στην κόλαση; Όταν έχης ευθύνη, θά βάλης και τις φωνές, όταν χρειάζεται. Για μένα πιο καλά είναι να μη μιλάω, αλλά δεν μπορώ, όταν έχω ευθύνη.

Ύστερα να προσέξη κανείς τό έξης: Μοϋ κάνεις λ.χ. ένα κακό· έγώ σε συγχωρώ. Μοϋ ξανακάνεις κάποιο άλλο κακό· πάλι σε συγχωρώ. Έγώ είμαι εντάξει, αλλά, εάν έσύ δεν διορθώνεσαι, επειδή σε συγχωρώ, αυτό είναι πολύ βαρύ. Άλλο εάν δεν μπορής τελείως να διορθωθής. Να προσπαθήσης όμως να διορθωθής, όσο μπορείς. Όχι να αναπαύης τον λογισμό σου και να λές: «Άφού με συγχωρεί, εντάξει τακτοποιήθηκα και δεν βαριέσαι, δεν χρειάζεται στενοχώρια». Μπορεί κάποιος να σφάλλη, αλλά άν μετανοή, κλαίη, ζητάη με συστολή συγχώρηση, αγωνίζεται να διορθωθή, τότε υπάρχει ή αναγνώριση και πρέπει και ό

πνευματικός νά συγχωράη. Άν όμως δέν μετανοή καί συνεχίζη τήν τακτική του, δέν μπορεί αυτός πού έχει τήν ευθύνη τής ψυχής του νά γελάη. Ἡ καλωσύνη τόν αμετανόητο τόν βλέπτει.

Ὁ σεβασμός τής ελευθερίας τοῦ ἄλλον

- Γέροντα, εἶναι δυνατόν κανείς συνειδητά νά κρύβη μιὰ πτώση του ἀπό τόν πνευματικό του;

- Ναί, ἀλλά, καί ἄν ξέρη ὁ πνευματικός τήν πτώση τον ἢ κάτι καταλαβαίνει, δέν συμφέρει, οὔτε θά τόν ὠφελήσῃ, νά τοῦ τό πῆ. Πολλές φορές βλέπω στόν αγώνα τον ἄλλου κάτι, καταλαβαίνω ἢ ξέρω τί έχει κάνει, ὅμως ἀπό σεβασμό δέν τοῦ λέω τίποτε, ἄν δέν μοῦ τό πῆ ὁ ἴδιος. Τό θεωρῶ εκβιασμό, ατιμία, νά τοῦ τό πῶ, τήν στιγμή πού εκείνος δέν θέλει ἄλλος του νά τό φανέρωσῃ. Εἶναι λεπτό τό θέμα, γιατί θά τόν ρεζιλέψῃς. Πώς νά βιάσῃς τόν ἄλλον; Υπάρχει ελευθερία. Ἐκτος ἄν δώ ὅτι κινδυνεύει καί δέν πρόκειται νά βοηθηθῆ ἀπό ἄλλου ἢ ὅτι έχει ἄγνοια καί θά σπάσῃ τά μούτρα του, θά καταστραφῆ. τότε θά κοιτάξω μέ τρόπο νά τοῦ πῶ κάτι.

Εἶναι καλύτερα νά δίνῃς στόν ἄλλον νά καταλαβαίνει ποῦ φταίει, εφόσον τό ζητήσῃ, καί νά χτυπά ἄλλος τον τόν παλιό του ἄνθρωπο, γιατί ἔτσι πονά λιγώτερο. Βλέπεις, κι ἓνα παιδάκι, ὅταν πέσῃ μόνο του καί χτυπήσῃ. κλαίει λιγώτερο ἀπ' ὅτι κλαίει, ἄν πέσῃ, γιατί τό ἔσπρωξε ἓνα ἄλλο παιδί. Γιά νά πῆ κανείς στόν ἄλλον νά κάνῃ κάτι, πρέπει αὐτός πού θά τό ἀκούσῃ νά εἶναι ταπεινός καί αὐτός πού θά τό πῆ νά εἶναι δέκα φορές πιο ταπεινός καί νά προσπαθῆ νά τό ἐφαρμόζῃ αὐτό πού θά πῆ. θά κάνω ἐνάμισι ἐγώ, γιά νά πῶ στόν ἄλλον νά κάνῃ ἓνα. καί πάλι θά σκεφθῶ ἄν τό πῶ.

Βέβαια, ὁ ἐλεγχος γίνεται πάντοτε σε ἄνθρωπο που εἶναι δικός σου ἢ γνωστός. Ὁ πνευματικός θά δῆ τί δικαιώματα τοῦ ἔδωκε ὁ ἄλλος καί τί ευθύνη έχει γι' αὐτόν καί ἀνάλογα θά φερθῆ. Ὅταν ἔχῃ ἀναλάβῃ τήν ευθύνη τής ψυχής, τότε ἐπιβάλλεται ὁ ἐλεγχος, φυσικά μέ διάκριση. Δέν βοηθάει ὅμως νά κάνῃς στόν ἄλλον τόν δάσκαλο καί νά τόν ἐλέγῃς γιά τις συνήθειες του, ἄν εκείνος δέν σου δώσῃ τό δικαίωμα. Εἶναι σαν νά μῆ κάποιος στο κελλί μου καί νά μοῦ ἀλλάξῃ τά πράγματα, νά μοῦ βάλῃ τό κανδήλι ἐδῶ, τό κρεβάτι ἐκεῖ, νά κρέμασῃ τό κομποσχοίνι ἄλλου, χωρίς νά μέ ρωτήσῃ.

Αγάπη πνευματικού προς τόν ἐξομολογούμενο

Ὁ χαριτωμένος πνευματικός ἀγαπάει καί πονάει τήν ψυχή, γιατί γνωρίζει τήν μεγάλη ἀξία της. Τήν βοηθάει στήν μετάνοια, τήν ξαλαφρώνει μέ τήν ἐξομολόγησῃ, τήν ἐλευθερώνει ἀπό τό ἀγχος καί τήν οδηγεῖ στόν Παράδεισο. Ὁ πνευματικός ὀνομάζεται «πατήρ», γι' αὐτό πρέπει νά προσπαθῆσῃ νά εἶναι ἀληθινός πατέρας· νά νουθετῆ μέ θεϊκή ἀγάπη καί στοργή. Νά ἐρχεται στήν θέση τοῦ κάθε ἐξομολογούμενου καί νά ζῆ τόν πόνο του, ὥστε ὁ ἐξομολογούμενος νά βλέπῃ στο πρόσωπο του ζωγραφισμένο τόν δικό του

πόνο. Αυτό χρειάζεται ιδιαίτερα στην εποχή μας, πού οί άνθρωποι έχουν ανάγκη από λίγο δροσερό νερό, καί όχι από δυνατό ξίδι. Οί περισσότεροι, επειδή δέχονται επιδράσεις δαιμονικές, δύσκολα δέχονται μιά πνευματική συμβουλή ή μιά παρατήρηση. Γι' αυτό καί τό μάλωμα πρέπει νά γίνεται μέ αγάπη· ή υπόδειξη τοῦ σφάλματος μέ λεπτό τρόπο, μέ γέλιο ή μέ ένα άστεϊο.

Ή αγάπη πληροφορεί, ενώ τά ψυχικά πάθη προδίδουν τόν άνθρωπο. Όταν δέν υπάρχει αγάπη, ή παρατήρηση μπορεί νά γίνεται μέ όμορφο τρόπο, αλλά ό άλλος κλωτσάει, γιατί αισθάνεται τό ανθρώπινο στοιχείο στην συμπεριφορά μας. Ένώ, όταν τό μάλωμα γίνεται μέ πόνο καί αγάπη, ό άλλος μπορεί νά στενοχωριέται, αλλά στο βάθος δέν πληγώνεται, γιατί νιώθει τήν αγάπη. Γνωρίζω έναν πνευματικό πού είναι αρκετά παχύς - φυσικά είναι καί ή κράση του, αλλά μπορεί καί στο φαγητό λίγο νά μήν προσεχή -, ξέρετε όμως πόσο πονάει γιά τόν άλλον, πόσο ενδιαφέρεται γιά τούς πονεμένους; Αυτός έχει ταπείνωση, γιατί λέει ότι δέν κάνει άσκηση, αλλά παράλληλα έχει πολλή καλωσύνη, καί έτσι πολλοί αναπαύονται περισσότερο σ' αυτόν παρά σέ έναν ασκητικό πνευματικό.

Ένας πνευματικός, πού δέν είναι αποφασισμένος νά πάη ακόμη καί στην κόλαση γιά τήν αγάπη των πνευματικών παιδιών του, δέν είναι πνευματικός.